L'ECONOMIA CATALANA AL SEGLE XXI

Balanç 2000-2017 i perspectives 2030

Cambra de Comerç de Barcelona

L'ECONOMIA CATALANA AL SEGLE XXI

Balanç 2000-2017 i perspectives 2030

Cambra de Comerç de Barcelona

L'ECONOMIA CATALANA AL SEGLE XXI
Balanç 2000-2017 i perspectives 2030

Abril 2019

Cambra Oficial de Comerç, Indústria, Serveis i Navegació de Barcelona®

Direcció editorial

Gabinet d'Estudis Econòmics i Infraestructures
Joan Ramon Rovira i Homs
Cap del Gabinet

Elaboració de continguts

Gabinet d'Estudis Econòmics i Infraestructures
Joan Ramon Rovira
Carme Poveda Martínez
Sandra Gutiérrez Cubero
Alejandra Marly Omedes

Disseny gràfic
Toni Fresno
Cambra Oficial de Comerç, Indústria, Serveis
i Navegació de Barcelona

Autoedició i fotocomposició:
Cambra Oficial de Comerç, Indústria, Serveis
i Navegació de Barcelona

ISBN
978-84-09-10879-4

Dipósit legal
B 12.010-2019

Pròleg

Pròleg

El setembre de l'any 2003, quinze mesos després de la meva designació com a President de la Cambra Oficial de Comerç, Indústria, Serveis i Navegació de Barcelona (21 de juny de 2002), vàrem fer públic l'estudi "Els factors de creixement de l'economia catalana: perspectives i reptes de futur". El punt de partida de l'estudi era la percepció generalitzada en mitjans empresarials de que Catalunya estava perdent capacitat de lideratge en el conjunt de l'economia espanyola i l'objectiu principal era contrastar aquesta percepció, mitjançant una selecció d'indicadors comparatius de les economies catalana, espanyola i europea. L'àmbit temporal de l'informe anava del 1986 –amb l'ingrés d'Espanya a la Comunitat Econòmica Europea– fins a l'any 2000.

L'any 2018, quinze anys després de la publicació d'aquell estudi, i coincidint amb la finalització del meu mandat a la Cambra, vaig encarregar al Gabinet d'Estudis Econòmics i d'Infraestructures de la Cambra que realitzés un exercici similar però actualitzat, cobrint l'evolució de l'economia catalana entre els anys 2000 –un any després de l'ingrés en la Unió Econòmica i Monetària Europea– i 2017 –l'últim amb dades estructurals disponibles en el moment de la redacció. El resultat d'aquest encàrrec és l'estudi titulat "L'economia catalana al segle XXI: balanç (2000-2017) i perspectives (2030)", que em complau presentar.

L'informe de l'any 2003 s'estructurava en funció dels principals determinants de la productivitat: (i) els relacionats amb les dotacions de capital (privat i públic; productiu i social; físic, humà o tecnològic), (ii) els associats amb el grau d'obertura als mercats internacionals (incloent els fluxos comercials i d'inversió), i (iii) els vinculats amb el dinamisme empresarial (clima favorable a l'activitat empresarial, capacitat d'adaptació al canvi, diversificació i profunditat del teixit empresarial, presència de grans empreses vertebradores amb seu al territori, i accessibilitat al finançament, entre d'altres).

L'estudi actual inclou tots aquests temes però amplia considerablement el camp de visió, analitzant conjuntament els determinants de la productivitat, la competitivitat i l'equitat en el context d'un sistema econòmic en evolució. L'objectiu de l'estudi és oferir una visió global de l'evolució de l'economia catalana que posi de relleu les interaccions entre les diferents variables. Un dels principals temes que es tracten és la traducció del creixement econòmic en benestar per a les persones, que requereix alinear productivitat, competitivitat i equitat per assolir un patró de creixement equilibrat, inclusiu i sostenible. Com era el cas de l'estudi precedent, s'analitzen en primer lloc els diferents factors determinants de la productivitat en funció de l'acumulació i desenvolupament de recursos productius (capital físic, humà i tecnològic; o inversió, formació i innovació) i també com a conseqüència de la transformació de l'estructura productiva (dinamisme empresarial, canvi sectorial i eficiència dels mercats). En segon lloc, es tracta la competitivitat com a resultat de la interacció entre productivitat, preus i salaris, en tant que determinant dels fluxos comercials i d'inversió amb l'exterior, i de la distribució funcional de la renda (abans d'impostos i transferències). En tercer lloc, es tracta del pas del PIB per càpita a la renda familiar disponible, després de la intervenció del sector públic (mitjançant la despesa pública, la fiscalitat i les prestacions socials), incidint en la distribució personal de la renda (després d'impostos i transferències). Finalment, es dedica un capítol a sintetitzar les principals tendències observades als apartats precedents i també s'inclou un conjunt de quadres-síntesi que faciliten la comparació sistemàtica de l'economia catalana amb l'espanyola i l'europea (prenent com a referència la UEM-12).

Entre les principals conclusions de l'estudi del 2003 es destacava que Catalunya es trobava en un moment important de transició entre models econòmics. Un model que es considerava que començava a ser part del passat, que partia d'un context d'abundància de mà d'obra i d'una evolució descendent dels tipus d'interès, i que es

caracteritzava per un creixement feble de la productivitat. I per altra banda, un model econòmic de futur que hauria d'estar basat principalment en el creixement de la productivitat i, per tant, en la formació de capital humà i tecnològic i en la millora de l'eficiència productiva. Setze anys després, aquesta transició anunciada continua sent d'actualitat. Durant els anys transcorreguts del segle XXI, el creixement acumulat de la productivitat de l'economia catalana ha estat marginalment superior al del conjunt de la UEM 12, però la distància que separa Catalunya de les principals economies europees continua sent important. Per convergir amb aquestes economies per aquest concepte amb horitzó 2030, l'economia catalana haurà d'intensificar els seus esforços per millorar la formació i la innovació, tot facilitant la consolidació i el creixement de projectes empresarials intensius en coneixement i el canvi estructural cap a segments d'activitat de més valor afegit a tots el sectors.

A l'estudi del 2003 es deia que *"com a societat ens hem d'atrevir a marcar-nos fites possibles però ambicioses, prioritzant l'assignació de recursos públics i privats sota criteris de rendibilitat social i econòmica a llarg termini. Hem de crear un entorn que faciliti les decisions de localització del millor capital humà al nostre territori... Tot plegat requereix un elevat grau de consens de les diferents administracions públiques i les institucions representatives de la societat civil sobre els objectius, i un elevat grau d'eficàcia tant del disseny de les polítiques, com de la implantació. Consens i eficàcia. Aquestes dues paraules clau ens haurien de guiar per assolir els nostres objectius, per fer front amb èxit als reptes de la Barcelona i la Catalunya del segle XXI... Hem de retrobar la capacitat de consens en determinats nivells essencials de la vida social i política. Perquè el cost de posar per damunt les essències de cadascú es la ineficàcia com a conjunt"*. Ara, setze anys després, hem de reconèixer que aquestes paraules continuen tenint la mateixa vigència que en el moment en que van ser escrites.

La principals preocupació a l'estudi del 2003 era *"...la pèrdua relativa d'impuls i de capacitat de lideratge de la nostra economia... conscients que aquests indicis no marquen una tendència irreversible i que és a les nostres mans definir l'horitzó a què aspirem, reclamem... un Pacte per al Progrés Econòmic de Catalunya... per fer de Catalunya un referent de primera línia en l'economia del coneixement, amb relació a la resta d'Espanya i d'Europa"*. Tot i que cal no confondre participació en el PIB amb poder i influència econòmica i empresarial, entre els anys 2000 i 2017 l'economia catalana ha mantingut un pes relativament estable en el PIB espanyol i l'ha incrementat en comparació amb la UEM-12. No obstant, en el mateix període, el PIB per càpita i de renda familiar disponible per càpita, calculats a preus constants, han crescut menys a Catalunya que al conjunt de la UEM-12. Per altra banda, sorprèn l'extraordinària resiliència del teixit empresarial català, que manté un dinamisme i una fortalesa renovades després d'haver patit les crisis econòmica, financera i també política més profundes de la nostra història recent. La gran riquesa de Catalunya és la seva gent i la seva capacitat per impulsar projectes empresarials basats en l'esforç i el talent, fins i tot en els moments més difícils. Així va ser el 1714, quan els botiguers de Barcelona van tornar a obrir l'endemà de la desfeta, i així ha estat sempre, amb vents de cua o vents de cara. Ara bé, cal tenir present la fragilitat del lideratge econòmic i empresarial en un món canviant i subjecte a incerteses de tot ordre –incloent les associades amb el context polític. És per aquest motiu que de nou tornem a demanar, ara com fa setze anys, un ampli consens de país per a les qüestions més fonamentals de les que depèn la nostra economia i el benestar del conjunt de la societat. Fem de nou una crida a que les forces polítiques i els representants de la societat civil acordin objectius estratègics i línies d'actuació àmpliament consensuades amb horitzó 2030, en àmbits essencials com la formació o la innovació, que s'haurien de mantenir al llarg del temps i amb independència de la legítima confrontació política a curt termini. Els reptes demogràfic, tecnològic, ambiental i geopolític en curs fan que la transició cap a un model econòmic basat en el coneixement deixi de ser una opció per convertir-se en condició necessària de viabilitat per a qualsevol economia desenvolupada. El futur ja està aquí i Catalunya té sense dubte el potencial per aprofitar les oportunitats i fer front als reptes d'un segle que ha començat amb convulsions, però que està en les nostres mans acabar configurant a l'altura dels nostres millors valors i objectius.

Miquel Valls i Maseda
President de la Cambra Oficial de Comerç, Indústria, Serveis i Navegació de Barcelona

Pròleg

L'estudi que es presenta és, des de molts punts de vista, una obra col·lectiva, que destil·la les principals reflexions, anàlisis i observacions dels molts debats organitzats al llarg dels anys al sí de la Taula de Política Econòmica de la Cambra de Comerç de Barcelona. L'objectiu de la Taula ha estat contribuir al debat econòmic al nostre país al voltant de tres eixos principals: el seguiment de la conjuntura, el model de creixement i les qüestions de política econòmica –amb un focus prioritari en les referides a l'economia catalana. Els membres de la Taula són persones de reconegut prestigi procedents tant del món empresarial com de l'àmbit acadèmic, i són convocats trimestralment a reunions on es debat l'informe de conjuntura de la Cambra i un o més temes específics de política o estructura econòmica. El Gabinet d'Estudis Econòmics de la Cambra, dirigit pel senyor Joan Ramon Rovira, elabora els documents d'anàlisi que donen peu al debat, amb l'objectiu de contribuir a configurar els posicionaments de la institució al voltant dels diferents temes d'actualitat econòmica i empresarial –materialitzats sovint en forma d'estudis i informes monogràfics que es presenten públicament en les rodes de premsa d'economia del president de la Cambra.

Entre els informes debatuts a la Taula al llarg dels últims setze anys, i sense ànims d'exhaustivitat, cal esmentar "Barcelona: actius, reptes, iniciatives, projectes", "Impacte del context polític en l'evolució i perspectives de l'economia catalana", "L'economia catalana abans i desprès de la crisi: la transformació de l'estructura productiva", "Informe sobre el sector de les ciències de la vida i de la salut a Catalunya", "Contribució del sector empresarial català al creixement econòmic i el benestar social", "Impacte del Brexit sobre les economies catalana i espanyola", "Condicions de sostenibilitat de les finances públiques de la Generalitat", "L'economia espanyola al final del túnel: una recuperació sostenible?", "Evolució de la inversió estrangera a Catalunya", "Impacte econòmic del sector públic a Catalunya i Espanya", "Restriccions del crèdit al sector empresarial: situació, perspectives i alternatives", "Impacte del concert econòmic aplicat a Catalunya", "La inversió en infraestructures als efectes de la disposició addicional tercera de l'Estatut", "Els costos de la regulació administrativa per a les empreses: valoració i propostes", "La inversió en infraestructures de l'Estat a Catalunya", "Els fluxos fiscals entre comunitats autònomes: elements de valoració amb criteris objectius", "Els factors de creixement de l'economia catalana: perspectives i reptes de futur" i "La deslocalització d'activitats productives a Catalunya i Espanya".

He tingut l'honor de presidir els treballs de la Taula des del juliol de 2010 i m'han precedit els senyors Juan José Brugera, Pedro Fontana i Juan María Nin. Voldria aprofitar aquest espai per agrair públicament a totes les persones que en diferents períodes han participat en els debats de la Taula i contribuït amb les seves valuoses aportacions a conformar l'opinió de la Cambra de Comerç de Barcelona en matèria de política econòmica: Ramon Adell, Immaculada Amat, Jordi Alberich, Salvador Alemany, Antonio Argandoña, Marcelino Armenter, Eugènia Bieto, Anna Birulés, Josep Bonet, Juan José Brugera, Toni Brunet, Joan Canals, Enric Casi, Agustí Cordón, Enric Corominas, Anton Costas, Enric Crous, Emilio Cuatrecasas, Salvador Curcoll, Antonio Esteve, Kim Faura, Enric Fernández, Rafael Foguet, Pedro Fontana, Salvador Gabarró (EPD), Teresa Garcia-Milà, Jordi Gual, Josep Lluís Jové (EPD), Xavier Mendoza, Joan Molins, Juan Maria Nin, Rosa Nonell, Teresa Ollé, Martí Parellada, Marc Puig, Josep Lluís Raymond, Sofía Rodríguez, Rafael Romero, Jacint Ros, Josep Lluís Rovira, Francesc Rubiralta Vilaseca (EPD), Francesc Rubiralta Rubió, Artur Saurí (EPD), Francesc Solé Parellada, Carles Sumarroca, Mercedes Tarrazón, Adolf Todó, Juan Torres i Antoni Ubach (EPD).

Pròleg

L'abast temporal de l'estudi "L'economia catalana al segle XXI: balanç (2000-2017) i perspectives (2030)" coincideix en bona mesura amb el període d'activitat de la Taula de Política Econòmica durant el mandat del president Miquel Valls i en el seu contingut estan reflectides moltes reflexions, preocupacions i orientacions que han sorgit dels debats. Amb aquesta publicació la Cambra vol reconèixer les contribucions de tots els participants en les reunions de la Taula, posant a l'abast de la societat catalana una eina objectiva, rigorosa i alhora divulgativa que serveixi per ampliar i estimular el debat sobre la nostra economia amb perspectiva històrica i en clau de futur.

Jaume Guardiola i Romojaro
Conseller delegat del Banc Sabadell
i president de la Taula de Política econòmica
de la Cambra de Comerç de Barcelona

En síntesi

En síntesi

L'objectiu de l'estudi és analitzar l'evolució de l'economia catalana en el temps transcorregut del segle XXI –des de la integració en la Unió Econòmica i Monetària Europea fins a l'últim exercici amb dades disponibles al tancament de la publicació–, tot fent una comparació amb les principals economies de la zona de l'euro i el conjunt de l'economia espanyola. Al llarg d'aquest període l'economia catalana ha tendit a créixer en termes de PIB, població i ocupació a un ritme similar al del conjunt de l'economia espanyola i superior a la mitjana de les economies europees. Com a resultat, entre 2000 i 2017 ha augmentat el pes de Catalunya en el PIB espanyol i europeu. Aquest millor comportament relatiu de l'economia catalana també s'observa durant la fase de recuperació de la crisi, entre els anys 2014 i 2017. No obstant això, durant el període llarg 2000-2017 el PIB per càpita de l'economia catalana (mesurat a preus constants) ha crescut per sota de la mitjana europea i la renda familiar disponible (RFD) per habitant (deflactada per tenir en compte l'impacte dels preus en el poder adquisitiu de les famílies) es troba estancada en nivells de l'any 2000.

Aquesta dissociació entre les **quantitats** (PIB, població, ocupació) i la **qualitat** (PIB i RFD per càpita) del creixement és conseqüència d'un model econòmic més **extensiu** –que crea, destrueix i torna a crear llocs de treball a taxes comparativament molt elevades– que **intensiu** –impulsat principalment per la millora de l'eficiència productiva mitjançant la inversió sostinguda en capital humà i tecnològic. Per altra banda, és igualment cert que el teixit empresarial català ha mostrat una notable **resiliència** i ha sortit reforçat de la crisi més profunda de la història recent, conjurant el risc de la desindustrialització i adaptant la seva oferta a uns mercats internacionals en continua transformació. En l'horitzó 2030, l'economia catalana pot i ha d'aspirar a continuar creixent per sobre de la mitjana europea, però també ha d'aspirar a créixer millor, seguint un patró de creixement més equilibrat, inclusiu i sostenible.

Una pauta històrica recurrent de l'economia catalana al llarg d'aquests anys és la major **volatilitat** cíclica: Catalunya creix amb més força que Europa durant les fases expansives i cau també amb més intensitat durant les recessives. Aquest va ser el cas entre 2000 i 2007 (fase expansiva) i entre 2008 i 2013 (fase recessiva). Seguint aquest mateix patró, durant l'actual fase de recuperació (2014-2017) l'economia catalana creix per sobre de la mitjana espanyola i de la UEM. La qüestió és si aquest diferencial positiu es podrà mantenir quan el cicle canviï de signe o es tornarà a la norma habitual que anticipa un pitjor comportament durant la fase recessiva. L'estudi alerta del fet que el creixement d'aquests últims anys es recolza en un entorn de tipus d'interès reals en mínims històrics, juntament amb un creixement dels salaris reals per sota del creixement de la productivitat, al temps que la reducció de l'estoc de deute privat amb relació al PIB té com a contrapartida l'augment del deute públic. Amb la maduració del cicle, els factors conjunturals de suport es poden revertir i els riscos potencials transformar-se en amenaces reals per a la continuïtat del creixement.

Amb perspectiva 2030, Catalunya, com el conjunt de l'economia espanyola i europea, haurà d'afrontar quatre reptes de primer ordre: (i) **demogràfic**, amb l'envelliment de la població; (ii) **tecnològic**, amb la revolució digital, (iii) **geopolític**, amb els canvis associats amb un món més multipolar i allunyat dels antics consensos sobre el lliure comerç, i (iv) **ambiental**, amb les conseqüències del canvi climàtic. Per tant, la reorientació de l'economia cata-

lana cap a un patró de creixement més equilibrat, inclusiu i sostenible serà menys una opció que una condició de viabilitat. L'estudi apunta a tres eixos principals per avançar cap a un model de creixement de més qualitat: la **productivitat**, la **competitivitat** i la **sostenibilitat** –en les dues dimensions social i ambiental.

Pel que fa a la **productivitat**, entre 2000 i 2017 el PIB per hora/ocupat a Catalunya ha crescut marginalment més que al conjunt de la UEM-12, però aquest millor comportament es deu molt a la forta reestructuració del teixit empresarial arran de la crisi i a la incorporació de progrés tècnic via adquisició de nous béns de capital –mentre que la inversió en R+D com a percentatge del PIB cau, en contrast amb Europa. El nivell formatiu de la població activa també ha millorat significativament, però les distàncies relatives amb altres països es mantenen –ja que aquests han millorat a ritmes similars. La dimensió empresarial ha augmentat i les manufactures han recuperat part del pes que havien perdut des de l'any 2000, però la taxa d'atur i la temporalitat es mantenen en nivells mitjans excessivament elevats en comparació amb Europa.

S'ha recuperat plenament la **competitivitat** perduda durant el període expansiu 2000-2007, reflectint canvis estructurals importants en la composició de l'oferta productiva, juntament amb la moderació salarial. Com a resultat, l'economia catalana manté un superàvit comercial (de béns i serveis) amb l'estranger, però el pes de les rendes del treball en el PIB ha disminuït i la desigualtat ha augmentat més que a la UEM-12 –reflectint una taxa mitjana d'atur més elevada. Juntament amb les qüestions d'equitat intra i intergeneracional, també hi ha un problema d'equitat interterritorial, derivat d'un **dèficit de finançament** que representa un obstacle persistent per al dinamisme de l'economia catalana, i que es posa de manifest en el fet de registrar nivells de despesa pública per habitant sistemàticament inferiors a la mitjana espanyola.

Un model de creixement equilibrat, inclusiu i sostenible hauria de fer possible conciliar l'exigència de competitivitat en una economia global amb les demandes de major equitat en els diferents àmbits, garantint la **sostenibilitat** social. La clau que pot permetre aquesta conciliació és un model econòmic focalitzat en el **coneixement** i la formació, atracció i retenció del **talent**; impulsat pel dinamisme emprenedor en les noves tecnologies i per l'augment de la **dimensió** empresarial mitjançant la consolidació de projectes empresarials ambiciosos; orientat a avançar esglaons en la cadena de valor als diferents sectors, cap a segments d'activitat més intensius en **capital humà** i **tecnològic**, i recolzat en un funcionament dels mercats de béns i serveis, treball i capitals més **eficient** i **flexible**.

La irrupció de les tecnologies digitals té efectes potencialment ambivalents sobre el teixit econòmic. Per una banda, facilita la descentralització i la relocalització de determinades activitats manufactureres arreu del territori d'un país. Per l'altra banda, tendeix a concentrar les principals activitats de serveis de base científica i tecnològica en un grup reduït de ciutats globals. Catalunya pot aprofitar aquestes dues oportunitats en paral·lel, fomentant les sinèrgies entre un territori ric en tradició i presència industrial i una gran **conurbació metropolitana** amb una excel·lent base científica i projecció global. El lligam entre aquestes dues realitats complementàries és un conjunt d'**infraestructures** logístiques, aeroportuàries i comercials de primer ordre, que cal potenciar. Catalunya ha

d'avançar a partir de les seves pròpies fortaleses, recolzant-se en l'eix vertebrador **"indústria-logística-ciència-i-tecnologia"**, posant en valor la seva privilegiada posició a la Mediterrània per actuar com a principal node de connexió entre Europa, Àsia i Àfrica.

L'objectiu final de l'economia ha de ser contribuir al **benestar de les persones**, traduint el creixement del PIB en un creixement sostingut de la renda familiar disponible, en línia amb la productivitat. La principal dificultat per assolir aquest objectiu en la Catalunya del segle XXI no és saber diagnosticar els problemes, sinó arribar a solucions de consens i tenir la voluntat i la capacitat per aplicar-les a llarg termini. La qualitat del creixement depèn, en última instància, de la **qualitat del marc institucional i polític** i d'una consciència clara i prioritzada dels principals reptes i oportunitats amb horitzó de futur. Aquest estudi vol contribuir a avançar en aquesta direcció, aportant elements objectius que permetin als diferents actors i decisors, públics i privats, formar-se un criteri propi a partir d'una visió global de l'evolució de l'economia catalana en comparació amb les economies europees més dinàmiques i avançades –amb les que Catalunya hauria d'aspirar a convergir. Des de la Cambra de Barcelona ens sumem a la crida per elaborar un **pla estratègic amb horitzó 2030** construït sobre un ampli consens en les qüestions fonamentals que afecten l'interès general de l'economia, amb objectius d'actuació quantificats i contrastables. Catalunya surt reforçada d'una crisi excepcional i amb el potencial per créixer més i millor. Ara cal sumar les voluntats i posar els mitjans per fer realitat aquest potencial.

Índex

19 **Introducció**

23 **1. Macromagnituds**
26 1.1. Producte Interior Brut (PIB)
32 1.2. Població
36 1.3. Ocupació
40 1.4. Productivitat

47 **2. Recursos productius**
50 2.1. Inversió
56 2.2. Formació
62 2.3. Innovació

67 **3. Estructura productiva**
71 3.1. Empreses
80 3.2. Sectors
86 3.3. Mercats

97 **4. Competitivitat**
102 4.1. Comerç exterior
118 4.2. Inversions exteriors
127 4.3. Preus i costos
135 4.4. Distribució funcional de la renda (abans d'impostos i transferències)

139 **5. Equitat**
143 5.1. Renda disponible
147 5.2. Despesa pública
154 5.3. Fiscalitat i prestacions socials
159 5.4. Distribució personal de la renda (després d'impostos i transferències)

165 **6. Principals tendències**

189 **7. Conclusions: L'economia catalana amb horitzó 2030**

199 **Annex I**
201 Quadres-síntesi de tendències

215 **Annex II**
217 Índex de taules i gràfics

Introducció

Objectius

Aquest estudi analitza l'evolució de l'economia catalana entre l'any 2000, primer exercici complet d'integració en la Unió Econòmica i Monetària Europea, i l'any 2017 o l'últim amb informació estadística disponible per a cada variable seleccionada, en comparació amb un grup d'economies de referència: i) els dotze països fundadors de la UEM, ii) el conjunt de l'economia espanyola, iii) dues economies europees amb poblacions similars (Àustria i Dinamarca), i iv) dues comunitats autònomes espanyoles amb diferents estructures productives (Madrid i País Basc). L'objectiu principal és identificar les tendències de fons que configuren l'evolució de l'economia catalana en els anys transcorreguts del segle XXI per extreure conclusions de política econòmica amb horitzó 2030, incidint especialment en la traducció del creixement en benestar per a les persones –mitjançant l'augment sostingut de la productivitat, la millora de la competitivitat i la sostenibilitat a llarg termini.

Estructura

El cos de l'estudi s'estructura en set capítols, a continuació d'aquesta introducció. El primer capítol analitza les principals macromagnituds de l'economia, amb èmfasi en el PIB per càpita i la productivitat. El segon i el tercer capítols tracten dels principals factors que impulsen el creixement del PIB per càpita i la productivitat, associats amb els recursos productius (capital físic, humà i tecnològic) i l'estructura productiva (dinamisme empresarial, composició sectorial i funcionament dels mercats de treball i de capitals). El quart capítol analitza la internacionalització i la competitivitat de l'economia i el seu impacte sobre la distribució funcional de la renda (abans d'impostos i transferències). El cinquè capítol s'ocupa de la relació entre els principals indicadors de benestar de les persones (renda familiar disponible i despesa pública per càpita), l'acció del sector públic i la distribució personal de la renda (desprès d'impostos i transferències). El sisè capítol resumeix les principals tendències identificades en els anteriors apartats i el setè i últim capítol valora les principals conclusions que es poden extreure de l'estudi amb perspectiva de futur (horitzó 2030).

Metodologia

Les variables seleccionades s'analitzen des de tres perspectives complementàries: (i) l'evolució comparada d'una magnitud en base 2000 = 100, (ii) la taxa de creixement anual compost o la mitjana al llarg del període, i (iii) el percentatge que representa Catalunya amb relació a les economies de referència. Els valors de les variables es calculen per al conjunt del període 2000-2017 i per a les tres fases cícliques incloses dins d'aquest interval: (a) d'expansió, entre 2000 i 2007, (b) de recessió, entre 2008 i 2013 i (c) de recuperació, entre 2014 i 2017. Cada un dels capítols va precedit d'un breu text que introdueix els principals conceptes i les claus per interpretar la interacció entre les diferents variables. Així mateix, cada un dels apartats en que es subdivideix cada capítol va precedit d'un text que resumeix, analitza i contextualitza les dades. Després de cada text es presenten les gràfiques i taules que sintetitzen la informació quantitativa, seguint pautes comunes als diferents apartats per facilitar la lectura.

Introducció

Fonts estadístiques

En l'elaboració de l'informe s'han fet servir diferents fonts estadístiques, en funció de l'àmbit geogràfic i la naturalesa de les dades, principalment Eurostat, AMECO (Comissió Europea), Idescat i l'INE. En alguns casos, Idescat i l'INE publiquen informació d'una mateixa variable que no sempre és coincident. La raó és la diferent metodologia utilitzada per cada institut: Idescat parteix d'un marc input-output específic per a l'economia catalana, mentre que l'INE busca la congruència de les dades territorials entre sí i amb el conjunt de l'economia espanyola. La solució adoptada ha estat utilitzar les dades d'Idescat en les comparacions amb les economies europees i les de l'INE quan es compara Catalunya amb el conjunt de l'economia espanyola, Madrid i el País Basc. Aquesta doble comparativa implica que en una mateixa taula poden coexistir valors diferents per a una mateixa variable de l'economia catalana –segons la procedència de les dades.

Utilitat i límits de l'estudi

L'informe es pot utilitzar com a instrument de consulta per a l'anàlisi d'un aspecte específic referit a l'economia catalana en un determinat període i en comparació amb altres economies, però també i especialment per tenir una visió global d'un sistema econòmic en evolució, prioritzant la relació entre les parts a l'aprofundiment en aspectes concrets. En cap cas l'estudi pretén abastar tots els aspectes rellevants de l'economia catalana, sinó que es limita a seleccionar aquelles variables que permetin una millor comprensió de les principals forces que configuren els canvis de patró de creixement al llarg del temps i la comparació amb altres economies en cada període.

L'estudi permet relacionar el benestar amb els seus determinants (productivitat, competitivitat i equitat) i aquests amb els múltiples factors que al seu torn els determinen. El conjunt de la informació derivada de l'anàlisi se sintetitza al final de l'informe en una sèrie de quadres de tendències: de l'economia catalana en comparació amb les economies de referència i per a cada una de les economies analitzades en cada un dels períodes. L'actualització anual d'aquestes quadres en el futur permetrà avaluar l'evolució de les principals tendències de l'economia catalana en el context de la seva pròpia història i en comparació amb altres economies europees. Per tant, els quadres de tendències inclosos als annexos tenen per funció principal contextualitzar els canvis i transformacions de l'economia catalana amb una visió de llarg termini: d'on venim, on estem, cap a on volem anar. L'aspiració última és que l'informe i els quadres de tendències puguin servir de base per establir objectius estratègics i construir escenaris de futur per a l'economia catalana, desenvolupant línies i propostes d'actuació amb horitzó 2030.

1. Macromagnituds

L'economia, al servei del benestar

L'objectiu final de l'economia és contribuir al benestar de les persones. Un primer indicador agregat de benestar és el PIB per càpita. Altres indicadors més específics són la renda familiar disponible per càpita o la provisió de béns i serveis públics per càpita, que es tracten al capítol cinquè d'aquest estudi. Tots aquests indicadors expressen essencialment la capacitat de les persones per consumir i per estalviar (i consumir en el futur).

El consum, present i futur, no és l'única ni possiblement la principal variable que determina el benestar de les persones, individualment i com a integrants d'una societat. Però des d'una perspectiva estrictament econòmica, i per tant parcial, que és la que correspon a aquest estudi, el nivell i la distribució del consum de les famílies al llarg del seu cicle vital és l'objectiu últim que justifica altres objectius més instrumentals –com, per exemple, la productivitat, la competitivitat o la fiscalitat. Des d'aquesta perspectiva, la convergència amb els països més avançats d'Europa en nivell de benestar passa, en primer lloc, per igualar-se en PIB per càpita.

Al seu torn, el creixement del PIB per càpita és igual a la suma de les taxes de creixement del PIB per hora o per persona ocupada (la productivitat del treball) i de l'ocupació (en hores treballades o persones ocupades), menys la taxa de creixement de la població. Entre els anys 2000 i 2017, últim de la sèrie estadística disponible al tancament d'aquest estudi, l'economia catalana ha superat a la majoria de les economies de referència pel que fa al creixement de la producció, l'ocupació i la població. El fet que el creixement demogràfic a Catalunya hagi estat també superior al de les economies de referència durant el període 2000-2017 explica, en una primera aproximació, el menor creixement relatiu en termes de PIB per càpita.

Aquest pitjor comportament relatiu en termes de PIB per càpita contrasta amb el creixement observat de la productivitat a l'economia catalana, que ha tendit a superar marginalment les economies de referència al llarg del període 2000-2017 i també en la fase de recuperació 2014-2017 –amb poques excepcions. No obstant això, la distància que separa Catalunya de la UEM-12 en termes de PIB per hora (o per treballador) és encara prou significativa, mentre que el diferencial positiu de creixement en favor de Catalunya és molt moderat. Per tant, caldria ampliar aquest diferencial si l'objectiu és convergir en nivells de productivitat amb els principals països europeus amb horitzó 2030.

En aquest apartat s'analitza l'evolució del PIB, la població, el PIB per càpita, l'ocupació i la productivitat a l'economia catalana entre 2000 i 2017 i en les tres fases cícliques observades entre aquestes dues dates, en comparació amb les economies de referència. L'anàlisi posa de manifest les principals característiques d'un patró de creixement extensiu en termes de producció, població i ocupació, insuficientment intensiu en termes de productivitat i clarament millorable pel que fa a l'evolució del PIB per càpita.

1.1. Producte Interior Brut (PIB)

L'any 2017 el PIB per càpita de l'economia catalana, calculat a preus constants, era un 10% superior al nivell de l'any 2000 o, en termes equivalents, ha crescut a una taxa de creixement anual mitjana del 0,6% entre 2000 i 2017. Aquest creixement tendencial del PIB per càpita és igual a l'observat a Dinamarca, però inferior al 0,8% registrat al conjunt de la UEM-12 i de l'economia espanyola durant el mateix període –i també se situa per sota d'Àustria (1,0%), Madrid (0,9%) i el País Basc (1,2%).

L'any 2017, el valor del PIB per càpita a Catalunya, calculat a preus corrents i en paritat de poder adquisitiu (PPA), supera en set punts percentuals la mitjana de la UEM-12, un diferencial molt similar al de l'any 2000 (sis punts). En canvi, se situa en el 90% i el 92% dels valors registrats a Àustria i Dinamarca, respectivament. La diferent trajectòria del PIB per càpita a preus constants, a preus corrents i en PPA s'explica pel comportament dels preus (deflactor del PIB). El primer valor és l'adequat quan es compara l'evolució al llarg del temps a diferents economies, mentre que el segon és més indicat quan es comparen diferents economies en un mateix moment del temps.

Quan la comparació a preus corrents (no ajustats per PPA) es fa amb el conjunt de l'economia espanyola, s'observa una certa estabilitat dels valors relatius entre els dos extrems del període analitzat (2000 i 2017), amb un diferencial a favor de l'economia catalana a l'entorn de vint punts percentuals. En canvi, Catalunya ha tendit a divergir de Madrid i del País Basc, que registren un PIB per càpita superior. La divergència més gran és amb el País Basc, que ha passat d'un nivell similar al català l'any 2000 a situar-se uns nou punts percentuals per sobre.

L'evolució del PIB per càpita a Catalunya entre 2000 i 2017 mostra una gran volatilitat, seguint tres fases clarament diferenciades: d'expansió entre 2000 i 2007, de contracció entre 2008 i 2013 i de recuperació a partir de 2014. De fet, l'any 2013 el PIB per càpita real a Catalunya representava el 97,1% del valor assolit l'any 2000 (= 100), nivell que no es va superar fins el 2015. Durant la fase de recuperació (2014-2017) el creixement anual mitjà del PIB per càpita a Catalunya (3,1%) supera els registres del conjunt de l'economia espanyola (2,8%) i del conjunt de la UEM-12 (1,6%), però cal tenir en compte que aquesta variable havia caigut més a Catalunya durant la fase recessiva i per tant es recupera ara amb més intensitat des de nivells relatius inferiors.

En una primera aproximació, la pitjor evolució relativa del PIB per càpita a l'economia catalana no és conseqüència d'un augment del PIB inferior al d'altres economies de referència, sinó d'un major augment de la població. Entre 2000 i 2017, Catalunya registra un increment del PIB que supera la mitjana europea i també a països amb un pes demogràfic similar, però nivells de desenvolupament superiors com Àustria i Dinamarca. Durant aquest període, el PIB real de l'economia catalana ha augmentat un 33% acumulat, enfront d'un 21% a la UEM-12 (28,5% a Àustria i 19,1% a Dinamarca). Com a resultat, l'economia catalana ha guanyat pes en termes de PIB –calculat a preus corrents i en igualtat de poder adquisitiu– en relació amb la UEM-12, Àustria i Dinamarca.

Per altra banda, entre 2000 i 2017 el creixement del PIB real de l'economia catalana (en volum) ha estat igual al registrat pel conjunt de l'economia espanyola, però clarament inferior a l'observat a la Comunitat de Madrid (43,3%). Quan es calcula el percentatge que representa el PIB de Catalunya sobre el PIB espanyol a preus corrents s'aprecia un moderat augment entre 2000 (18,9%) i 2017 (19,2%),

però aquest resultat està influït pel diferencial en la variació dels preus (deflactor del PIB) entre les dues economies. Descomptant l'efecte dels preus, la participació del PIB català en l'espanyol pràcticament no hauria variat.

La tendència històrica de creixement del PIB català en termes reals al llarg del període 2000-2017, se situa en l'1,7% (segons Idescat; 1,6% segons l'INE), en línia amb el conjunt de l'economia espanyola i cinc dècimes per sobre de la mitjana de la UEM-12.

En el subperíode 2014-2017 aquesta taxa augmenta fins al 3,2%, per sobre de l'economia espanyola, la madrilenya i la mitjana europea. Aquest elevat creixement dels últims anys reflecteix en part una recuperació en el grau d'utilització dels recursos productius (humans i materials) infrautilitzats com a conseqüència de la crisi, i no es pot extrapolar al futur. La tendència futura de creixement del PIB català a llarg termini dependrà principalment de l'evolució conjunta de la productivitat del treball i de la població activa.

1.1.Producte Interior Brut (PIB)

1.1.1. Producte Interior Brut (PIB)

1.1.1.A. **PIB (preus constants). 2000 = 100**

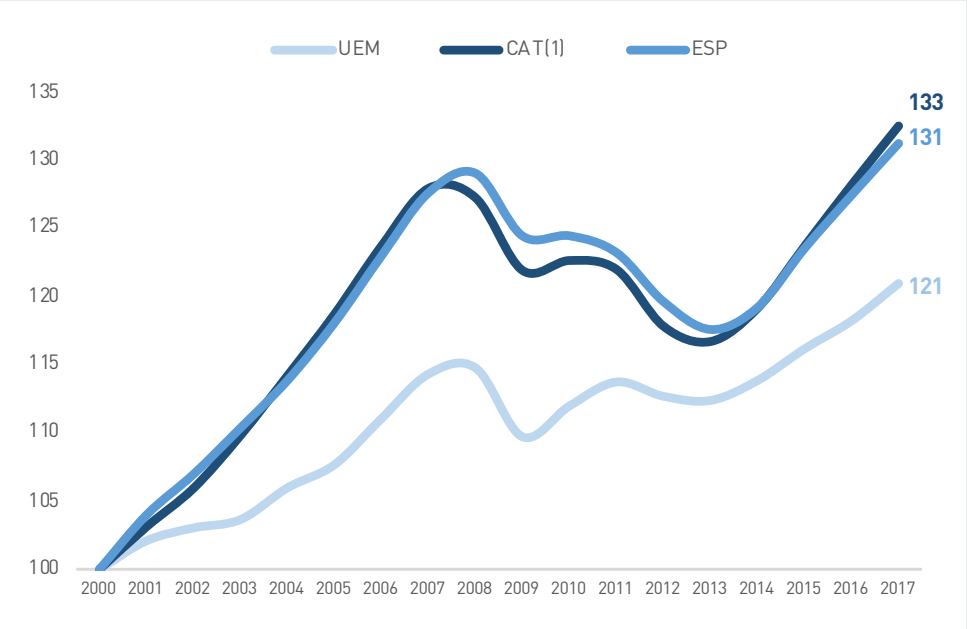

	AUS	DIN	UEM	CAT[1]	CAT[2]	ESP	MAD	EUS
2000-2017	1,5	1,0	1,1	1,7	1,6	1,6	2,1	1,5
2000-2007	2,3	1,6	1,9	3,6	3,5	3,6	4,0	2,9
2007-2013	0,5	-0,2	-0,3	-1,5	-1,6	-1,4	-0,5	-1,1
2013-2017	1,6	1,9	1,9	3,2	3,2	2,8	3,0	2,9

Taxa de creixement anual compost, en %
CAT[1]: Font Idescat
CAT[2]: Font INE
UEM: Zona euro 12

Fonts: INE, Idescat i AMECO (Comissió Europea)

1.1.1. Producte Interior Brut (PIB)

1.1.1.B. **PIB (PPA). % Catalunya sobre economia de referència**

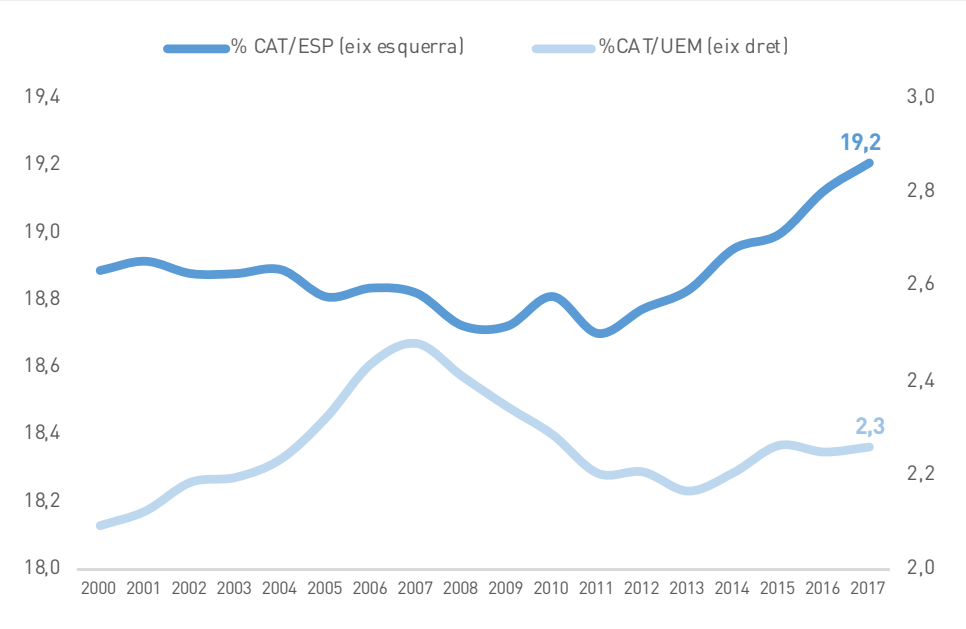

	AUS	DIN	UEM	CAT[1]	CAT[2]	ESP	MAD	EUS
2000	70,1	107,8	2,1	100	100	18,9	106,9	299,8
2017	73,7	111,5	2,3	100	100	19,2	101,8	313,4

CAT[1]: Font Idescat
CAT[2]: Font INE
UEM: Zona euro 12

Fonts: INE, Idescat i AMECO (Comissió Europea)

1.1.2. PIB per càpita

1.1.2.A. **PIB per càpita (preus constants). 2000 = 100**

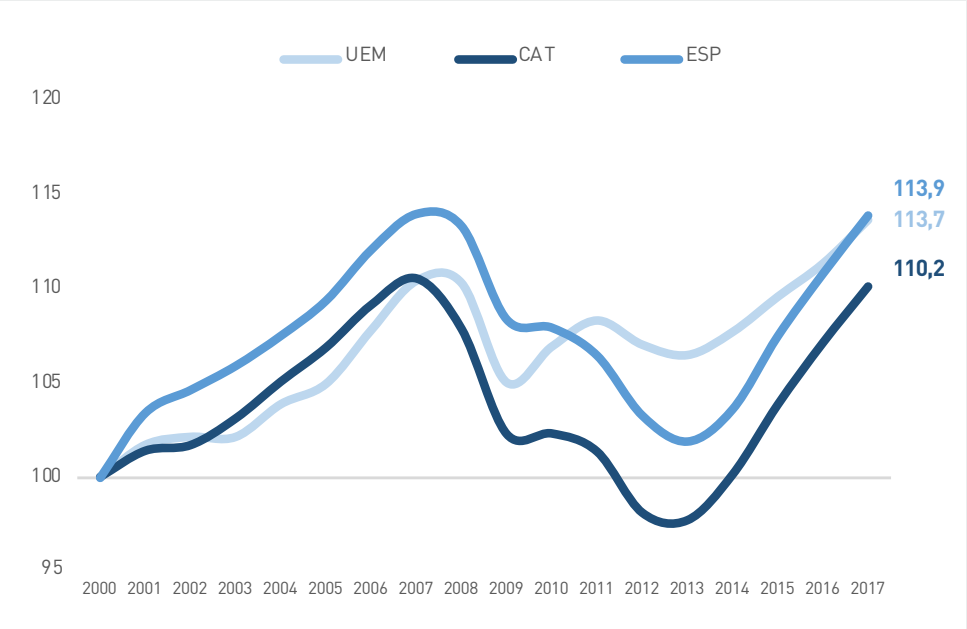

	AUS	DIN	UEM	CAT[1]	CAT[2]	ESP	MAD	EUS
2000-2017	1,0	0,6	0,8	0,6	0,6	0,8	0,9	1,2
2000-2007	1,8	1,3	1,4	1,5	1,4	1,9	1,9	2,5
2007-2013	0,1	-0,7	-0,6	-2,1	-2,0	-1,8	-1,2	-1,2
2013-2017	0,7	1,2	1,6	3,1	3,1	2,8	2,5	2,9

Taxa de creixement anual compost, en %
CAT[1]: Font Idescat i CAT[2]: Font INE
UEM: Zona euro 12

Fonts: INE, Idescat i AMECO (Comissió Europea)

1.1.2. PIB per càpita

1.1.2.B. **PIB per càpita (PPA). % Catalunya sobre economia de referència**

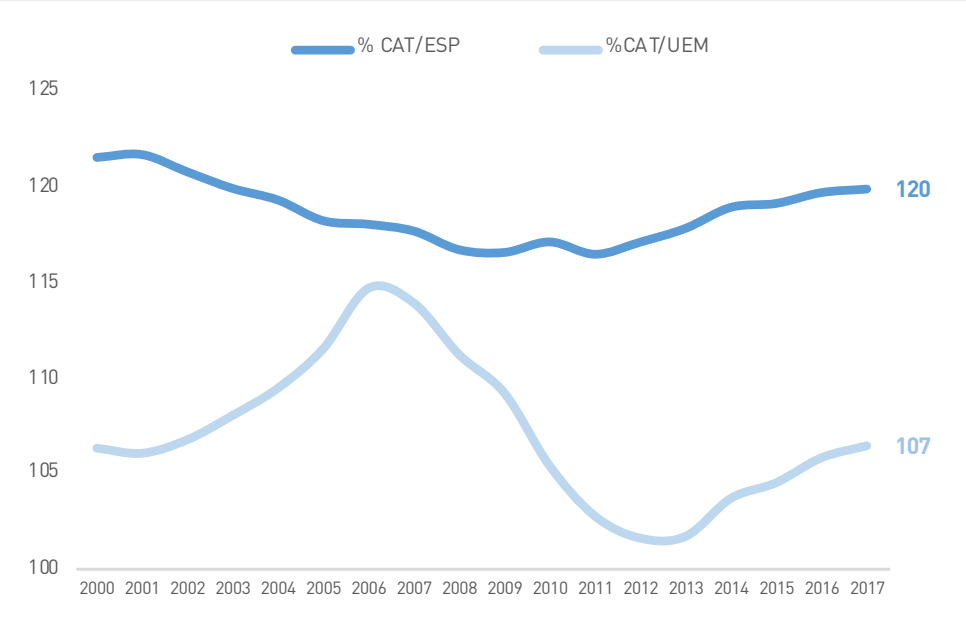

	AUS	DIN	UEM	CAT[1]	CAT[2]	ESP	MAD	EUS
2000	95	97	106	100	100	122	91	99
2017	90	92	107	100	100	120	89	91

CAT[1]: Font Idescat
CAT[2]: Font INE
UEM: Zona euro 12

Fonts: INE, Idescat i AMECO (Comissió Europea)

1.2. Població

L'any 2017 la població de Catalunya era de 7.450.400 persones, el que representa un augment acumulat del 18% amb relació als habitants registrats l'any 2000 (6.297.200). Aquest increment només el supera en termes relatius la Comunitat de Madrid (21,5%), entre les economies de referència. Al conjunt de l'economia espanyola el creixement de la població registrat entre 2000 i 2017 va ser del 15%, molt superior al 7% a la UEM-12, el 10% a Àustria, el 8% a Dinamarca i el 4% al País Basc.

A diferència del conjunt de la UEM-12, on s'observa un creixement demogràfic moderat i gradual entre 2000 i 2017, el creixement de la població a Catalunya és explosiu al llarg de la fase expansiva del cicle, per estabilitzar-se i decaure lleugerament amb la crisi. Per tant, el creixement demogràfic apareix com un fenomen endogen o generat en bona part pel mateix creixement de la producció, gràcies a la immigració, però també asimètric, en la mesura que l'augment de la població durant la fase expansiva no va anar seguit d'un descens proporcional durant la fase recessiva. Entre les economies de referència la catalana és, desprès d'Àustria, la que mostra una major proporció d'estrangers en la població total al final del període (12% el 2017) i també desprès d'Àustria la que més ha augmentat la taxa d'estrangeria des del 2002.

La taxa mitjana anual de creixement de la població a Catalunya entre 2000 i 2017 és de l'1%, molt superior al 0,4% observat al conjunt de la UEM-12 durant el mateix període, i també superior al conjunt de l'economia espanyola (0,8%). No obstant això, el declivi i la lleugera recuperació de la població durant els últims anys a Catalunya es compensen per generar un creixement demogràfic nul entre 2014 i 2017. És possible que a mesura que la recuperació es consolida i madura, els fluxos migratoris tornin a ser sistemàticament positius, però cal tenir en compte que en una economia oberta la relació de causalitat entre creixement demogràfic i creixement econòmic és bidireccional.

1.2.1. Població total

1.2.1.A. **Població. 2000 = 100**

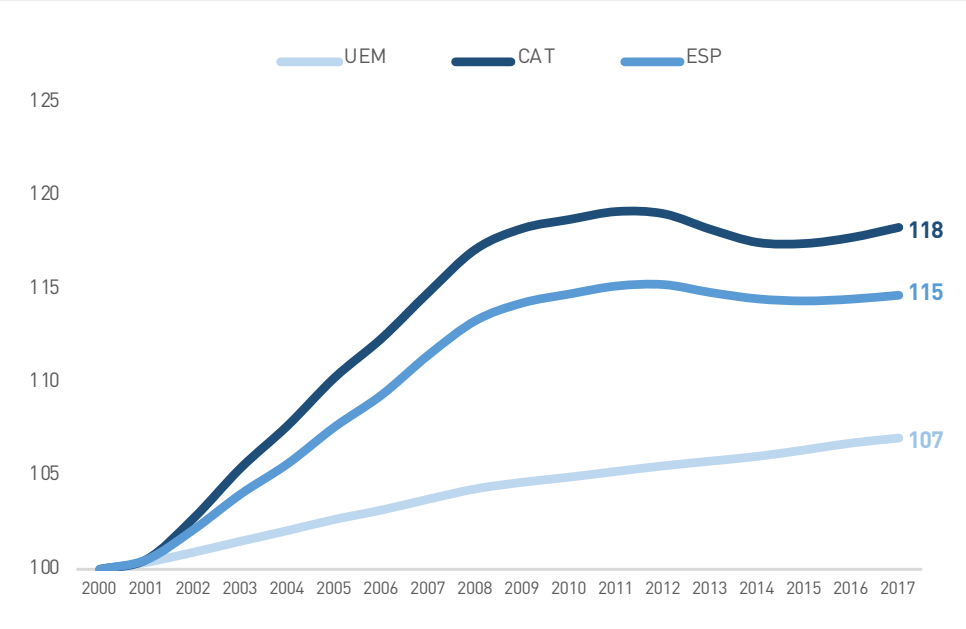

	AUS	DIN	UEM	CAT	ESP	MAD	EUS
2000-2017	0,6	0,5	0,4	1,0	0,8	1,2	0,2
2000-2007	0,5	0,3	0,5	2,0	1,6	2,0	0,5
2007-2013	0,4	0,5	0,3	0,5	0,5	0,6	0,2
2013-2017	0,9	0,7	0,3	0,0	0,0	0,4	0,0

Taxa de creixement anual compost, en %
UEM: Zona euro 12

Fonts: Comptabilitat Regional d'Espanya -INE i AMECO (Comissió Europea)

1.2. Població

1.2.1. Població total

1.2.1.B. **Població. % Catalunya sobre economia de referència**

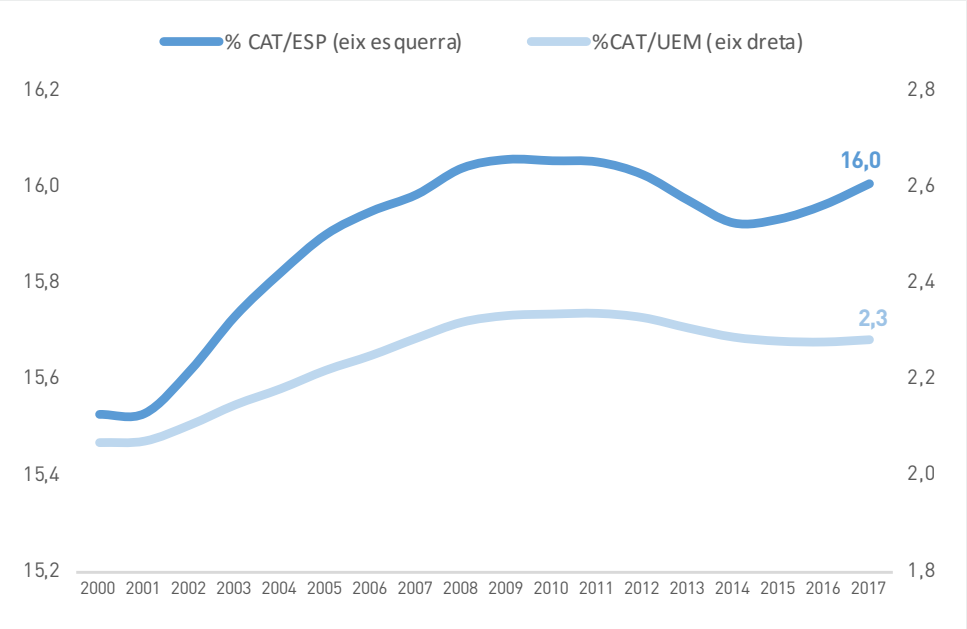

	AUS	DIN	UEM	CAT	ESP	MAD	EUS
2000	78,6	118,0	2,1	100	15,5	117,6	302,3
2017	84,7	129,2	2,3	100	16,0	114,5	343,7

UEM: Zona euro 12

Fonts: Comptabilitat Regional d'Espanya - INE i AMECO (Comissió Europea)

1.2.2. Població estrangera

1.2.2. **Taxa d'estrangeria (%)**

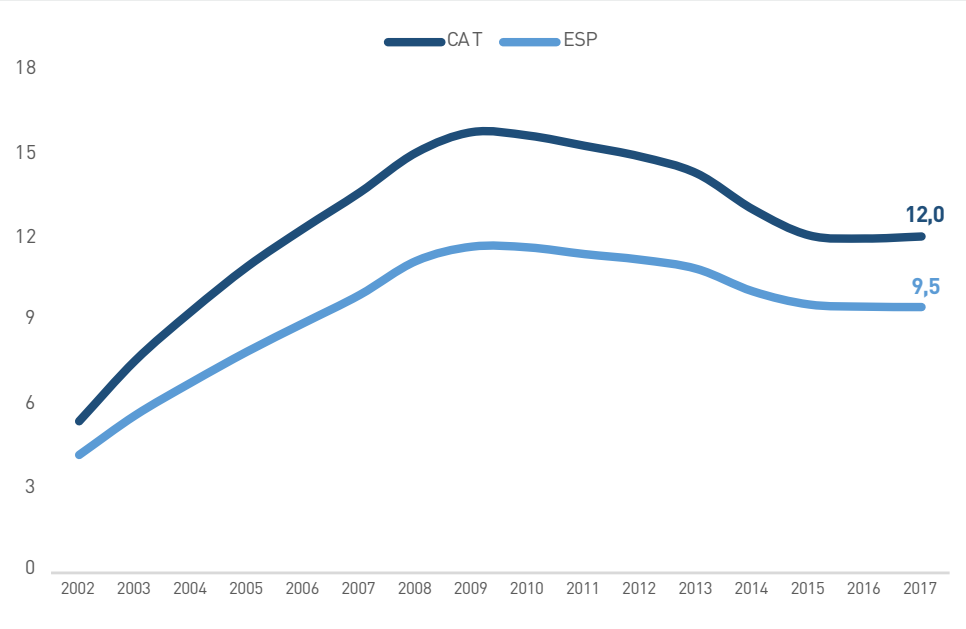

	AUS	DIN	CAT	ESP	MAD	EUS
2002	8,7	5,0	5,4	4,2	7,3	1,6
2007	9,6	5,1	13,6	9,9	14,2	5,0
2013	11,8	6,7	14,3	10,9	13,6	6,0
2017	15,2	8,4	12,0	9,5	10,8	5,0

Fonts: INE i Eurostat

1.3. Ocupació

Al llarg del període 2000-2017 l'economia catalana va registrar un augment acumulat de l'ocupació del 15%, superior al de la mitjana europea (10%) i Dinamarca (6%), però inferior al de l'economia austríaca (18%). Destaca especialment l'elevada volatilitat de la creació d'ocupació a Catalunya i al conjunt de l'economia espanyola en comparació amb altres economies europees. L'economia catalana també supera en creació d'ocupació a l'economia basca (11%), però se situa per sota de l'espanyola (17%) i especialment de Madrid (29%). Per tant, en el cas de l'economia catalana el creixement de la població (18%) ha estat superior al creixement de l'ocupació (15%) entre 2000 i 2017 –mentre que a l'economia espanyola i a Madrid el creixement de l'ocupació (17% i 29%, respectivament) supera el de la població (15% i 22%). En el cas del País Basc l'augment acumulat de l'ocupació de l'11% també supera el feble creixement demogràfic (4%). Àustria registra un intens creixement de l'ocupació (17%), superior al creixement demogràfic (10%), mentre que a Dinamarca, com a Catalunya, el creixement de la població (8%) supera el de l'ocupació (4%).

L'evolució de l'ocupació a Catalunya, com al conjunt de l'economia espanyola, es caracteritza per taxes molt elevades de creació i destrucció de llocs de treball al llarg del cicle econòmic. Durant la fase expansiva, Catalunya va crear 779.000 llocs de treball, un 6,4% dels 12.182.000 llocs creats al conjunt de la UEM-12 –en contrast amb el 2,2% que representava el PIB català amb relació al de la UEM-12 l'any 2008, el punt màxim de l'expansió. Entre 2000 i 2007 l'ocupació a Catalunya va augmentar a una taxa interanual acumulativa molt elevada, del 3,3%, per caure a una taxa anual del -2,9% entre 2008 i 2013. Durant la fase de recuperació de 2014 a 2017 el creixement mitjà anual de l'ocupació a l'economia catalana (2,2%) és més moderat en comparació amb la fase expansiva, i possiblement més sòlid, igualant el registre de l'economia espanyola (2,2%) i superant la mitjana de la UEM-12 (1,1%).

També cal destacar que la proporció d'empleats pel sector públic en el total d'assalariats ha tendit a augmentar tendencialment al llarg del període 2000-2017, fins representar un 15,2% de mitjana a Catalunya entre 2013 i 2017 –significativament per sota de la mitjana espanyola del 20,1% durant el mateix període, de Madrid (18,6%) i del País Basc (18,4%). Aquests valors són consistents amb l'evolució d'altres indicadors relacionats, com és el cas del consum públic (que inclou la provisió de béns i serveis amb finançament públic).

1.3.1. Ocupació total

1.3.1.A. **Ocupació total. 2000 = 100**

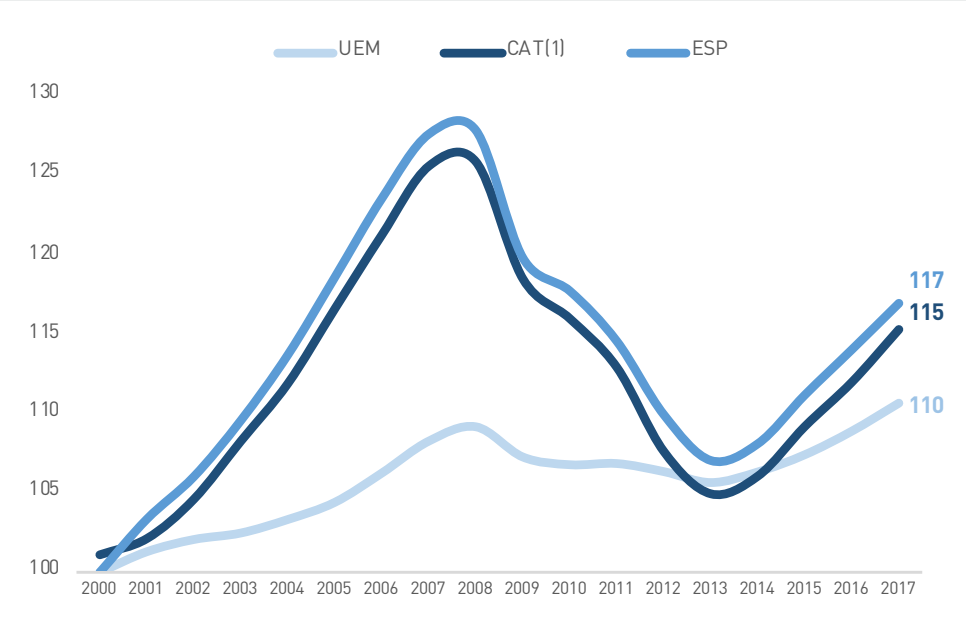

	AUS	DIN	UEM	CAT[1]	CAT[2]	ESP	MAD	EUS
2000-2017	1,0	0,3	0,6	0,8	0,8	0,9	1,5	0,7
2000-2007	1,0	0,8	1,1	3,2	3,3	3,5	3,9	2,6
2007-2013	0,8	-0,9	-0,4	-3,0	-2,9	-2,9	-1,9	-2,3
2013-2017	1,1	1,4	1,1	2,4	2,4	2,2	2,4	1,9

Taxa de creixement anual compost, en %
CAT[1]: Font Idescat
CAT[2]: Font INE
UEM: Zona euro 12

Fonts: INE, Idescat i AMECO (Comissió Europea)

1.3. Ocupació

1.3.1. Ocupació total

1.3.1.B. **Ocupació total. % Catalunya sobre economia de referència**

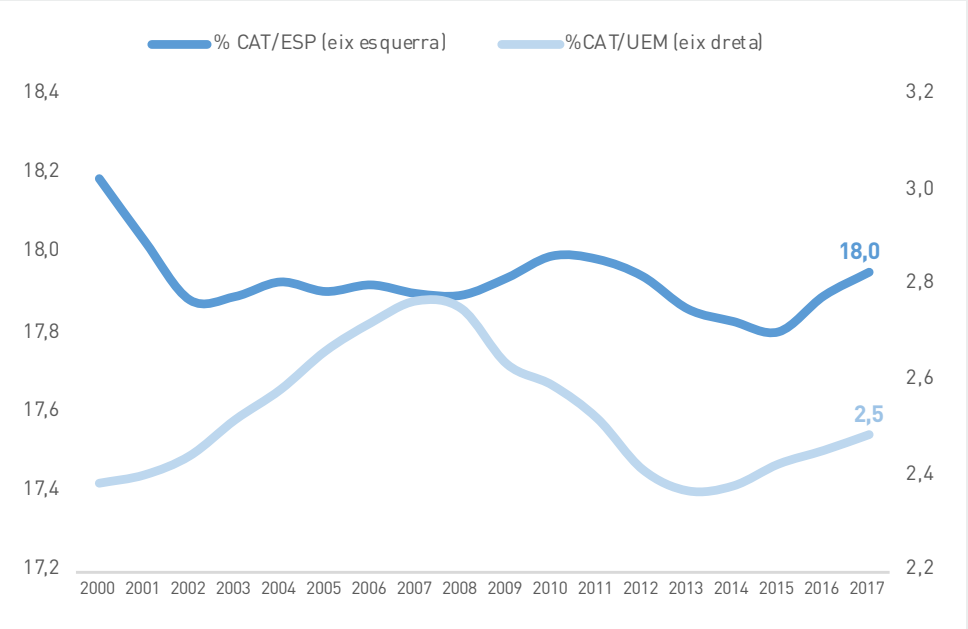

	AUS	DIN	UEM	CAT[1]	CAT[2]	ESP	MAD	EUS
2000	85,6	116,6	2,4	100	100	18,2	116,7	325,8
2017	83,9	126,8	2,5	100	100	18,0	104,9	334,9

CAT[1]: Font Idescat
CAT[2]: Font INE
UEM: Zona euro 12

Fonts: INE, Idescat i AMECO (Comissió Europea)

1.3.2. Ocupació pública

1.3.2. **Taxa d'assalariats públics. En % del total d'assalariats**

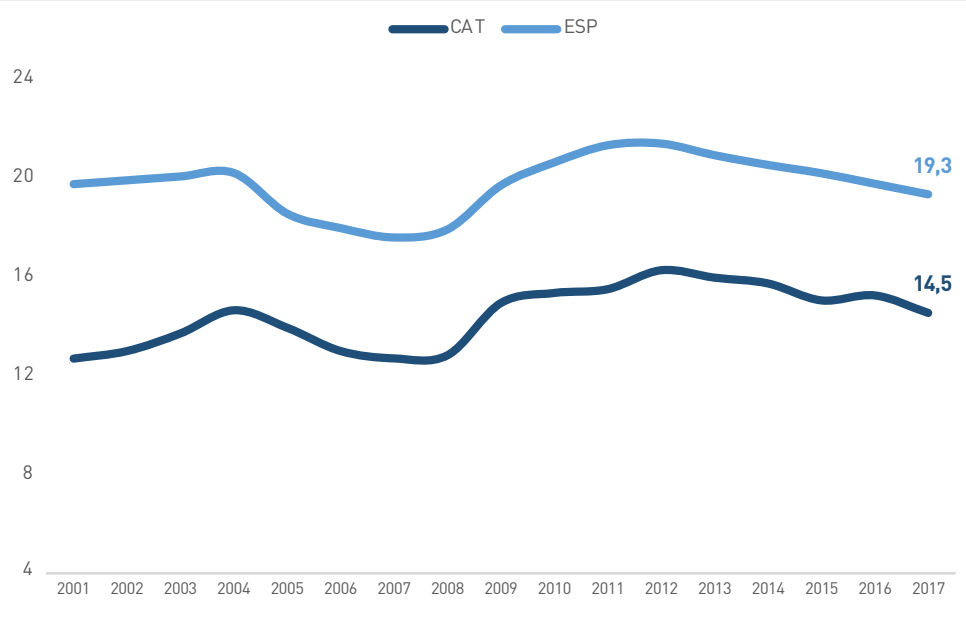

	CAT	ESP	MAD	EUS
2001-2017	14,3	19,7	19,3	17,6
2001-2007	13,3	19,1	19,5	17,1
2008-2013	15,1	20,3	19,5	17,9
2014-2017	15,1	19,9	18,4	18,2

Taxa mitjana del període, en %

Font: INE

1.4. Productivitat

A llarg termini, suposant una taxa de creixement de l'ocupació alineada amb el creixement demogràfic i unes taxes d'ocupació i d'activitat estables, el factor decisiu que determina el PIB per càpita i, per tant, el benestar de les nacions, és el creixement de la productivitat. La productivitat del treball es pot mesurar en termes de PIB per ocupat o per hora treballada. Quan s'analitza el conjunt del període 2000-2017 l'economia catalana registra augments acumulats del PIB real per ocupat (14,9%) que superen la mitjana europea (9,7%) i també els registres d'Àustria (9,5%) i Dinamarca (12,3%). Per altra banda, el valor del PIB per ocupat calculat a preus corrents a Catalunya (ajustat per PPA) representava el 94,4% de la mitjana de la UEM-12 el 2017, el que representa una millora significativa en comparació amb el 2000 (87%). Les diferències amb Àustria (87,5%) i Dinamarca (90,1%) per a aquest concepte el 2017 són més marcades. Si s'analitza només la fase de recuperació 2014-2017 també s'observa un diferencial positiu en el creixement (anual) del PIB per ocupat favorable a Catalunya (0,8%), enfront de la mitjana de la UEM-12 (0,7%), Àustria (0,4%) i Dinamarca (0,5%). Aquest diferencial és més sostenible en el temps que el registrat durant l'etapa recessiva, associat principalment amb la destrucció d'ocupació, i és igual a l'observat en el conjunt del període 2000-2017. Si l'anàlisi s'efectua en termes de PIB per hora treballada, s'obtenen resultats similars: Catalunya presenta una evolució acumulada de la productivitat horària entre 2000 i 2017 (17,4%) superior tant a la de la UEM-12 (15,9%) com a la d'Espanya (16,5%).

La diferència principal entre el patró de creixement observat a Catalunya –i al País Basc– en comparació amb el conjunt de l'Estat i, en particular, amb la Comunitat de Madrid, rau en la distribució del creixement del PIB entre productivitat i ocupació. La diferència en aquest aspecte amb Madrid és significativa. Entre 2000 i 2017 la productivitat ha augmentat més a les economies catalana (13,2%) i basca (14,4%) que a la Comunitat de Madrid (11,5%), on ha augmentat molt més l'ocupació. Quan la comparació es fa en nivells, entre 2000 i 2017 el PIB per ocupat a preus corrents de l'economia catalana representava un 107% de la mitjana espanyola, havent millorat des del 103,8% del 2000. Però continuava per sota dels nivells assolits el 2017 per Madrid (97%, en augment des del 91,6% del 2000) i el País Basc (93,6%, també en augment des del 92% del 2000).

Un altre indicador de productivitat és el que s'anomena la Productivitat Total dels Factors (PTF), variable que recull els guanys d'eficiència no explicats pels factors productius treball i capital. Aquest és el cas, per exemple, de les millores tecnològiques, dels canvis en l'organització del treball i de les millores del capital humà i del marc institucional. És, per tant, un indicador residual que requereix calcular els paràmetres d'una funció de producció agregada. Les dades disponibles per a aquest indicador també mostren una millora per a l'economia catalana entre 2000 i 2017 similar a l'europea, però amb un perfil temporal més volàtil, i superior al conjunt de l'economia espanyola.

1.4.1. PIB per ocupat

1.4.1.A. **PIB per ocupat (preus constants). 2000 = 100**

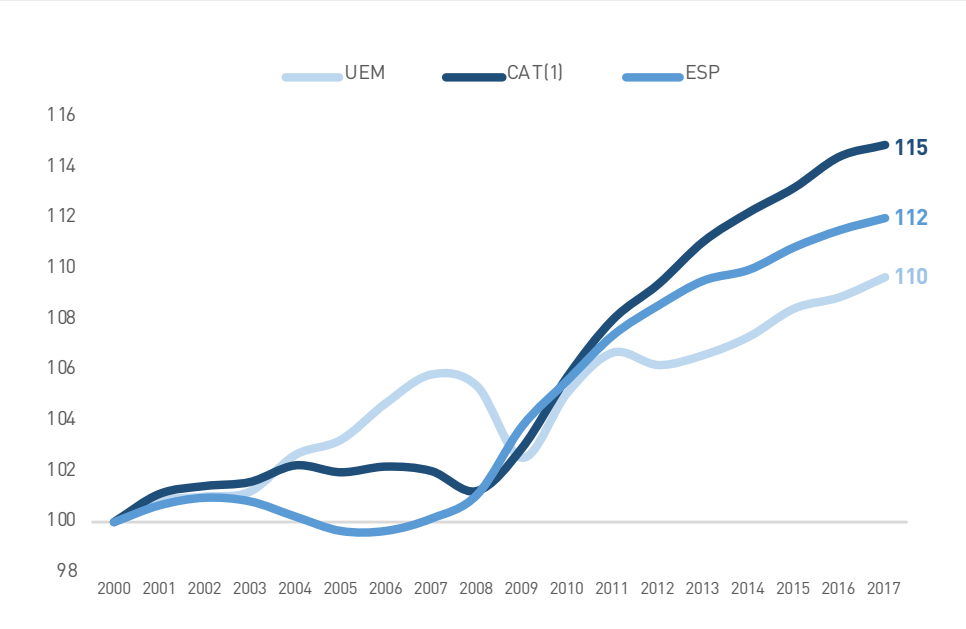

	AUS	DIN	UEM	CAT[1]	CAT[2]	ESP	MAD	EUS
2000-2017	0,5	0,7	0,5	0,8	0,7	0,7	0,6	0,8
2000-2007	1,3	0,8	0,8	0,3	0,2	0,0	0,1	0,3
2007-2013	-0,3	0,6	0,1	1,4	1,3	1,5	1,3	1,2
2013-2017	0,4	0,5	0,7	0,8	0,8	0,6	0,6	1,0

Taxa de creixement anual compost, en %
CAT[1]: Font Idescat
CAT[2]: Font INE
UEM: Zona euro 12

Fonts: INE, Idescat i AMECO (Comissió Europea)

1.4. Productivitat

1.4.1. PIB per ocupat

1.4.1.B. **PIB per ocupat (PPA). % Catalunya sobre economia de referència**

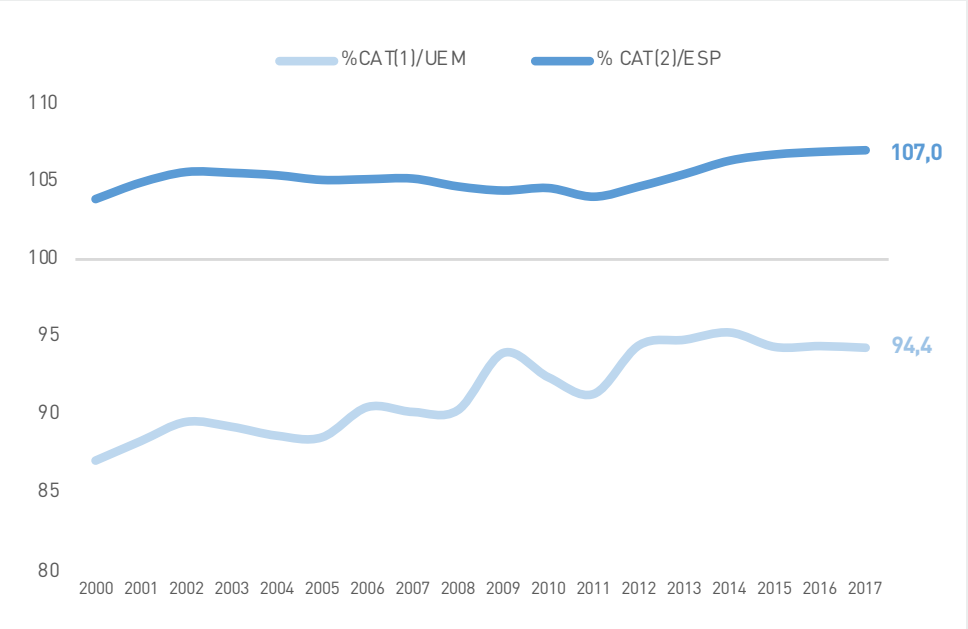

	AUS	DEN	UEM	CAT[1]	CAT[2]	ESP	MAD	EUS
2000-2017	85,6	91,7	91,6	100	100	105,3	94,5	93,2
2000-2007	83,5	93,5	89,0	100	100	105,1	93,5	93,5
2008-2013	87,0	90,2	92,9	100	100	104,6	94,3	92,5
2014-2017	87,8	90,4	94,7	100	100	106,7	97,0	93,6

Taxa mitjana del període, en %
CAT[1]: Font Idescat
CAT[2]: Font INE
UEM: Zona euro 12

Fonts: INE, Idescat i AMECO (Comissió Europea)

1.4.2. PIB per hora treballada

1.4.2.A. **PIB per hora treballada (preus constants). 2000 = 100**

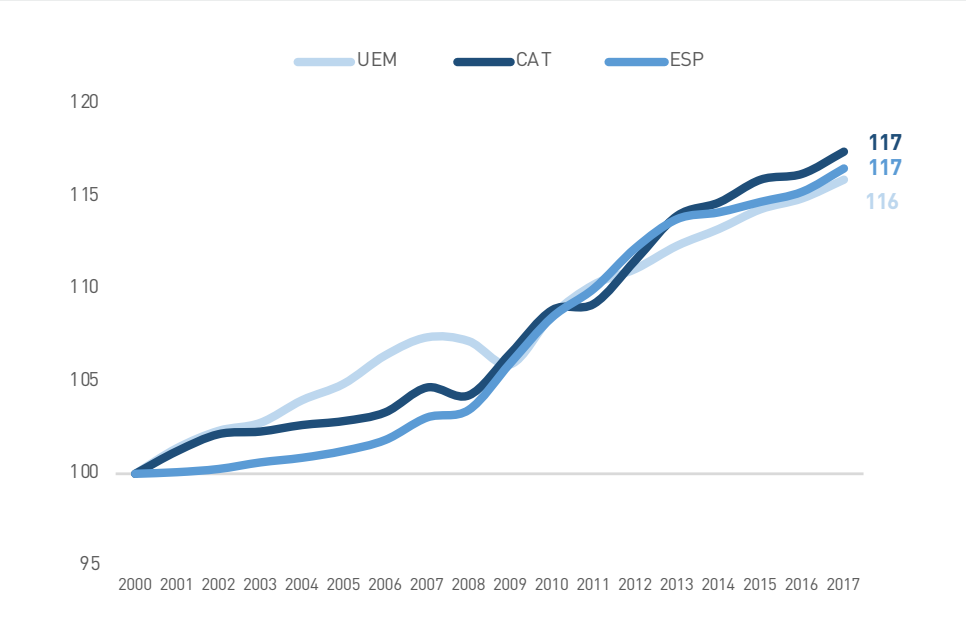

	AUS	DEN	UEM	CAT[2]	ESP	MAD	EUS
2000-2017	1,2	0,9	0,9	1,0	0,9	0,9	1,0
2000-2007	1,9	1,2	1,0	0,7	0,4	0,4	0,9
2007-2013	0,6	0,7	0,8	1,4	1,7	1,6	1,2
2013-2017	0,7	0,8	0,8	0,8	0,6	0,7	1,0

Taxa de creixement anual compost, en %
CAT[2]: Font INE
UEM: Zona euro 12

Fonts: INE i AMECO (Comissió Europea)

1.4.2. PIB per hora treballada

1.4.2.B. PIB per hora treballada (PPA). % Catalunya sobre economia de referència

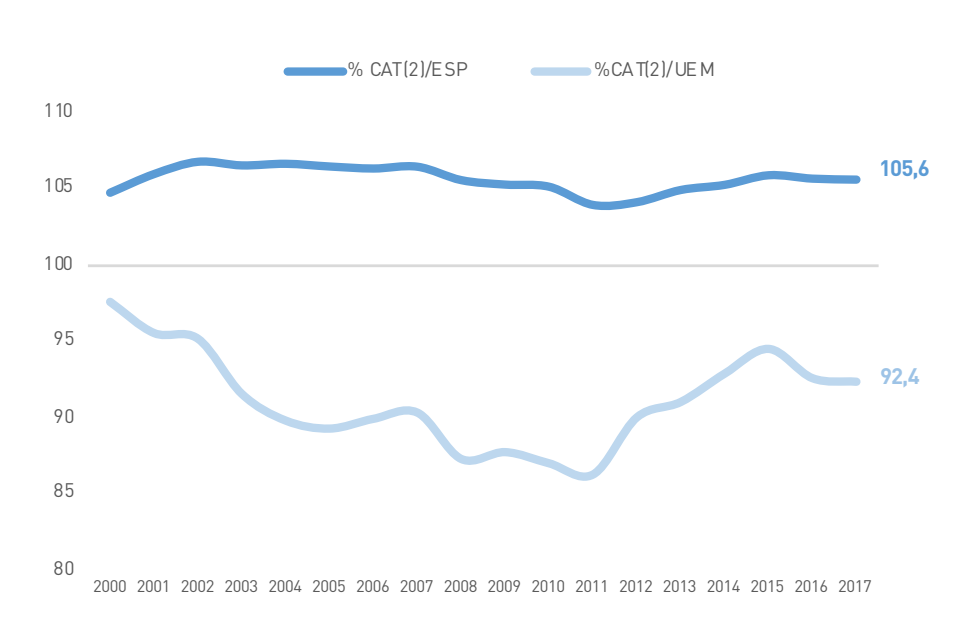

	AUS	DEN	UEM	CAT[2]	ESP	MAD	EUS
2000-2017	93,8	82,2	91,2	100	105,6	93,6	91,0
2000-2007	94,7	83,9	92,4	100	106,2	94,1	92,0
2008-2013	91,0	79,7	88,2	100	104,8	93,0	90,3
2014-2017	96,1	82,7	93,1	100	105,6	93,5	90,1

Taxa mitjana del període, en %
CAT[2]: Font INE
UEM: Zona euro 12

Fonts: INE i AMECO (Comissió Europea)

1.4.3. Productivitat Total dels Factors (PTF)

1.4.3. **Productivitat total dels factors. 2000 = 100**

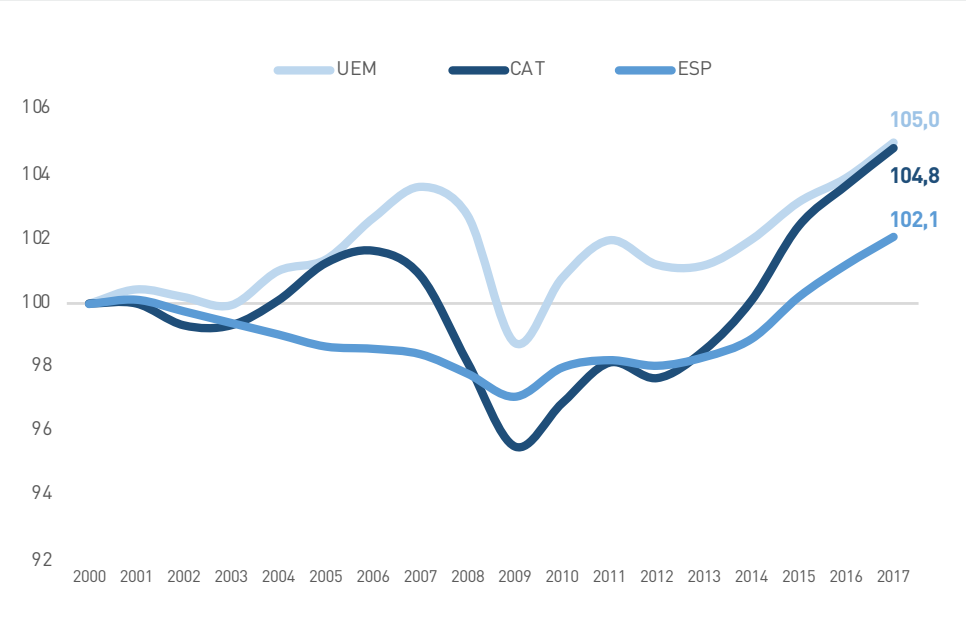

	AUS	DIN	UEM	CAT	ESP
2000-2017	0,2	0,3	0,3	0,3	0,1
2000-2007	0,9	0,4	0,5	0,1	-0,2
2007-2013	-0,6	0,0	-0,4	-0,4	0,0
2013-2017	0,3	0,5	0,9	1,6	0,9

Taxa de creixement anual compost, en %

Fonts: Idescat i AMECO (Comissió Europea)

2. Recursos productius

Inversió i productivitat

La productivitat del treball és el resultat (i) de la inversió (acumulada) en capital productiu per treballador (incloent com a formes de capital acumulables el capital físic, humà i tecnològic) i (ii) de l'eficiència dels processos productius (representada per la productivitat total dels factor –PTF). Aquest capítol dona resposta al primer component, és a dir, se centra en l'evolució de la inversió productiva en capital físic, humà i tecnològic a l'economia catalana, comparada amb les economies de referència.

L'anàlisi de les dades mostra un major creixement de la inversió acumulada en capital productiu per treballador (béns d'equipament) a l'economia catalana entre 2000 i 2017, en comparació amb les altres economies –que es manté en la fase de recuperació (2014-2017)–, mentre que la inversió de l'Estat en infraestructures se situa sistemàticament per sota del pes de Catalunya en el PIB espanyol. L'anàlisi també mostra una millora notable en els nivells formatius de la població activa a Catalunya i una reducció igualment significativa de la taxa d'abandonament escolar entre 2000 i 2017.

La major dotació de capital físic i de capital humà per treballador contribueix a explicar el millor comportament relatiu de la productivitat del treball a Catalunya en el període de referència. En canvi, la inversió en capital tecnològic, aproximada per conceptes com la despesa en R+D en proporció del PIB, mostra una evolució decebedora, i fa dubtar sobre la capacitat de l'economia catalana per mantenir un diferencial positiu de creixement de la productivitat els propers anys –a mesura que s'apropa a la frontera tecnològica.

Per altra banda, cal tenir també en compte l'eficiència de la inversió, que depèn, entre altres factors, de la naturalesa dels actius en què es materialitza. En el cas de les economies catalana i espanyola l'augment excessiu de la inversió en construcció durant la fase expansiva 2000-2007 va anar acompanyada d'una disminució de l'eficiència (un menor augment de la productivitat per euro invertit) al conjunt de l'economia. També va anar acompanyada per un augment igualment excessiu del crèdit al sector privat, elevant el percentatge del deute privat amb relació al PIB fins a màxims històrics. Amb perspectiva de futur, un dels aspectes fonamentals per garantir la continuïtat i l'eficiència de la inversió productiva a mesura que l'economia s'apropa a la frontera tecnològica és la diversificació de les fonts de finançament. És també un element clau per recolzar la creació, expansió i consolidació de noves iniciatives empresarials de base tecnològica.

A continuació, s'analitzen successivament la inversió en capital físic (béns d'equipament, infraestructures i construcció), humà (formació) i tecnològic (innovació).

2.1. Inversió

La inversió en béns de capital és un dels principals factors determinants de la productivitat del treball, per la doble via d'augmentar la intensitat de capital i d'incorporar el progrés tecnològic als processos productius –en la mesura que els nous béns de capital incorporen les noves tecnologies en el seu disseny i construcció. Als efectes d'aquest estudi, es defineix com a inversió productiva per treballador la formació bruta de capital fix en béns d'equipament i altres actius productius a preus constants per persona ocupada, excloent la construcció (residencial i no residencial). El primer element que destaca de l'anàlisi d'aquest indicador és la correspondència que s'observa amb els diferencials de productivitat entre països, com era previsible. Al llarg del període 2000-2017, l'economia catalana mostra un creixement tendencial de la inversió productiva per ocupat superior al de les economies espanyola i europea. Aquests diferencials són coherents amb els observats en termes de creixement del PIB per ocupat i expliquen part de la convergència en productivitat observable durant el període. En termes relatius l'economia catalana ha superat la mitjana de la UEM-12 i, encara que continuava situant-se el 2017 per sota dels nivells d'Àustria i Dinamarca, ha tendit a convergir amb aquests països.

Un altre component de la inversió en capital físic determinant per a la productivitat és la inversió en infraestructures. El primer element a destacar és un pes sobre el PIB de Catalunya de la inversió liquidada de l'Estat en infraestructures sistemàticament inferior al del conjunt de l'economia espanyola (entre 0,1 i 0,4 punts percentuals), tots els anys des del principi de la sèrie estadística, que comença el 2001. En segon lloc, la intensitat de la inversió pública en infraestructures augmenta progressivament durant la fase expansiva, fins assolir màxims històrics just amb el principi de la crisi (1,4% el 2009). A partir d'aquesta data es redueix ràpidament, fins perdre més de dues terceres parts del seu pes sobre el PIB (el 2014 i 2015 es registra un mínim del 0,2%). Amb el principi de la recuperació el 2014 la inversió de l'Estat en infraestructures a Catalunya primer s'estabilitza i desprès mostra un modest augment en percentatge del PIB fins al 0,4% del 2017.

Per últim, la inversió en construcció, residencial i no residencial, té un impacte sobre el PIB per hora/treballador diferent d'altres formes d'inversió. De fet, l'excés d'inversió residencial a les economies catalana i espanyola durant la fase expansiva del cicle –molt evident quan es compara l'evolució i el pes d'aquesta variable amb altres economies europees– és un dels factors que expliquen el descens de la productivitat del treball (i del capital) a nivell agregat. Amb la crisi i posterior recuperació, les economies catalana i espanyola han tornat a valors de la inversió en construcció homologables amb la UEM-12 i similars als registrats l'any 2000 –implicant un canvi important en el patró de creixement en comparació amb el passat.

2.1.1. Béns d'equipament

2.1.1.A. **Inversió en béns d'equipament per ocupat (preus constants, PPA). 2000 = 100**

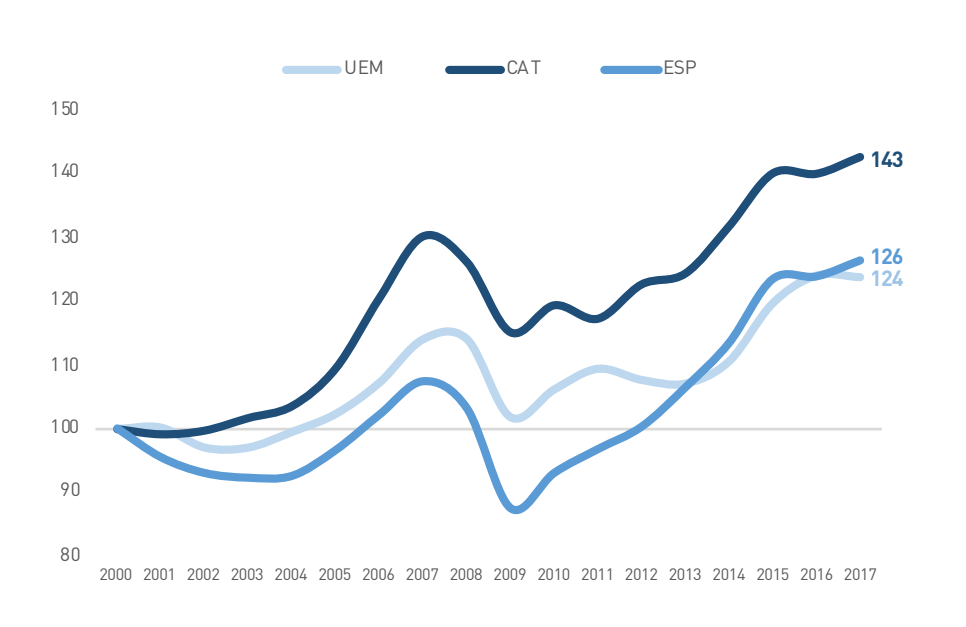

	AUS	DIN	UEM	CAT	ESP
2000-2017	1,0	1,8	1,3	2,1	1,4
2000-2007	1,0	2,8	1,9	3,8	1,0
2007-2013	0,3	0,3	-1,0	-0,8	-0,2
2013-2017	2,2	2,5	3,7	3,5	4,4

Taxa de creixement anual compost, en %
UEM: Zona euro 12

Fonts: Idescat i AMECO (Comissió Europea)

2.1. Inversió

2.1.1. Béns d'equipament

2.1.1.B. **Inversió en béns d'equipament per ocupat (preus constants, PPA). % Catalunya sobre economia de referència**

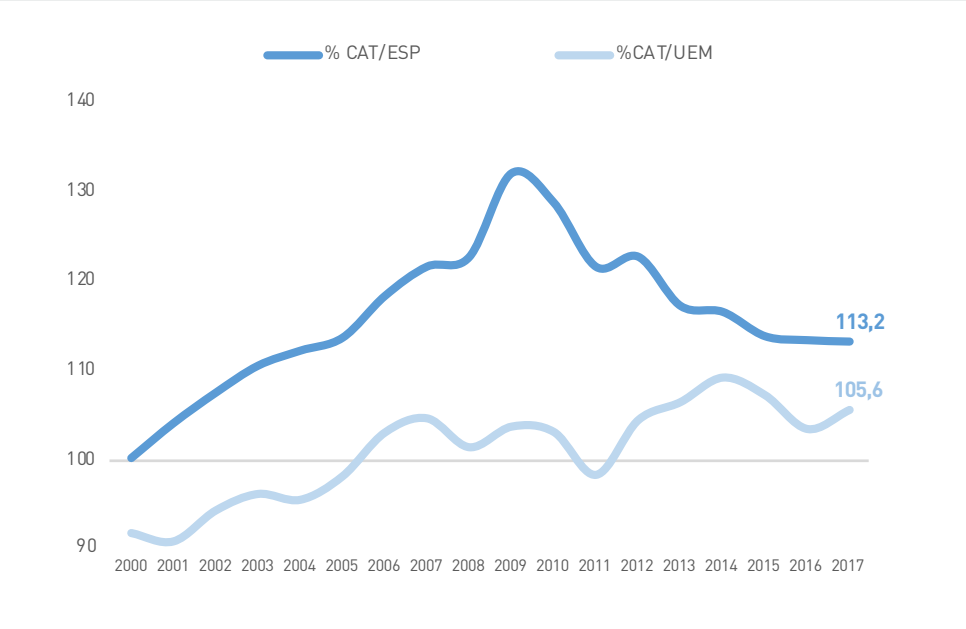

	AUS	DIN	UEM	CAT	ESP
2000	71,7	92,9	91,7	100	100,3
2017	86,3	97,4	105,6	100	113,2

UEM: Zona euro 12

Fonts: Idescat i AMECO (Comissió Europea)

2.1.2. Infraestructures

2.1.2.A. **Inversió liquidada de l'Estat en infraestructures. En % del PIB**

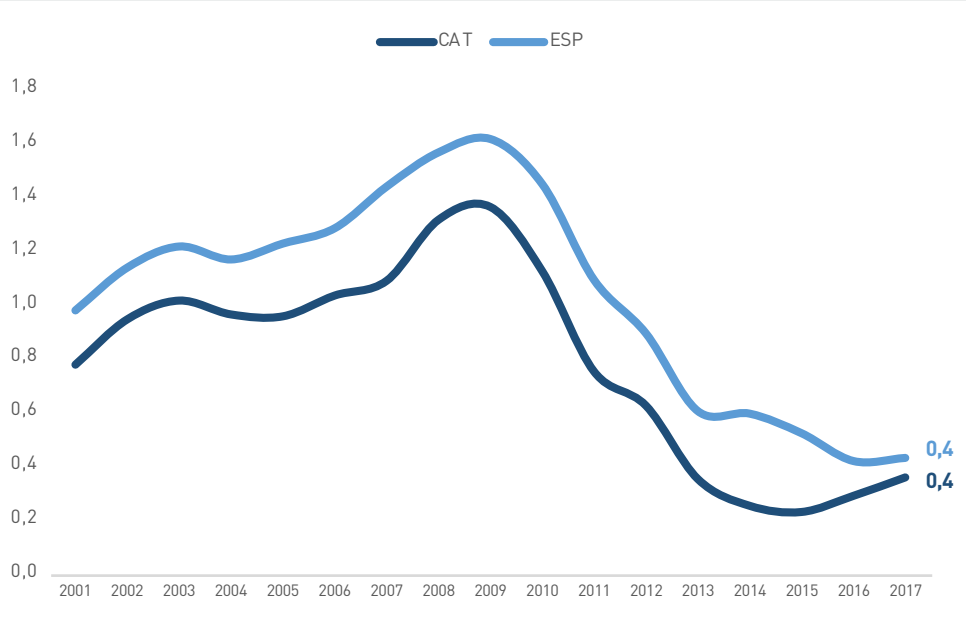

	CAT	ESP	MAD	EUS
2001-2017	0,8	1,0	0,6	0,3
2001-2007	1,0	1,2	1,0	0,2
2008-2013	0,9	1,2	0,4	0,5
2014-2017	0,3	0,5	0,2	0,2

Taxa mitjana del període, en %

Fonts: Ministeri de Foment i INE

2.1.2. Infraestructures

2.1.1.B. **Inversió liquidada de l'Estat en infraestructures. % Catalunya sobre Espanya**

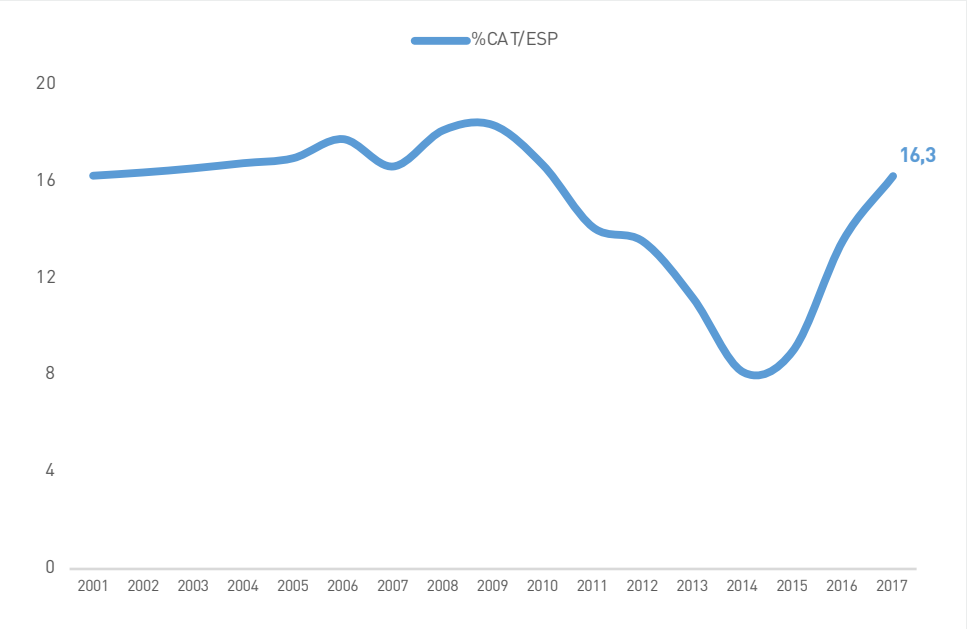

	CAT/ESP	MAD/ESP	EUS/ESP
2001-2017	15,1	11,4	2,4
2001-2007	16,8	16,2	1,3
2008-2013	15,4	7,3	3,1
2014-2017	11,8	9,3	3,1

Taxa mitjana del període, en %

Font: Ministeri de Foment

2.1.3. Construcció

2.1.3. **Inversió en construcció. En % del PIB**

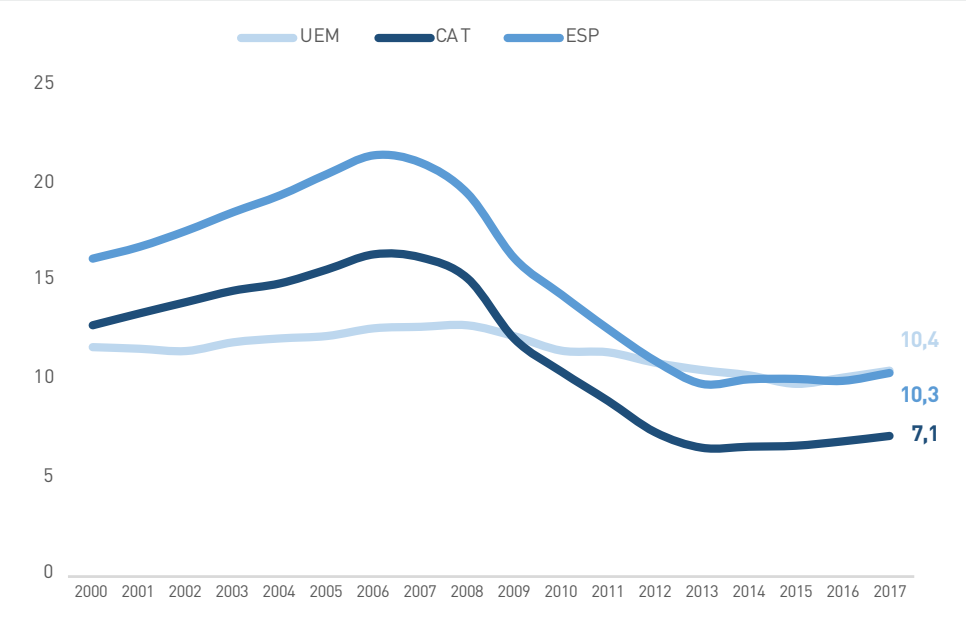

	AUS	DIN	UEM	CAT	ESP
2000-2017	11,2	9,5	11,4	15,3	11,4
2000-2007	11,9	10,4	12,0	18,9	14,7
2008-2013	10,9	8,8	11,5	13,8	10,1
2014-2017	10,6	8,8	10,1	10,0	6,7

Taxa mitjana del període, en %
UEM: Zona euro 12

Fonts: Idescat i AMECO (Comissió Europea)

2.2. Formació

El capital humà és una variable multidimensional i difícil de captar amb un sol indicador. Hi ha indicadors que mesuren els outputs de la inversió en capital humà, com poden ser els nivells formatius de la població, i altres que mesuren els inputs en la formació del capital humà, com per exemple la despesa pública en educació. En el cas de Catalunya s'observa un important creixement mitjà anual de la despesa pública en educació per càpita i a preus constants entre 2000 i 2007. Com a resultat de la crisi, la despesa pública en educació per càpita cau amb força, per estabilitzar-se i tornar a recuperar la senda del creixement entre 2014 i 2016. En conjunt, al llarg del període complet 2000-2016, aquesta variable ha augmentat un 25% en comparació amb el nivell inicial, el que implica una taxa de creixement mitjà anual de l'1,4%. No obstant, continuava situant-se per sota de la mitjana espanyola el 2016 i molt per sota dels valors registrats al País Basc.

Si es posa el focus en els nivells de formació per trams de la població en edat de treballar, l'economia catalana comparteix amb l'espanyola una elevada concentració en els trams inferior i superior, en detriment del tram mitjà –una distribució que contrasta significativament amb altres economies europees. Per exemple, l'any 2017 el 39,2% de la població en edat de treballar a Catalunya tenia només formació primària o inferior, un percentatge similar al del conjunt de l'economia espanyola (40,9%), però superior al 25,1% de mitjana a la UEM-19, i molt superior al 15% d'Àustria o al 18,7% de Dinamarca. En el cas de la formació superior, totes les economies analitzades presenten percentatges de població activa amb formació superior, per sobre del 30%. En el cas de Catalunya, el 2017 un 39,3% de la població activa tenia estudis superiors, per sobre de la UEM-19 (30,6%) i d'Espanya (36,4%), però per sota de Madrid i el País Basc, on quasi la meitat de la població en edat de treballar té aquest nivell formatiu (47% i 49,7%, respectivament).

Quan es comparen les taxes d'abandonament escolar prematur, s'observa un comportament cíclic més acusat a Catalunya, en comparació amb el conjunt de la UEM-19, reflectint el major incentiu a abandonar la formació reglada durant la fase expansiva a la construcció. Si es comparen les xifres del període 2000-2017, mentre que la taxa mitjana arriba quasi al 30% en els casos de Catalunya i Espanya, en el cas de Madrid es redueix al 21,7% i en la resta els percentatges oscil·len entre el 8,8% d'Àustria i el 15,5% de la UEM-19. Tot i que aquesta taxa s'ha anat reduït des del màxim assolit el 2008 (32,9%), el 2017 encara se situa en el 17%, deu punts per sobre d'Àustria i el País Basc.

En conclusió: al llarg del període 2000-2017 a Catalunya s'ha reduït notablement el percentatge de població poc qualificada i la taxa d'abandonament escolar, però també s'han reduït a les altres economies, de manera que els diferencials continuen sent importants (amb la UEM-19) o fins i tot s'han ampliat (amb Madrid). Aquest gap en termes de capital humà alenteix la convergència en productivitat i posa límits a la plena equiparació amb les economies europees més dinàmiques. La tendència de fons és positiva, però caldrà prioritzar les polítiques públiques orientades a millorar la formació i l'ocupabilitat dels treballadors.

2.2.1. Despesa pública en educació

2.2.1.A. **Despesa pública en educació* per càpita (preus constants 2000 = 100)**

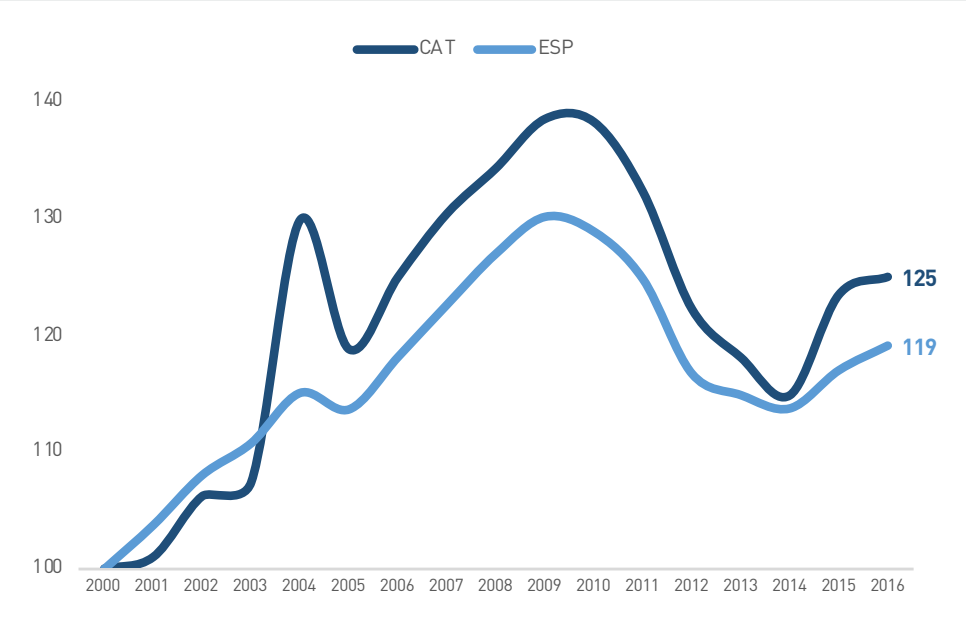

	CAT	ESP	MAD	EUS
2000-2016	1,4	1,1	0,6	2,1
2000-2007	3,9	3,0	3,5	3,0
2007-2013	-1,6	-1,1	-2,6	1,1
2013-2016	1,9	1,2	0,5	1,8

Taxa de creixement anual compost, en %
* Despesa de les conselleries/departaments d'educació en preus constants 2010 = 100 (preus corrents ajustat pel deflactor de la despesa pública) per habitant

Fonts: Ministeri d'educació, idescat i INE

2.2. Formació

2.2.1. Despesa pública en educació

2.2.1.B. **Despesa pública en educació* per càpita (preus corrents). % Catalunya sobre Espanya**

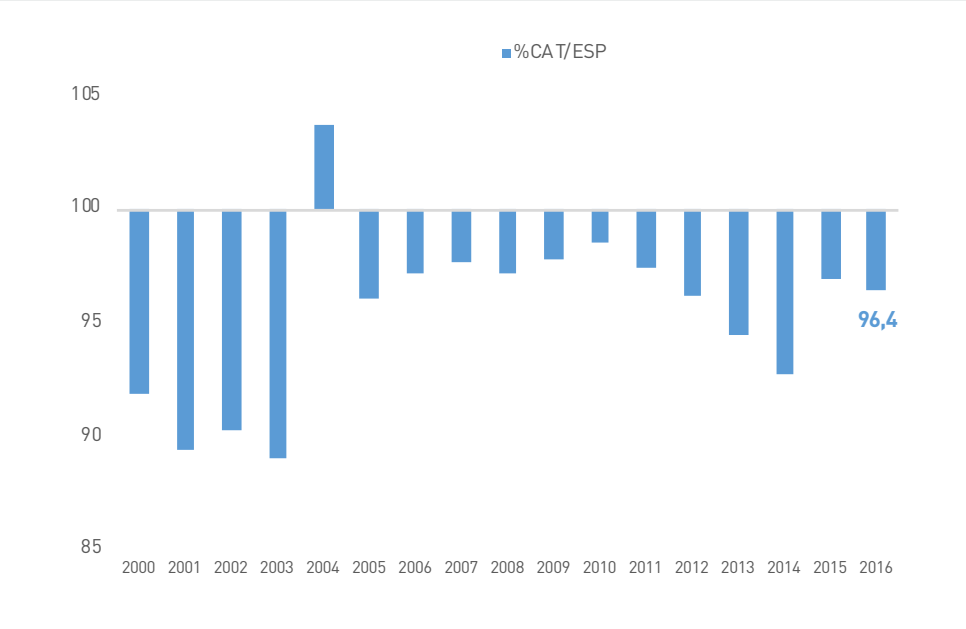

	CAT	ESP	MAD	EUS
2000	100,0	91,9	96,3	72,6
2016	100,0	96,4	109,1	65,6

* Despesa de les conselleries/departaments d'educació

Font: Ministeri d'Educació i INE

2.2.2. Població activa amb formació primària o inferior

2.2.2. **Població activa (entre 25 i 64 anys) amb formació primària o inferior. En % sobre població total**

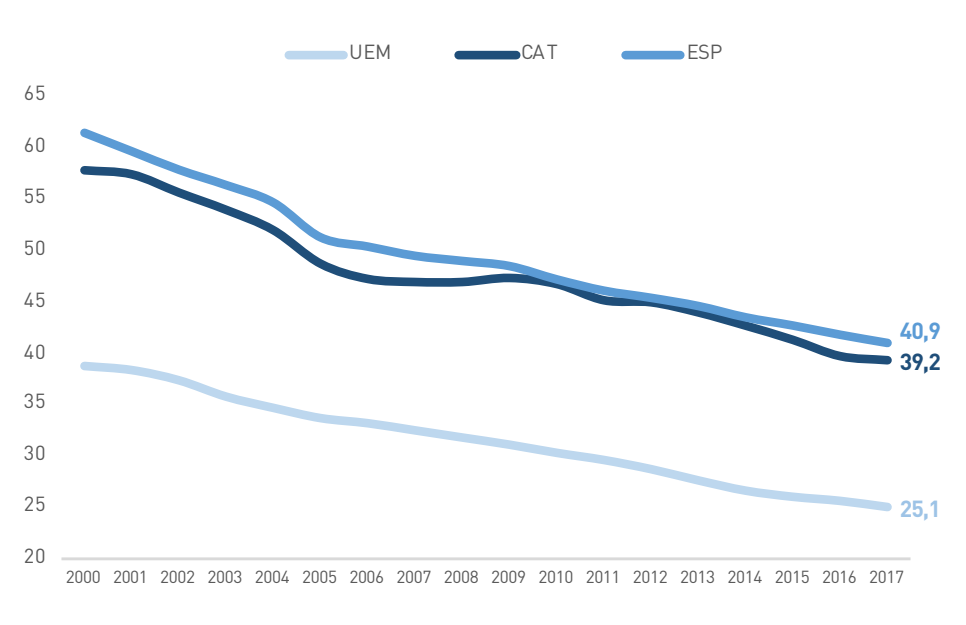

	AUS	DIN	UEM	CAT	ESP	MAD	EUS
2000-2017	18,8	21,2	31,6	47,6	49,4	35,8	37,7
2000-2007	21,1	20,1	35,7	52,5	55,1	42,3	44,4
2008-2013	17,8	23,8	30,0	45,8	46,7	32,2	33,9
2014-2017	15,5	19,5	25,9	40,7	42,2	28,1	30,0

Taxa mitjana del període, en %
Població activa entre 25 i 64 anys
UEM: Zona euro 19

Font: Eurostat

2.2.3. Població activa amb formació superior

2.2.3. **Població activa (de 25 a 64 anys) amb formació superior. En % població total**

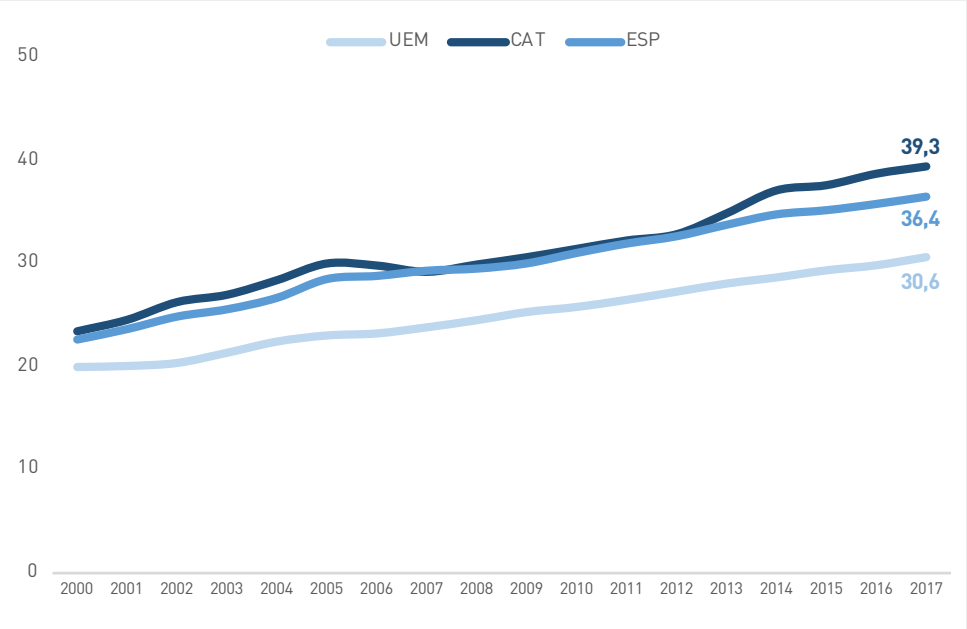

	AUS	DIN	UEM	CAT	ESP	MAD	EUS
2000-2017	20,6	33,3	24,9	31,3	30,0	40,2	42,0
2000-2007	16,4	31,0	21,6	27,4	26,3	35,3	37,1
2008-2013	19,3	33,5	26,2	32,0	31,5	42,2	44,3
2014-2017	31,1	37,6	29,6	38,1	35,5	46,9	48,3

Taxa mitjana del període, en %
UEM: Zona euro 19

Font: Eurostat

2.2.4. Abandonament escolar

2.2.4. **Taxa d'abandonament escolar. En %**

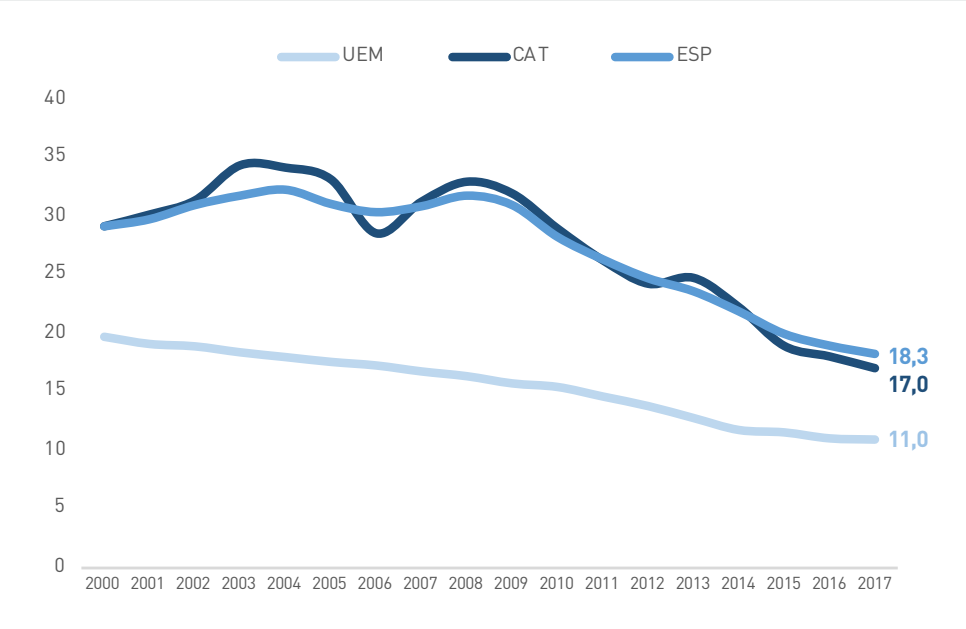

	AUS	DIN	UEM	CAT	ESP	MAD	EUS
2000-2017	8,8	9,6	15,5	27,6	27,2	21,7	12,8
2000-2007	9,9	10,0	18,1	31,5	30,7	23,9	14,5
2008-2013	8,5	10,3	14,8	28,1	27,6	22,7	13,4
2014-2017	7,2	7,9	11,4	19,0	19,8	15,6	8,5

Taxa mitjana del període, en %
UEM: Zona euro 19

Font: Eurostat

2.3. Innovació

La tercera forma d'inversió productiva a considerar, juntament amb el capital humà i el capital físic, és el capital tecnològic. Un primer indicador en aquest sentit és la despesa en R+D. L'any 2017 la despesa total en R+D de l'economia catalana se situava en l'1,5% del seu PIB, per sota del 2,2% de mitjana a la UEM-19, el 3,2% d'Àustria i el 3,1% de Dinamarca. Per altra banda, Catalunya supera la mitjana espanyola (1,2%), però és superada per Madrid (1,7%) i el País Basc (1,9%) –aquest últim alineat amb la mitjana europea. Quan es considera només la R+D del sector empresarial els diferencials són similars.

Les dades no mostren correspondència aparent entre la despesa en R+D i l'evolució de la productivitat a Catalunya. De fet, la despesa en R+D augmenta durant la fase expansiva (2000-2007), quan la productivitat s'estanca, i decau quan la productivitat augmenta (2007-2017). Destaca especialment la disminució de la despesa en R+D en proporció al PIB després de la crisi, en comparació amb altres països europeus, on continua augmentant. El baix nivell d'aquesta variable en termes comparatius pot estar relacionat amb una elevada concentració en un grup relativament reduït d'empreses i sectors. També cal tenir en compte les característiques de l'estructura sectorial i empresarial catalana, més procliu a formes d'innovació diferents a l'R+D.

El progrés de Catalunya pel que fa a la capacitat d'innovació ha estat més notori pel que fa al nombre d'enginyers i científics en la població activa, que ha passat d'un 3,9% el 2000 a un 7,0% el 2017, uns valors i un avenç similars als observats al conjunt de l'Estat (del 3,8% al 6,1%), però inferiors als de la Comunitat de Madrid (del 7,1% al 9,1%) i el País Basc (del 3,3% al 8,2%). La comparativa amb la mitjana de la UEM-19 mostra valors i evolucions similars, amb excepció de Dinamarca. També s'observa una tendència creixent en el percentatge de treballadors ocupats en activitats científiques i tècniques, com a percentatge de la població activa (del 21% en mitjana entre 2000 i 2007 al 24,3% en mitjana entre 2014 i 2017). No obstant això, al conjunt de la UEM-19 també s'observa una tendència creixent per aquest concepte, de manera que el gap amb l'economia catalana es manté entre el principi i el final del període (32,7% d'ocupats en activitats científiques i tecnològiques sobre la població activa a la UEM-19 el 2017).

En conclusió, els indicadors tradicionals d'inputs de la innovació, com la despesa en R+D o el percentatge de treballadors ocupats en activitats científiques i tecnològiques, mostren evolucions dispars, però representatives de la posició intermèdia de Catalunya en les cadenes de valor de l'economia mundial, a distància de la frontera tecnològica en molts sectors. Per altra banda, cal tenir en compte que aquests agregats estadístics no capten adequadament determinats fenòmens relativament recents i amb una massa crítica encara limitada, però que podrien arribar a tenir un impacte decisiu en la difusió del progrés tècnic i en la projecció internacional de Catalunya com a economia de base tecnològica. Seria el cas, per exemple, de les iniciatives empresarials (*startups*) en els àmbits digital i biomèdic, àrees en les quals Catalunya, i més particularment l'àrea metropolitana de Barcelona, estan assolint una posició destacada a escala global. La continuïtat d'aquest fenomen dependrà, principalment, del dinamisme empresarial i la permeabilitat de l'economia al canvi estructural, aspectes que es tracten al capítol següent.

2.3.1. Despesa total en R+D

2.3.1. **Despesa total en R+D. En % del PIB**

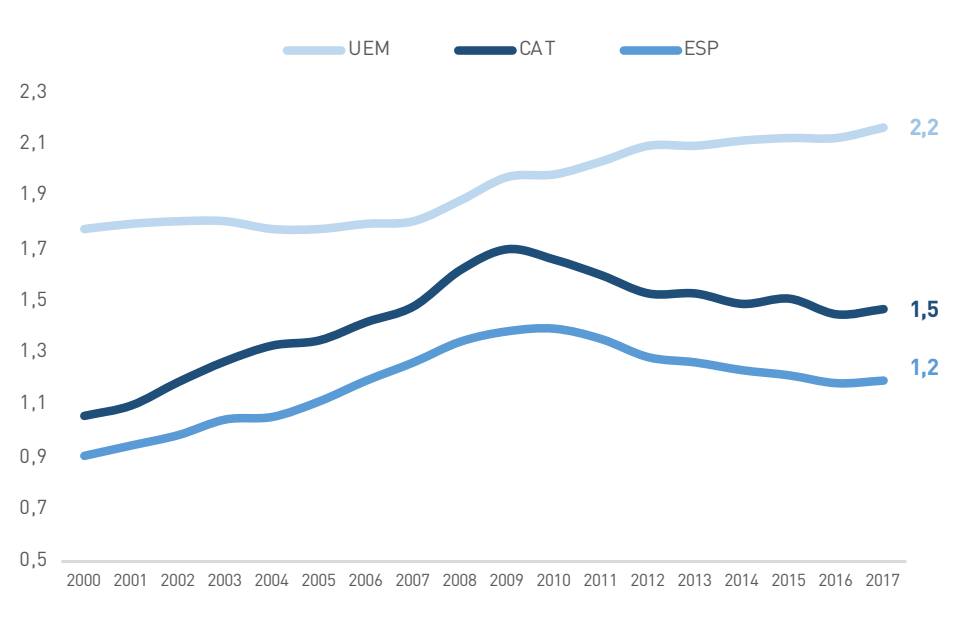

	AUS	DIN	UEM	CAT	ESP	MAD	EUS
2000-2017	2,6	2,7	1,9	1,4	1,2	1,8	1,8
2000-2007	2,2	2,4	1,8	1,3	1,1	1,8	1,4
2008-2013	2,7	2,9	2,0	1,6	1,3	1,9	2,1
2014-2017	3,1	3,0	2,1	1,5	1,2	1,7	1,9

Taxa mitjana del període, en %
UEM: Zona euro 19

Font: Eurostat i INE

2.3.2. Despesa empresarial en R+D

2.3.2. **Despesa empresarial en R+D. En % del PIB**

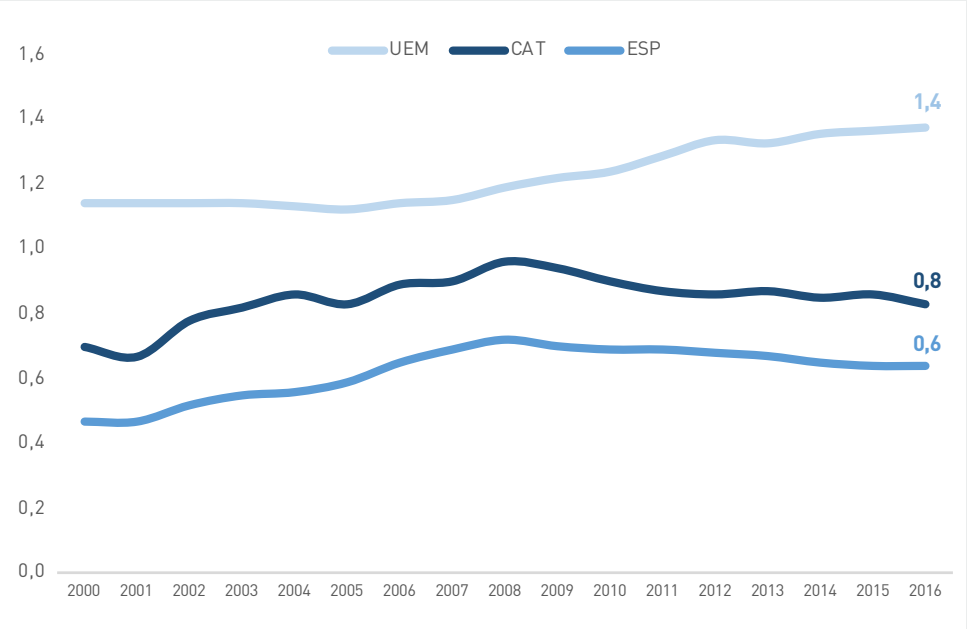

	AUS*	DIN	UEM	CAT	ESP	MAD	EUS
2000-2017	1,9	1,8	1,2	0,8	0,6	1,0	1,4
2000-2007	1,6	1,6	1,1	0,8	0,6	1,0	1,1
2008-2013	1,9	2,0	1,3	0,9	0,7	1,0	1,6
2014-2017	2,2	1,9	1,4	0,8	0,6	1,0	1,5

En el cas d'Àustria, la sèrie comença el 2004.
Taxa mitjana del període, en %
UEM: Zona euro 19

Font: Eurostat

2.3.3. Nombre de científics i enginyers

2.3.3. **Científics i enginyers. En % sobre la població activa**

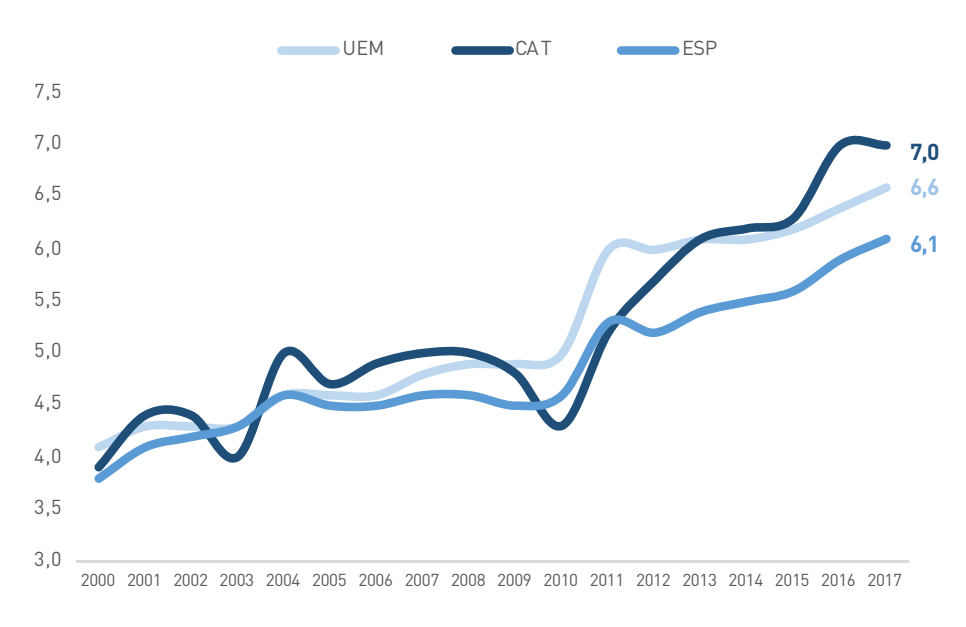

	AUS	DIN	UEM	CAT	ESP	MAD	EUS
2000-2017	3,9	6,8	5,2	5,2	4,9	7,9	6,1
2000-2007	2,6	5,2	4,5	4,5	4,3	7,4	5,0
2008-2013	4,3	7,4	5,5	5,2	4,9	8,1	6,6
2014-2017	6,0	9,2	6,3	6,6	5,8	8,9	7,5

Taxa mitjana del període, en %
UEM: Zona euro 19

Font: Eurostat

2.3.4. Ocupats en activitats científiques i tècniques

2.3.4. **Ocupats en activitats científiques i tècniques. En % de la població activa**

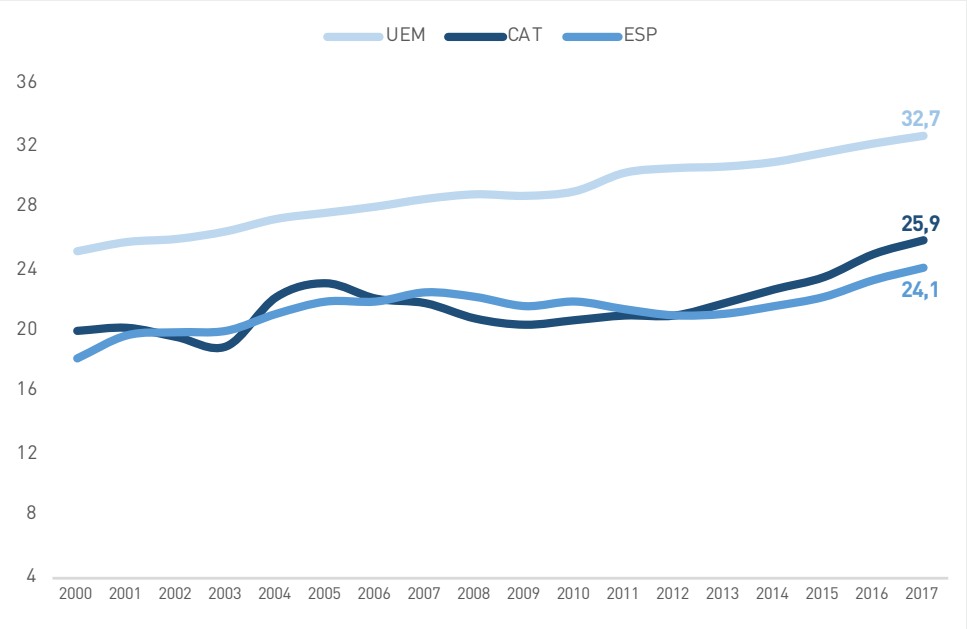

	AUS	DIN	UEM	CAT	ESP	MAD	EUS
2000-2017	29,7	36,6	29,0	21,7	21,4	31,8	27,7
2000-2007	26,5	33,6	26,9	21,0	20,7	29,7	26,2
2008-2013	31,0	38,1	29,7	21,0	21,5	32,9	28,9
2014-2017	34,1	40,4	31,9	24,3	22,8	34,5	28,9

Taxa mitjana del període, en %
UEM: Zona euro 19

Font: Eurostat

3. Estructura productiva

Productivitat i canvi estructural

Juntament amb la dotació de capital productiu per treballador (físic, humà i tecnològic), l'altre element que determina la productivitat del treball és l'eficiència dels processos productius. Els factors que generen millores d'eficiència depenen de l'articulació entre els diferents nivells que determinen l'assignació eficient dels recursos en l'economia: empreses, sectors, mercats i marc institucional.

En molts casos, les diferències de productivitat entre empreses d'un mateix sector (intrasectorials) poden ser superiors a les diferències entre sectors (intersectorials), posant de relleu la importància dels factors que determinen l'eficiència productiva a nivell empresarial. La literatura econòmica aporta evidència d'una correlació positiva entre productivitat i dimensió empresarial, si bé la causalitat pot anar en els dos sentits (per un costat, les empreses més productives creixen a un ritme superior i acaben tenint una major dimensió; per l'altre costat, les empreses més grans aprofiten les economies d'escala per ser més productives). Finalment, l'especialització productiva en els anomenats districtes industrials és també una font d'externalitats positives que faciliten l'augment de la productivitat de les empreses radicades en un mateix territori.

Les dades disponibles per a l'economia catalana (i espanyola) per al període 2008-2018 mostren una elevada destrucció de teixit empresarial arran de la crisi, seguida d'una recuperació de l'estoc d'empreses a partir de 2014. Aquest intens procés de reestructuració va implicar la desaparició d'establiments relativament menys productius, contribuint en bona mesura a explicar l'augment observat en la productivitat agregada entre 2008 i 2013. De l'anàlisi també es desprèn un augment en la dimensió mitjana dels establiments empresarials al llarg del període de recuperació, amb taxes de creixement de l'estoc d'empreses relativament més elevades pels segments de més treballadors. No obstant això, la diferència en termes de dimensió amb les economies europees de referència continua sent important. També cal destacar el fet que el nombre d'empreses radicades a Catalunya tendeix a guanyar pes en el conjunt de l'economia espanyola entre 2013 i 2018, especialment en els trams mitjans i superiors (entre 50 i 199 treballadors, més de 200 i més de 1.000).

La transformació del model productiu a nivell sectorial també afecta la productivitat agregada, en la mesura que els sectors amb una millor relació VAB/ocupat guanyen pes en el conjunt de l'economia. L'evolució de les economies catalana i espanyola entre 2000 i 2007 es caracteritza per l'excessiu protagonisme d'un sector de baixa productivitat com és la construcció, durant la fase expansiva del cicle, juntament amb la pèrdua de pes d'un sector d'alta productivitat, com és la indústria manufacturera, durant el mateix període –contribuint a explicar una bona part de l'alentiment de la productivitat agregada registrat entre 2000 i 2007. Aquesta evolució s'ha de relacionar amb factors d'origen extern –especialment el descens del cost del capital i la relaxació excessiva en l'accés al finançament amb garantia hipotecària arran de la integració en la UEM– juntament amb factors interns –la pèrdua de competitivitat front l'exterior, associada amb disfuncions estructurals en el funcionament dels mercats.

Entre 2008 i 2017 la composició sectorial es reequilibra en favor de la indústria, mentre que la construcció perd pes, per situar-se en valors percentuals sobre el PIB fins i tot inferiors als observats a les economies europees al final del període. El percentatge que representa la indústria manufac-

turera a Catalunya és actualment molt similar al que representa al conjunt de la UEM-12, i l'evolució del seu pes en el conjunt de l'economia ha seguit un perfil temporal també similar. Les principals diferències amb Europa s'observen pel que fa al pes de diferents activitats de serveis. A l'estudi s'agrupen en dos blocs: els serveis relativament més intensius en capital humà, tecnològic, immobiliari i financer (serveis tècnics i professionals, informació i comunicacions, activitats immobiliàries i serveis d'intermediació financera), amb una millor relació VAB/ocupat, i els serveis relativament més intensius en treball (comerç, transport i turisme), amb valors mitjans inferiors de la relació VAB/ocupat. L'economia catalana es diferencia de les europees de referència per un major pes relatiu dels serveis intensius en treball, que es manté relativament estable entre 2000 i 2017.

És important destacar que la diferència en PIB per ocupat entre Catalunya i les principals economies europees és extensible a tots els sectors econòmics. És a dir, l'economia catalana és menys productiva que les economies europees no perquè la indústria tingui un menor pes relatiu en el PIB, en benefici dels serveis intensius en treball, sinó perquè tant la indústria manufacturera com les diferents activitats de serveis són menys productives en comparació amb els mateixos sectors en les economies de referència. Per tant, amb horitzó de futur caldrà elevar la productivitat a tots els sectors, el que implica incrementar la dotació de capital per treballador (físic, humà i tecnològic) a les diferents branques i una major eficiència en l'assignació de recursos que afavoreixi el creixement de les activitats més propenses a la diferenciació i l'especialització productiva en segments d'alt valor afegit.

Els dos factors clau que determinen l'eficiència en l'assignació de recursos entre empreses, sectors i segments d'activitat dins de cada sector són el bon funcionament dels mercats (de treball, béns i serveis, i capitals) i la qualitat del marc institucional que regula els mercats i les interaccions entre els agents, públics i privats. Mercats i regulació incideixen sobre el cost i la disponibilitat dels diferents factors productius i, per aquesta via, afecten les decisions empresarials que determinen l'especialització sectorial. Els elevats valors mitjans de les taxes d'atur i temporalitat a les economies catalana i espanyola al llarg del període aporten evidència d'una disfunció diferencial que caldrà corregir. Quant al mercat de capitals, les fortes oscil·lacions en el cost i en les condicions de finançament durant els períodes expansiu i contractiu han amplificat els desequilibris i les fluctuacions de la inversió. El retorn a taxes d'endeutament privat convergents amb la mitjana europea i la diversificació de les fonts de finançament situen actualment l'economia catalana en una posició de major equilibri, però cal tenir present que Catalunya està inscrita en un marc més ampli caracteritzat per uns tipus d'interès reals en nivell històricament molt baixos –i que amb horitzó 2030 només tenen recorregut a l'alça.

3.1. Empreses

El creixement de la productivitat a nivell macroeconòmic està vinculat al creixement empresarial a nivell microeconòmic. En la mesura que les empreses poden aprofitar rendiments creixents i/o constants a l'extensió de les seves activitats, interns a la pròpia activitat i/o associats amb la dimensió del mercat, tenen marge per guanyar productivitat augmentant l'escala de les seves operacions. Des d'aquest punt de vista, la dimensió de l'empresa en cada moment del temps reflecteix la seva trajectòria de creixement i, simultàniament, la dimensió assolida reforça la capacitat de creixement en el futur adoptant estratègies d'expansió més ambicioses –especialment pel que fa a la inversió en actius intangibles que permetin impulsar la innovació i la internacionalització.

Un altre fenomen microeconòmic que afecta decisivament a la productivitat a nivell agregat són els guanys de quota de mercat de les empreses més productives en detriment de les menys productives dins d'un mateix sector d'activitat, en un procés constant de "destrucció creativa" i contínua transformació del teixit productiu i empresarial. Com a resultat de la crisi, entre 2008 i 2017 les estadístiques disponibles ens mostren l'intens procés de destrucció i renovació del teixit empresarial experimentat per l'economia catalana, amb un punt d'inflexió marcat per l'any 2014.

A 1 de gener de 2008 a Catalunya es comptabilitzaven 298.116 empreses actives amb assalariats, i a 1 de gener de 2015 aquest estoc s'havia reduït a 254.426 –un descens del 14,7%. A partir d'aquesta data, l'estoc d'empreses torna a recuperar-se fins a assolir un total de 265.908 a 1 de gener de 2018 –un augment del 4,5%. En termes relatius amb el conjunt de l'Estat, Catalunya ha destruït més teixit empresarial entre 2008 i 2014, però també l'ha renovat amb més intensitat entre 2015 i 2018 –l'augment del nombre d'empreses a Espanya durant aquest segon subperíode va ser del 4%. Com a conseqüència, el percentatge d'empreses amb assalariats radicades a Catalunya sobre el total estatal pràcticament no ha variat entre 2008, que va ser del 17,9%, i el 2018, amb un 17,8%.

El pes relatiu de les empreses catalanes en el total espanyol és superior i creixent en el tram de 50 a 199 assalariats, passant d'un 20,2% l'1 de gener de 2008 a un 21,5% l'1 de gener de 2018 –sumant un total de 4.327 empreses. Entre 2014 i 2018 aquest tram d'empreses va registrar un creixement acumulat del 17,8%, molt superior a la mitjana. Catalunya també manté un pes relatiu superior i creixent en el tram de 200 i més assalariats, que registren un creixement acumulat del 16,8% entre 2014 i 2018, i passen de representar el 20,0% el 2008 al 21,5% el 2018 –amb 1.254 empreses. Finalment, les grans empreses amb 1.000 o més assalariats actives a Catalunya representaven un 20,0% del total estatal, guanyant un punt percentual en comparació amb el 19,0% registrat el 2008, des d'un mínim de 143 empreses el 2013 i 2014 a un màxim de 174 el 2018 –superior a les 159 comptabilitzades l'any 2008. Per tant, durant el període de recuperació 2014-2017 les empreses mitjanes i grans actives a Catalunya han guanyat pes sobre el total, aportant evidència d'un augment de la productivitat que avança en paral·lel amb l'augment de la dimensió empresarial.

3.1. Empreses

3.1.1. Total empreses amb assalariats

3.3.1.A. **Total empreses amb assalariats. 2008 = 100**

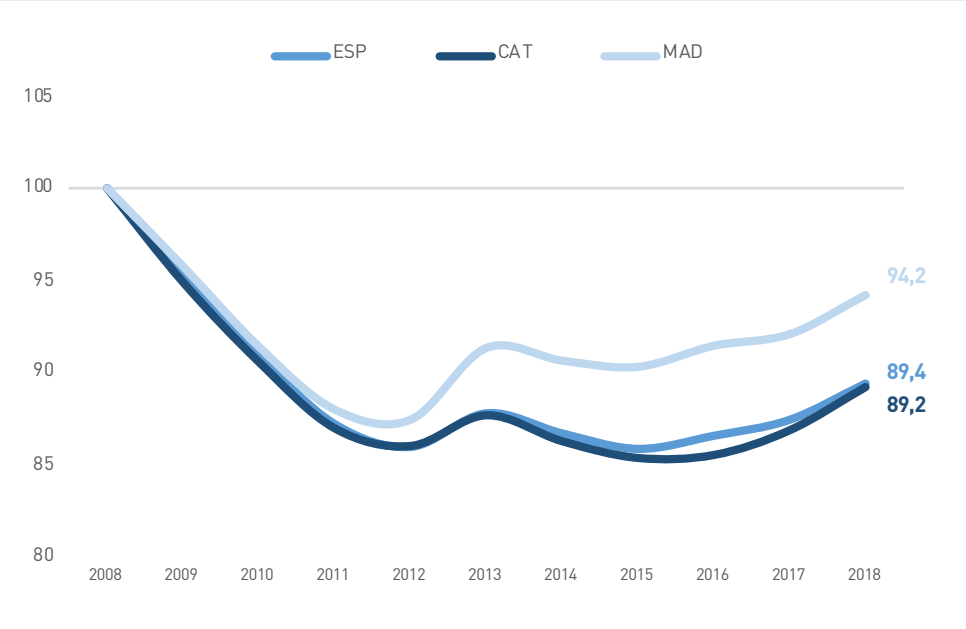

	CAT	ESP	MAD	EUS
2008-2018	-1,1	-1,1	-0,6	-1,3
2008-2013	-2,6	-2,6	-1,8	-1,8
2013-2018	0,3	0,4	0,6	-0,7

Taxa de creixement anual compost, en %

Font: INE

3.1.1. Total empreses amb assalariats

3.1.1.B. **Total empreses amb assalariats. En % d'Espanya**

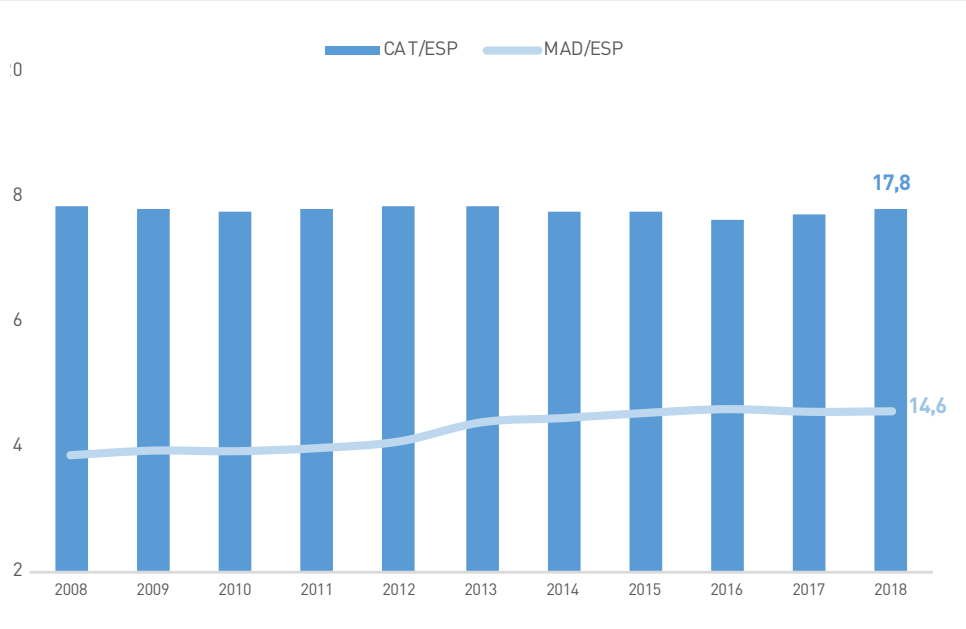

	CAT/ESP	MAD/ESP	EUS/ESP
2008	17,9	13,9	5,1
2013	17,8	14,4	5,3
2018	17,8	14,6	5,0

Font: INE

3.1.2. Empreses entre 50 i 199 assalariats

3.1.2.A. **Empreses entre 50 i 199 assalariats. 2008 = 100**

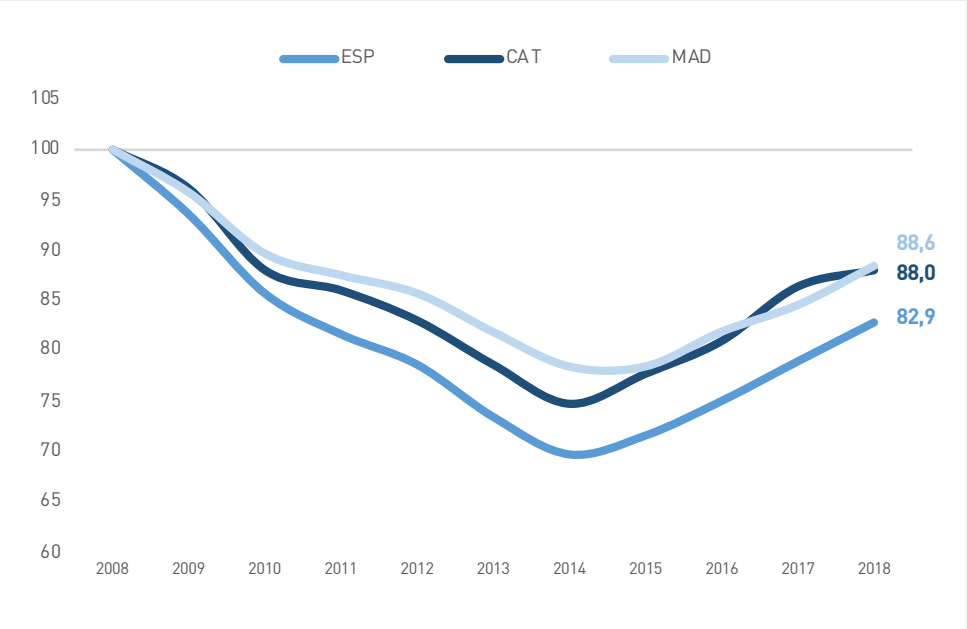

	CAT	ESP	MAD	EUS
2008-2018	-1,3	-1,9	-1,2	-1,3
2008-2013	-4,7	-6,0	-3,9	-2,9
2013-2018	2,3	2,4	1,5	0,4

Taxa de creixement anual compost, en %

Font: INE

3.1.2. Empreses entre 50 i 199 assalariats

3.1.2.B. **Empreses entre 50 i 199 assalariats. En % d'Espanya**

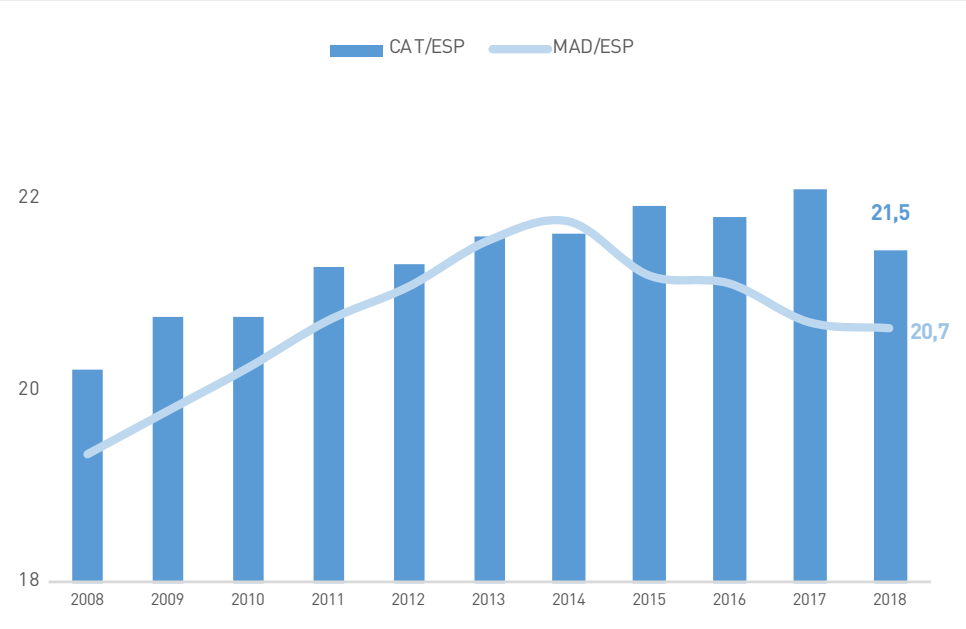

	CAT/ESP	MAD/ESP	EUS/ESP
2008	20,2	19,3	5,7
2013	21,6	21,6	6,7
2018	21,5	20,7	6,1

Font: INE

3.1.3. Empreses amb més de 200 assalariats

3.1.3.A. **Empreses amb més de 200 assalariats. 2008 = 100**

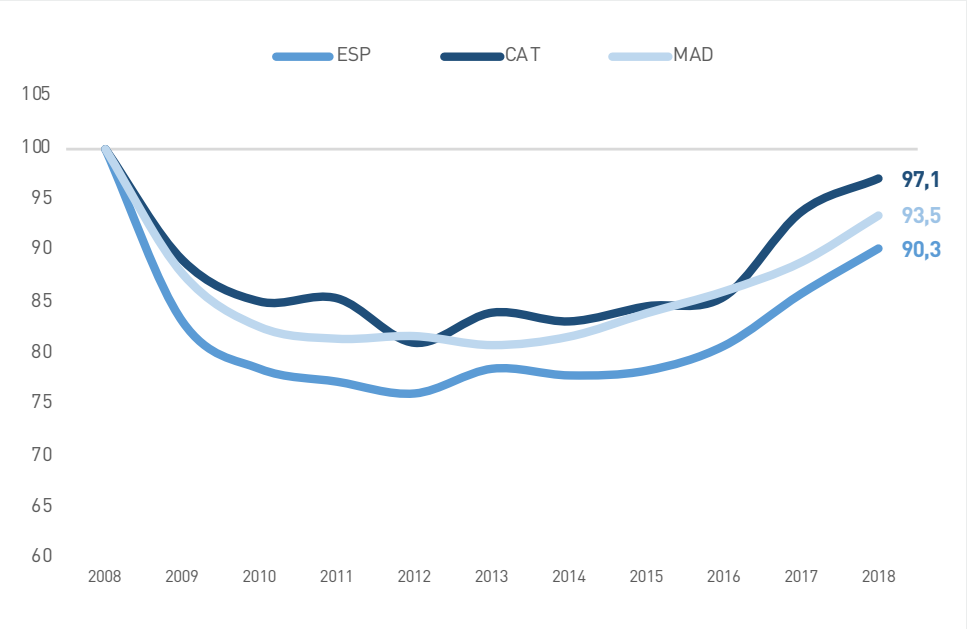

	CAT	ESP	MAD	EUS
2008-2018	-0,3	-1,0	-0,7	-0,6
2008-2013	-3,4	-4,7	-4,1	-2,7
2013-2018	2,9	2,8	2,9	1,5

Taxa de creixement anual compost, en %

Font: INE

3.1.3. Empreses amb més de 200 assalariats

3.1.3.B. **Empreses amb més de 200 assalariats. En % d'Espanya**

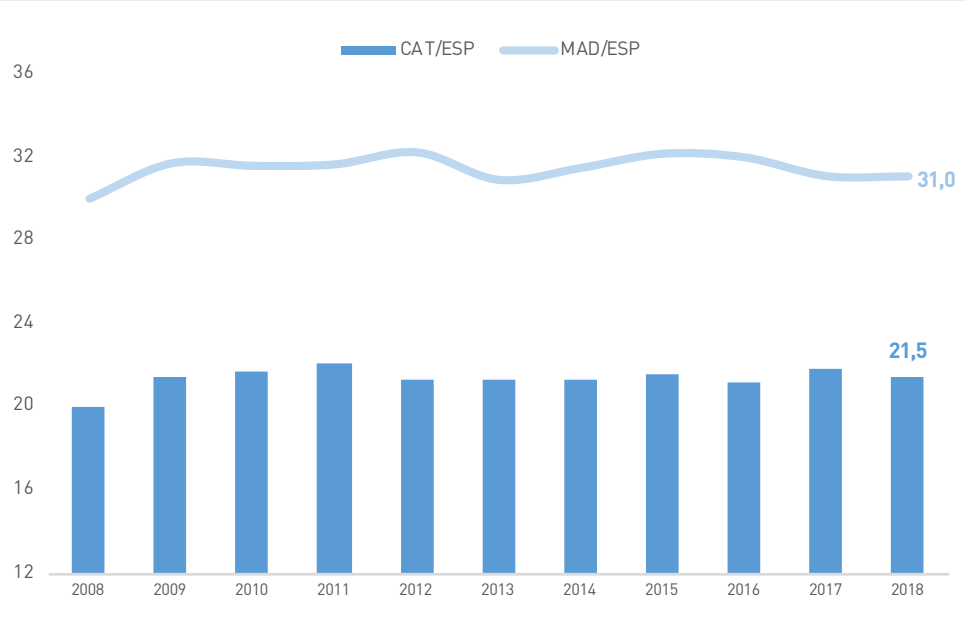

	CAT/ESP	MAD/ESP	EUS/ESP
2008	20,0	29,9	5,6
2013	21,4	30,9	6,2
2018	21,5	31,0	5,8

Font: INE

3.1.4. Empreses amb més de 1.000 assalariats

3.1.4.A. **Empreses amb més de 1.000 assalariats. 2008 = 100**

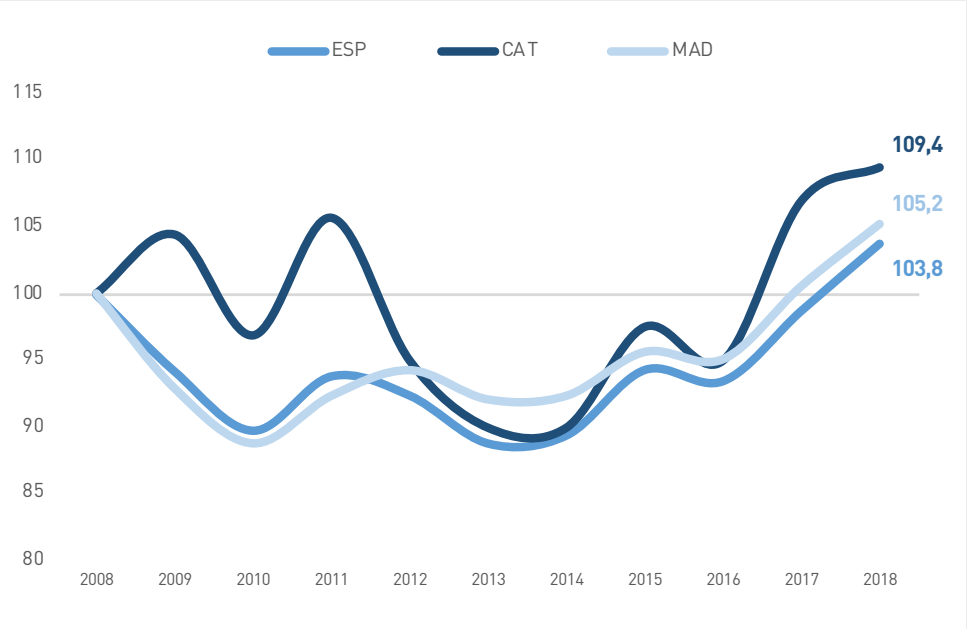

	CAT	ESP	MAD	EUS
2008-2018	0,9	0,4	0,5	-0,7
2008-2013	-2,1	-2,3	-1,7	-3,0
2013-2018	4,0	3,2	2,7	1,6

Taxa de creixement anual compost, en %

Font: INE

3.1.4. Empreses amb més de 1.000 assalariats

3.1.4.B. **Empreses amb més de 1.000 assalariats. En % d'Espanya**

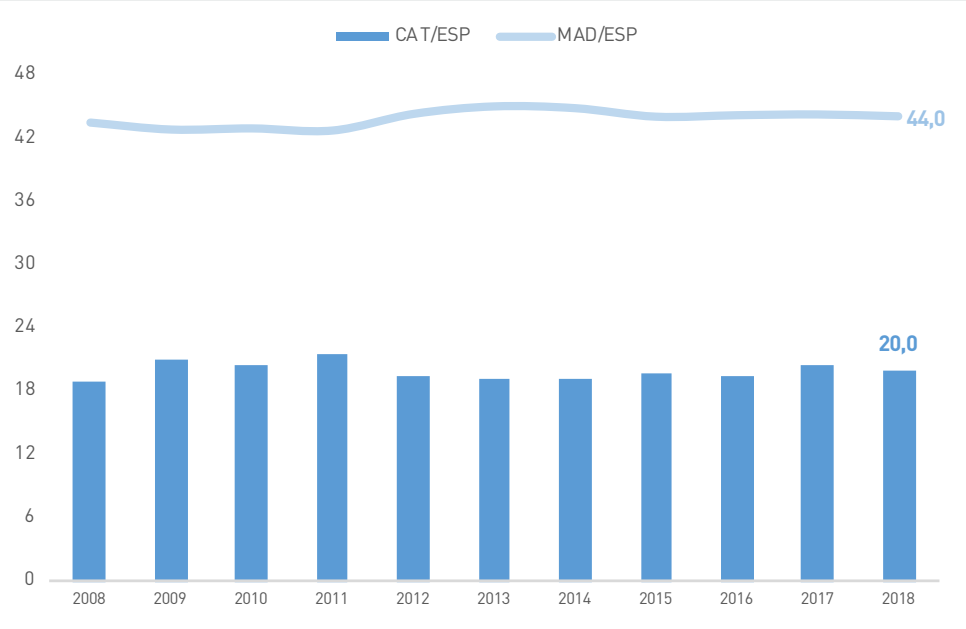

	CAT/ESP	MAD/ESP	EUS/ESP
2008	19,0	43,4	5,1
2013	19,2	44,9	5,0
2018	20,0	44,0	4,6

Font: INE

3.2. Sectors

Els nivells de productivitat varien molt entre sectors econòmics. Per exemple, el VAB per hora treballada a la indústria manufacturera catalana el 2017 se situava en 43,1 euros, un 14% per sobre de la mitjana de l'economia (37,8 euros), mentre que aquest mateix indicador a la construcció era de 30,1 euros, un 12% inferior a la mitjana. Per tant, els canvis en la composició sectorial són un factor important a tenir en compte per explicar l'evolució de la productivitat a nivell agregat.

L'especialització relativa de l'economia catalana en el sector de la construcció, durant la primera dècada del segle XXI més acusada encara en el cas de l'economia espanyola, caracteritza un patró de creixement desequilibrat en un context d'integració en una unió econòmica i monetària amb fortes asimetries entre països. La forta caiguda del cost de capital derivada d'aquest context d'integració, juntament amb la facilitat per accedir al crèdit bancari i els avantatges comparatius d'una economia amb major capacitat per mobilitzar una força de treball poc qualificada a costos inferiors que altres països europeus, van reforçar l'orientació de la producció cap a la demanda domèstica i l'especialització en activitats intensives en treball durant la fase expansiva del cicle. L'any 2000 el 9,4% del VAB català es generava a la construcció, en comparació amb el 5,7% a la UEM-12. Aquest percentatge va augmentar durant la fase expansiva fins a un màxim de l'11,9% el 2006 (6,1% a la UEM-12). Al mateix temps, la indústria manufacturera, relativament més productiva, perdia pes en el conjunt, passant de representar el 24,9% del PIB català l'any 2000 al 17,6% el 2009.

La crisi trenca de cop la facilitat d'accés al finançament i fa insostenible el patró de creixement orientat a la demanda domèstica i intensiu en deute característic de la fase expansiva, provocant una reassignació de recursos cap als sectors més oberts a l'exterior. El pes de la construcció va començar a reduir-se ràpidament fins a situar-se en un mínim del 4,8% de mitjana entre 2014 i 2017 –per sota del 5% a la UEM-12. L'elevada volatilitat a l'alça i a la baixa d'aquest sector contribueix a explicar en part l'evolució fortament asimètrica del PIB, l'ocupació i la productivitat a Catalunya (i amb més força a Espanya) entre les fases expansiva i recessiva del cicle. Una part important dels augments de productivitat a nivell agregat s'expliquen per la pèrdua de pes d'un sector significativament menys productiu que la mitjana. Per altra banda, la indústria manufacturera comença a recuperar part del pes perdut, passant del 16,5% el 2012 i fins al 18,1% el 2017.

És important destacar que les taxes de variació de la productivitat –no només els nivells– varien també notablement entre sectors econòmics. La indústria manufacturera catalana, per exemple, va registrar un creixement de la productivitat horària (utilitzant com a numerador el VAB nominal) del 104,9% entre 2000 i 2017, molt superior al 64,6% del conjunt de l'economia. Per tant, un augment de pes relatiu de les manufactures contribueix també a elevar el creixement de la productivitat a nivell agregat. Tant l'evolució com el pes que representa la manufactura a Catalunya són molt similars als valors observats al conjunt de la UEM-12, amb percentatges que varien del 16,2% el 2012 al 17,3% el 2017. Economies europees avançades amb un pes demogràfic similar com Àustria i Dinamarca presenten valors dispars (14,4% a Dinamarca i 18,6% a Àustria el 2017). En tots els casos s'observa una tendència de llarg termini a la pèrdua de pes de la indústria manufacturera en el PIB –tot i la recuperació parcial observada els últims anys.

Una altra tendència de fons destacada és l'augment sostingut del pes dels serveis intensius en capital, tecnologia i coneixement, amb nivells de VAB per ocupat també superiors a la mitjana de l'economia, i que resulten de sumar quatre subsectors d'activitat: (i) informació i comunicacions, (ii) activitats financeres, (iii) activitats immobiliàries i (iv) activitats professionals, científiques i tècniques. A la UEM-12 aquest sector combinat ha guanyat pes entre 2000 (29,3%) i 2017 (31,7%), i amb major mesura a Catalunya durant el mateix període (del 26% al 33,3%, respectivament). Destaca l'elevat i creixent nivell d'especialització de l'economia madrilenya en aquest grup d'activitats intensives en capital, tecnologia i coneixement, que ha passat de representar el 29,2% del VAB d'aquesta comunitat el 2000 al 40,1% el 2017.

Finalment, el serveis més tradicionals, que agrupen les activitats de comerç, transport i turisme, amb nivells de productivitat inferiors a la mitjana, representen un percentatge força estable del VAB al llarg del període 2000-2017, tant a Catalunya com a la UEM-12. S'observa una major especialització en aquest sector de l'economia catalana (25,2% del VAB el 2017) en comparació amb la mitjana de la UEM-12 (19,0%). No obstant això, tant Àustria com Dinamarca presenten quotes d'aquest sector sobre el VAB també superiors a la mitjana europea (22,9% i 20,4%, respectivament).

En conjunt, els canvis en l'estructura sectorial de l'economia catalana contribueixen a explicar una part important de l'evolució de la productivitat a nivell agregat entre 2000 i 2017. Però les diferències d'estructura sectorial entre Catalunya i Europa no són suficients per explicar el diferencial de nivells de productivitat entre les dues zones. És important tenir en compte que les diferències entre Catalunya i els països europeus dins d'un mateix sector són molt notables. Per exemple, el VAB per ocupat (equivalent a temps complet) en la indústria manufacturera a Catalunya el 2017 va ser de 79.773 euros, el que representa un 83,0% del VAB per ocupat a les manufactures a Àustria (96.085 euros) i un 63,2% del VAB per ocupat en aquest mateix sector a Dinamarca (126.297 euros). En l'altre extrem de l'estructura sectorial, les productivitats a les activitats agregades de comerç, transport i hostaleria a Àustria i Dinamarca són un 35,7% i un 46,9% més elevades que a Catalunya. Per tant, tant o més importants que les diferències en la composició sectorial de l'economia són les diferències entre subsectors dins d'un mateix sector i entre empreses dins de cada subsector.

3.2. Sectors

3.2.1. Construcció

3.2.1. **VAB construcció, preus corrents. En % VAB total**

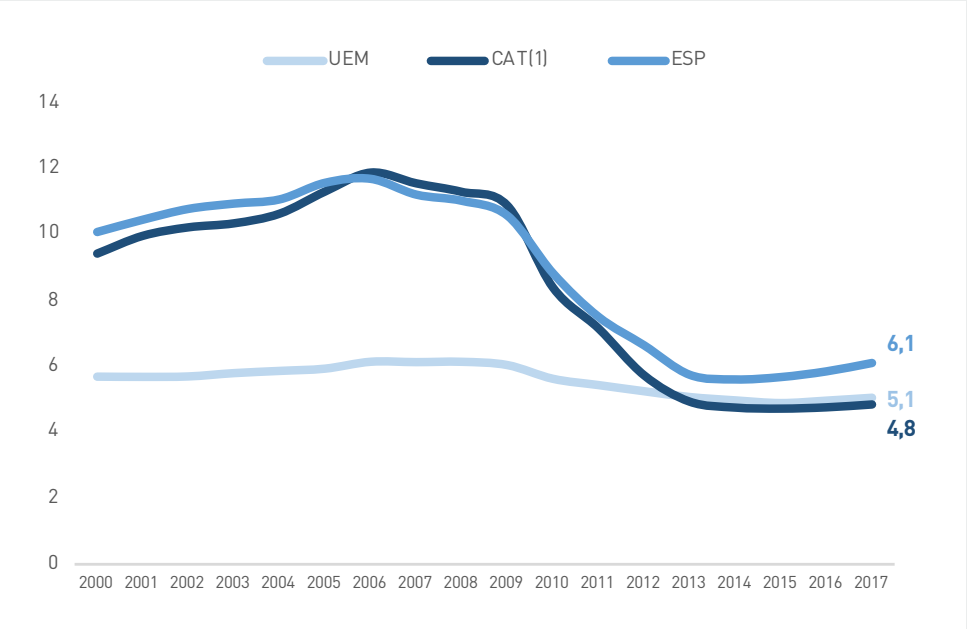

	AUS	DIN	UEM	CAT[1]	CAT[2]	ESP	MAD	EUS
2000-2017	6,7	5,2	5,6	8,5	7,8	9,0	7,6	8,5
2000-2007	7,1	5,4	5,9	10,7	9,6	11,0	9,9	9,6
2008-2013	6,6	4,9	5,6	8,1	7,3	8,4	6,6	8,5
2014-2017	6,3	5,0	5,0	4,8	5,1	5,8	4,6	6,2

Mitjana del període, en %
CAT[1]: Font Idescat i CAT[2]: Font INE
UEM: Zona euro 12

Fonts: INE, Idescat i Eurostat

3.2.2. Manufactures

3.2.2. **VAB manufactures, preus corrents. En % VAB total**

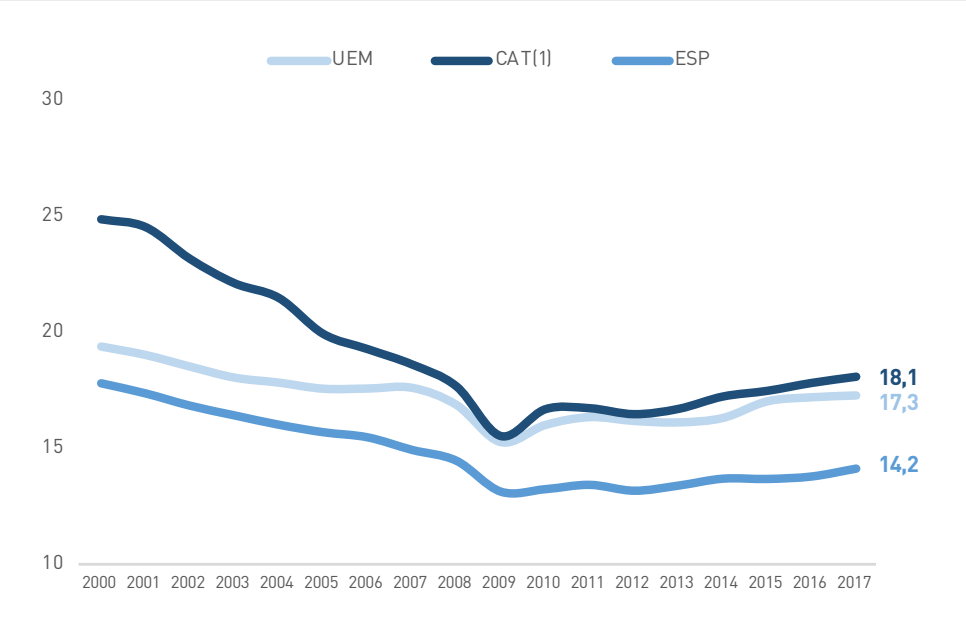

	AUS	DIN	UEM	CAT[1]	CAT[2]	ESP	MAD	EUS
2000-2017	19,3	14,3	17,2	19,2	19,9	14,9	8,9	25,6
2000-2007	20,0	15,2	18,2	21,8	22,3	16,4	10,7	27,0
2008-2013	18,7	13,1	16,1	16,7	17,7	13,5	7,5	24,2
2014-2017	18,7	14,3	17,0	17,7	18,5	13,9	7,5	24,9

Mitjana del període, en %
CAT[1]: Font Idescat i CAT[2]: Font INE
UEM: Zona euro 12

Fonts: INE, Idescat i Eurostat

3.2.3. Serveis intensius en capital (TIC, immobiliaris i financers)

3.2.3. **VAB serveis intensius en capital (TIC, immobiliaris i financers), preus corrents. En % VAB total**

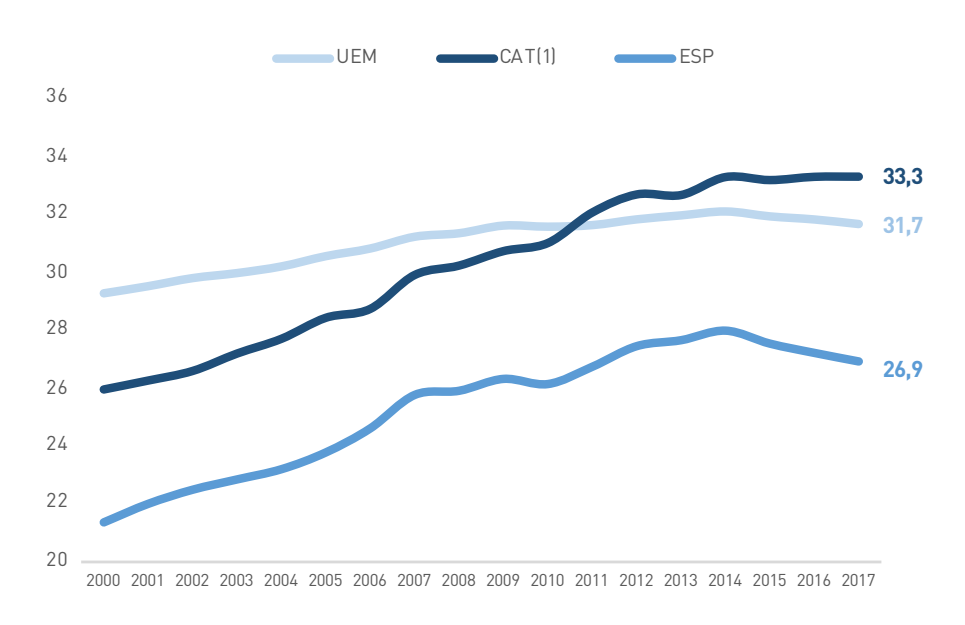

	AUS	DIN	UEM	CAT[1]	CAT[2]	ESP	MAD	EUS
2000-2017	26,2	27,7	31,1	30,2	26,4	25,3	36,7	21,6
2000-2007	25,7	26,1	30,2	27,6	24,2	23,2	33,0	20,0
2008-2013	26,2	28,7	31,7	31,6	27,8	26,7	39,1	22,7
2014-2017	27,3	29,7	31,9	33,3	28,7	27,4	40,3	23,0

Mitjana del període, en %
CAT[1]: Font Idescat i CAT[2]: Font INE
UEM: Zona euro 12

Fonts: INE, Idescat i Eurostat

3.2.4. Serveis intensius en treball (comerç, transport i turisme)

3.2.4. **VAB serveis intensius en treball (comerç transport i turisme), preus corrents. En % VAB total**

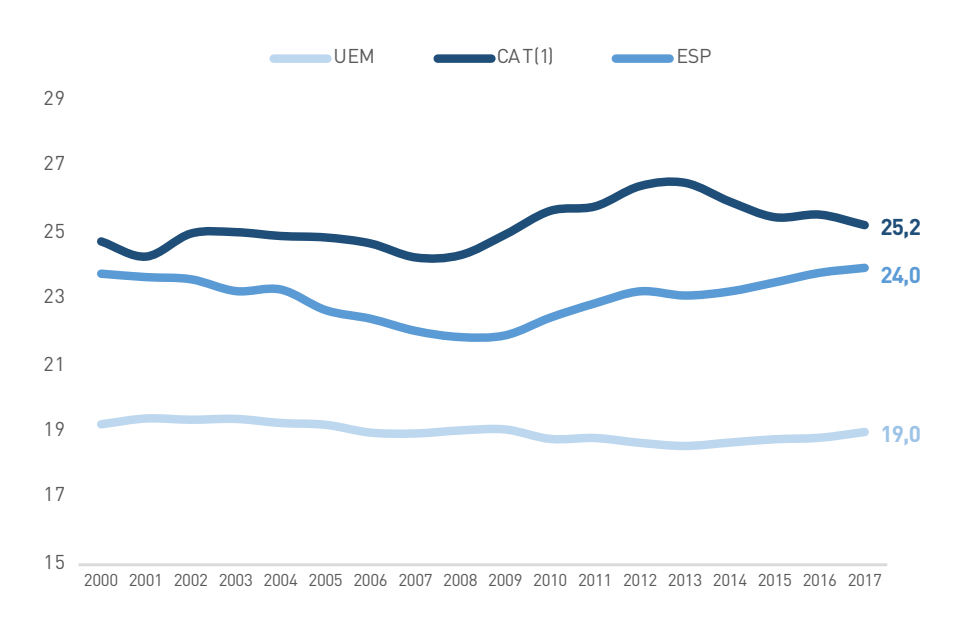

	AUS	DIN	UEM	CAT[1]	CAT[2]	ESP	MAD	EUS
2000-2017	22,9	19,9	19,0	25,2	24,1	23,1	23,7	20,0
2000-2007	22,7	20,1	19,2	24,7	23,8	23,1	24,4	20,3
2008-2013	23,2	19,4	18,8	25,6	24,0	22,6	22,8	19,7
2014-2017	23,0	20,4	18,8	25,5	24,7	23,7	23,8	20,0

Mitjana del període, en %
CAT[1]: Font Idescat i CAT[2]: Font INE
UEM: Zona euro 12

Fonts: INE, Idescat i Eurostat

3.3. Mercats

3.3.1. **Mercat de treball**

El funcionament del mercat de treball a les economies catalana i espanyola mostra unes característiques diferencials clares amb altres economies europees: taxes més elevades de creació i destrucció d'ocupació al llarg del cicle, un nivell d'atur més variable i més elevat de mitjana, un major nivell de temporalitat en la contractació i una menor proporció de contractats a temps parcial. No hi ha prou evidència per afirmar que aquest comportament diferencial hagi canviat substancialment desprès de la reforma laboral del 2012: les economies catalana i espanyola continuen creant ocupació més ràpidament que les europees (per unitat d'augment del PIB) i resta per comprovar si amb un futur canvi de cicle la continuen destruint també més ràpidament.

La persistència d'una taxa d'atur mitjana més elevada, juntament amb la major volatilitat de l'ocupació al llarg del cicle, contribueix a explicar l'evolució diferencial del PIB per càpita a Catalunya en comparació amb la UEM-12. L'economia catalana va entrar al segle XXI amb una taxa d'atur del 8,8%, inferior en cinc punts percentuals a la del conjunt de l'economia espanyola (13,8%) i molt semblant al 8,5% del conjunt de la UEM-12. El fort cicle expansiu va reduir aquesta taxa a Catalunya fins un mínim del 6,5% en 2006 i 2007, dos punts percentuals menys que l'economia espanyola i que la UEM-12. Amb l'esclat de la crisi, la taxa d'atur es multiplica per dos, fins al 16,2%, i continua escalant fins assolir un màxim del 23,1% el 2013 –gairebé doblant el valor màxim assolit a la UEM-12 aquest mateix any (12,0%), però sempre per sota del 26,1% del conjunt de l'economia espanyola. Amb la recuperació, entre 2014 i 2017, el descens de l'atur a l'economia catalana ha estat tan ràpid com en el seu moment va ser la caiguda, fins arribar al 13,4% el 2017, un nivell encara superior a qualsevol dels valors observats entre 2000 i 2008 –similar a la taxa d'atur registrada a Madrid i inferior al 17,2% de l'economia espanyola. Per altra banda, la taxa d'activitat (calculada sobre la població de 16 a 64 anys) ha tendit a augmentar gradualment a Catalunya des del 73,7% el 2002 al 78,6% el 2017 –un valor similar a la mitjana de la UEM-12 (77,4% sobre la població de 15 a 64 anys) i superior a la mitjana espanyola (75,1%). Només Dinamarca mostra valors clarament superiors (82,6% el 2017, sobre la població de 15 a 64 anys).

Un altre element diferencial de l'economia catalana és el percentatge de treballadors amb contracte temporal, gairebé sis punts percentuals superior a la mitjana de la UEM-19 i sis punts inferior a la mitjana de l'economia espanyola, per al conjunt del període 2002-2017. Mentre que a la UEM-19 la taxa de temporalitat roman força estable al llarg del temps, al voltant del 15%, a l'economia catalana s'ha reduït des de nivells a l'entorn del 25% durant els anys d'expansió 2002-2007 a valors més propers al 20% entre 2008 i 2017. No obstant això, durant els últims anys s'observa un suau augment de la temporalitat, tornant a eixamplar la bretxa amb Europa per aquest concepte.

Finalment, des de principis de segle s'observa un augment tendencial de la taxa de contractació a temps parcial, tant a Catalunya com al conjunt de la UEM-19 i de l'economia espanyola, amb una certa estabilització coincidint amb el principi de la recuperació el 2013. Es tractaria, per tant, d'un canvi estructural en les condicions de treball, possiblement relacionat amb les noves tecnologies i models

de negoci, però també amb una major flexibilitat de les relacions laborals. Cal destacar que el nivell de la contractació a temps parcial a Catalunya és manté significativa i sistemàticament per sota de la mitjana europea al llarg del període.

En resum: al llarg del segle XXI l'ajustament del factor treball a les economies catalana i espanyola ho ha estat més per la via de les quantitats (ajustament de plantilles) que per preus (condicions salarials) i/o flexibilitat en les condicions de treball (ajustament en el nombre d'hores treballades segons les fluctuacions de la demanda). Aquest model de relacions laborals s'ha traduït en unes taxes d'atur més volàtils i elevades de mitjana al llarg del cicle, amb impacte negatiu sobre el PIB per càpita, i ha perjudicat la productivitat a llarg termini, ja que redueix l'incentiu dels treballadors per desenvolupar competències específiques pel seu lloc de treball i també l'incentiu de les empreses a invertir en la formació dels treballadors. És a la vegada causa i conseqüència d'un model productiu amb un pes relativament més elevat que a la resta de la UEM-12 de les activitats intensives en treball poc qualificat. Amb horitzó 2030 caldrà reavaluar el funcionament del model de relacions laborals de l'economia catalana a partir de l'impacte que puguin haver tingut les successives reformes laborals –i també segons l'exemple de les economies europees més avançades i dinàmiques.

3.3.1.1. Població activa

3.3.1.1. **Taxa d'activitat entre 15 i 64 anys. En %**

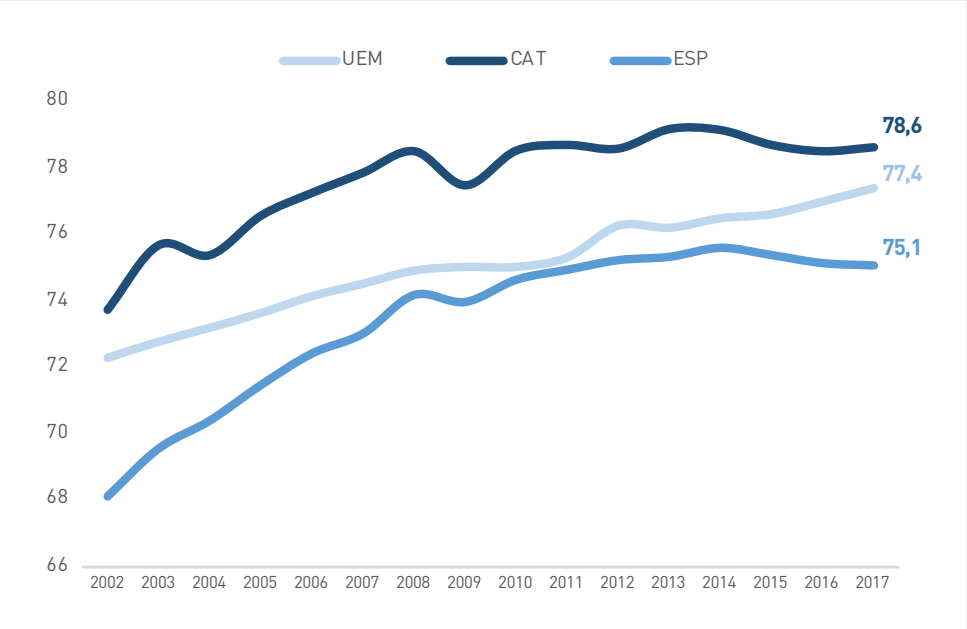

	AUS	DIN	UEM	CAT	ESP	MAD	EUS
2002-2017	75,2	81,7	75,0	77,6	73,4	77,2	73,9
2002-2007	73,2	81,6	73,4	76,0	70,8	74,1	71,9
2008-2013	76,1	81,8	75,4	78,5	74,7	78,8	74,8
2014-2017	76,8	81,8	76,8	78,7	75,3	79,5	75,5

Taxa mitjana del període, en %
UEM: Zona euro 19

Fonts: INE i Eurostat

3.3.1.2. Atur

3.3.1.2. Taxa d'atur. En %

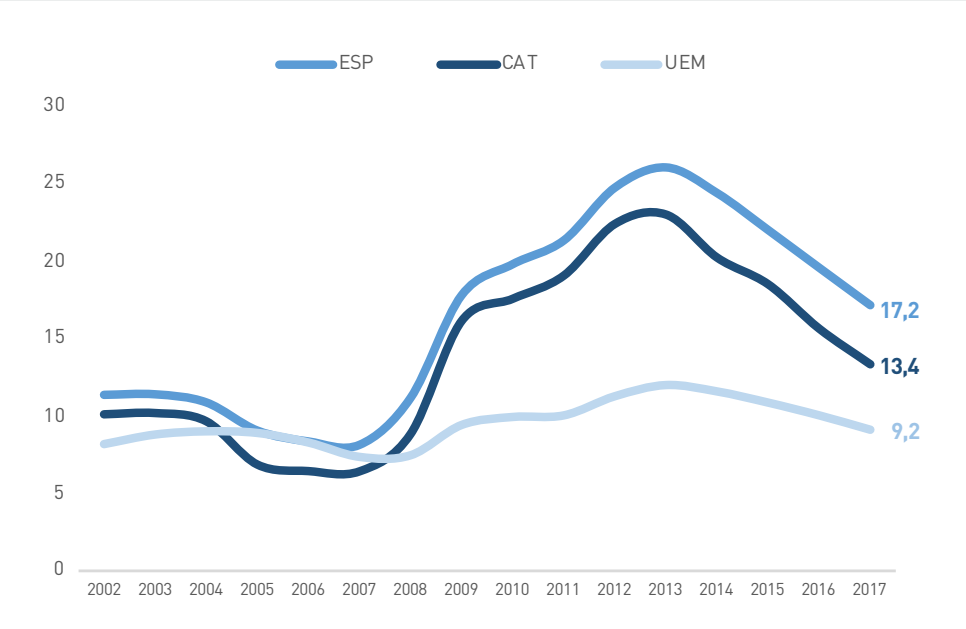

	AUS	DIN	UEM	CAT	ESP	MAD	EUS
2002-2017	5,2	5,7	9,6	14,1	16,5	12,4	11,1
2002-2007	5,1	4,8	8,7	8,3	10,0	6,8	8,3
2008-2013	4,9	6,5	10,1	17,9	20,2	15,5	12,2
2014-2017	5,7	6,2	10,5	17,0	20,8	16,2	13,8

Taxa mitjana del període, en %
UEM: Zona euro 12

Fonts: INE i AMECO (Comissió Europea)

3.3.1.3. Temporalitat

3.3.1.3. **Taxa de temporalitat. En % (ocupats amb contracte temporal sobre el total d'ocupats)**

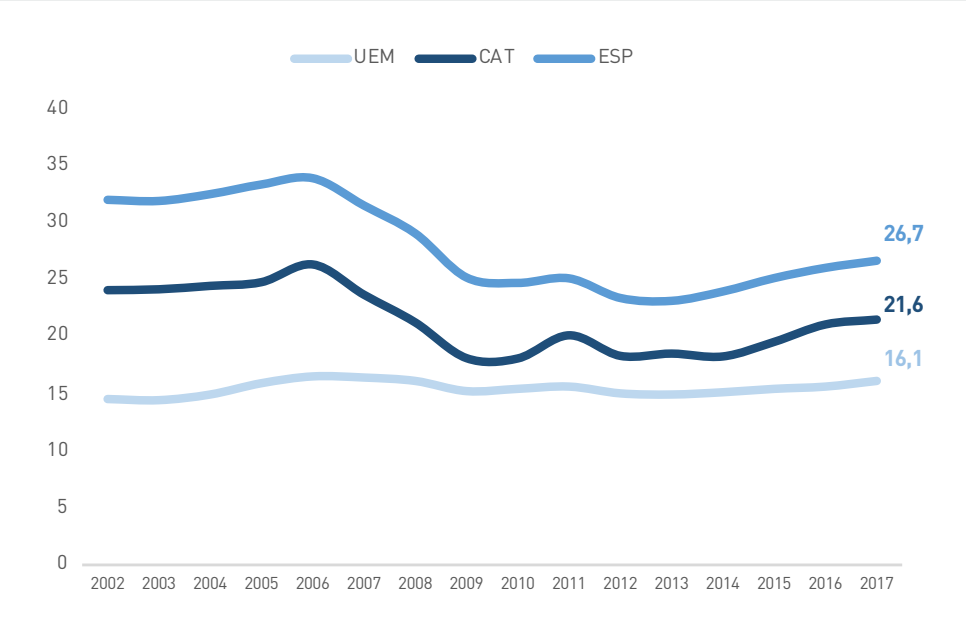

	AUS	DIN	UEM	CAT	ESP	MAD	EUS
2002-2017	8,9	9,5	15,4	21,5	28,0	20,9	25,4
2002-2007	8,5	9,3	15,4	24,7	32,6	25,0	29,0
2008-2013	9,3	8,7	15,4	19,2	25,1	19,1	23,1
2014-2017	9,1	10,9	15,6	20,2	25,5	17,6	23,4

Taxa mitjana del període, en %
UEM: Zona euro 19

Fonts: INE i Eurostat

3.3.1.4. Ocupació a temps parcial

3.3.1.4. **Taxa d'ocupats a temps parcial. En % (ocupats amb jornada a temps parcial sobre el total d'ocupats)**

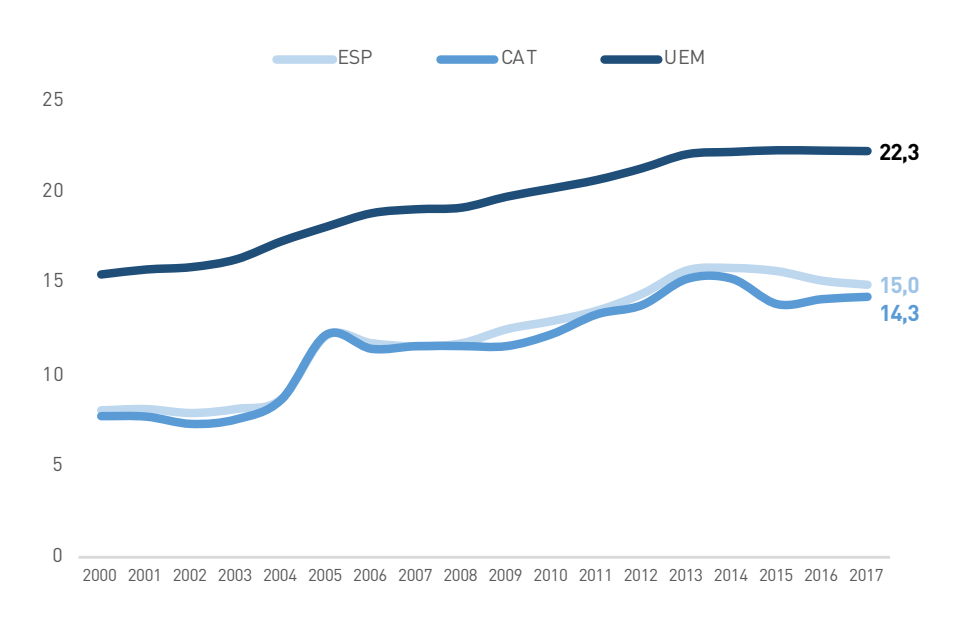

	AUS	DIN	UEM	CAT	ESP	MAD	EUS
2000-2017	23,5	24,1	19,4	11,7	12,2	10,7	13,9
2000-2007	19,7	21,8	17,1	9,3	9,6	8,2	11,1
2008-2013	25,3	25,6	20,6	13,0	13,5	12,2	14,9
2014-2017	28,4	26,2	22,3	14,4	15,5	13,4	17,7

Taxa mitjana del període, en %
UEM: Zona euro 19

Font: INE i Eurostat

3.3. Mercats

3.3.2. Mercats financers

Una de les claus que expliquen l'evolució desequilibrada de les economies catalana i espanyola durant la primera dècada del segle XXI són les marcades fluctuacions en el cost del capital. Aproximant el cost del capital com el tipus d'interès del deute públic a llarg termini (deu anys) menys la inflació (deflactor del PIB) s'observa entre 2001 i 2005 un fort descens d'aquest valor a les economies catalana i espanyola –molt superior a l'observat al conjunt de la UEM-12. Aquest descens del cost del capital fins valors negatius, com a resultat d'una política monetària dissenyada per a una àrea econòmica més àmplia, combinada amb un diferencial d'inflació persistent amb aquesta mateixa àrea, és un factor determinant per explicar l'excés d'inversió en construcció i residencial i l'acceleració del crèdit bancari durant aquests anys –juntament amb la relaxació de les condicions financeres en la concessió de crèdit.

A partir del 2006, els tipus d'interès canvien d'orientació i comencen a enfilar-se fins a igualar els tipus mitjans a la UEM-12 a les portes de la crisi i superar-los àmpliament a continuació, en paral·lel amb l'enduriment en les condicions de concessió de crèdit. El resultat va ser una intensa contracció de la inversió que va arrossegar al conjunt de l'economia. La intervenció del Banc Central Europeu aplicant polítiques de compra d'actius en el mercat va ser decisiva per acabar amb la crisi de confiança dels mercats financers i va comportar un nou descens dels tipus d'interès reals i també del diferencial de tipus amb la UEM-12. Al final del període, els tipus d'interès reals a les economies catalana i espanyola se situaven en nivells molt baixos històricament i similars als europeus, i les condicions de concessió del crèdit bancari s'havien normalitzat. En paral·lel, la inversió –en béns d'equipament i també en construcció– s'ha anat recuperant gradualment, sense caure en els excessos del passat.

Durant els primers anys del segle XXI, juntament amb el descens dels tipus d'interès i d'unes condicions de finançament cada vegada més laxes, el pes del crèdit bancari al sector privat com a proporció del PIB va créixer exponencialment a Catalunya i al conjunt de l'economia espanyola, fins a un màxim cíclic proper al 170% del PIB el 2009. Des d'aquest màxim, el pes del crèdit al sector privat (famílies i empreses) en el PIB català s'ha anat reduint fins a situar-se el 2017 per sota del 100% –un nivell similar al de l'any 2001 i a la mitjana de la UEM-12. Entre els anys 2000 i 2017, i com és el cas de molts altres indicadors, l'economia catalana va fer un viatge d'anada i tornada des de valors similars a la mitjana europea cap a valors també similars, després d'haver-se distanciat amb l'expansió per tornat a convergir amb la crisi. La combinació d'uns nivells d'endeutament privat i d'uns tipus d'interès homologables a la mitjana europea el 2017 situa l'economia catalana en condicions d'afrontar una nova fase cíclica amb millors perspectives de sostenibilitat que en el passat.

La crisi va posar de manifest l'excessiva dependència de les empreses catalanes respecte del crèdit bancari. Amb perspectiva de futur, la reestructuració del sector financer, l'experiència del passat i els nous mecanismes de regulació dels mercats financers haurien d'evitar una nova fase d'expansió del crèdit significativa i sistemàticament superior al creixement del PIB nominal. Per tant, un dels elements a considerar en la transició cap a un nou

patró de creixement més intensiu en capital, tecnologia i coneixement és valorar fins a quin punt s'està produint una diversificació de les fonts de finançament de les empreses catalanes, que afavoreixi les inversions en projectes de creixement empresarial amb potencial d'internacionalització i elevat contingut tecnològic. Una de les vies és l'enfortiment dels fons propis, desprès d'una etapa d'important reducció de la càrrega del deute acumulat en el passat. Un altra font de diversificació és el capital risc –en els seus dos vessants de *venture capital* i *private equity*. Les sèries estadístiques disponibles per a aquest concepte mostren una elevada estabilitat de les inversions de capital risc a Catalunya, amb independència del cicle econòmic. Amb les dades que publica l'Associació Espanyola de Capital, Creixement i Inversió (ASCRI), el pes de les inversions per a aquest concepte a Catalunya (calculades com el valor acumulat dels últims cinc anys) s'ha mantingut relativament constant entre 2007 i 2017, amb percentatges que fluctuen entre el 0,3% i el 0,4% del PIB català.

3.3.2.1. Tipus d'interès

3.3.2.1. **Tipus d'interès real a llarg termini (deflactat pel PIB). En %**

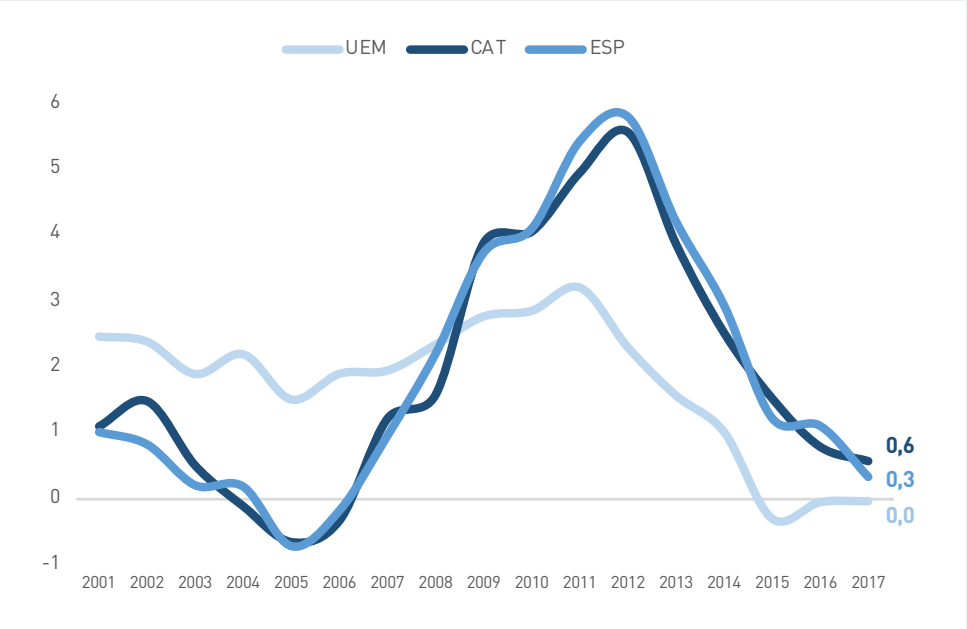

	AUS	DIN	UEM	CAT	ESP
2001-2017	1,3	1,1	1,8	1,9	1,9
2001-2007	2,4	2,0	2,0	0,5	0,3
2008-2013	1,5	0,8	2,5	4,0	4,2
2014-2017	-0,9	-0,1	0,2	1,4	1,4

Taxa mitjana del període, en %
UEM: Zona euro 12

Font: AMECO (Comissió Europea) i Idescat

3.3.2.2. Crèdit al sector privat

3.3.2.2. **Crèdit al sector privat. En % del PIB**

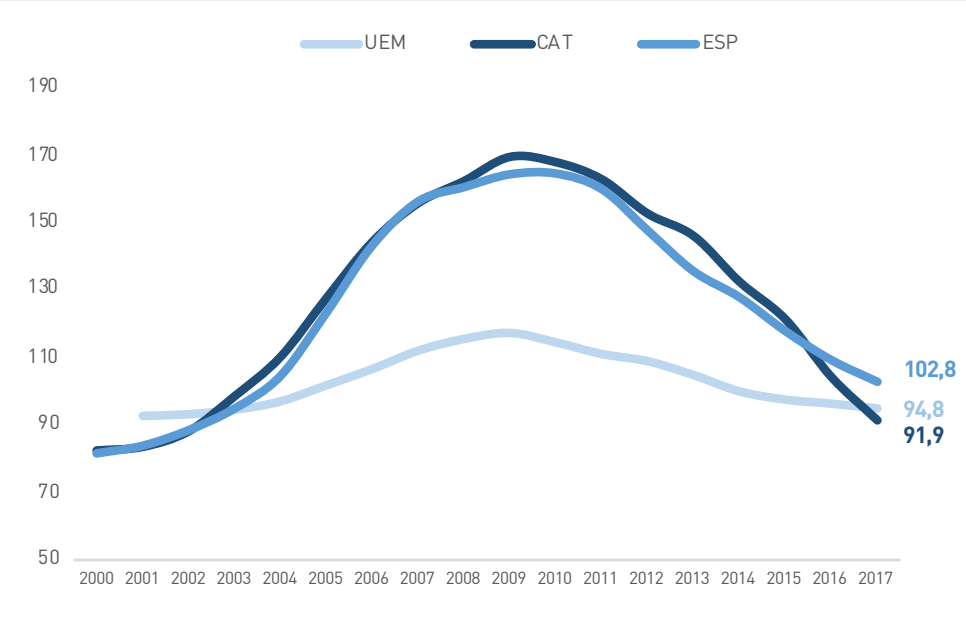

	AUS	DIN	UEM	CAT	ESP	MAD	EUS
2000*-2017	90,9	169,9	103,3	128,2	126,0	172,9	106,1
2000*-2007	90,4	153,9	99,5	111,7	109,5	146,5	100,1
2008-2013	95,5	188,6	111,9	160,4	155,7	209,6	121,8
2014-2017	85,0	169,9	97,0	112,7	114,5	170,7	94,8

Taxa mitjana del període, en %
*Període 2001-2017 per a la UEM
UEM: Zona euro 12

Font: Banc d'Espanya, INE i Banc Mundial

3.3.2.3. Capital risc

3.3.2.3. **Capital risc, acumulat 5 anys. En % del PIB**

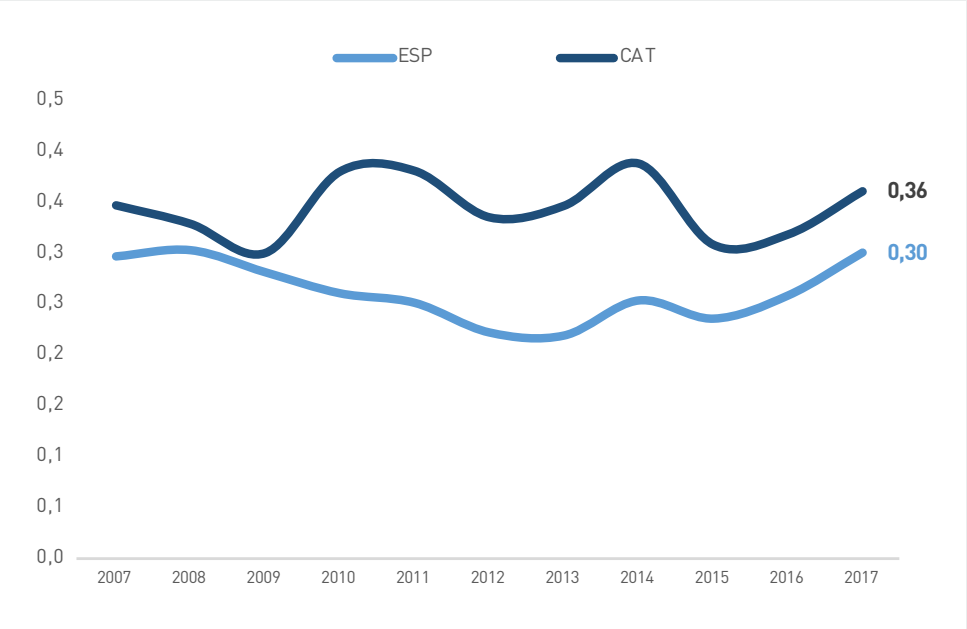

	ESP	CAT	MAD	EUS
2007-2017	0,26	0,35	0,60	0,23

Taxa mitjana del període, en %

Font: ASCRI

4. Competitivitat

La productivitat depèn de la inversió productiva i aquesta de les expectatives de rendibilitat dels inversors. Al seu torn, la rendibilitat empresarial està estretament vinculada amb la competitivitat, definida com la capacitat de les empreses per produir i vendre obtenint un benefici almenys equivalent al que podrien obtenir mitjançant inversions alternatives amb un risc comparable.

La competitivitat pot fer referència a una empresa en comparació amb altres empreses dins d'un mateix sector o al conjunt d'una economia en les seves transaccions amb l'exterior. En ambdós casos la competitivitat dependrà de la interacció entre productivitat, preus i costos. En aquells sectors en què els preus els determina el mercat (com és el cas de molts productes industrials) i assumint un determinat nivell de productivitat, els marges de benefici empresarials i per tant la competitivitat dependran del nivell dels salaris nominals o monetaris. En aquest cas molt simplificat, però transparent, hi ha un únic nivell salarial compatible amb una taxa "normal" de benefici per a les empreses del sector. Si els salaris augmenten per sobre d'aquest nivell, la taxa de benefici baixarà per sota del que es considera normal i decaurà l'incentiu de les empreses a invertir, reduint la demanda de treball i posant pressió a la baixa sobre els salaris –fins recuperar una taxa de benefici suficient per tornar atraure la inversió. A la inversa, quan els salaris cauen per sota d'aquest nivell d'equilibri la rendibilitat augmenta, atraient nous inversors, fins que l'excés d'oferta faci baixar els preus i l'excés de demanda, elevar els salaris.

Com a conseqüència, en una economia "ideal" en què les empreses obtenen de mitjana una taxa normal i estable de benefici i els preus estan determinats pel mercat, els salaris nominals tendiran a augmentar al mateix ritme que ho fan la suma dels preus i la productivitat i els salaris reals ho faran igual que la productivitat. En la mesura que aquesta visió estilitzada de l'economia s'aproximi al comportament de les economies reals i les taxes de benefici normals (ajustades al risc) tendeixin a igualar-se entre empreses, sectors i països es pot predir (i) que les diferències salarials entre empreses, sectors i països seran proporcionals a les diferències de productivitat i (ii) que aquestes, al seu torn, seran proporcionals a les diferències en la tecnologia i la inversió acumulada per treballador.

En el món real aquesta economia ideal no existeix, però les forces del mercat continuen operant amb major o menor intensitat per evitar divergències sistemàtiques entre preus, salaris i productivitat. En economies obertes a l'exterior i competència imperfecta als diferents sectors d'activitat –com és característic de les economies desenvolupades– preus, salaris i productivitat poden arribar a distanciar-se durant llargs períodes dels nivells d'equilibri, però les desviacions sistemàtiques desencadenaran reaccions que tendiran a limitar i eventualment corregir –encara que sigui parcialment– els desequilibris acumulats.

En economies fortament internacionalitzades, com la catalana, les variacions en la competitivitat amb l'exterior afecten el saldo comercial i els fluxos d'inversió amb l'exterior. En economies amb moneda pròpia els dèficits o superàvits comercials es corregeixen mitjançant variacions en el tipus de canvi, que afecten el poder adquisitiu dels salaris, però no impliquen necessàriament reduccions dels salaris nominals. En canvi, dins d'una unió monetària la correcció requerirà ajustaments en la taxa de variació dels salaris monetaris i/o de la productivitat, en comparació amb els països clients i competidors.

Un indicador sintètic de competitivitat és el creixement dels anomenats costos laborals unitaris nominals (CLUN), que es calculen com la diferència entre el creixement dels costos laborals nominals i el creixement de la productivitat. Un creixement dels CLUN superior al d'altres països implica una pèrdua de competitivitat –i a la inversa. Competitivitat i distribució de la renda estan relacionades a través del concepte de costos laborals unitaris reals, que és el cost laboral unitari deflactat per l'augment dels preus. Un augment dels costos laborals unitaris reals implica un augment dels salaris nominals superior a l'augment conjunt dels preus i de la productivitat, determinant una redistribució de la renda agregada a favor dels salaris i en detriment dels marges de benefici. Quan els salaris nominals creixen per sota de la suma de preus i productivitat es produeix l'efecte contrari i els marges de benefici augmenten en detriment de les rendes del treball.

Aquest apartat tracta de la internacionalització, la competitivitat i la distribució funcional de la renda a l'economia catalana, destacant l'articulació d'aquestes variables amb la inversió i la productivitat per configurar conjuntament el patró de creixement. El dos primers blocs fan referència a l'evolució del comerç exterior –amb l'estranger i amb la resta de l'economia espanyola– i de les inversions exteriors –procedents de i cap a l'estranger. A l'apartat de comerç exterior s'analitzen tres conceptes: el grau d'obertura, els saldos comercials i l'evolució i quota de mercat de les exportacions. El grau d'obertura de l'economia catalana és superior a la d'economies europees molt obertes i de dimensió similar, quan s'inclouen les transaccions comercials amb l'estranger i amb la resta de l'economia espanyola. Destaca l'augment del pes relatiu de les transaccions comercials amb l'estranger en comparació amb les transaccions amb la resta de l'economia espanyola, al llarg del període. També destaca el canvi de signe del saldo comercial de la balança de béns i serveis amb l'estranger, que es manté positiu amb la recuperació de la demanda domèstica, indicant un possible canvi estructural del patró de creixement en comparació amb el passat. Les exportacions de béns i serveis han seguit una trajectòria similar a la del conjunt de la UEM-12 quan es considera el conjunt del període, però amb fluctuacions en la quota de mercat en línia amb les fluctuacions en la competitivitat. Finalment, l'anàlisi de les inversions exteriors posa de manifest una tendència sostinguda a llarg termini a atraure capital de l'exterior –tant pel que fa als fluxos financers vinculats amb l'establiment o la compra de participacions en empreses, com pel que fa a la participació de les filials d'empreses estrangeres en el PIB.

L'anàlisi de l'evolució conjunta de preus i costos aporta evidència del comportament anòmal de les economies catalana i espanyola en comparació amb les europees. S'observen dos períodes clarament diferenciats: una primera fase de pèrdua accelerada de competitivitat al llarg de la fase expansiva del cicle, seguida d'una segona fase de recuperació de la competitivitat a partir de la crisi. Al final del període, l'any 2017, els costos laborals unitaris nominals a l'economia catalana havien tornat a convergir amb els europeus. Però, entremig, les fluctuacions en la competitivitat van contribuir, en primer lloc, a un deteriorament del saldo comercial amb l'exterior, acompanyat d'una participació negativa del sector exterior al creixement, propiciant la forta destrucció de teixit empresarial i d'ocupació desencadenada per la crisi a partir de 2008. En segon lloc, la correcció dels desequilibris i la recuperació de la competitivitat van portar a una llarga etapa de moderació salarial, amb augments "passius" de la productivitat, reflectint la destrucció d'ocupació.

L'anàlisi també permet observar la desconnexió entre l'evolució dels salaris monetaris i la dels salaris reals –deflactats per tenir en compte l'evolució dels preus, que són els que realment importen des del punt de vista del guany en poder adquisitiu dels treballadors. Els primers anys de la fase expansiva, els augments accelerats dels salaris nominals o monetaris van coincidir amb reduccions dels salaris reals, donat que els preus (el deflactor del PIB) van créixer encara més. Durant els últims anys de l'expansió i el primer de la crisi, la inèrcia de creixement dels salaris nominals es va mantenir, mentre que el ritme d'augment dels preus es frenava amb la caiguda de la demanda. Com a conseqüència, els salaris reals van augmentar significativament, al mateix temps que la taxa d'atur començava a enfilar-se. Eventualment, el creixement dels salaris monetaris es va moderar, augmentant per sota de la productivitat i permetent la convergència en costos laborals unitaris amb Europa fins als nivells de partida de l'any 2000.

Els canvis en les participacions relatives de les rendes del treball i del capital en la renda agregada són conseqüència de l'anterior. Al conjunt de la UEM-12 també s'observen canvis en la distribució funcional de la renda (abans d'impostos i transferències), però més suaus en comparació amb les economies catalana i espanyola. Aquesta extrema volatilitat en la distribució de la renda, els costos laborals unitaris, les taxes de variació del PIB, l'atur i l'ocupació és part integrant d'un mateix patró de creixement desequilibrat. La major tendència al desequilibri en comparació amb Europa reflecteix les característiques d'un marc institucional amb dificultat per trobar solucions cooperatives entre els actors socials i d'aquests amb els governs, que permetin compassar l'evolució i la distribució de les rendes amb les condicions de productivitat i competitivitat del conjunt de l'economia. L'anàlisi també aporta evidència de fins a quin punt aquest patró podria estar canviant els últims anys en favor d'un model de creixement més equilibrat i sostenible.

4.1. Comerç exterior

4.1.1. Grau d'obertura

L'economia catalana manté dos tipus de fluxos comercials: amb la resta de l'economia espanyola i amb la resta del món. El grau d'obertura es mesura com la suma de les exportacions i de les d'importacions de béns i serveis com a percentatge del PIB. Segons les dades que proporciona el marc input-output de l'economia catalana elaborat per Idescat, si es tenen en compte només els fluxos comercials amb l'estranger, el grau d'obertura de l'economia catalana l'any 2014 (últim amb dades disponibles d'aquesta font) va ser del 69,2%, inferior al 103,5% d'Àustria o el 102,3% de Dinamarca. Però, quan s'inclouen els fluxos comercials amb la resta de l'economia espanyola, el grau d'obertura de l'economia catalana augmenta fins al 121,7%.

Els anys 2001, 2005 i 2011 el grau d'obertura de l'economia catalana amb la resta de l'economia espanyola i també amb l'estranger es va reduir. La informació del 2014, en canvi, mostra un augment del grau d'obertura amb l'estranger respecte del 2011, però es manté la disminució amb la resta de l'economia espanyola. Per tant, els fluxos comercials amb l'estranger han guanyat pes relatiu com a proporció dels fluxos comercials totals, del 51,3% el 2001 al 56,9% el 2014.

Quan es considera només el comerç de béns, el seu pes (exportacions més importacions o vendes més compres) com a proporció de la producció total de béns, ha augmentat notablement en el cas de l'economia catalana entre 2000 i 2007 i en 2017 en relació amb 2007. També ha augmentat a la Comunitat de Madrid i ha disminuït en el cas del País Basc. El fet que l'economia espanyola, en el seu conjunt, mostri un grau d'obertura superior al de l'economia catalana per a aquest concepte es deriva de la inclusió d'economies regionals de menor dimensió i, com a resultat, més obertes a l'exterior. Amb aquesta definició d'obertura exterior l'economia de Madrid supera àmpliament la catalana.

Quan se separen els fluxos de béns amb l'estranger i amb la resta de l'economia espanyola, en el cas de Catalunya s'observa que el pes del primers augmenta significativament entre 2000 (69,0%) i 2017 (104,2%), mentre que el pes del segons disminueix (del 58,7% el 2000 al 40,7% el 2017). De fet, aquest canvi en els pesos relatius en benefici dels intercanvis amb l'estranger és compartit pel conjunt de l'economia espanyola –i també s'observa en els casos de Madrid i del País Basc.

4.1.1.1. Grau d'obertura. Béns i serveis

4.1.1.1.A. Grau d'obertura béns i serveis

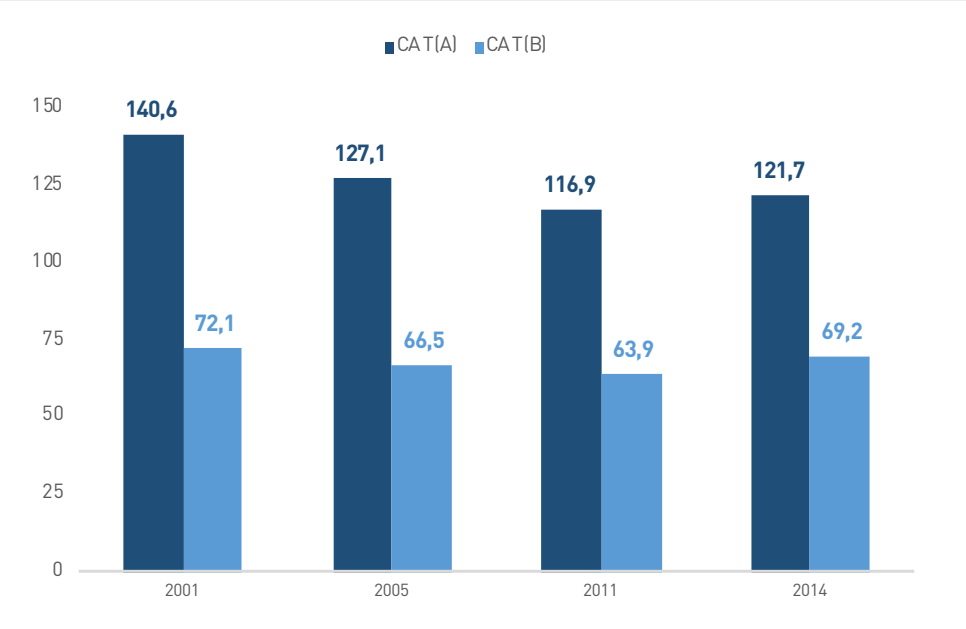

	AUS	DEN	UEM	CAT(A)	CAT(B)	ESP
2001	87,5	84,0	68,0	140,6	72,1	58,1
2005	94,0	89,4	70,1	127,1	66,5	54,3
2011	105,1	101,2	81,0	116,9	63,9	58,1
2014	103,5	102,3	84,1	121,7	69,2	63,0

Grau d'obertura: Exportacions de béns i serveis + Importacions de béns i serveis, en % del PIB (preus corrents)
CAT(A): flux comercial amb la resta de l'Estat i l'estranger i CAT(B): flux comercial amb l'estranger
UEM: Zona euro 12

Fonts: TIOC (Idescat) i AMECO (Comissió Europea)

4.1.1.1. Grau d'obertura. Béns i serveis

4.1.1.1.B. **Fluxos comercials de Catalunya (amb l'estranger/total). En %**

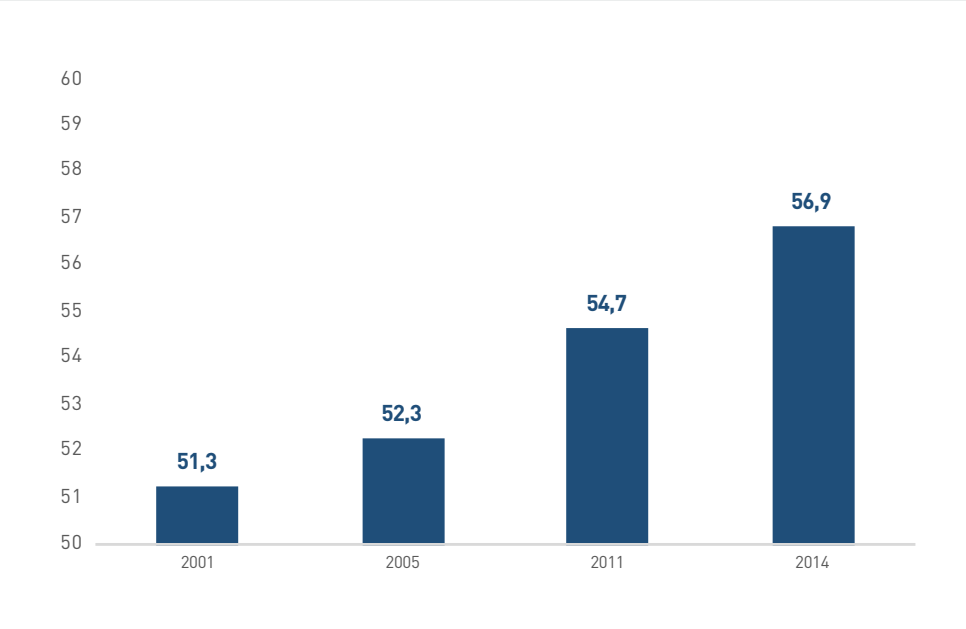

	EST/ESP	EST	ESP
2001	51,3	72,1	68,6
2005	52,3	66,5	60,7
2011	54,7	63,9	53,0
2014	56,9	69,2	52,5

EST/ESP: fluxos comercials de Catalunya amb l'estranger com a proporció dels fluxos comercials totals (%)
EST: fluxos comercials de Catalunya amb l'estranger, en % PIB
ESP: fluxos comercial de Catalunya amb la resta d'Espanya, en % PIB

Fonts: TIOC (Idescat) i AMECO (Comissió Europea)

4.1.1.2. Grau d'obertura. Béns (total, estranger, resta economia espanyola)

4.1.1.2.A. **Comerç de béns (exportacions més importacions) total de Catalunya. En % de la producció total de béns**

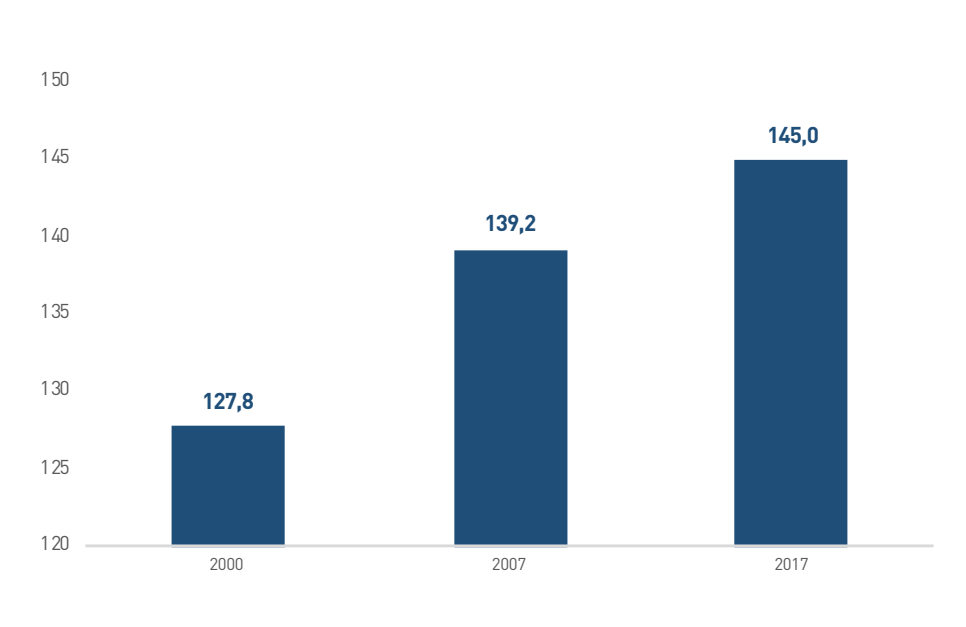

	CAT	ESP	MAD	EUS
2000	127,8	150,1	199,6	138,9
2007	139,2	154,8	220,1	135,1
2017	145,0	155,1	231,5	125,5

Font: C-Intereg

4.1.1.2. Grau d'obertura. Béns (total, estranger, resta economia espanyola)

4.1.1.2.B. **Comerç de béns de Catalunya amb l'estranger. En % de la producció total de béns**

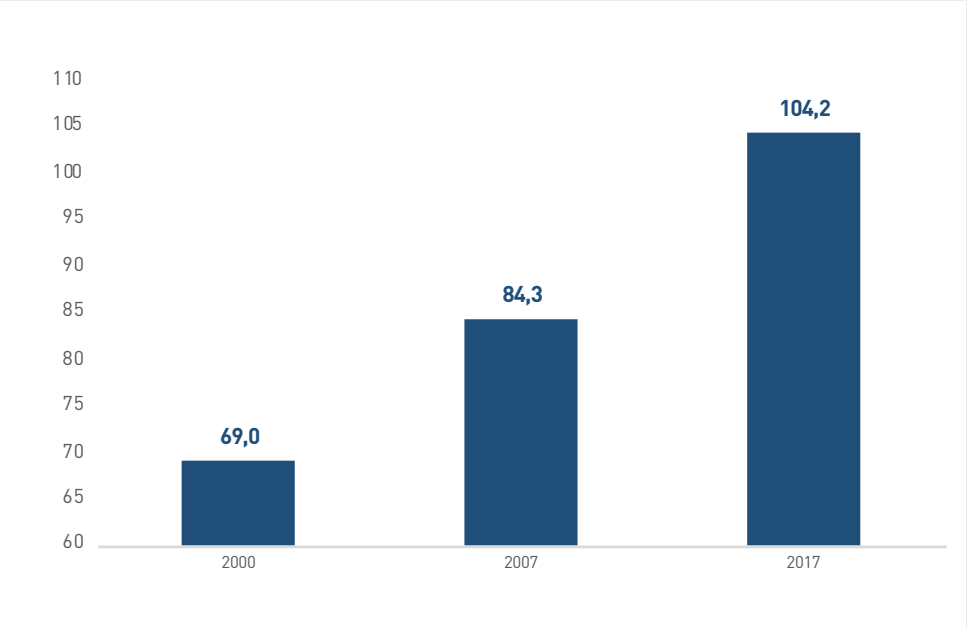

	CAT	ESP	MAD	EUS
2000	69,0	62,0	102,6	58,0
2007	84,3	68,9	118,4	59,5
2017	104,2	88,6	161,0	73,7

Font: C-Intereg

4.1.1.2. Grau d'obertura. Béns (total, estranger, resta economia espanyola)

4.1.1.2.C. **Comerç de béns de Catalunya amb la resta de l'economia espanyola. En % de la producció total de béns**

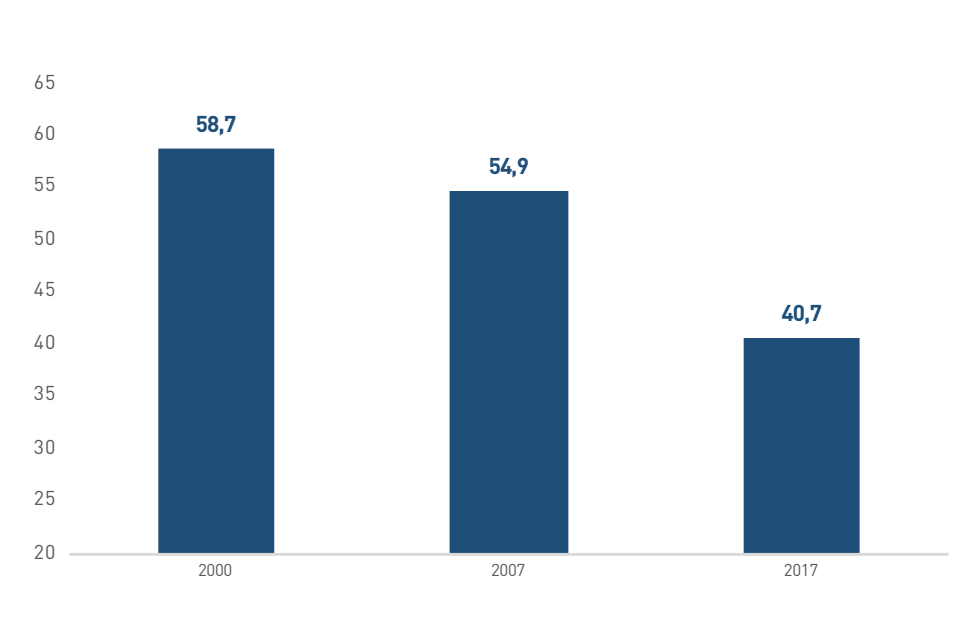

	CAT	ESP	MAD	EUS
2000	58,7	88,1	96,9	81,1
2007	54,9	85,9	101,6	76,5
2017	40,7	66,5	70,4	59,4

Font: C-Intereg

4.1.2. Saldos comercials

Els fluxos de comerç exterior impacten en el creixement de l'economia a través de les variacions en el saldo comercial (la diferència entre les exportacions i les importacions de béns i serveis). Quan la diferència entre exportacions i importacions augmenta (si és positiva) o es torna menys negativa, el sector exterior fa una contribució positiva al creixement del PIB –i a la inversa quan es redueix. En el cas de l'economia catalana, el saldo comercial total es descompon en el saldo amb l'estranger i el saldo amb la resta de l'economia espanyola. El saldo total (incloent béns i serveis) sempre ha registrat valors positius, decreixents entre 2000 i 2007, i creixents entre 2008 i 2013. A partir de 2014 s'estabilitza en valors a l'entorn del 12% del PIB català. Per tant, la contribució del sector exterior ha estat negativa durant la fase expansiva del cicle, positiva durant la fase recessiva i aproximadament neutra durant la recuperació.

El saldo comercial el determinen tres factors: i) la demanda domèstica d'importacions de l'exterior, ii) la demanda mundial d'exportacions i iii) la competitivitat front l'exterior. Durant la fase expansiva la demanda domèstica va créixer amb molta força, mentre que la competitivitat es deteriorava, el que explica la disminució del saldo comercial i la contribució negativa del sector exterior al creixement durant aquesta etapa. Amb la crisi, la demanda domèstica cau i es recupera competitivitat, tornant positiva la contribució del sector exterior. Amb la recuperació, el saldo comercial es manté relativament estable, apuntant a un possible element de canvi estructural en el patró de creixement. Històricament, el saldo comercial ha tendit a deteriorar-se a mesura que la recuperació es consolida i la demanda domèstica pren impuls, acompanyat d'un deteriorament de la competitivitat. Entre els anys 2014 i 2017 aquest fenomen encara no s'ha produït, en entorn de rendes salarials contingudes, creixement moderat de la demanda interna i preservació de la competitivitat amb l'exterior.

Una característica històrica de l'economia catalana és la combinació d'un saldo comercial de béns positiu amb la resta de l'economia espanyola i negatiu amb l'estranger. Aquest patró ha canviat d'intensitat amb els anys, però persisteix en certa mesura. L'any 2000, per exemple, el saldo comercial de béns de Catalunya amb l'estranger va ser negatiu per un valor del 12,7% de la producció total, mentre que el saldo comercial de béns amb la resta de l'economia espanyola va ser positiu per un valor del 16,3% de la producció, compensant amb escreix el dèficit amb l'estranger. L'any 2017 el dèficit comercial de béns amb l'estranger s'havia reduït al 9,1% de la producció i també ho havia fet el superàvit amb la resta de l'economia espanyola, però en menor mesura (11,6%), preservant un saldo comercial total positiu.

En comparació, Madrid manté un elevat dèficit comercial de béns amb l'estranger (–53,5% de la producció total el 2017) i un notable i creixent dèficit amb la resta de l'economia espanyola (–18,3% el 2017). Pel que fa a l'economia basca, i a diferència de la catalana, sempre ha mantingut un saldo comercial amb l'estranger positiu i un saldo positiu, però moderat, amb la resta de l'economia espanyola. Es tracta, per tant, de patrons comercials clarament diferenciats que reflecteixen models econòmics també diferents.

4.1.2.1. Saldos comercials. Béns i serveis

4.1.2.1. **Saldo comercial de béns i serveis, preus corrents. En % sobre el PIB**

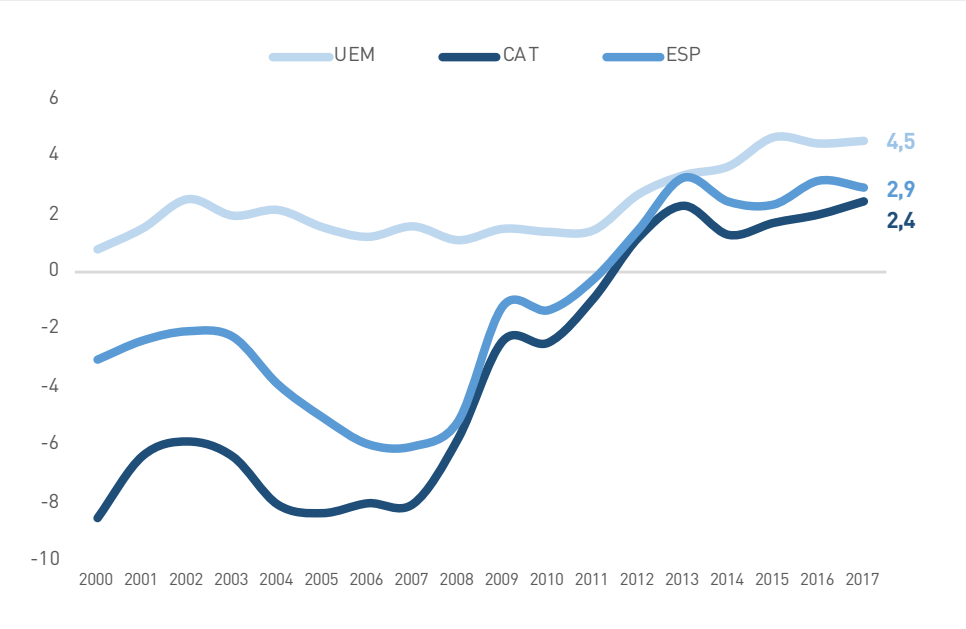

	AUS	DIN	UEM	CAT	ESP
2000-2017	3,2	6,0	2,3	-3,3	-1,3
2000-2007	3,0	5,7	1,7	-7,4	-3,8
2008-2013	3,3	5,7	1,9	-1,3	-0,5
2014-2017	3,4	6,9	4,3	1,8	2,7

Taxa mitjana del període, en %
UEM: Zona euro 12

Font: Idescat, INE i AMECO

4.1.2.2. Saldos comercials. Béns (total, estranger, resta economia espanyola)

4.1.2.2.A. **Saldos comercials de béns (exportacions menys importacions) total de Catalunya. En % de la producció total de béns**

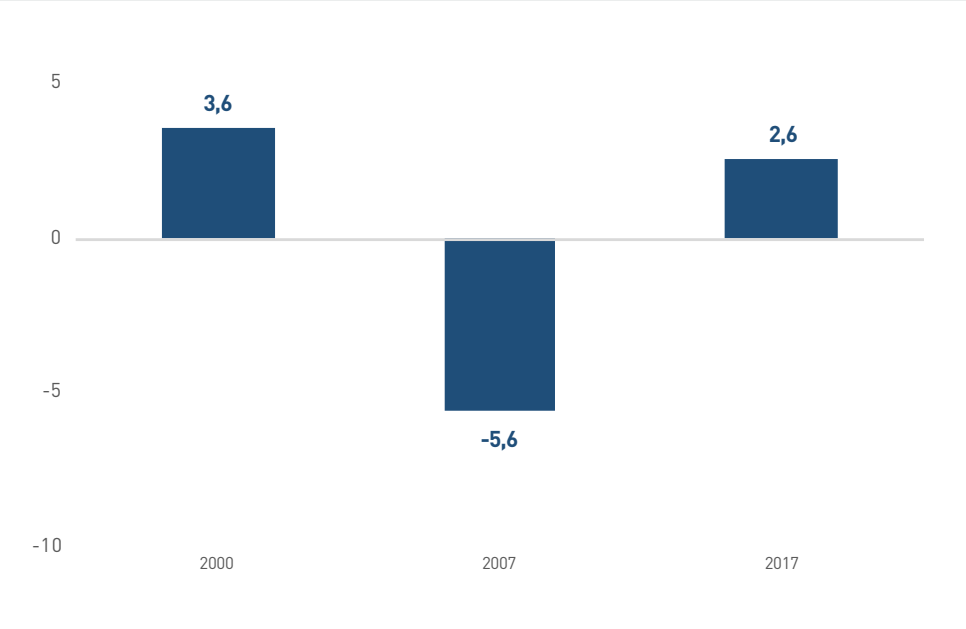

	CAT	ESP	MAD	EUS
2000	3,6	-10,1	-50,1	6,6
2007	-5,6	-14,8	-65,6	5,7
2017	2,6	-3,5	-71,8	11,3

Font: C-Intereg

4.1.2.2. Saldos comercials. Béns (total, estranger, resta economia espanyola)

4.1.2.2.B. **Saldo comercial de béns de Catalunya amb l'estranger. En % de la producció total de béns**

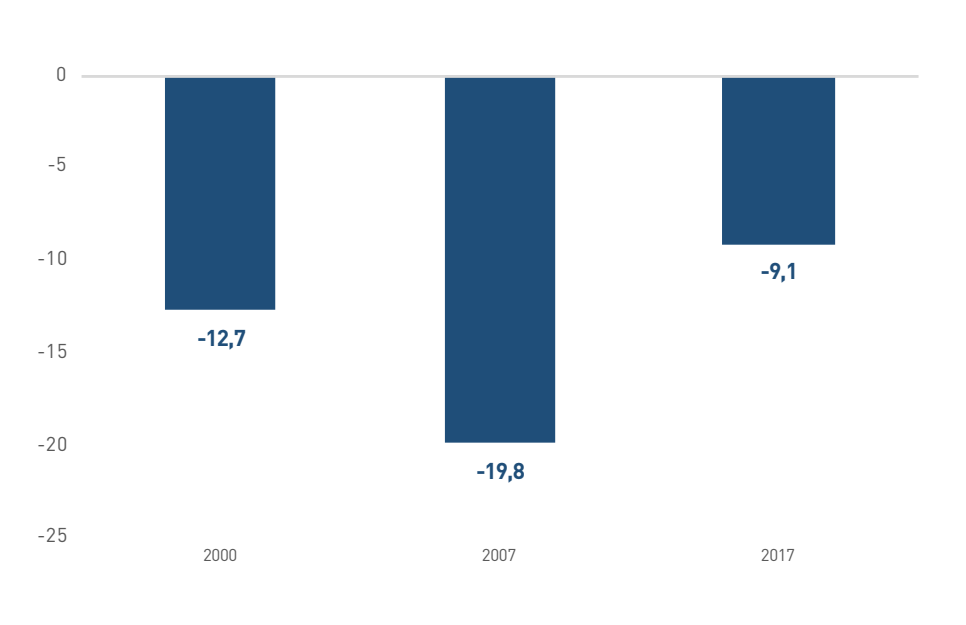

	CAT	ESP	MAD	EUS
2000	-12,7	-10,1	-51,0	3,5
2007	-19,8	-14,8	-60,3	0,3
2017	-9,1	-3,5	-53,5	10,4

Font: C-Intereg

4.1.2.2. Saldos comercials. Béns (total, estranger, resta economia espanyola)

4.1.2.2.C. **Saldo comercial de béns de Catalunya amb la resta de l'economia espanyola. En % de la producció total de béns**

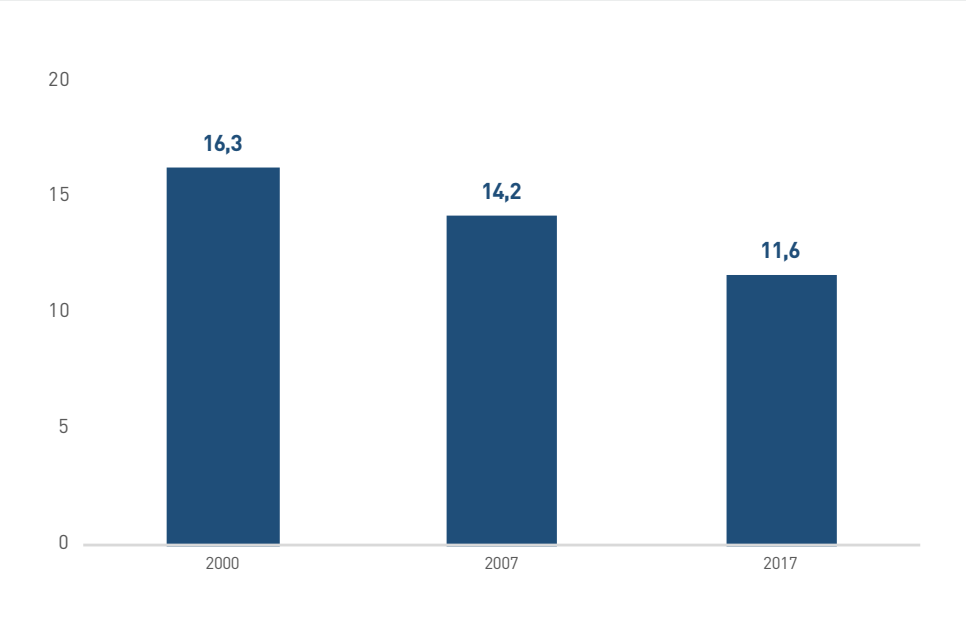

	CAT	ESP	MAD	EUS
2000	16,3	0,0	0,9	3,1
2007	14,2	0,0	-5,3	5,4
2017	11,6	0,0	-18,3	0,9

Font: C-Intereg

4.1.3. Exportacions

Comparades amb Europa, les exportacions catalanes de béns i serveis han seguit trajectòries diferenciades en les diferents fases del cicle econòmic: perden quota en el total de la UEM-12 durant la fase recessiva i la recuperen a partir del 2011, a mesura que es recupera competitivitat. En conjunt, al llarg del període les exportacions catalanes de béns i serveis calculades a preus constants han crescut un 84,3% entre 2000 i 2017, una xifra similar al 85,2% a la UEM-12 i per sobre del 72,2% al conjunt de l'economia espanyola.

Quan es consideren només les exportacions de béns, el pes que representen a Catalunya sobre la producció total ha augmentat, en conjunt, des del 65,7% del 2000 al 73,8% del 2017. Tant Madrid com el País Basc superen a Catalunya per a aquest concepte (79,8% i 77,5% el 2017, respectivament), però cal tenir en compte que la producció total de béns a Madrid i al País Basc és molt inferior a la de Catalunya. De fet, les exportacions totals de béns de l'economia catalana el 2017 van arribar a 109.812 milions d'euros, més que la suma de Madrid (45.311 milions) i el País Basc (39.057 milions).

Aquesta quota creixent de les exportacions en la producció total de béns a Catalunya inclou un augment del pes relatiu de les dirigides a l'estranger (que passen del 28,2% el 2000 al 47,6% el 2017) i una reducció de les destinades a la resta de l'economia espanyola (que passen del 37,5% al 26,2% durant el mateix període). Cal destacar que aquest canvi de participacions relatives també s'observa, fins i tot amb major intensitat, a Madrid i al País Basc, posant de relleu la creixent integració de l'economia espanyola en el seu conjunt amb la resta del món.

4.1.3.1. Exportacions. Béns (total, estranger, resta economia espanyola)

4.1.3.1. **Exportacions de béns i serveis, preus constants. 2000 = 100**

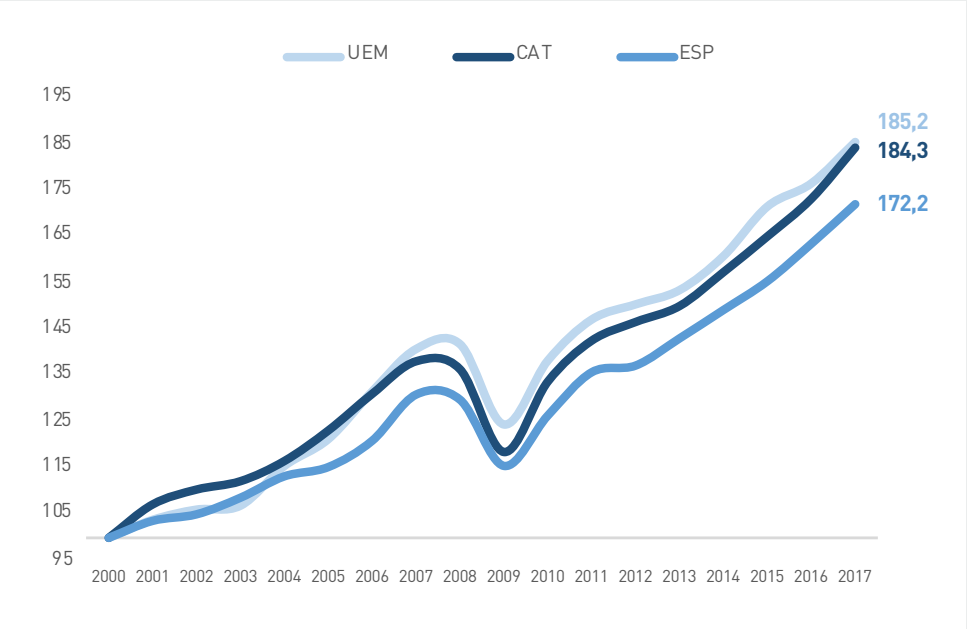

	AUS	DIN	UEM	CAT	ESP
2000-2017	3,6	3,0	3,7	3,7	3,2
2000-2007	5,8	4,4	5,0	4,7	3,9
2007-2013	1,1	1,1	1,4	1,4	1,5
2013-2017	3,4	3,2	4,8	5,3	4,7

Taxa de creixement anual compost, en %
UEM: Zona euro 12

Font: Idescat i AMECO

4.1.3.2. Exportacions. Béns (total, estranger, resta economia espanyola)

4.1.3.2.A. **Exportacions de béns total de Catalunya. En % de la producció total de béns**

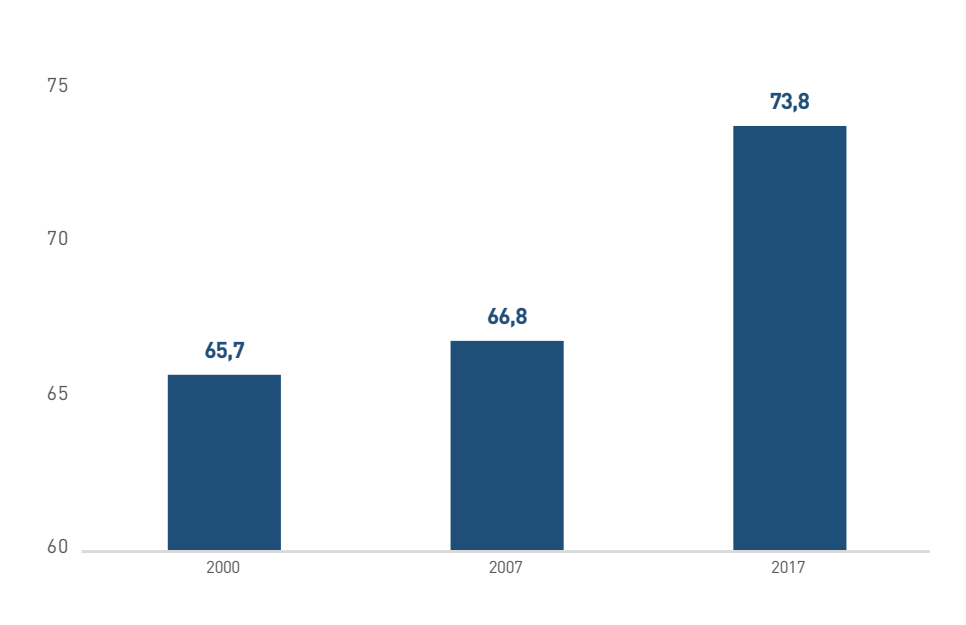

	CAT	ESP	MAD	EUS
2000	65,7	70,0	74,7	72,9
2007	66,8	70,0	77,2	71,2
2017	73,8	75,8	79,8	77,5

Font: C-Intereg

4.1.3.1. Exportacions. Béns (total, estranger, resta economia espanyola)

4.1.3.2.B. **Exportacions de béns de Catalunya amb l'estranger. En % de la producció total de béns**

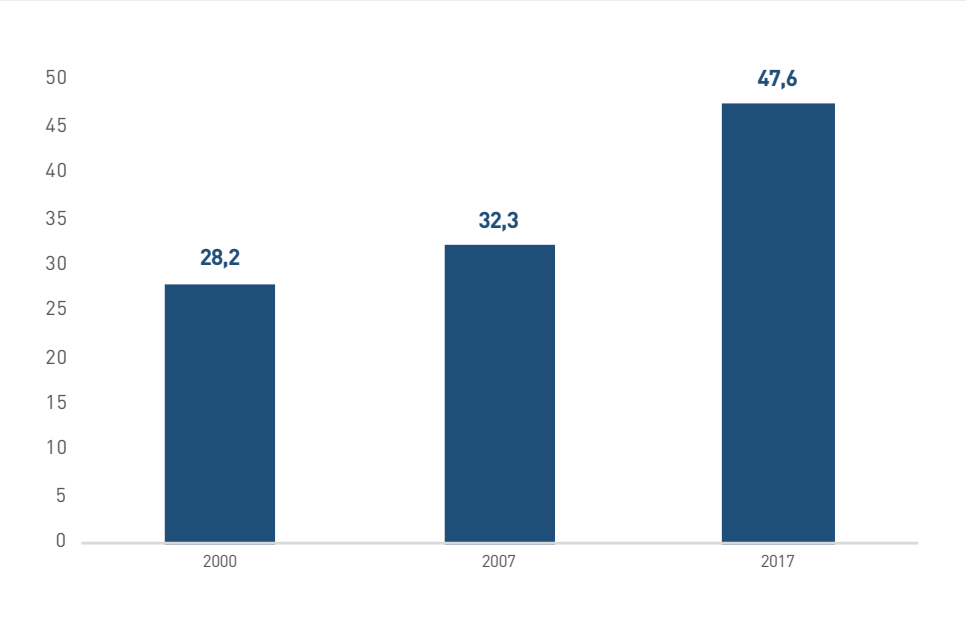

	CAT	ESP	MAD	EUS
2000	28,2	26,0	25,8	27,5
2007	32,3	27,1	29,1	28,3
2017	47,6	42,5	53,8	44,4

Font: C-Intereg

4.1.3.2. Exportacions. Béns (total, estranger, resta economia espanyola)

4.1.3.2.C. **Exportacions de béns de Catalunya amb la resta de l'economia espanyola. En % de la producció total de béns**

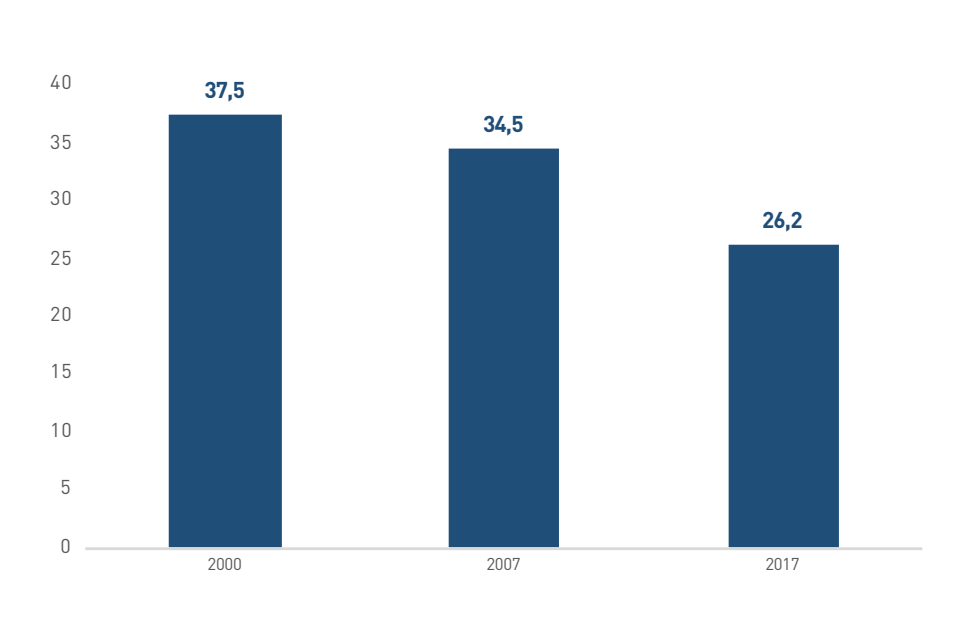

	CAT	ESP	MAD	EUS
2000	37,5	44,0	48,9	42,1
2007	34,5	42,9	48,2	41,0
2017	26,2	33,2	26,1	30,2

Font: C-Intereg

4.2. Inversions exteriors

4.2.1. **Inversions de l'estranger**

L'anàlisi de la inversió estrangera bruta a Catalunya, acumulada dels últims set anys com a percentatge del PIB, mostra un comportament diferenciat en dues fases i similar al del conjunt de l'economia espanyola. La primera fase mostra una pèrdua de pes de la inversió estrangera entre 2000 i 2009, passant del 10,5% del PIB al 7,4%. A partir del 2010, aquest percentatge augmenta sistemàticament, convergint amb la mitjana espanyola fins a situar-se el 2017 en el 13,3%, un nivell superior al del 2000 i similar a la mitjana de l'economia espanyola (13,7%).

Quan s'analitza l'evolució de la quota que representa la inversió acumulada a Catalunya sobre el total de l'economia espanyola s'observen també dues fases diferenciades: de retrocés entre el 2000 (18,3%) i el 2009 (12,9%) i de recuperació fins al 2017, exercici en el que el percentatge de la inversió bruta estrangera acumulada dels últims set anys a Catalunya se situa en el 18,6%, un nivell similar al de l'any 2000 i proper al pes de l'eco-no-mia catalana en el total de l'espanyola. La Comunitat de Madrid absorbeix més de la meitat de la inversió estrangera acumulada de l'economia espanyola, amb oscil·lacions al llarg del període 2000-2017, però sense mostrar cap tendència consolidada a guanyar o perdre quota al llarg del període. De fet, el percentatge de Madrid en el total el 2017 (54,6%) és similar al registrat el 2000 (56,9%) i molt superior, en part per les raons abans esmentades, al seu pes en el PIB. En el cas del País Basc també segueix una evolució en dues fases, una descens de la quota entre 2000 i 2011 i una altra de recuperació de 2012 a 2017, de manera que el percentatge del 2017 (5,7% del PIB) és similar al registrat el 2000 (5,1%) i al pes de l'economia basca en el total (6,2%).

4.2.1. Inversions de l'estranger

4.2.1.A. **Inversió de l'estranger, bruta acumulada 7 anys. En % del PIB**

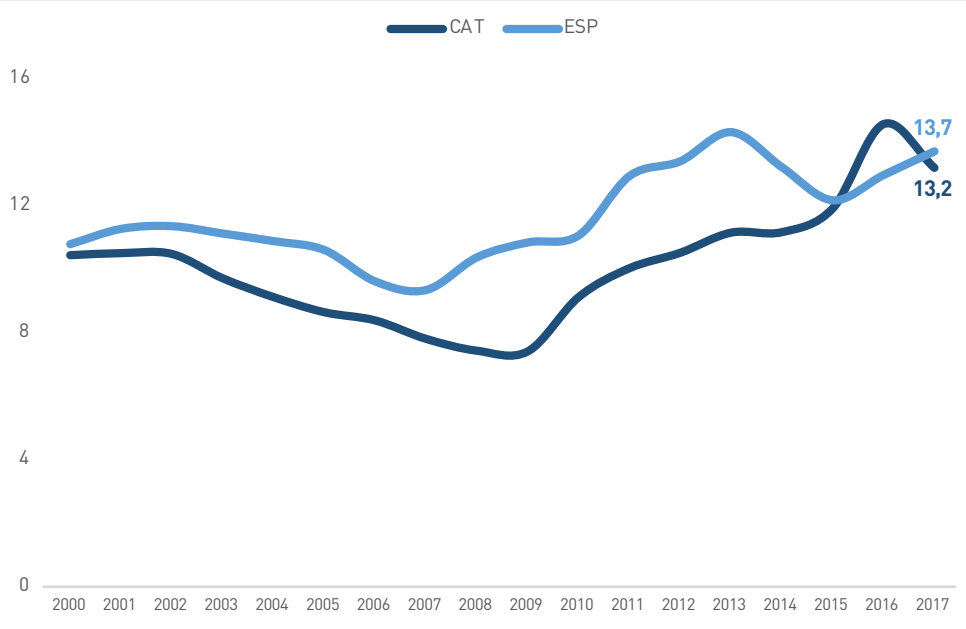

	CAT	ESP	MAD	EUS
2000-2017	10,1	11,7	36,4	7,7
2000-2007	9,4	10,6	32,0	8,2
2008-2013	9,3	12,1	41,2	6,2
2014-2017	12,7	13,0	38,0	8,9

Taxa mitjana del període, en %

Fonts: DataInvex i INE

4.2. Inversions exteriors

4.2.1. Inversions de l'estranger

4.2.1.B. **Inversió de l'estranger, bruta acumulada 7 anys. En % Catalunya/Espanya**

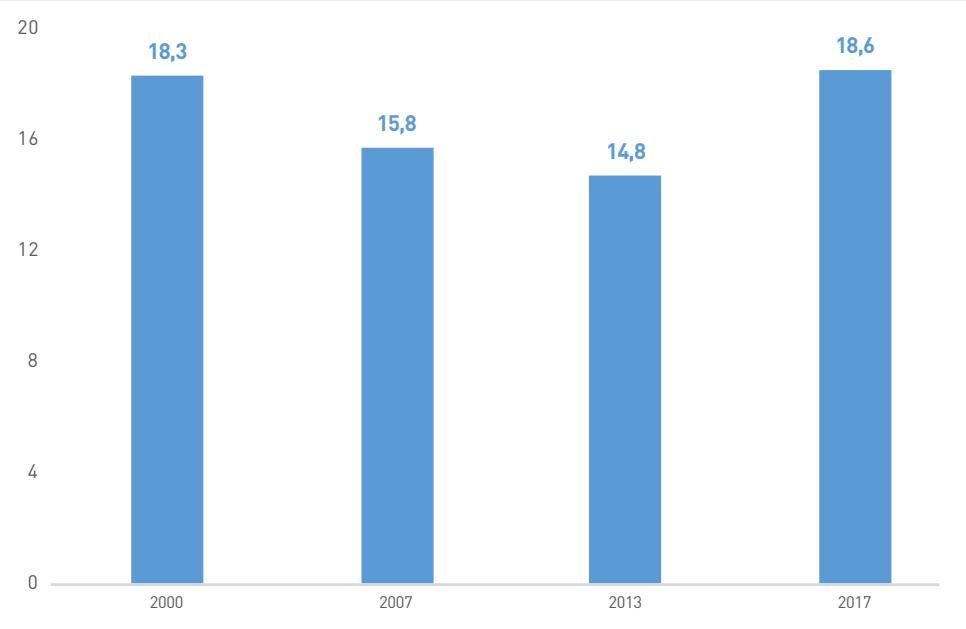

	CAT/ESP	MAD/ESP	EUS/ESP
2000	18,3	56,9	5,1
2007	15,8	53,4	4,5
2013	14,8	65,4	2,9
2017	18,6	54,6	5,7

Font: DataInvex

4.2.2. Inversions a l'estranger

Pel que fa a la inversió catalana a l'estranger, també segueix dues fases clarament diferenciades i inversament relacionades amb la inversió rebuda. La inversió bruta catalana a l'estranger, com a percentatge del PIB català, augmenta entre 2000 (10,8%) i 2009 (14,7%), superant amb escreix el percentatge que representa la inversió de l'exterior. A partir de 2010, aquest percentatge comença a disminuir, situant-se per sota de la inversió de l'exterior el 2013. Finalment, el pes de la inversió a l'exterior torna a créixer, moderadament, en 2016 i 2017, fins a situar-se en el 9,3% del PIB aquest últim any –quatre punts percentuals per sota de la inversió de l'exterior.

En el cas del conjunt de l'economia espanyola la inversió bruta acumulada a l'exterior té un pes molt superior, mostrant una evolució a l'alça des del 2000 (20,2% del PIB) fins als màxims per sobre del 29% assolits entre 2010 i 2012. A partir del 2013, el pes de la inversió a l'exterior baixa abruptament fins a un mínim del 17,8% el 2015 i registra un lleuger repunt fins al 2017 (18,7%). La major importància de la inversió a l'exterior en el conjunt de l'economia espanyola és deguda a la Comunitat de Madrid, que per si sola representa gairebé dues terceres parts del total al principi i al final del període (63,5% el 2000 i 66,2% el 2017).

També destaca la importància de la inversió a l'exterior en el cas de l'economia basca, que representa un 10,7% del total de l'economia espanyola de mitjana entre 2000 i 2017, un valor superior al 9,3% de Catalunya durant el mateix període. El pes de l'economia catalana per a aquest concepte respecte del total de l'espanyola ha tendit a disminuir entre 2000 i 2013, per augmentar a partir del 2014, de manera que els valors del 2017 (9,5%) és similar al del 2000 (10,1%).

4.2.2. Inversions a l'estranger

4.2.2.A. **Inversió a l'estranger, bruta acumulada 7 anys. En % del PIB**

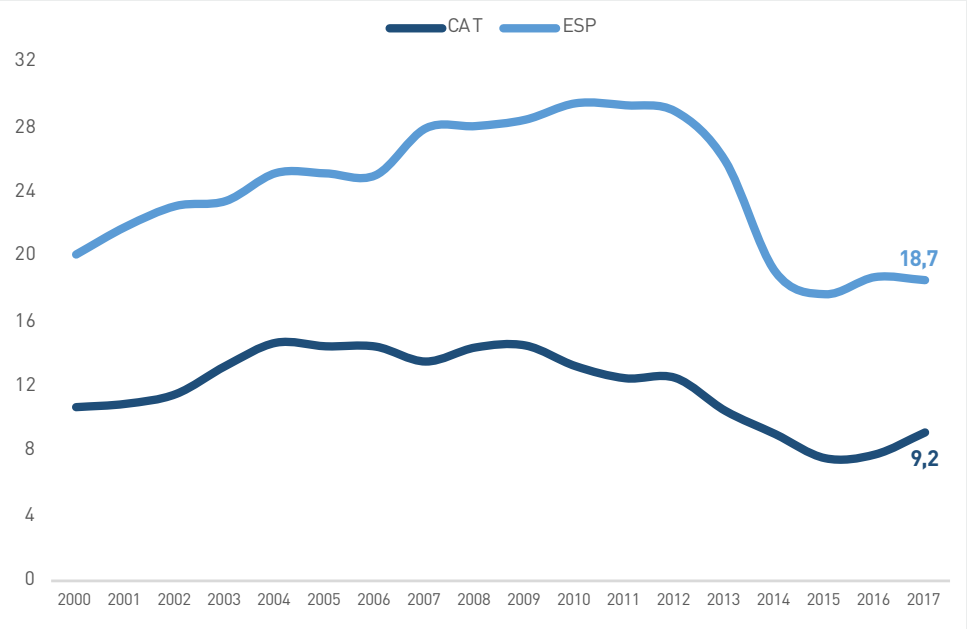

	CAT	ESP	MAD	EUS
2000-2017	12,0	24,3	75,7	44,5
2000-2007	13,1	24,1	80,7	38,0
2008-2013	13,1	28,4	78,8	68,9
2014-2017	8,4	18,6	61,1	20,8

Taxa mitjana del període, en %

Fonts: DataInvex i INE

4.2.2. Inversions a l'estranger

4.2.2.B. **Inversió a l'estranger, bruta acumulada 7 anys. En % Catalunya/Espanya**

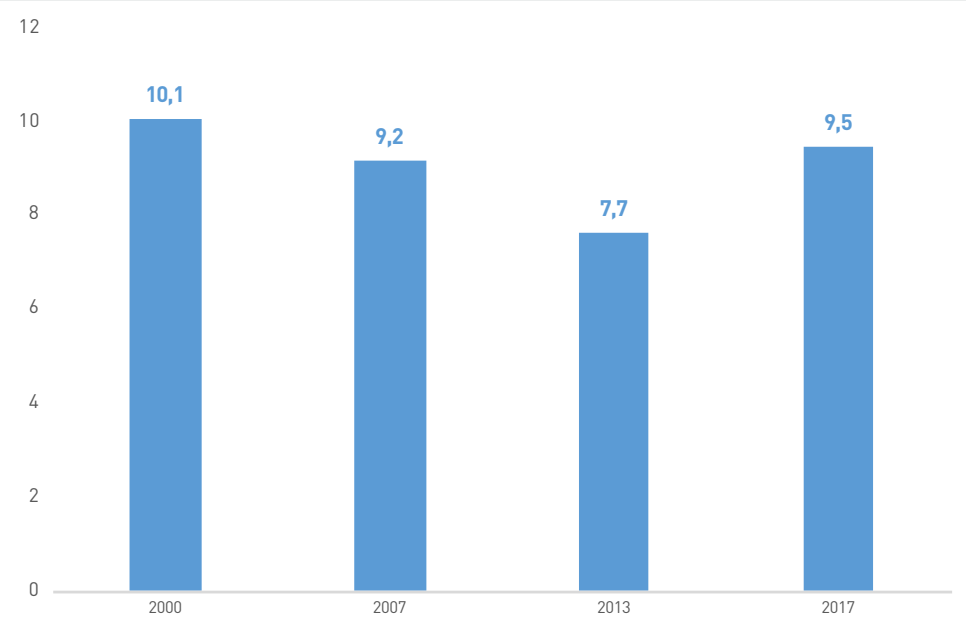

	CAT/ESP	MAD/ESP	EUS/ESP
2000	10,1	63,5	9,4
2007	9,2	54,1	13,9
2013	7,7	48,5	16,5
2017	9,5	66,2	6,3

Font: DataInvex

4.2.3. Filials d'empreses estrangeres

L'estadística de filials d'empreses estrangeres elaborada per l'INE és indicativa de la importància de la inversió estrangera des d'un angle diferent als anteriors –amb dades disponibles des de 2008 i fins a 2016. En primer lloc, cal destacar que el valor afegit de les filials d'empreses estrangeres ubicades a Catalunya, com a percentatge del PIB català, ha augmentat entre 2009 (8,5%) i 2016 (12,5%), superant àmpliament la mitjana espanyola (que passa del 6,8% al 9,3%). Durant aquest mateix període, el pes de Catalunya sobre el conjunt de l'economia espanyola per a aquest concepte també augmenta (del 23,5% el 2008 al 25,6% el 2016), superant el pes de Catalunya en el PIB espanyol.

En el cas de Madrid, la importància de les multinacionals estrangeres és molt superior i també ascendent, passant de representar el 19,8% del seu PIB al 25,1%. Per altra banda, el pes de Madrid en el total és força estable a l'entorn del 50% al llarg del període. Pel que fa al País Basc, el pes del VAB de filials de multinacionals en el seu PIB és també ascendent, però inferior al que representa a Catalunya i Madrid (passa del 4,5% al 5,2% entre 2008 i 2016).

Una altra dada a destacar és el fet que que la productivitat (VAB per ocupat) de les filials de multinacionals ubicades a Catalunya és moderadament superior (un 4% el 2016) a la mitjana de l'economia catalana, però inferior a la productivitat de les filials de multinacionals ubicades a Madrid i el País Basc.

En conjunt, les dades procedents d'aquesta font estadística són congruents amb les obtingudes de les fonts anteriors, i són indicatives de la importància creixent de la inversió estrangera a l'economia catalana, en un context d'augment dels fluxos i els estocs d'inversió internacionals. També són indicatives de la diferent estructura econòmica de Catalunya, Madrid i el País Basc, sense que es puguin apreciar canvis tendencials en el pes relatiu d'aquests territoris en el total de la inversió estrangera al llarg del període.

4.2.3. Filials d'empreses estrangeres

4.2.3.A. **VAB de les filials d'empreses estrangeres. En % del PIB**

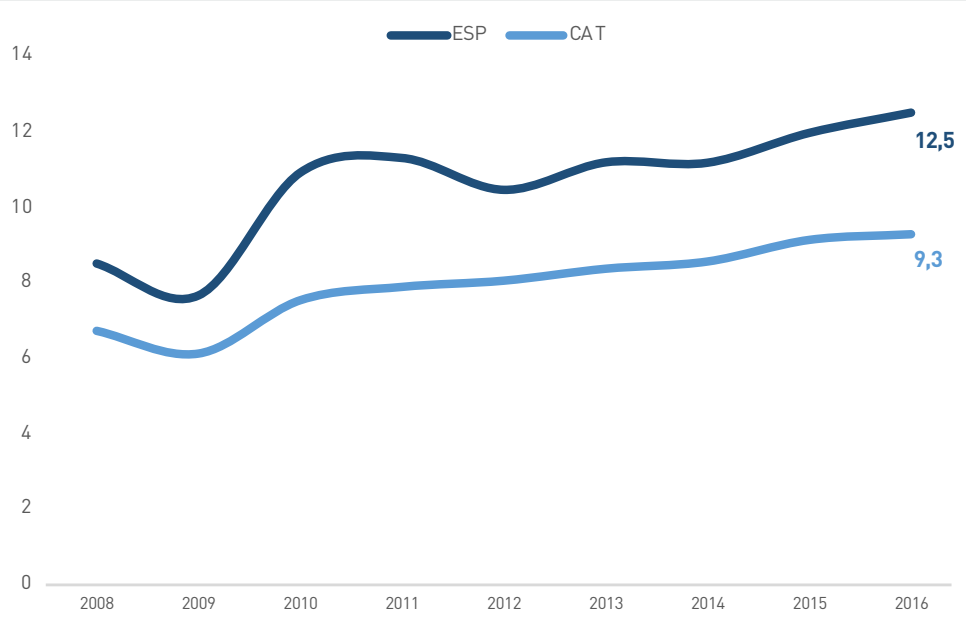

	CAT	ESP	MAD	EUS
2008	8,5	6,8	19,8	4,5
2013	11,2	8,4	22,7	4,9
2016	12,5	9,3	25,1	5,3

Font: INE

4.2.3. Filials d'empreses estrangeres

4.2.3.B. **VAB de les filials d'empreses estrangeres. En % Catalunya/Espanya**

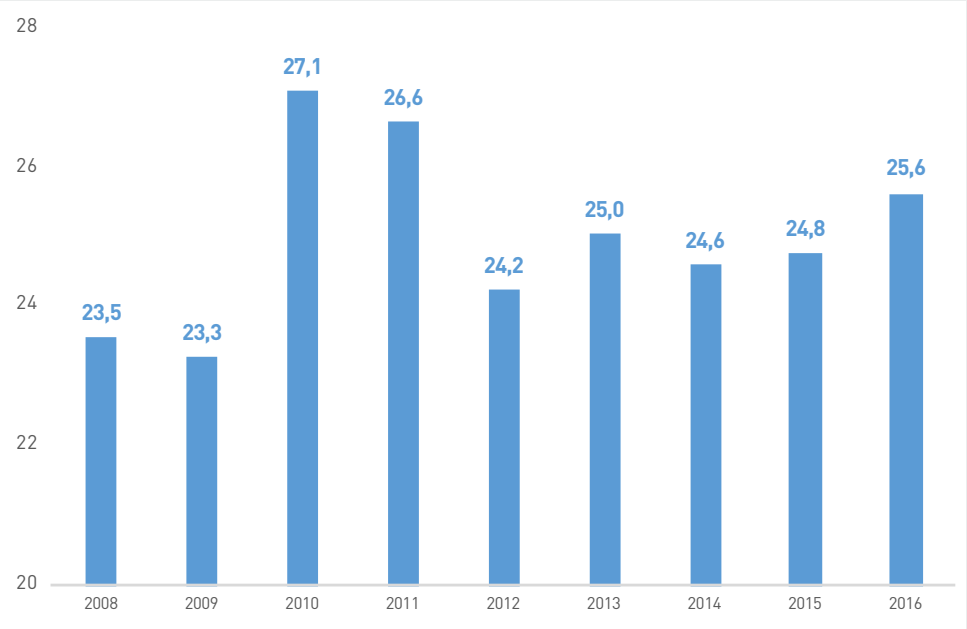

	CAT/ESP	MAD/ESP	EUS/ESP
2008	23,5	52,8	4,0
2013	25,0	50,7	3,5
2016	25,6	50,9	3,4

Font: INE

4.3. Preus i costos

L'evolució dels preus a l'economia catalana al llarg del segle XXI, fent servir com a referència el deflactor del PIB, mostra l'habitual pauta asimètrica, amb dues fases clarament diferenciades. En la primera fase, entre 2001 i 2006, la variació del deflactor es mou al voltant del 4%, el doble de la UEM-12 (2%). A partir de 2007 la tendència canvia i la variació del deflactor es redueix, fluctuant entre el 0% i l'1%, per sota dels nivells europeus (entre l'1% i el 2%). El resultat final és un creixement acumulat del deflactor del PIB superior al del conjunt de les economies europees, partint d'un nivell de preus (aproximat per l'índex de paritat de poder adquisitiu) inferior a l'inici del període. Aquest patró de l'economia catalana és compartit en línies generals amb el conjunt de l'economia espanyola, però amb un creixement acumulat superior a Catalunya al llarg del període (dues dècimes més en taxa de creixement anual mitjà).

L'evolució dels salaris monetaris a Catalunya, utilitzant com a referència la remuneració total per assalariat (que inclou les cotitzacions socials que paguen les empreses), mostra una pauta asimètrica similar, en dues fases temporals, igualment diferenciada de l'europea. Primer un fort creixement del 4,0%, que dobla els valors europeus (2,3%), seguit d'una fase de contenció, amb creixements mitjans de l'1,6% entre 2017 i 2013 i del 0,5% entre 2013 i 2017, en ambdós casos per sota del conjunt de la UEM-12. Comparats en nivells amb paritat de poder adquisitiu (PPA), els salaris monetaris a Catalunya representaven el 91,2% de la mitjana de la UEM-12 l'any 2000 i el 94,1% el 2017. Per tant, s'ha tendit a la convergència salarial amb la UEM-12 al llarg del període. Mentre que amb el conjunt de l'economia espanyola s'ha eixamplat el diferencial positiu en favor de Catalunya: del 104,5% el 2000 al 107,75 el 2017.

A efectes de valorar la millora del poder adquisitiu dels treballadors i de la distribució de la renda, la variable rellevant són els salaris reals deflactats per tenir en compte l'evolució dels preus. El creixement dels salaris nominals genera guanys de poder adquisitiu només quan és superior al creixement dels preus. Segons dades d'Idescat, en el conjunt del període 2000-2017 els salaris monetaris a Catalunya han crescut a una taxa anual mitjana del 2,3%, mentre que el deflactor del PIB ho ha fet l'1,9%, el que implica un creixement positiu dels salaris reals al llarg del període equivalent a un 0,4% en taxa anual –igual que la mitjana de la UEM-12. Si el càlcul es fa en nivells, els salaris reals a Catalunya el 2017 són un 7% superiors als de l'any 2000 –i un 5,4% en comparació amb el 2007. Quan la comparació es fa amb el conjunt de l'economia espanyola amb dades de l'INE, el creixement dels salaris reals entre 2000 i 2017 és també positiu, del 0,2% a les dues zones. Cal subratllar que el creixement dels salaris reals a les economies catalana i espanyola ha estat comparativament inferior (0,2% en taxa anual, segons Idescat) o negatiu (–0,5% segons INE) precisament durant el període 2000-2007, quan els salaris monetaris creixien amb més força –ja que els preus van créixer encara més durant el mateix període. El major creixement dels salaris reals es produeix durant la fase recessiva entre 2008 i 2013, quan els preus es moderen o fins i tot es redueixen davant la caiguda de la demanda i l'augment de la competència arran de la crisi. En l'última etapa de recuperació (2013-2017), amb una moderada recuperació dels preus que iguala el creixement

dels salaris monetaris, els salaris reals s'estanquen (segons Idescat) o augmenten més moderadament (0,3% segons l'INE). Aquest comportament contra-cíclic dels salaris reals, que és comú a les economies catalana i espanyola, també s'observa en un grau similar al conjunt de la UEM-12 i a Dinamarca (però no en el cas d'Àustria, on l'evolució dels salaris reals aparentment segueix un comportament pro-cíclic, augmentant durant la fase expansiva i decreixent durant la recessiva).

En conclusió: l'impacte del cicle sobre l'evolució dels preus resulta més determinant en l'evolució dels salaris reals que els propis salaris monetaris. Aquest resultat depèn de les característiques del marc institucional específic de cada economia, en especial les institucions que regulen el mercat laboral, però en una primera aproximació cal tenir en compte que les empreses fixen el preus segons les condicions del mercat, la competència i els seus costos unitaris. Per tant, les empreses no subjectes directament a la competència internacional –la majoria dels serveis– tendiran a traslladar a preus els augments dels costos nominals que afecten al conjunt de l'economia –amb major o menor intensitat segons les condicions del mercat, que varien amb el sector i el cicle econòmic. Quan la demanda agregada cau i la competència per vendre augmenta, les empreses troben més difícil o impossible repercutir costos a preus, mentre que amb una demanda expansiva i una oferta limitada, els preus tendeixen a augmentar per sobre dels costos.

La diferència entre el creixement dels salaris nominals i el creixement de la productivitat (PIB real per ocupat) determina el creixement dels costos laborals unitaris nominals (és a dir: el cost laboral monetari per unitat de producte). Quan els costos laborals unitaris nominals d'una empresa o un país creixen per sobre de la competència, l'empresa o el país en qüestió perd competitivitat. Una pèrdua de competitivitat implica que l'empresa, o el conjunt de les empreses que operen en sectors oberts a la competència internacional en el cas d'un país, han d'acceptar perdre quota de mercat o, alternativament, reduir els seus marges de benefici. En ambdós casos cau la rendibilitat (per la via d'una caiguda dels marges o de la rotació dels actius) i disminueix l'incentiu a invertir per augmentar la capacitat productiva. En teoria, les empreses poden reaccionar invertint per guanyar productivitat i/o augmentar la qualitat i compensar així l'augment dels costos. No obstant, quan el ritme de creixement dels costos unitaris supera la capacitat de les empreses per reestructurar les operacions, introduint noves competències i tecnologies, el resultat és inevitablement una pèrdua de competitivitat i d'incentius a la inversió.

L'evolució comparada dels costos laborals unitaris a les economies catalana i espanyola entre 2000 i 2017 és un bon resum dels desequilibris i la posterior correcció que caracteritzen la trajectòria d'aquestes economies al segle XXI. En una primera etapa, entre 2000 i 2008, es produeix una forta divergència amb la UEM-12, amb un diferencial acumulat de creixement dels CLUN que arriba a un màxim de 22 punts percentuals el 2008. Per tant, es produeix una important pèrdua de competitivitat, acompanyada d'un empitjorament sistemàtic i creixent del saldo comercial amb l'estranger. Amb la crisi la tendència canvia de signe i els CLUN inicien una senda descendent, que contrasta amb la trajectòria moderadament ascendent a la UEM-12, fins retornar el 2017 al mateix nivell de competitivitat relatiu de les economies catalana i espanyola amb la UEM-12 de l'any 2000.

4.3.1. Preus (deflactor del PIB)

4.3.1. **Deflactor del PIB. 2000 = 100**

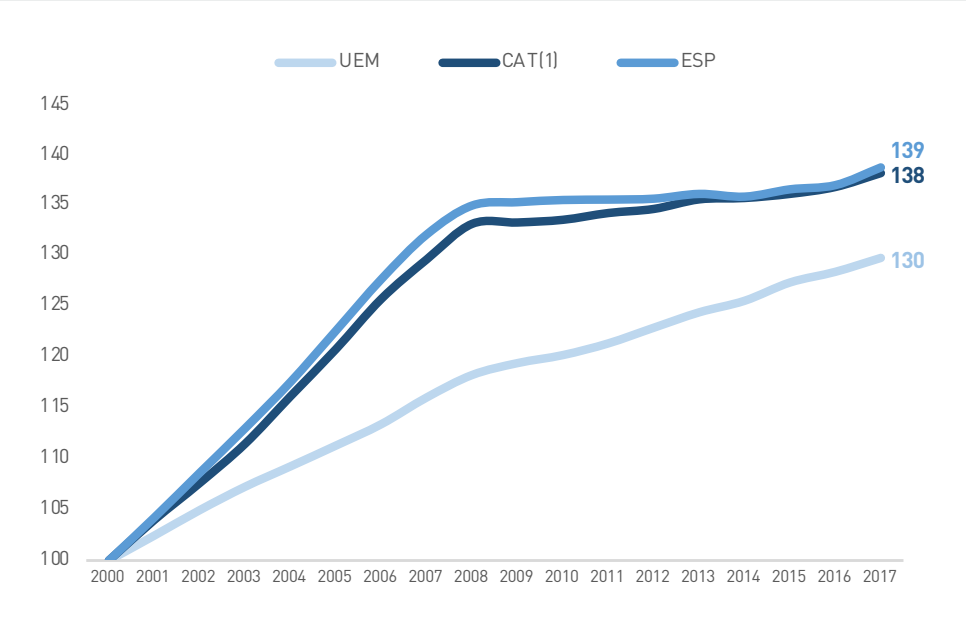

	AUS	DIN	UEM	CAT[1]	CAT[2]	ESP	MAD	EUS
2000-2017	1,8	1,8	1,5	1,9	2,1	1,9	1,8	1,9
2000-2007	1,8	2,3	2,2	3,8	4,1	4,1	3,9	4,0
2007-2013	1,7	2,0	1,2	0,7	0,7	0,5	0,4	0,5
2013-2017	1,8	0,9	1,1	0,5	0,6	0,5	0,4	0,4

Taxa de creixement anual compost, en %
CAT[1]: Font Idescat i CAT[2]: Font INE
UEM: Zona euro 12

Fonts: INE, Idescat i AMECO (Comissió Europea)

4.3.2. Preus (IPC)

4.3.2. **IPC. 2002 = 100**

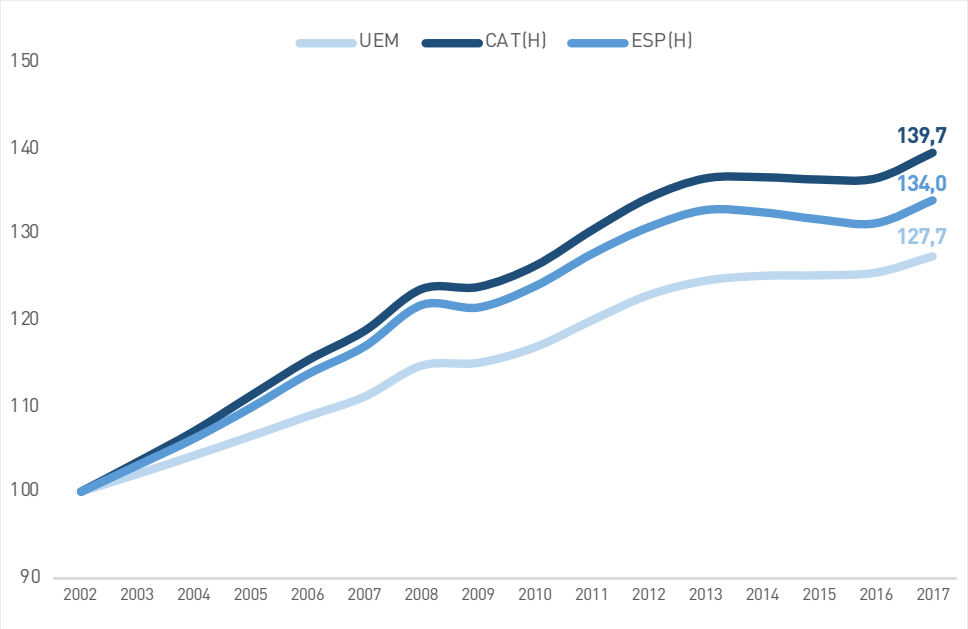

	AUS	DIN	UEM	CAT^{H}	ESP^{H}	CAT	ESP	MAD
2002-2017	1,9	1,5	1,6	2,3	2,0	2,2	2,0	1,9
2002-2007	1,9	1,6	2,1	3,5	3,2	3,5	3,1	3,1
2007-2013	2,3	2,1	1,9	2,4	2,1	2,3	2,1	2,1
2013-2017	1,4	0,4	0,6	0,5	0,2	0,5	0,3	0,2

Taxa de creixement anual compost, en %
CATH: Harmonitzat i CAT: Sense harmonitzar
ESPH: Harmonitzat i ESP: Sense harmonitzar
UEM: Zona euro 12

Fonts: INE, Idescat i AMECO (Comissió Europea

4.3.3. Salaris monetaris

4.3.3.A. **Remuneració per assalariat (nominal). 2000 = 100**

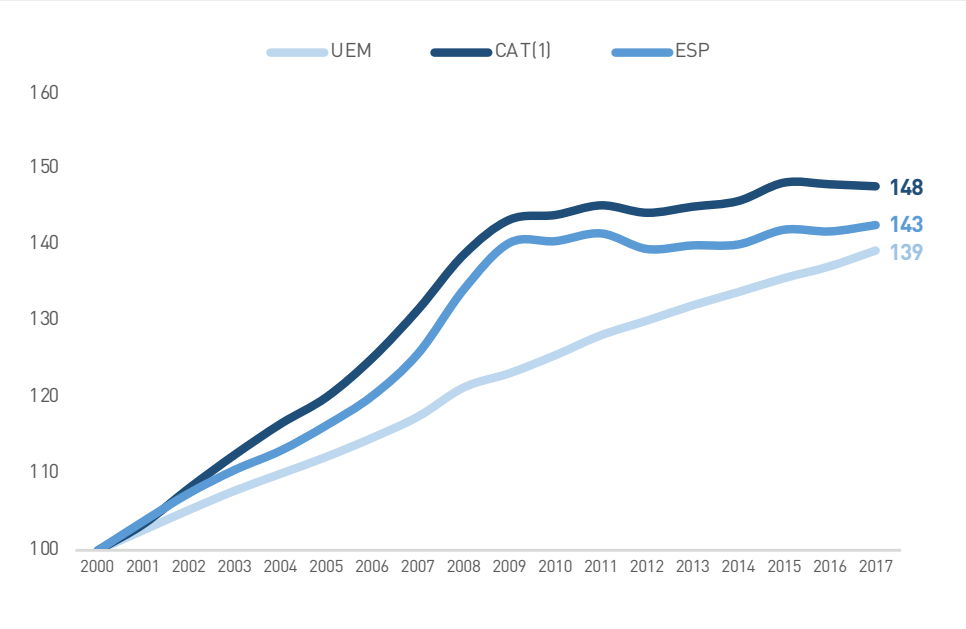

	AUS	DIN	UEM	CAT[1]	CAT[2]	ESP	MAD	EUS
2000-2017	2,1	2,7	2,0	2,3	2,3	2,1	2,0	2,1
2000-2007	3,6	2,2	2,3	4,0	3,6	3,3	3,1	3,4
2007-2013	0,6	4,0	2,0	1,6	1,7	1,8	1,7	1,7
2013-2017	1,6	1,8	1,3	0,5	0,9	0,5	0,5	0,5

Taxa de creixement anual compost, en %
CAT[1]: Font Idescat i CAT[2]: Font INE
UEM: Zona euro 12

Fonts: INE, Idescat i AMECO (Comissió Europea)

4.3.3. Salaris monetaris

4.3.3.B. Remuneració per assalariat (PPA). % Catalunya sobre economia de referència

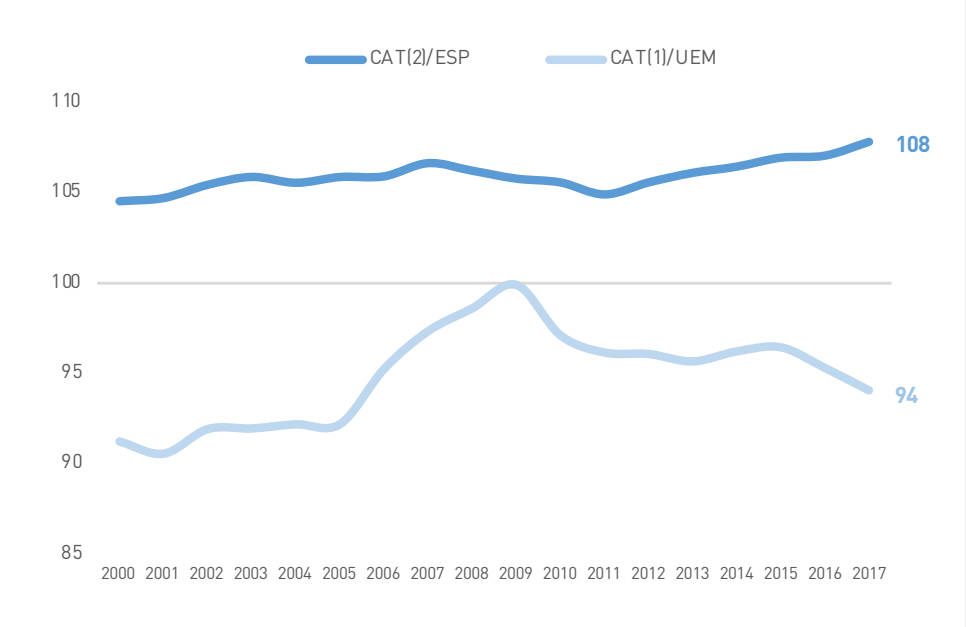

	AUS	DIN	UEM	CAT[1]	CAT[2]	ESP	MAD	EUS
2000	86,4	101,2	91,2	100	100	104,5	91,0	91,2
2017	88,7	89,7	94,1	100	100	107,7	88,4	98,5

CAT[1]: Font Idescat i CAT[2]: Font INE
UEM: Zona euro 12

Fonts: INE, Idescat i AMECO (Comissió Europea)

4.3.4. Salaris reals

4.3.4. **Remuneració per assalariat (real). 2000 = 100**

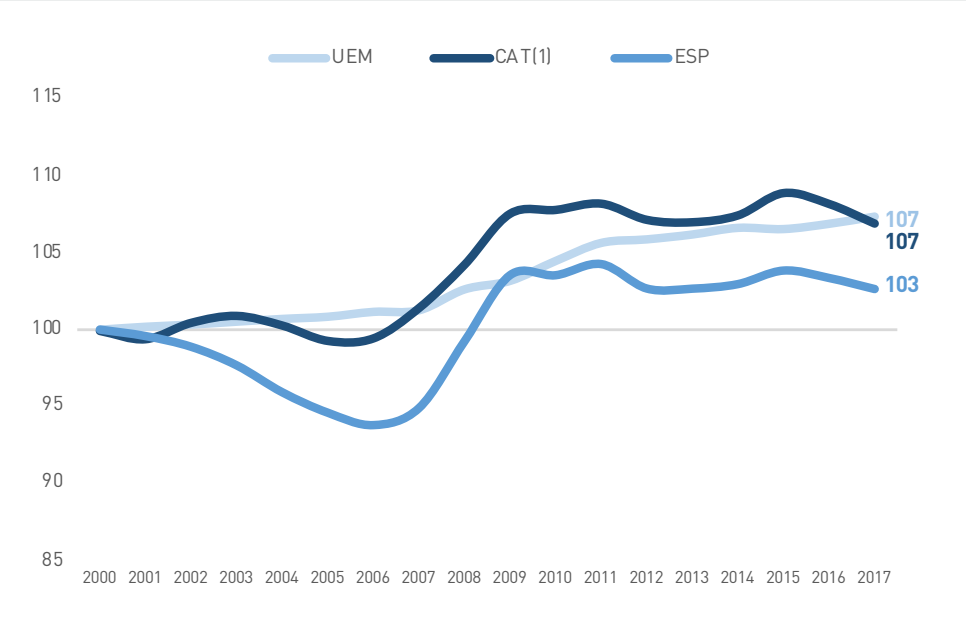

	AUS	DIN	UEM	CAT[1]	CAT[2]	ESP	MAD	EUS
2000-2017	0,3	0,9	0,4	0,4	0,2	0,2	0,2	0,2
2000-2007	1,8	-0,1	0,2	0,2	-0,5	-0,7	-0,8	-0,6
2007-2013	-1,1	2,0	0,8	0,9	1,0	1,3	1,3	1,2
2013-2017	-0,1	0,9	0,3	0,0	0,3	0,0	0,2	0,1

Taxa de creixement anual compost, en %
CAT[1]: Font Idescat i CAT[2]: Font INE
UEM: Zona euro 12

Fonts: INE, Idescat i AMECO (Comissió Europea)

4.3.5. Costos laborals unitaris nominals (CLUN)

4.3.5. **Costos laborals unitaris nominals (CLUN). 2000 = 100**

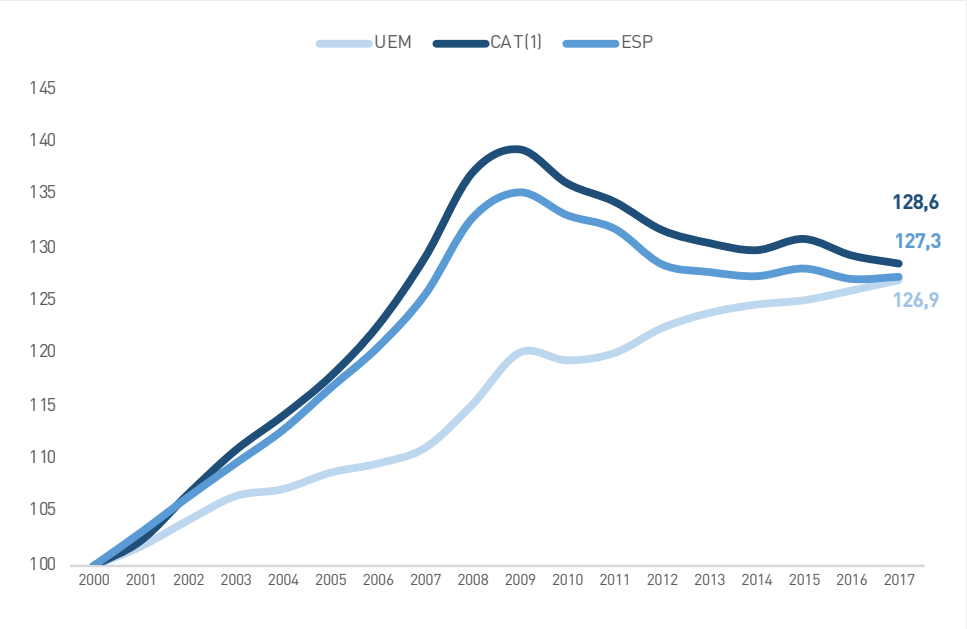

	AUS	DIN	UEM	CAT[1]	CAT[2]	ESP	MAD	EUS
2000-2017	1,5	2,0	1,4	1,5	1,5	1,4	1,4	1,3
2000-2007	2,3	1,3	1,5	3,7	3,5	3,3	3,1	3,1
2007-2013	0,9	3,3	1,8	0,2	0,4	0,3	0,4	0,5
2013-2017	1,2	1,3	0,6	-0,4	0,1	-0,1	-0,1	-0,5

Taxa de creixement anual compost, en %
CAT[1]: Font Idescat i CAT[2]: Font INE
UEM: Zona euro 12

Fonts: INE, Idescat i AMECO (Comissió Europea)

4.4. Distribució funcional de la renda (abans d'impostos i transferències)

Competitivitat, productivitat i rendibilitat empresarial són variables interdependents. Amb la seva interacció determinen la distribució de la renda i configuren el patró de creixement. Així com l'evolució de la competitivitat es pot aproximar mitjançant el concepte dels costos laborals unitaris nominals (CLUN), la rendibilitat està associada amb el concepte de costos laborals unitaris reals (CLUR), que són la diferència entre el creixement dels salaris reals i el creixement de la productivitat. Quan els salaris reals creixen per sobre de la productivitat la distribució de la renda canvia en benefici de les rendes del treball, mentre que en el cas contrari, quan els salaris reals augmenten per sota de la productivitat, són les rendes empresarials les que augmenten la seva participació en la renda nacional.

Des d'una altra perspectiva, un augment dels salaris reals superior a la productivitat implica una reducció dels marges de benefici –equivalent a una pèrdua de competitivitat– i un augment inferior, un increment dels marges –amb millora de la competitivitat. Els augments sostinguts dels marges i de la rendibilitat estimulen les empreses a invertir i fan augmentar per aquesta via la demanda agregada en el conjunt de l'economia –i a la inversa. Per altra banda, un augment dels salaris reals superior a la productivitat també pot contribuir a augmentar la demanda agregada per la via directa del consum i per la via indirecta d'un augment en el grau d'utilització de la capacitat productiva que millori la rendibilitat i estimuli la inversió, malgrat la reducció dels marges (la rendibilitat és el producte dels marges per la rotació del capital, que depèn del grau d'utilització). En sentit contrari, un creixement feble dels salaris reals, per sota de la productivitat, afavoreix la competitivitat i la demanda exterior, però pot afectar negativament el consum i la demanda domèstica en el seu conjunt –a menys que es vegi compensat per un creixement superior de l'ocupació i la massa salarial total. Les diferents combinacions d'evolució dels salaris reals en funció de la productivitat són expressió de dos models alternatius de creixement: un model liderat pel creixement salarial i orientat principalment a la demanda domèstica i un model estimulat pel creixement dels beneficis i orientat principalment a la demanda exterior.

Analitzant com ha evolucionat la diferència entre salaris reals i productivitat entre 2000 i 2017 s'observen tres fases successives. Entre 2000 i 2005 els salaris reals creixen molt moderadament per sobre de la productivitat, però a partir d'aquesta última data i fins a 2009 els salaris reals guanyen terreny a la productivitat, impulsant un patró de creixement liderat per la demanda domèstica, amb erosió progressiva dels marges de benefici, pèrdua de competitivitat amb l'exterior i dèficits comercials creixents. Entre 2005 i 2007 l'augment en el grau d'utilització de la capacitat productiva va més que compensar l'impacte de la compressió dels marges en la rendibilitat i l'expansió va continuar amb força fins 2008. La caiguda de la demanda externa i les restriccions al finançament a partir d'aquest any van aturar la senda expansiva, fent insostenible la continuïtat d'un model liderat pel creixement salarial i la demanda domèstica. Entre 2009 i 2017 el canvi de tendència i de model ha estat molt profund, consolidant un patró de creixement liderat per la recuperació dels beneficis empresarials i més orientat a la demanda externa, amb creixements dels salaris reals sistemà-

ticament inferiors a la productivitat, recuperació gradual de la competitivitat perduda en la fase anterior i transformació dels dèficits comercials en superàvits.

Els canvis accentuats a Catalunya i Espanya en la distribució funcional de la renda són el reflex d'aquests canvis sobtats de tendència i de model, que contrasten amb l'evolució més suau i gradual observable al conjunt de la UEM-12. S'observen també tres fases, coincidents amb les anteriors: disminució moderada de la participació de les rendes del treball en la renda agregada entre 2000 i 2005, augment ràpid i intens entre 2005 i 2009 i descens sistemàtic entre 2009 i 2017. Al final del període la participació de les rendes del treball a Catalunya se situava en el 46,9%, per sota del valor registrat l'any 2000 i una mica més d'un punt percentual per sota del conjunt de la UEM-12 (47,7%). Cal destacar que el valor mitjà d'aquest indicador quan es calcula per al conjunt del període 2000-2017 és molt similar a Catalunya (47,9%) i la UEM-12 (47,5%).

Amb horitzó 2030, l'objectiu hauria de ser eliminar, o almenys minimitzar, aquest comportament "ciclotímic" de l'economia catalana, oscil·lant entre patrons de creixement alternativament liderats pels salaris o pels beneficis, orientats a la demanda interna en detriment de la competitivitat o a la demanda externa en detriment dels salaris. Una part de la caiguda en la participació de les rendes del treball en l'última dècada té una component cíclica i es revertirà a mesura que la recuperació es consolidi i les demandes salarials s'intensifiquen en un context de major moderació dels preus i la demanda agregada. També és possible que una part del canvi en la distribució en favor de les rendes empresarials tingui una component tendencial, compartida amb altres economies desenvolupades i que obeeixi a factors més complexos que els identificats en aquest estudi.

4.4.1. Costos laborals unitaris reals (CLUR)

4.4.1. **Costos laborals unitaris reals (CLUR). 2000 = 100**

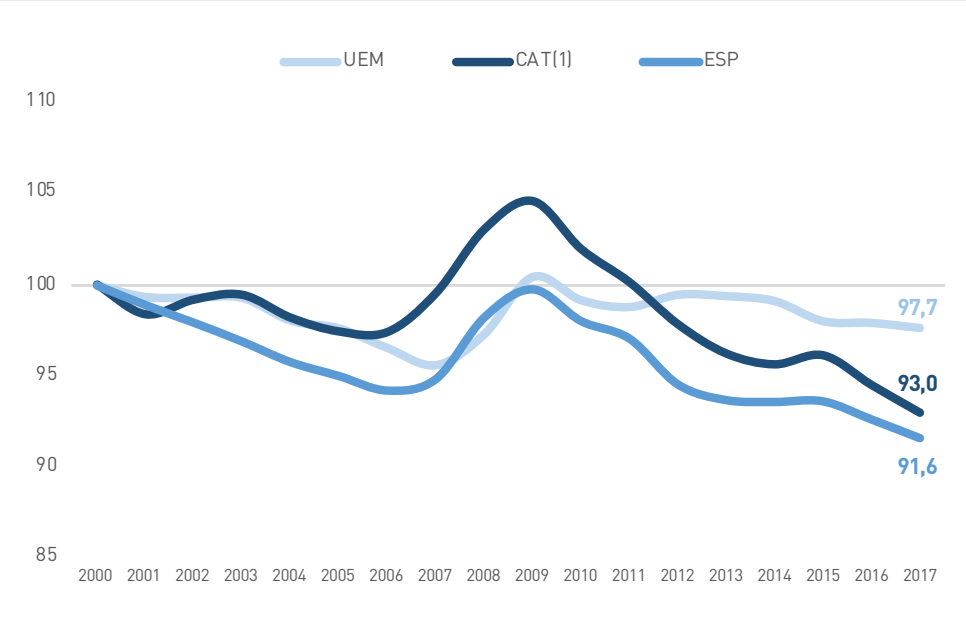

	AUS	DIN	UEM	CAT[1]	CAT[2]	ESP	MAD	EUS
2000-2017	-0,2	0,2	-0,1	-0,4	-0,5	-0,5	-0,5	-0,6
2000-2007	0,4	-0,9	-0,6	-0,1	-0,7	-0,8	-0,8	-0,9
2007-2013	-0,8	1,4	0,7	-0,6	-0,3	-0,2	0,0	0,0
2013-2017	-0,6	0,4	-0,4	-0,9	-0,5	-0,6	-0,4	-1,0

Taxa de creixement anual compost, en %
CAT[1]: Font Idescat i CAT[2]: Font INE
UEM: Zona euro 12

Fonts: INE, Idescat i AMECO (Comissió Europea)

4.4.2. Participació de les rendes del treball

4.4.2. **Remuneració dels assalariats (nominal). En % del PIB**

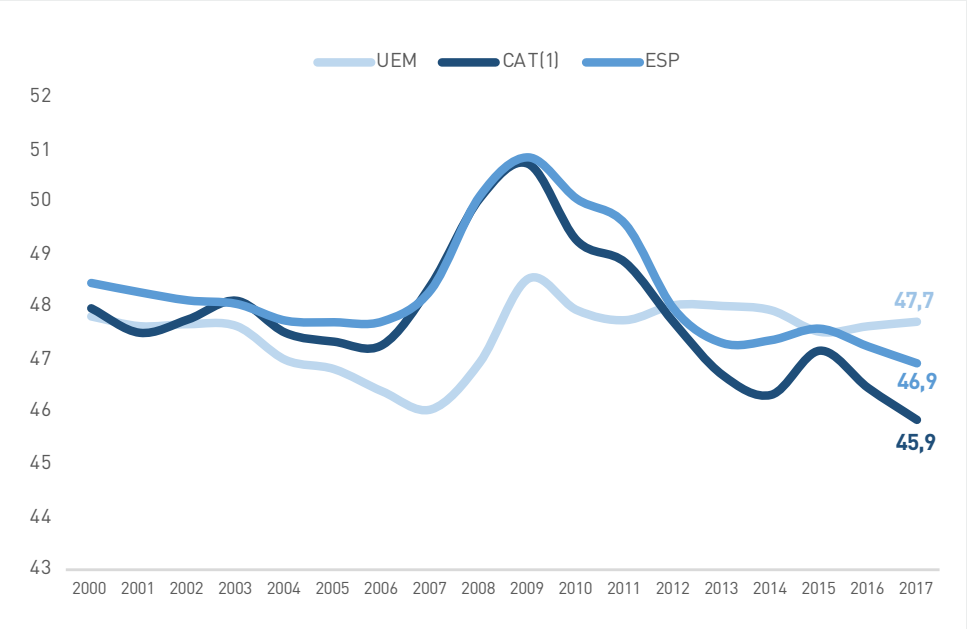

	AUS	DIN	UEM	CAT[1]	CAT[2]	ESP	MAD	EUS
2000-2017	47,0	49,1	47,5	47,9	49,3	48,3	51,7	49,7
2000-2007	46,8	43,6	47,1	47,8	49,1	48,1	51,4	49,8
2008-2013	46,9	52,7	47,9	48,9	50,4	49,3	52,5	50,4
2014-2017	47,7	55,0	47,7	46,5	48,0	47,3	51,1	48,4

Taxa mitjana del període, en %
CAT[1]: Font Idescat i CAT[2]: Font INE
UEM: Zona euro 12

Fonts: INE, Idescat i AMECO (Comissió Europea)

5. Equitat

L'equitat, condició necessària del benestar social a llarg termini

Competitivitat i equitat són variables interdependents. Si la competitivitat és la capacitat de produir i vendre per obtenir una taxa de benefici al menys igual a la que es podria obtenir en inversions alternatives amb un risc equivalent i en condicions de competència en els mercats, l'equitat fa referència a la distribució de les rendes en una economia de mercat abans i desprès de la intervenció del sector públic. En una economia oberta on les empreses obtenen de mitjana una taxa de benefici normal i el nivell de productivitat és el que és, hi ha un únic patró de distribució (abans d'impostos i transferències) entre les rendes empresarials i les del treball compatible amb una rendibilitat normal en condicions competitives. En una economia d'aquest tipus, l'única via per augmentar els salaris reals és augmentant la productivitat. Una desviació sistemàtica d'aquest patró implica que l'economia no és plenament competitiva i que, per tant, la rendibilitat del capital se situa sistemàticament per sobre o per sota del nivell normal. Des d'aquest punt de vista, les economies plenament competitives són necessàriament equitatives i viceversa. No obstant això, al món real les economies són imperfectament competitives i es poden plantejar conflictes entre l'exigència de competitivitat i les demandes d'equitat. A llarg termini, un model de creixement sostenible requereix d'un clima de cooperació efectiva entre agents socials i governs al voltant d'uns objectius bàsics compartits. Entre aquests objectius s'ha d'incloure un consens bàsic per conciliar equitat i competitivitat.

Aquest apartat analitza l'evolució del nivell de benestar i de la distribució d'aquest benestar entre la població a Catalunya desprès de l'actuació del sector públic, mitjançant la fiscalitat i la despesa pública, començant pel concepte de renda familiar disponible. El pas del PIB per càpita a la renda familiar disponible per càpita implica una sèrie d'ajustaments addicionals. En primer lloc, cal visualitzar la renda nacional com la suma de les rendes a disposició de quatre sectors institucionals: famílies, empreses, entitats financeres i administracions públiques. La renda familiar disponible és el resultat de sumar tots els ingressos que les famílies reben d'empreses i administracions públiques (sous i salaris; dividends, interessos i altres rendes de la propietat; i prestacions i transferències socials rebudes, principalment les pensions) i restar les detraccions d'aquestes rendes en benefici d'altres sectors institucionals (interessos pagats a entitats financeres i impostos i cotitzacions a administracions públiques).

Per tant, la diferència essencial entre el PIB per càpita i la renda familiar disponible per càpita és doble. Per un costat, la part del PIB que les empreses no distribueixen a famílies i administracions i de la que disposen per finançar la inversió amb recursos propis i, en el seu cas, per a l'amortització del deute acumulat. Per altre costat, la part del PIB de la que disposen les administracions públiques per finançar béns i serveis públics com la salut, l'educació i els serveis socials i de seguretat, però també pel propi funcionament de les administracions.

L'anàlisi mostra l'estancament de la renda familiar bruta disponible (RFBD) per càpita en termes reals a Catalunya entre 2000 i 2016, fet que contrasta amb un augment moderat però positiu al conjunt de la UEM-12. Aquest pitjor comportament relatiu de l'economia catalana és especialment evident durant el període recessiu i tendeix a corregir-se els últims anys, amb l'inici de la recuperació. Destaca, en particular, la diferència entre l'evolució del PIB per càpita i la de la RFBD per càpita. Un dels factors que expliquen aquesta diferència és el notable

creixement del consum públic per càpita entre 2000 i 2017, que forma part del PIB per càpita. Amb la crisi i la conseqüent aplicació de polítiques d'austeritat pressupostària, el consum públic per càpita es contrau significativament per estabilitzar-se amb la recuperació, tot i situar-se al final del període en nivells superiors als registrats el 2000.

Per tant, en un context de moderació en el creixement del PIB per càpita, s'ha produït una transferència de recursos del sector privat al sector públic, en detriment de la capacitat de les famílies per consumir i estalviar amb els seus ingressos, al temps que ha augmentat significativament la provisió de béns i serveis públics per habitant – des de nivells significativament inferiors en comparació amb la UEM-12. L'anàlisi conjunta de la fiscalitat i de les prestacions i transferències socials a les famílies mostra un increment de les segones superior a l'augment de la pressió fiscal directa, que és consistent amb un major endeutament públic. Finalment, l'anàlisi dels indicadors de distribució personal de la renda (coeficient de Gini i taxa de pobresa) mostren un moderat augment de la desigualtat, similar al registrat al conjunt de la UEM.

5.1. Renda disponible

En l'apartat anterior s'ha fet referència a l'assignació primària de la renda agregada entre rendes del treball i rendes empresarials (a les que caldria sumar els impostos a la producció). Cal anar un pas més enllà i tenir en compte també l'impacte en l'assignació de la renda quan s'inclou l'acció del sector públic per la via dels impostos i de la despesa pública. En aquest segon nivell la renda agregada es distribueix entre quatre grans grups, anomenats "sectors institucionals": famílies, empreses no financeres, entitats financeres i administracions públiques.

En el cas de les famílies, la renda disponible bruta inclou: (i) per la banda dels ingressos, les remuneracions salarials, les rendes mixtes, les rendes de la propietat (interessos i dividends rebuts menys interessos pagats), i les prestacions i transferències socials (per exemple, les pensions); (ii) pel costat de les despeses, els impostos i les cotitzacions socials. La renda disponible bruta de les famílies és la diferència entre ingressos i despeses, que poden destinar a consum o estalvi (que inclou la inversió en actius residencials i l'amortització de deute).

La renda familiar disponible per càpita, deflactada per tenir en compte les variacions del poder adquisitiu al llarg del temps, és un indicador imperfecte i limitat del benestar de les persones, que cal complementar amb altres indicadors quantitatius i qualitatius de les condicions de vida i de la distribució de la renda entre la població. Però és un indicador important, quantificable i comparable entre diferents economies. Supera al PIB per càpita com a indicador de benestar en la mesura que quantifica la renda familiar o personal efectivament disponible per consumir o estalviar/invertir, mentre que una part del PIB per càpita forma part de les renda a disposició de les empreses i de les administracions públiques, amb un impacte més indirecte sobre el benestar de les persones.

L'evolució d'aquest indicador a Catalunya ha seguit una trajectòria alcista entre 2000 (100) i 2009 (108,1), però amb la crisi va caure ràpidament fins assolir un mínim de 93,7 el 2013. A partir del 2014 la renda disponible familiar per càpita (deflactada) ha tornat a augmentar (98,4 el 2016), però sense haver recuperat encara els nivells de l'any 2000. Per al conjunt de l'economia espanyola aquest indicador mostra una perfil d'evolució similar, però amb fluctuacions a l'alça i a la baixa menys acusades, i amb un valor final el 2016 (101,6) superior al del 2000. L'economia de Madrid, en canvi, mostra una evolució creixent d'aquest indicador fins al 2011, una caiguda suau en anys posteriors i una recuperació al final del període, superant el 2016 (105,5) els nivells del 2000. Per últim, en el cas del País Basc l'indicador mostra un fort augment fins al 2008 (119,6), seguida d'una suau caiguda amb recuperació fins nivells clarament superiors als inicials del període el 2016 (108,6), clarament per sobre de la mitjana espanyola.

L'anàlisi d'aquest indicador en nivells sense deflactar (als preus corrents de cada exercici) mostra que la renda disponible familiar per càpita de Catalunya se situa un 15,7% per sobre la mitjana espanyola, mantenint-se força estable en comparació amb el 2000 (+14,8% –l'augment del pes relatiu d'aquest indicador a preus corrents en favor de Catalunya s'explica per l'augment superior en el deflactor del consum privat). Per altra banda, la renda familiar disponible per càpita a Catalunya és un 8,6% inferior a la de Madrid i un 10,9% inferior a la del País Basc, amb una significativa disminució en els dos casos en comparació amb els valors del 2000.

5.1. Renda disponible

En comparació amb les economies europees, fent servir valor ajustats en paritat de poder adquisitiu (PPA), el percentatge que representa la RFBD a Catalunya respecte de la mitjana de la UEM-12 s'ha reduït entre els dos extrems del període analitzat (del 97,0% el 2000 al 94,9% el 2016), desprès d'haver assolit breument la paritat en el punt més alt del cicle anterior (100,4 el 2006). L'economia catalana també ha perdut posicions en comparació amb Àustria i Dinamarca, però se situa per sobre de la segona calculada en PPA. La raó és que al país escandinau els béns, serveis, prestacions i transferències socials fan una major aportació al benestar, en detriment de la capacitat de les famílies per consumir i estalviar amb els seus propis recursos.

5.1.1. Renda Familiar Bruta Disponible (RFBD) per càpita

5.1.1.A. **RFBD per càpita (preus constants). 2000 = 100**

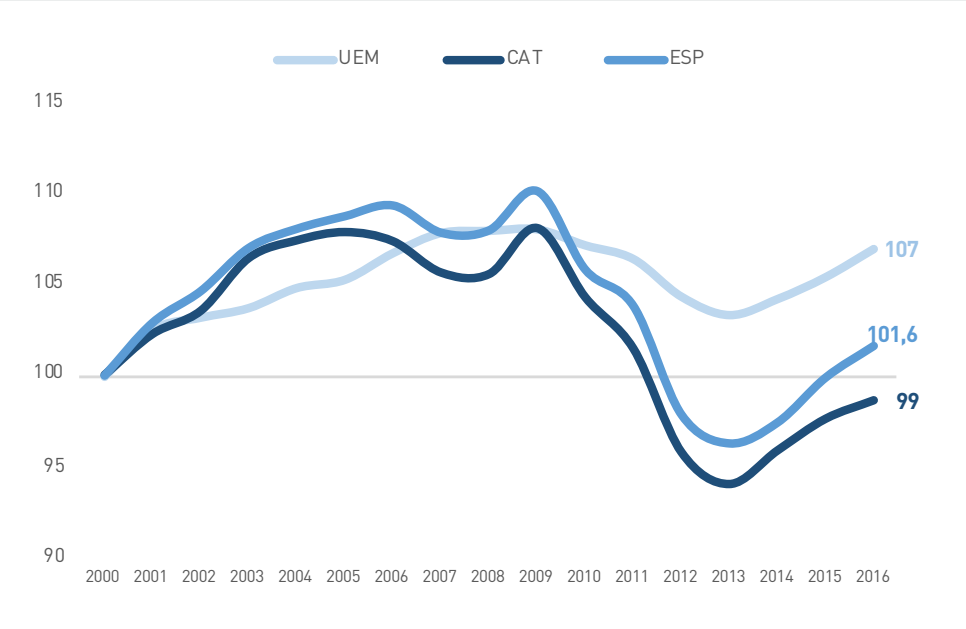

	AUS	DIN	UEM	CAT	ESP	MAD	EUS
2000-2016	0,4	1,4	0,4	-0,1	0,1	0,3	0,5
2000-2007	1,4	1,9	1,1	0,8	1,1	0,8	2,1
2007-2013	-0,5	0,5	-0,7	-1,9	-1,9	-1,3	-1,5
2013-2016	-0,1	2,2	1,1	1,6	1,8	2,5	1,0

Taxa de creixement anual compost, en %
UEM: Zona euro 12
MAD: any 2001 i 2002 s'ha utilitzat el deflactor consum privat d'Espanya

Fonts: INE, Idescat, Eustat, Institut d'Estadística de la comunitat de Madrid i AMECO (Comissió Europea)

5.1. RFBD per càpita

5.1.1.B. **RFBD per càpita (PPA). % Catalunya sobre economia de referència**

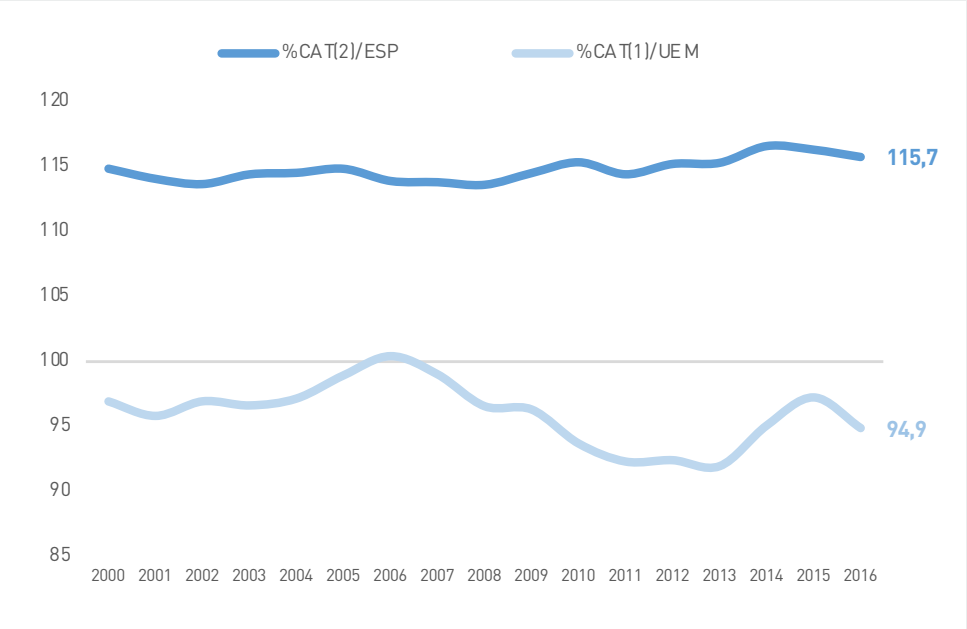

	AUS	DIN	UEM	CAT[1]	CAT[2]	ESP	MAD	EUS
2000	86,7	125,9	97,0	100	100	114,8	94,6	94,2
2016	84,6	104,7	94,9	100	100	115,7	91,4	89,1

CAT[1]: Font INE, ajustada PPA
CAT[2]: Font INE, preus corrents
UEM: Zona euro 12

Fonts: INE, Idescat i AMECO (Comissió Europea)

5.2. Despesa pública

L'estancament de la RFBD per càpita contrasta amb el notable augment del consum públic per càpita durant el mateix període a Catalunya –deflactat per tenir en compte l'augment dels preus. El consum públic inclou la despesa amb finançament públic en sanitat, educació i serveis socials, entre d'altres (i també la despesa de funcionament de les administracions públiques). Entre 2000 i 2017 s'observa un canvi estructural en la distribució de les fonts del benestar que afecten a les famílies, mitjançant una important transferència de recursos des del sector privat al sector públic. Aquesta transferència va ser possible inicialment aprofitant la major recaptació fiscal generada durant la fase expansiva. Amb la desaparició d'una part d'aquesta recaptació com a conseqüència de la crisi, una fracció del consum públic es va reduir i l'altra es va finançar per la via d'un major endeutament públic, de manera que el nivell de consum públic per càpita real ha augmentat substancialment entre el principi i el final del període.

Per interpretar correctament aquest evolució cal partir del fet que el consum públic a Catalunya representava només un 67,7% de la mitjana de la UEM-12 l'any 2000, ajustat a paritat de poder adquisitiu –una proporció molt inferior a la que representava la RFBD el mateix any. Al final del període (2017) havia augmentat fins representar un 81,6% –encara a distància del pes relatiu amb Europa en termes de RFBD. En comparació amb Dinamarca el pes relatiu de Catalunya era només d'un 49,7% el 2000 i, malgrat haver augmentat el 2017 (57,1%), l'enorme distància entre les dues economies posa de relleu marcs institucionals i productius molt diferents. La comparació amb Àustria també mostra un augment en termes relatius, que no eximeix de la gran distància que separa Catalunya del país alpí per a aquest concepte (71,5% el 2017).

Quan la comparació es fa amb l'economia espanyola, Catalunya ha guanyat posicions al llarg del període, amb un valor del consum públic per càpita que ha passat de representar el 94,3% de la mitjana espanyola a un 104,2%. Destaca, en especial, la gran distància que separa Madrid de Catalunya i del conjunt de l'economia espanyola per aquest concepte, representativa de les despeses corrents (sous i salaris) de les administracions públiques radicades a la capital de l'Estat. Però la diferència amb el País Basc també és notable, més enllà del que es podria deduir només en termes de PIB per càpita, reflectint el tracte fiscal específic d'aquest territori.

El perfil temporal d'evolució del consum públic mostra, com és el cas de moltes altres variables, un notable increment entre els anys 2000 i 2009, seguit d'una intensa reducció associada amb les polítiques d'austeritat derivades de la crisi. Amb la recuperació el consum públic per càpita torna a augmentar fins acabar el període en nivells lleugerament superiors en termes reals als màxims assolits just abans de la crisi. Com a conseqüència, quan es considera el conjunt del període, el consum públic per càpita deflactat a Catalunya ha augmentat un 50,7% entre 2000 i 2017, molt per sobre del 18,1% registrat al conjunt de la UEM-12. En termes equivalents, aquesta variable ha augmentat a una taxa de creixement anual del 2,4%, molt concentrada en el període d'expansió 2000-2007 (4,2%), amb un estancament entre 2007 i 2013 i una represa del creixement entre 2013 i 2017 (2,2%). Destaca el creixement particularment significatiu i sostingut del consum públic per càpita registrat al País Basc (2,9% entre 2000 i 2017).

Una altra variable a tenir en compte és la inversió pública mesurada a través de la licitació pública que proporciona SEOPAN, l'Associació d'Empreses

5.2. Despesa pública

Constructores i Concessionàries d'Infraestructures, per a Espanya i les comunitats autònomes. Per a una millor anàlisi s'ha tingut en compte un acumulat de cinc anys, així com el pes poblacional. A preus constants, tant a Espanya com a Catalunya s'observa una davallada des del 2009, quan es registren els màxims de les sèries, fins al 2015, any a partir del qual la xifra s'estabilitza, però a nivells un 75% i un 80% inferiors dels que s'havien registrat durant l'etapa expansiva. Finalment, la dotació de capital públic per persona de Catalunya es manté sistemàticament per sota de la mitjana espanyola entre el 2000 i 2013 (últim exercici de la sèrie estadística disponible), perdent pes relatiu durant els any d'expansió, però mostrant una tendència alcista a continuació.

5.2.1. Consum públic per càpita

5.2.1.A. **Consum públic per càpita (preus constants). 2000 = 100**

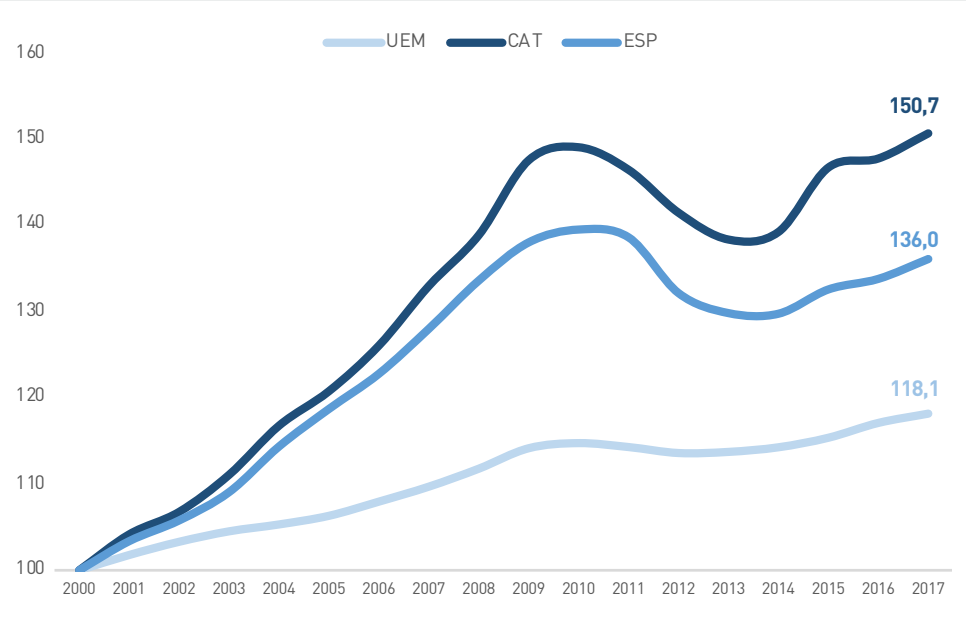

	AUS	DIN	UEM	CAT	ESP	MAD*	EUS
2000-2017	0,7	0,9	1,0	2,4	1,8	1,8	2,9
2000-2007	0,9	1,2	1,3	4,2	3,6	4,2	4,4
2007-2013	0,8	0,9	0,6	0,7	0,2	1,0	1,8
2013-2017	0,3	0,3	1,0	2,2	1,2	0,7	1,8

Taxa de creixement anual compost, en %
*En el cas de Madrid, 2003 = 100
UEM: Zona euro 12

Font: AMECO (Comissió Europea), INE, Idescat, Instituto de Estadística de la Comunidad de Madrid i Eustat

5.2. Despesa pública

5.2.1. Consum públic per càpita

5.2.1.B. **Consum públic per càpita (PPA). % de Catalunya sobre economia de referència**

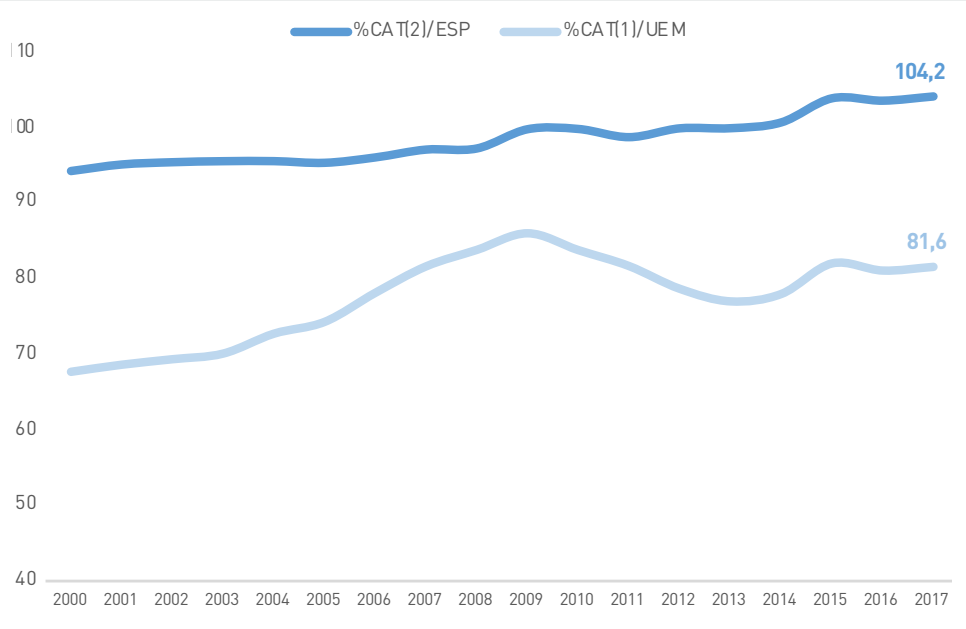

	AUS	DIN	UEM	CAT[1]	CAT[2]	ESP	MAD*	EUS
2000	60,2	49,7	67,7	100,0	100,0	94,3	76,8	88,5
2007	75,8	59,0	81,7	100,0	100,0	97,2	76,4	87,7
2013	67,3	52,8	77,0	100,0	100,0	100,0	71,3	84,5
2017	71,5	57,1	81,6	100,0	100,0	104,2	76,6	86,9

*En el cas de Madrid la sèrie comença en el 2002.
CAT[1]: Font Idescat, ajustat a PPA.
CAT[2]: Font Idescat, preus corrents.
UEM: Zona euro 12

Font: AMECO (Comissió Europea), INE, Idescat, Instituto de Estadística de la Comunidad de Madrid i Eustat

Cambra de Comerç de Barcelona

5.2.2. Inversió pública per càpita

5.2.2.A. **Licitació pública per càpita. Acumulat 5 anys. Preus constants (2010 = 100). Índex 2004 = 100**

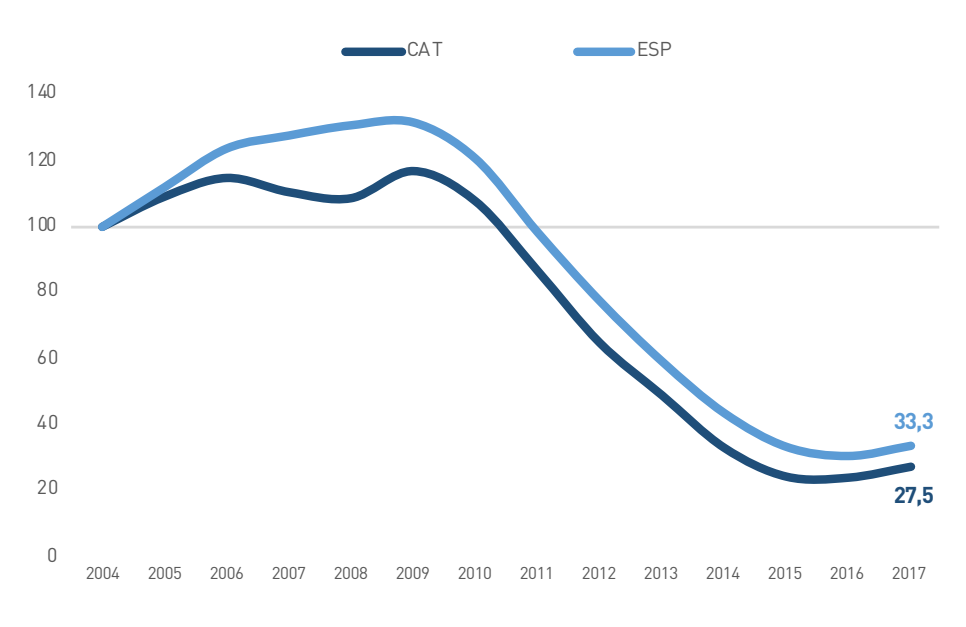

	CAT	ESP	MAD*	EUS
2004-2017	-9,5	-8,1	-10,4	-2,2
2004-2007	3,4	8,5	8,4	15,9
2007-2013	-12,7	-12,1	-16,9	-4,1
2013-2017	-13,5	-13,3	-12,9	-11,4

Taxa de creixement anual compost, en %
*En el cas de Madrid, el deflactor del consum públic del 2000 i 2001 correspon al d'Espanya.

Fonts: INE, Idescat, Eustat, Instituto de Estadística de la Comunidad de Madrid, AMECO (Comissió Europea) i SEOPAN

5.2.2. Inversió pública per càpita

5.2.2.B. **Licitació pública per càpita. Acumulat 5 anys. Preus constants (2010 = 100).% sobre Espanya**

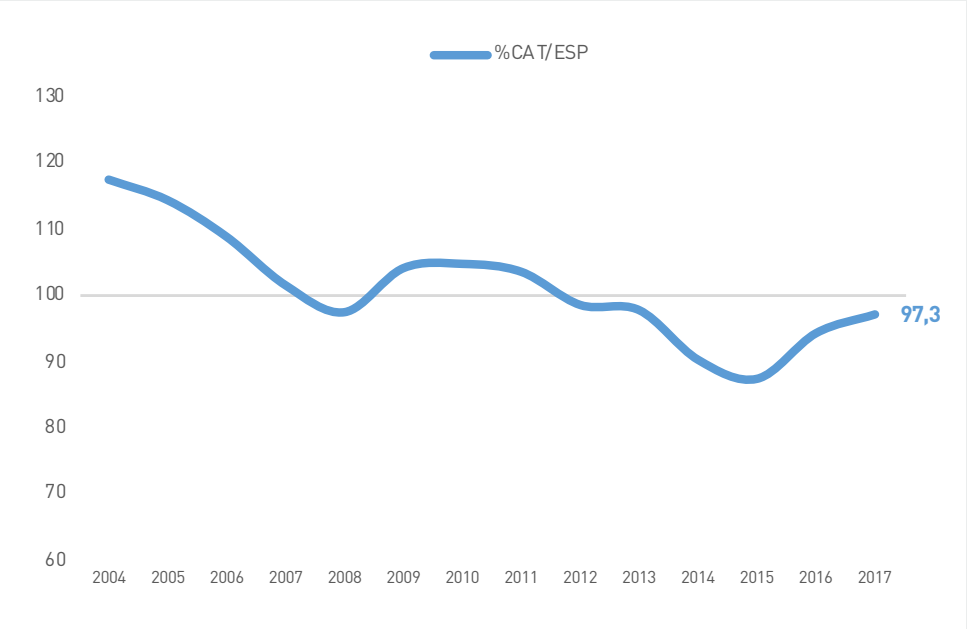

	CAT/ESP	MAD*/ESP	EUS/ESP
2004-2017	101	88	164
2004-2007	111	115	105
2008-2013	101	82	161
2014-2017	92	72	229

Taxa mitjana del període, en %
*En el cas de Madrid, el deflactor del consum públic del 2000 i 2001 correspon al d'Espanya.

Fonts: INE, Idescat, Eustat, Instituto de Estadística de la Comunidad de Madrid, AMECO (Comissió Europea) i SEOPAN

5.2.2. Inversió pública per càpita

5.2.2.C. **Estoc de capital públic per càpita (preus constants). % Catalunya sobre economia de referència**

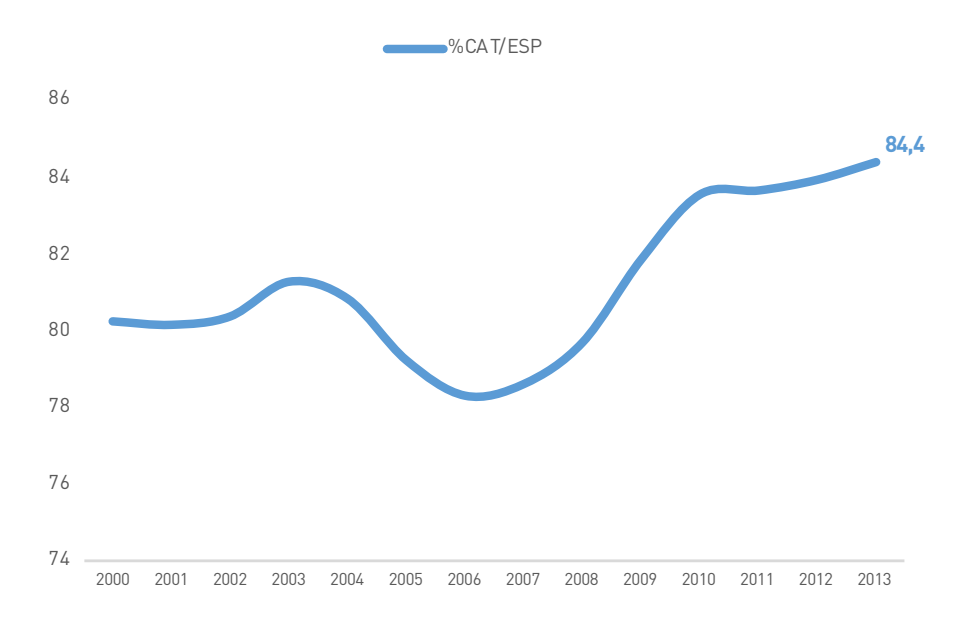

	UEM	CAT	ESP	MAD	EUS
2000	68,7	100,0	80,3	103,8	73,6
2013	81,4	100,0	84,4	103,6	73,9

UEM: Zona euro 13

Fonts: Fundació BBVA, INE i Banc d'Espanya

5.3. Fiscalitat i prestacions socials

Per passar del PIB per càpita a la RFBD per càpita cal sostraure de les rendes brutes (sous i salaris més rendes de la propietat) els impostos directes i les cotitzacions socials pagades per les famílies (i en el cas de les segones per les empreses en benefici de les famílies) i sumar les prestacions i transferències socials netes (com, per exemple, les pensions públiques). Per tant, l'anàlisi de les mateixes dades utilitzades per calcular la RFBD aporta informació comparable sobre la pressió fiscal directa suportada per les famílies, així com el valor de les prestacions i transferències socials rebudes en relació amb la RFBD.

En conjunt, la imposició directa suportada per les famílies a Catalunya, de mitjana al llarg del període 2000-2017, equival a un 13,4% de la seva RFBD, amb un augment d'un punt i mig percentual entre 2000 (12,5%) i 2017 (14,1%). En comparació, al conjunt de la UEM-12 la pressió fiscal directa sobre les famílies representa un 14,7% de mitjana al llarg del període 2000–2017, amb un augment d'1,4 punts percentuals entre 2000 (14,7%) i 2016 (16,1%). La comparació amb Dinamarca és especialment notòria: en aquest país la pressió fiscal mitjana sobre la RFBD arriba fins al 55,5% al llarg del període 2000-2017, amb un descens entre l'inici (58,1% del 2000) i el final (53,4% del 2016). En el cas d'Àustria les famílies suporten una pressió fiscal força més moderada que a Dinamarca, però clarament superior a la de Catalunya (17,9% de mitjana entre 2000 i 2017). Es podria argumentar que les diferències en pressió fiscal directa de Catalunya amb la UEM-12 i Àustria són proporcionals a les diferències en PIB per càpita –però no és aquest el cas amb Dinamarca, que se situa a considerable distància del patró general observable a la UEM-12.

La pressió fiscal directa suportada per les famílies al conjunt de l'economia espanyola és inferior a la suportada a Catalunya (10,5% de mitjana entre 2000 i 2017), amb un augment lleugerament superior entre 2000 (11,3%) i 2017 (12,6%). La pressió fiscal a Madrid és superior a la de Catalunya i a la mitjana espanyola (16,1% de mitjana entre 2000 i 2017). En aquests dos casos les diferències entre territoris es poden considerar més o menys proporcionals a les diferències en PIB per càpita. Però no quan la comparació es fa amb el País Basc, amb una càrrega fiscal directa sobre les famílies inferior a la de Catalunya i també a la del conjunt de l'economia espanyola (11,0% de mitjana entre 2000 i 2017).

Pel que fa a les prestacions i transferències socials per càpita rebudes per les famílies residents a Catalunya, aquestes han augmentat des del 77,8% de la UEM-12, de mitjana entre 2000 i 2007, a un 81,5% de mitjana entre 2014 i 2016 (amb valors ajustats en PPA). Destaca el fet que el valor d'aquesta variable a Catalunya és inferior al registrat al conjunt de l'economia espanyola (93,2% de la mitjana espanyola entre 2000 i 2017) i aquest percentatge pràcticament no ha variat al llarg del període. Aquesta dada podria estar reflectint una important redistribució de recursos entre territoris, per diferents motius (des de les particularitats del sistema de finançament autonòmic a la diferència en subsidis d'atur entre territoris). En qualsevol cas, la contribució al benestar de les famílies de les prestacions i transferències socials, en el seu conjunt, és significativament inferior a Catalunya quan es compara amb el conjunt de l'economia espanyola –mentre que la pressió fiscal és superior, com correspon a un territori amb un major PIB per càpita en un sistema fiscal progressiu. Destaca també el fet que Madrid i el País Basc superen a Catalunya per aquest concepte. En el cas d'aquest últim territori, el valor de les prestacions i transferències socials a Catalunya representa un 81,4%

del que tenen al País Basc –havent retrocedit des d'un 94,5% l'any 2000–, fet que contrasta amb una menor pressió fiscal directe a les famílies en el territori foral en comparació amb Catalunya.

El perfil d'evolució temporal de les prestacions i transferències socials a les famílies, calculada a preus constants, mostra un notable creixement a les economies catalana i espanyola entre 2006 i 2008, seguit d'una forta caiguda entre aquesta última data i el 2017. L'evolució d'aquesta mateixa variable a la UEM-12 mostra una trajectòria més moderada però més constant, de manera que l'augment acumulat al final del període a l'economia catalana s'apropava al registrat al conjunt de la UEM-12 (115,4 front a 120,3). En el cas de l'economia catalana l'augment de les prestacions i transferències a les famílies, a preus constants, supera el creixement del PIB per càpita i de la RFBD, però és inferior al del consum públic.

Amb horitzó 2030 és previsible que tant el consum públic per càpita com les prestacions i transferències socials per càpita vagin augmentant a un ritme superior al de la mitjana de la UEM-12, tendint a convergir en nivells. No obstant això, aquesta evolució hauria d'anar compassada amb un creixement diferencial també superior del PIB per càpita per poder ser sostenible a llarg termini. En cas contrari les alternatives serien un augment de la pressió fiscal superior a la mitjana europea i/o un augment de l'endeutament públic superior als ja elevats nivells actuals. En qualsevol cas, la dimensió relativa de les prestacions i transferències socials (que inclouen la despesa en pensions) planteja qüestions importants d'equitat intra i intergeneracional. En aquest sentit, és important recordar que l'única manera de conciliar una demanda social creixent basada en arguments d'equitat amb la capacitat del sistema econòmic per satisfer-la és mitjançant l'augment sostingut de la productivitat.

5.3. Fiscalitat i prestacions socials

5.3.1. Impostos directes i cotitzacions suportats per les famílies

5.3.1. **Impostos directes i cotitzacions suportats per les famílies. En % de la RFBD**

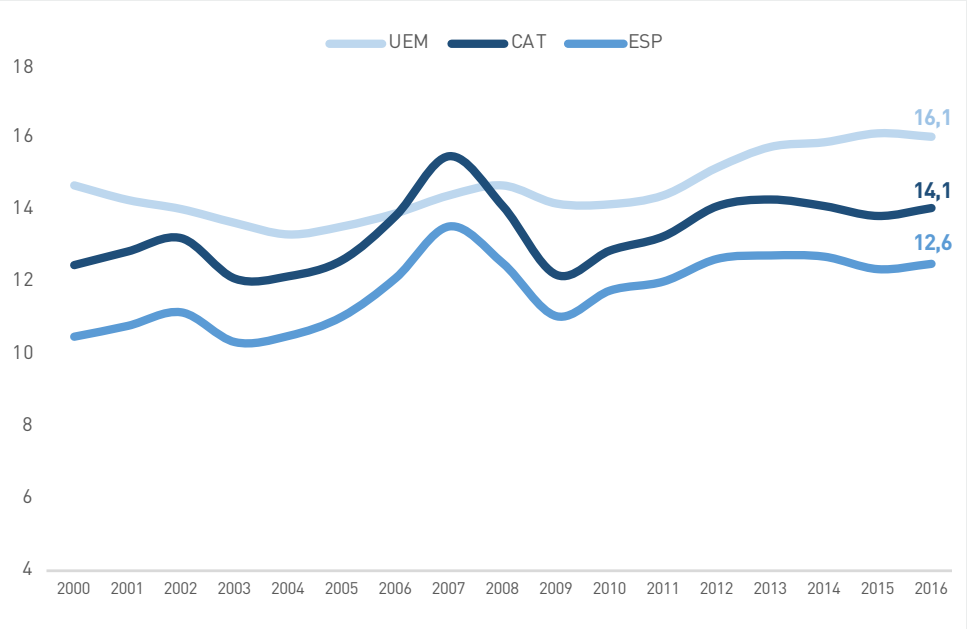

	AUS	DIN	UEM	CAT	ESP	MAD	EUS
2000-2017	17,9	55,5	14,7	13,4	11,8	16,1	11,0
2000-2007	17,7	55,3	14,0	13,1	11,3	15,7	10,5
2008-2013	17,7	54,8	14,8	13,5	12,2	16,4	10,9
2014-2016	18,8	57,3	16,1	14,0	12,6	16,7	12,2

Mitjana del període, en %
UEM: Zona euro 12

Fonts: AMECO (Comissió Europea) i INE

5.3.2. Prestacions i transferències socials a les famílies

5.3.2.A. Prestacions i transferències socials a les famílies per càpita (preus constants). 2000 = 100

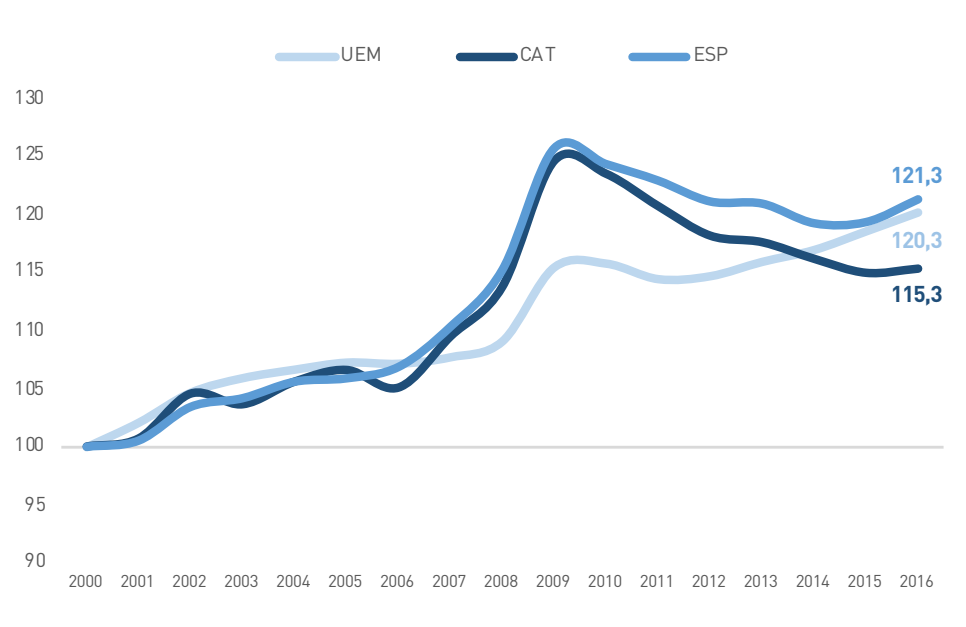

	AUS	DIN	UEM	CAT	ESP	MAD*	EUS
2000-2016	1,8	1,3	1,2	0,9	1,2	1,3	2,1
2000-2007	0,4	2,1	1,1	1,3	1,4	1,0	2,5
2007-2013	3,2	1,1	1,2	1,2	1,5	2,1	2,5
2013-2016	2,1	-0,1	1,2	-0,6	0,1	0,4	0,4

Taxa de creixement anual compost, en %
* El deflactor del consum privat per a Madrid el 2000 i 2001 correspon el deflactor del consum privat d'Espanya.
UEM: Zona euro 12

Font: AMECO (Comissió Europea), INE, Idescat, Instituto de Estadística de la Comunidad de Madrid i Eustat

5.3.2. Prestacions i transferències socials a les famílies

5.3.2.B. **Prestacions i transferències socials a les famílies per càpita (PPA). % de Catalunya sobre economia de referència**

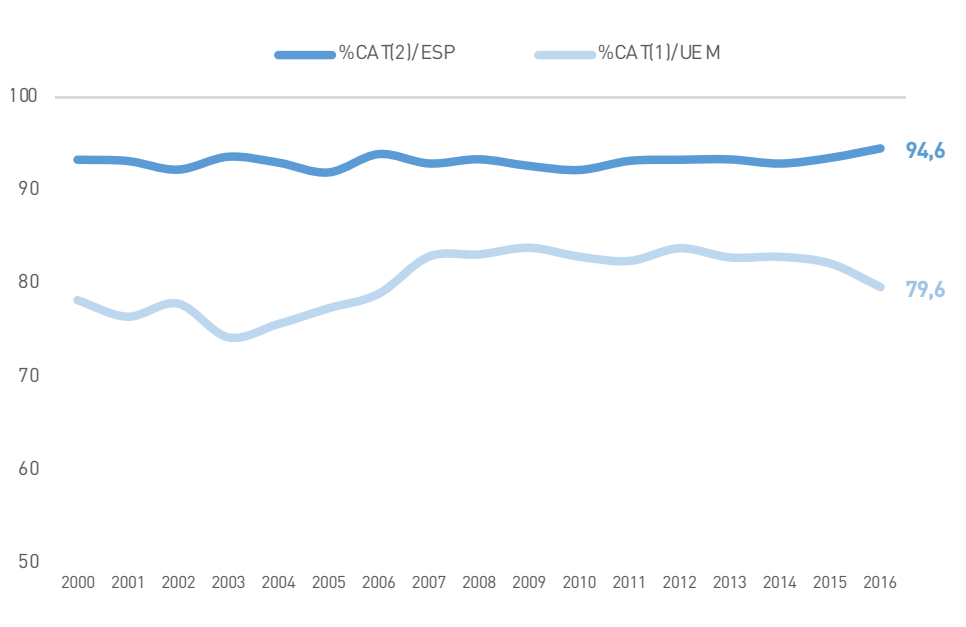

	AUS	DIN	UEM	CAT[1]	CAT[2]	ESP	MAD	EUS
2000-2016	69,2	68,7	80,3	100	100	93,2	99,1	87,7
2000-2007	66,4	67,3	77,8	100	100	93,1	100,4	91,1
2008-2013	73,4	71,4	83,1	100	100	93,0	98,8	86,0
2014-2016	68,3	67,2	81,5	100	100	93,7	96,6	82,1

Taxa mitjana del període, en %
CAT[1]: Font INE, ajustat a PPA.
CAT[2]: Font INE, preus corrents
UEM: Zona euro 12

Fonts: AMECO (Comissió Europea), INE, Instituto de Estadística de la Comunidad de Madrid i Eustat

5.4. Distribució personal de la renda (desprès d'impostos i transferències)

L'anàlisi de la distribució funcional de la renda entre rendes del treball i rendes empresarials no aporta informació sobre la distribució d'aquestes rendes entre les famílies. Tampoc l'aporta l'anàlisi de la renda familiar disponible, que també és un indicador agregat. Per tant, si només es consideren aquests dos indicadors es deixen fora de l'àmbit d'observació les diferències de renda entre famílies, que es deriven de la suma de les rendes del treball i de la propietat. Quedarien fora de l'anàlisi, per exemple, les diferències salarials i d'altres rendes entre diferents estrats de la població.

Per corregir aquesta omissió es poden fer servir diferents indicadors, tots ells imperfectes i parcials, però que en el seu conjunt permeten identificar algunes tendències significatives. Un indicador molt utilitzat per mesurar el grau de desigualtat és l'anomenat índex de Gini, que s'obté a partir de la suma de les diferències absolutes entre cada parell de rendes de la distribució, desprès d'impostos i transferències. El rang dels valors de l'índex pot variar entre 0 (màxima equitat) i 100 (màxima desigualtat), però està disponible per a Catalunya només des de l'any 2013 i fins al 2017. Al llarg d'aquest període de només cinc anys, mostra un descens (de la desigualtat) des d'un màxim de 33,0 el 2014 a un mínim de 31,4 el 2016, amb una certa estabilització el 2017 (31,8). Els valors d'aquest coeficient calculats per l'INE per al conjunt de l'economia espanyola, disponibles des del 2008 i fins al 2017, mostren un augment notable fins al 2014 (34,7), amb una certa estabilització en valors entre 34,0 i 34,5 fins al 2017 –significativament per sobre dels valors reportats per Idescat per a l'economia catalana. Els valors per a la Comunitat de Madrid segons l'Institut d'Estadística de la Comunitat de Madrid són similars als del conjunt de l'economia espanyola. En la comparació amb Europa, les dades facilitades per Eurostat per al conjunt de la UEM mostren valors relativament estables amb lleus oscil·lacions dins de l'interval 30,0-30,9 –similars al reportats per a l'economia catalana. A Àustria aquest indicador pren valors també relativament estables a l'entorn de 27,0–28,0 des del 2003, mentre que a Dinamarca s'observa un augment tendencial de 24,0 a quasi 28,0 al llarg del mateix període –tot i així, en ambdós casos notablement per sota de la mitjana europea.

Un altre indicador és l'anomenada ràtio S20/S80, que mesura la desigualtat en la distribució a través de ràtios entre centils i s'interpreta com la renda que s'obté per al quintil superior (és a dir, el 20% de la població amb un nivell econòmic més alt) en relació amb la del quintil inferior –també desprès d'impostos i transferències. Per tant, i a diferència de l'índex de Gini, només té en compte els extrems de la distribució. En aquest cas es disposa d'una sèrie més llarga per a Catalunya, des del 2004 fins al 2017. L'anàlisi del coeficient S20/S80 mostra un significatiu augment de la desigualtat entre 2004 i 2014, seguit d'una reducció gradual durant la fase de recuperació i descens de l'atur, per estabilitzar-se al final del període. El valor mitjà d'aquest índex a Catalunya en el subperíode més recent (2014-2017) és de 6, superior a la mitjana de la UEM (5,2), però inferior al conjunt de l'economia espanyola (6,7). Àustria i Dinamarca registren valors coincidents d'aquest indicador (4,1), notablement inferiors a la mitjana europea, mentre que Madrid se situa notablement per sobre (7,4) i el País Basc s'alinea amb la mitjana de la UEM. Dos factors principals que incideixen en aquests resul-

tats són les diferències en la taxa d'atur i el grau de redistribució de la renda mitjançant la fiscalitat i les prestacions i transferències socials. Però possiblement també intervenen altres factors estructurals. De fet, aquest indicador mostra una tendència creixent de la desigualtat, més o menys intensa, a totes les economies de referència entre 2004 i 2017.

Finalment, un tercer indicador que permet una comparació homogènia entre economies és el risc de pobresa o d'exclusió social, elaborat per Eurostat. La taxa de risc de pobresa o exclusió social (taxa AROPE) és un indicador que recull la proporció de la població que es troba o bé per sota del llindar de pobresa (el 60% del valor de la mediana dels ingressos disponibles anuals equivalents de les persones), o bé en situació de privació material severa, o bé que viu en llars amb intensitat de treball molt baixa. En el cas de Catalunya aquest indicador mostra una trajectòria descendent des del 2004 (17,7%) i fins al 2008 (15,6%), però augmenta ràpidament amb la crisi, per situar-se en un màxim del 22,6% el 2012. Amb la recuperació la taxa de pobresa cau moderadament, registrant un 19,4% el 2017. El valor d'aquest indicador al conjunt de l'economia espanyola segueix una trajectòria alcista del 2007 fins al 2014 i encara que es modera els últims anys sempre se situa molt per sobre de l'economia catalana (26,6% el 2017). Madrid registra valors similars en tendència als de Catalunya (20,6% el 2017) i el País Basc valors molt inferiors (14,5% el mateix any). No es disposa d'un valor d'aquest indicador referit a la UEM, però la comparació amb Àustria i Dinamarca mostra valors només moderadament inferiors als de Catalunya (18,1% i 17,2% el 2017, respectivament).

En resum: els nivells de desigualtat, mesurats després d'impostos i transferències socials, han tendit a augmentar a totes les economies de referència entre els períodes d'expansió i de crisi, per suavitzar-se els últims anys amb la recuperació. Catalunya se situa a mig camí entre la mitjana de la UEM i el conjunt de l'economia espanyola, amb Àustria i Dinamarca situades per sota de la mitjana europea, Madrid per sobre de la mitjana espanyola i el País Basc alineat amb la mitjana de la UEM.

5.4.1. Índex de Gini

5.4.1. **Índex de Gini**

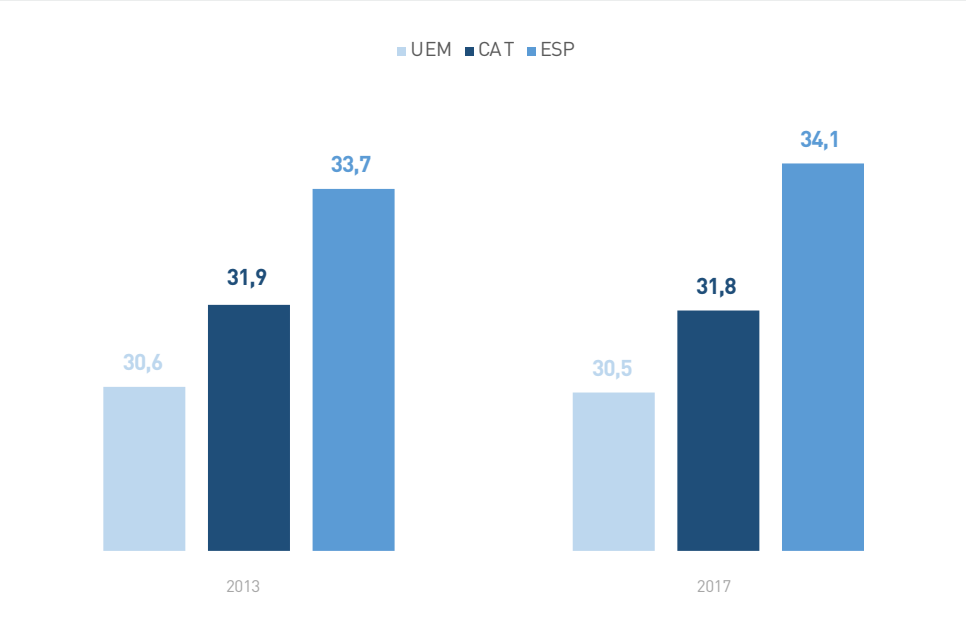

	AUS	DIN	UEM	CAT	ESP	MAD*
2013	27,0	26,8	30,6	31,9	33,7	33,0
2017	27,9	27,6	30,5	31,8	34,1	34,2

*En el cas de Madrid, sèrie disponible fins al 2016.
UEM: Zona euro evolutiva

Fonts: Eurostat, Idescat i Instituto de Estadística de la Comunidad de Madrid

5.4.2. Ràtio S20/S80

5.4.2. **Ràtio S20/S80**

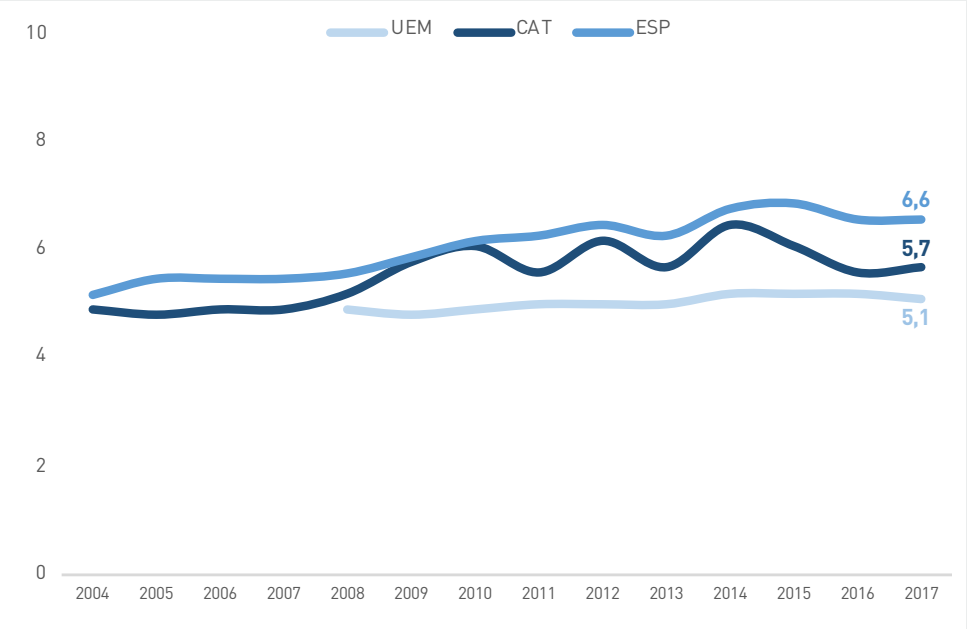

	AUS	DIN	UEM*	CAT	ESP	MAD	EUS
2004-2017	4,1	3,9	5,0	5,6	6,1	6,1	5,2
2004-2007	3,8	3,5		4,9	5,4	5,2	4,5
2008-2013	4,2	4,1	4,9	5,8	6,1	6,1	5,7
2014-2017	4,1	4,1	5,2	6,0	6,7	7,1	5,2

Mitjana del període
UEM: Zona euro evolutiva
* En el cas de la UEM, la sèrie comença en el 2008.

Font: Eurostat i INE

5.4.3. Persones sota risc de pobresa o exclusió social

5.4.3. **Persones sota risc de pobresa o exclusió social. En % de la població**

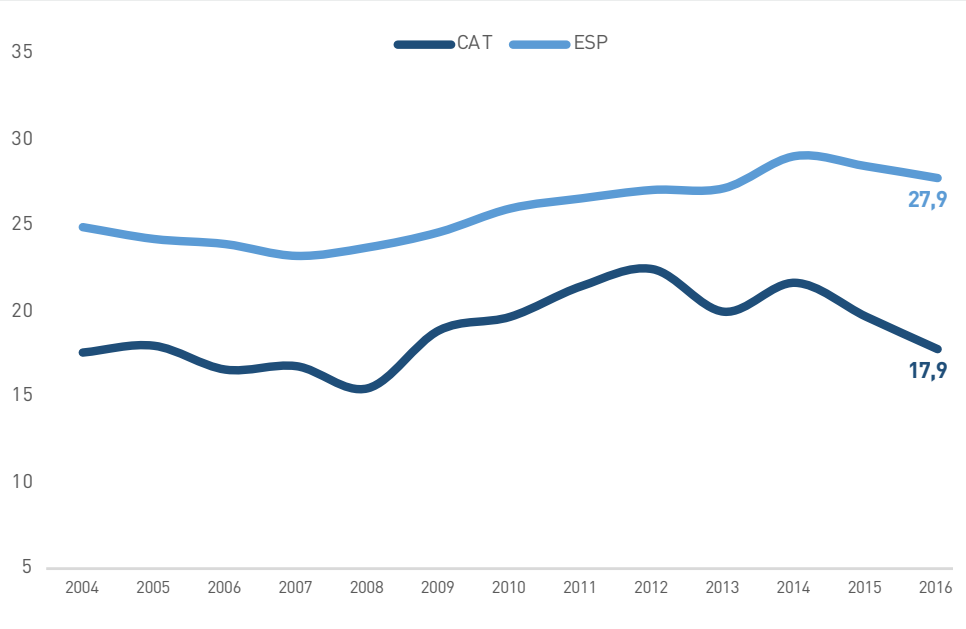

	AUS*	DIN	CAT	ESP	MAD	EUS
2004-2017	18,4	17,3	19,1	26,1	18,6	16,0
2004-2007		16,8	17,4	24,2	15,4	15,4
2008-2013		17,6	19,8	26,0	19,5	16,4
2014-2016	18,4	17,4	19,7	28,1	20,5	15,8

Mitjana del període, en %
* En el cas d'Àustria, la sèrie comença en el 2014.

Font: Eurostat

6. Principals tendències

Principals tendències

Aquest capítol resumeix els principals fets estilitzats que caracteritzen l'evolució de l'economia catalana en el temps transcorregut del segle XXI, subratllant les interaccions entre creixement, benestar, productivitat, competitivitat i equitat –amb un apartat final sobre la relació entre cicle i tendència en la configuració del model econòmic.

Creixement

Pes econòmic

Entre els anys 2000 i 2017 el PIB català, mesurat a preus constants, ha registrat una taxa de creixement anual mitjana de l'1,6%, igual a la del conjunt de l'economia espanyola i superior a la registrada al conjunt de la UEM-12 (1,1%). Com a conseqüència l'economia catalana ha passat de representar el 2,1% del PIB de la UEM-12 el 2000 al 2,3% el 2017. En comparació amb el conjunt de l'economia espanyola, el percentatge que representa el PIB català sobre el total ha augmentat moderadament entre els anys 2000 (18,9%) i 2017 (19,2%).

El fet que la població total hagi augmentat més a Catalunya que a la resta de la UEM-12 i que al conjunt de l'economia espanyola, i el fet que el diferencial de creixement de la població sigui superior al diferencial de creixement del PIB, té com a resultat que el PIB per càpita (a preus constants) hagi crescut menys a Catalunya (0,6%) en comparació amb el conjunt de la UEM-12 i de l'economia espanyola (0,8% als dos territoris) entre 2000 i 2017. Aquest patró es reverteix en el subperíode 2014-2017, en el que el creixement del PIB per càpita a Catalunya creix significativament per sobre de la UEM-12 i del conjunt de l'economia espanyola. Tanmateix, el pitjor comportament relatiu del PIB per càpita a Catalunya al llarg dels anys transcorreguts del segle XXI té causes més profundes que la simple diferència aritmètica entre les variacions del PIB i de la població, que apunten a un patró de creixement de tipus extensiu, basat en acumular quantitats creixents de treball i capital físic, més que intensiu, recolzat en millorar el capital humà i tecnològic i en una major eficiència dels processos productius.

El creixement de l'1,6% del PIB català entre 2000 i 2017 es descompon entre un creixement de l'ocupació del 0,8% i del PIB per ocupat del 0,7%. L'economia catalana ha superat al conjunt de la UEM-12 durant aquest període tant pel que fa a la creació d'ocupació (0,6% a la UEM-12) com en relació amb la productivitat (0,5%). En nivells, el PIB per ocupat a l'economia catalana representa un 94% dels valors mitjans de la UEM-12 el 2017 (en PPA), el que representa un progrés des del 87% registrat el 2000. Per altra banda, el PIB per ocupat a Catalunya (a preus corrents) és un 7% superior a la mitjana de l'economia espanyola, el que també representa un augment des del 4% observat l'any 2000. No obstant això, la distància que separa Catalunya dels principals països europeus en termes de productivitat continua sent prou significativa, de manera que per convergir en nivell de productivitat amb la UEM-12 amb horitzó 2030 el diferencial en el creixement del PIB per treballador (o del PIB per hora) en favor de Catalunya hauria de ser superior al que s'ha aconseguit en el passat.

Pes empresarial

L'estudi aporta informació sobre el pes de les empreses de major dimensió radicades a Catalunya amb relació al conjunt de l'economia espanyola i, especialment, en comparació amb Madrid. La informació estadística utilitzada, elaborada per l'INE, comença l'1 de gener 2008 i acaba l'1 de gener

2018. Al llarg d'aquest període el nombre d'empreses amb més de 200 treballadors es redueix al conjunt de l'economia espanyola, incloent Catalunya, Madrid i el País Basc. L'economia catalana, però, és la que mostra una menor reducció relativa en el conjunt del període i també un major augment durant l'etapa de recuperació, juntament amb Madrid. Com a resultat, el pes que representen les empreses de més de 200 treballadors radicades a Catalunya sobre el conjunt de l'economia espanyola ha augmentat des del 20,0% el 2008, al 21,4% el 2013 i el 21,5% el 2018. El pes de Madrid en aquest tram d'empreses és superior (31,0% el 2018), però ha augmentat en menor proporció que Catalunya durant el mateix període.

Quan es consideren només les empreses de major dimensió (més de 1.000 treballadors), entre 2008 i 2018 s'observa un augment del 0,9% a Catalunya, superior al 0,4% del conjunt de l'economia espanyola i el 0,5% de Madrid (al País Basc es registra una disminució del -0,7%). Com a conseqüència, el pes de Catalunya en les empreses de major dimensió ha passat del 19,0% el 2008 al 19,2% el 2013 i el 20,0% el 2018. De nou, la majoria de les empreses de major dimensió es concentren a Madrid (44,0% el 2018), però el grau de concentració a la capital de l'Estat s'ha mantingut relativament estable al llarg del període (43,4% el 2008 i 44,9% el 2013).

Aquestes dades són insuficients per calibrar els canvis en la concentració de poder econòmic i empresarial als diferents territoris. Una part potser important de l'augment del nombre de mitjanes i grans empreses radicades a Catalunya estaria reflectint l'augment de dimensió d'empreses ja existents. Per altra banda, caldria tenir en compte altres factors rellevants, com el grau de concentració territorial dels principals agents inversors i la seva influència sobre les grans empreses, cotitzades i no cotitzades. En qualsevol cas, la informació estadística disponible no aporta evidència d'una pèrdua sistemàtica de pes empresarial a Catalunya entre l'1 de gener de 2008 i l'1 de gener de 2018, en comparació amb el conjunt de l'economia espanyola i especialment amb Madrid. Tanmateix, cal tenir en compte que la informació estadística disponible no recull els canvis que puguin haver tingut lloc al llarg del 2018.

Benestar

Renda familiar disponible

Una de les principals qüestions analitzades a l'estudi és en quina mesura el creixement econòmic observat els últims 17 anys a Catalunya s'ha traduït en benestar per a les persones. Un primer indicador a considerar és la Renda Familiar Disponible (Bruta) per càpita, deflactada per tenir en compte els efectes de la inflació sobre el poder adquisitiu. Aquest indicador expressa els recursos de que disposen les famílies per consumir o estalviar. Es defineix com la suma de les rendes brutes de les famílies (salaris i rendes empresarials i de la propietat), més les prestacions i transferències socials rebudes (per exemple les pensions), menys els impostos directes i les cotitzacions socials pagades.

Les dades mostren que el valor de la RFBD per càpita i deflactada a Catalunya l'any 2016 era pràcticament el mateix que l'observat l'any 2000 –en contrast amb un augment acumulat del 10% del PIB per càpita. Al conjunt de l'economia espanyola s'observa una evolució similar, amb un augment molt modest el 2017 en comparació amb el 2000. En canvi, al conjunt de la UEM-12 la RFBD ha augmentat un 7% acumulat en el mateix període –en qualsevol cas, també significativament per sota de l'augment

observat del PIB per càpita (14%). Aquest mal comportament està molt influït pels anys d'expansió i crisi entre 2000 i 2013, mentre que a partir de 2014 i fins al 2016 mostra un creixement mitjà anual del 1,6% a Catalunya (front un 1,8% al conjunt de l'economia espanyola i un 1,1% a la UEM-12).

L'anàlisi en nivells mostra que el valor de la RFBD a Catalunya se situa el 2017 en un 94,9% del valor mitjà al conjunt de la UEM-12 (en PPA) i és un 15,7% superior a la mitjana de l'economia espanyola. El nivell de partida l'any 2000 era d'un 97,0% amb la UEM-12, per a gairebé assolir la convergència el 2007 (99,0%) i perdre ràpidament posicions amb la crisi, fins arribar a un mínim del 92,0% el 2013. Per tant, aquest indicador mostra una elevada volatilitat, que cal explicar tenint en compte els canvis en la fiscalitat i en el volum de les prestacions i transferències socials al llarg del temps.

Destaca el fet que, a diferència de Catalunya i del conjunt de l'economia espanyola, la RFBD per càpita a Madrid hagi augmentat un 0,3% entre 2000 i 2017, amb un notable repunt entre 2014 i 2016 (2,5%). I també destaca el creixement encara superior d'aquesta variable en el cas del País Basc (0,5% entre 2000 i 2017). En nivells, la RFBD per càpita a Catalunya ha passat de representar un 94,6% de la madrilenya el 2000 a un 91,4% el 2016. En comparació amb el País Basc ha passat del 94,2% el 2000 al 89,1% el 2016. Per tant, les diferències en aquest aspecte de Catalunya amb Madrid i el País Basc són superiors a les observades amb el conjunt de la UEM-12.

Béns i serveis públics

Juntament amb la RFBD, cal tenir també en compte la contribució dels béns i serveis públics al benestar de les persones, que es pot mesurar mitjançant el consum públic per càpita, deflactat, que inclou l'educació i la sanitat públiques i els diferents serveis socials (però també la despesa de funcionament de les pròpies administracions). Les dades mostren un fort augment del consum públic per càpita a Catalunya en termes reals, d'un 50,7% acumulat entre 2000 i 2017 o, en termes equivalents, un creixement mitjà anual del 2,4% a preus constants –molt superior al creixement del PIB per càpita i de la productivitat. No obstant això, aquest increment mostra un perfil temporal molt asimètric, amb una concentració del creixement entre 2000 i 2007, a una taxa mitjana del 4,2%; una etapa de moderació amb un creixement mitjà anual del 0,7% entre 2007 i 2013, i un nou repunt fins assolir taxes de creixement del 2,2%, de nou superiors al PIB per càpita, entre 2013 i 2017.

El conjunt de l'economia espanyola mostra una evolució amb un perfil temporal similar, però amb valors més moderats al llarg del mateix període. En canvi, l'evolució del consum públic per càpita a la UEM-12 mostra una trajectòria de creixement molt més suau i constant al llarg del temps, amb un creixement mitjà de l'1,0% entre 2000 i 2017. Per valorar aquestes diferències cal tenir en compte que el nivell de partida l'any 2000 del consum públic per càpita a Catalunya representava només un 67,7% en comparació amb la mitjana de la UEM-12 i se situava també un 5,7% per sota del conjunt de l'economia espanyola. Al final del període, l'any 2017, el valor del consum públic per càpita a Catalunya havia augmentat fins un 81,6% de la mitjana de la UEM-12 i superat la mitjana de l'economia espanyola (104,2%).

Madrid mostra un augment del consum públic per càpita inferior al català entre 2000 i 2017 (1,8%) i una major moderació entre 2013 i 2017 (0,7%), però

el valor d'aquesta variable a Catalunya representa només un 76,6% de Madrid el 2017. Aquesta forta diferència està influïda pel fet que una part significativa del consum públic a la capital de l'Estat representa les despeses de funcionament de les diferents administracions públiques radicades al territori. Al País Basc, en canvi, s'observa un creixement del consum públic per càpita fins i tot superior al de Catalunya (2,9% entre 2000 i 2017), tot i que el nivell d'aquesta variable a Catalunya representa només el 86,9% del valor al País Basc el 2017.

Consum públic versus consum privat

Entre 2000 i 2017 s'ha produït una notable recomposició dels factors que tradueixen el creixement en benestar en el cas de l'economia catalana, en benefici de la provisió de béns i serveis públics i en detriment dels recursos a disposició de les famílies per estalviar i consumir béns i serveis privats. Els vasos comunicants entre els dos factors (la major despesa pública acaba per traduir-se en major pressió fiscal, que redueix la renda disponible) expliquen, en part, aquesta evolució asimètrica. Però també cal tenir en compte l'evolució dels principals components de les renda bruta familiar (principalment salaris i interessos de dipòsits), que han crescut per sota d'altres rendes durant el mateix període (per exemple, les rendes empresarials no distribuïdes a les famílies). Per tant, s'hauria produït també una redistribució dels ingressos totals de l'economia en benefici de les rendes empresarials no distribuïdes a les famílies. En la mesura que aquesta reassignació de recursos a disposició de les empreses es tradueix en una major inversió productiva, representa un sacrifici de la capacitat de consum en el present per un major consum potencial en el futur.

Per altra banda, la distribució dels recursos entre béns i serveis públics i privats representa una determinada elecció social i una opció política, amb conseqüències redistributives en el conjunt de la població. No és possible valorar l'impacte en el benestar social de la reassignació dels recursos entre consum públic i renda familiar disponible registrada a Catalunya durant les primeres dècades del segle XXI sense aplicar un criteri previ sobre el grau desitjable de redistribució per aquesta via. El que sí es pot valorar és el grau de (in)sostenibilitat d'un creixement del consum públic per càpita sistemàticament superior al del PIB per càpita, sense un augment proporcional de la pressió fiscal. També es poden valorar els efectes negatius associats amb creixements insostenibles de la despesa pública seguits d'interrupcions brusques quan la situació de finançament del sector públic obliga a aplicar polítiques d'austeritat estrictes. L'efecte de la contracció de determinades despeses públiques sobre la població durant el període d'austeritat marca les percepcions socials amb molta més intensitat que l'augment global quan s'inclou també la fase d'expansió inicial d'aquestes despeses.

Productivitat

La productivitat, principal determinant del benestar a llarg termini

A llarg termini, el principal determinant de la riquesa i el benestar de les nacions és la productivitat, que en aquest estudi es defineix en temes de valor afegit, mesurat en volum o a preus constants, per hora treballada o persona ocupada. Si assumim que de mitjana a llarg termini el creixement de la població ocupada tendeix a igualar el creixement de la població activa i aquest, al seu torn, el

creixement de la població total, llavors el creixement del PIB per càpita, de la renda familiar disponible i del consum públic per càpita serà igual en equilibri al creixement de la productivitat del treball (PIB per ocupat). Tant la renda familiar disponible com el consum públic per càpita poden créixer transitòriament per sobre o per sota del creixement de la productivitat, però només a costa d'augmentar o disminuir l'endeutament públic i/o privat amb l'exterior com a proporció del PIB i/o les taxes d'atur i d'activat com a proporcions de la població activa i de la població total. A llarg termini les taxes d'endeutament i d'ocupació no poden augmentar o disminuir sistemàticament i, per tant, la millora del benestar dependrà fonamentalment de l'augment de la productivitat.

Determinants de la productivitat

La productivitat està determinada per tres factors: (i) la dotació de recursos productius (capital físic, humà i tecnològic) per treballador, (ii) el nivell del coneixement científic i tecnològic a disposició de tots els agents econòmics, i (iii) l'eficiència amb la que es combinen i s'assignen els recursos productius, que al seu torn determina el grau de proximitat a la frontera tecnològica. Alhora, l'eficiència en l'organització i l'assignació dels recursos productius, depèn de quatre elements: (i) de la dimensió, l'especialització i la qualitat de la gestió dins de l'àmbit de cada empresa, (ii) de la competència i l'eficiència en l'assignació de recursos entre empreses dins d'un mateix sector d'activitat (és a dir, de la mesura en que les empreses més productives tendeixen a guanyar quota de mercat en el seu sector); (iii) dels canvis en la composició sectorial entre diferents branques d'activitat dins del conjunt de l'economia, que determina en quina mesura els segments d'activitat més productius (és a dir, els que incorporen més valor afegit per treballador) tendeixen a guanyar pes en el total); i (iv) de l'eficàcia dels mercats (de béns i serveis, treball i capitals), juntament amb la qualitat del marc institucional i de la regulació i la intervenció públiques, per facilitar una assignació eficient dels recursos dins de cada empresa, entre empreses d'un mateix sector i entre sectors en el conjunt de l'economia.

Inversió

Pel que fa a la dotació de recursos productius, la inversió en béns d'equipament per treballador és un vehicle important per a la difusió del progrés tècnic en l'economia i contribueix directament a elevar la productivitat del treball. Entre 2000 i 2017 les empreses catalanes han fet un esforç sostingut en aquesta línia, amb un creixement de la inversió productiva per ocupat, a preus constants, del 2,1% de mitjana anual, superior a l'1,3% al conjunt de la UEM-12 i a l'1,4% al conjunt de l'economia espanyola –la qual cosa és consistent amb el major creixement observat del PIB per ocupat a Catalunya durant aquest període. Durant la fase de recuperació, el creixement d'aquesta variable a Catalunya s'ha accelerat fins al 3,5% –i s'ha accelerat encara més al conjunt de les economies espanyola i europea. Aquest esforç inversor s'ha traduït en un augment del nivell que representa la inversió productiva per ocupat a Catalunya en comparació amb el conjunt de la UEM-12 (del 92% el 2000 al 106% el 2017) i el conjunt de l'economia espanyola (del 100% el 2000 al 113% el 2017).

Un altre component important de la inversió és el destinat a infraestructures productives. L'estudi analitza només les realitzades per l'Estat al conjunt de l'economia espanyola, Catalunya, Madrid i el País Basc. Com a proporció del PIB, les inversions

liquidades en infraestructures finançades per l'Estat a Catalunya han anat perdent pes al llarg del període (de l'1% de mitjana entre 2000 i 2007, al 0,9% entre 2008 i 2013 i el 0,3% entre 2014 i 2017). També han perdut pes per al conjunt de l'economia espanyola, però amb menys intensitat, mantenint sempre un diferencial amb Catalunya. Com a conseqüència, el pes que representen les inversions en infraestructures de l'Estat a Catalunya, que se situaven en valors entre el 16% i el 17% entre els anys 2000 i 2009, es va reduir fins a un valor mitjà de l'11,6% entre 2014 i 2017 –amb un repunt cap a valors a l'entorn del 16% l'últim any de la sèrie disponible.

Des d'un punt de vista de l'eficiència de la inversió pública caldria esperar una distribució de recursos per territori més alineada amb el pes de cada àrea en el PIB de l'economia espanyola –modulada en funció de la dimensió i característiques específiques de cada territori. Quan s'analitza el conjunt del període 2000-2017, Catalunya ha rebut un volum d'inversions estatals en infraestructures equivalent al 15,1% del total, lleugerament inferior al pes demogràfic del Principat (15,5%) en el mateix període. Partint del principi d'assignar les inversions en els diferents territoris amb criteris de cost-benefici, és evident que l'economia catalana –i també el conjunt de l'economia espanyola– es beneficiarien d'una assignació de recursos en infraestructures per part de l'Estat més en línia amb criteris d'eficiència.

Formació

Pel que fa a la formació es poden distingir entre els indicadors que fan referència a la despesa invertida i els que reflecteixen els resultats obtinguts. Començant pels primers, la despesa pública en educació per càpita a Catalunya, deflactada, ha crescut a una taxa mitjana anual d'un 1,4% entre 2000 i 2017, un ritme superior a l'1,1% del conjunt de l'economia espanyola i al 0,6% de Madrid, però inferior al 2,1% al País Basc. Com en el cas del consum públic, el perfil temporal d'aquesta variable és extraordinàriament irregular al llarg del temps, augmentant gairebé un 40% acumulat entre 2000 i 2009 per caure per sota del 20% durant els pitjors anys de la crisi i recuperar-se moderadament els últims anys –de manera que al final del període la despesa pública en educació per habitant i deflactada havia augmentat un 25% en comparació amb els valors de l'any 2000. La comparació en nivells, però, mostra uns valors significativament inferiors a Catalunya en comparació amb el conjunt de l'economia espanyola, tot i que la diferència s'ha escurçat (del 91,9% el 2000 al 96,4% el 2016). Part d'aquest diferencial estaria relacionat amb la major presència de centres d'educació concertats a Catalunya, però la diferència amb el País Basc, per exemple, és molt gran i s'ha eixamplat amb el temps: del 72,6% el 2000 al 65,6% el 2016.

Pel que fa als resultats de la inversió formativa, el percentatge de la població activa amb formació primària o inferior s'ha anat reduint progressivament al llarg dels anys, passant d'una mitjana del 52,5% entre 2000 i 2007 a un 41,3% entre 2014 i 2017. No obstant això, a la UEM-12 el percentatge d'actius amb baixa formació s'ha reduït en una mesura similar, passant del 35,7% entre 2000 i 2007 a un 26,3% entre 2014 i 2017. Per tant, les diferències relatives es mantenen. A Madrid i el País Basc el ritme de disminució ha estat encara més intens, situant-se més a prop dels nivells europeus en 2014-2017 (28,4% i 30,4%, respectivament). En canvi, el percentatge d'actius amb formació superior a Catalunya ha augmentat més que al conjunt de la UEM-12 i en el període 2014-2017 se situa en el 39,3%

de la població activa –front un 30,6% a la UEM-12. Tant Madrid com el País Basc superen amb escreix els valors de Catalunya, amb un 46,7% i un 48,0% d'actius amb formació superior, respectivament. Per últim, la taxa d'abandonament escolar també s'ha reduït significativament a Catalunya, des de valors superiors al 30% entre 2000 i 2007 a un valor mitjà del 20,2% en 2014-2017. Tot i aquesta important reducció, la taxa d'abandonament escolar a Catalunya duplica la mitjana de la UEM-19 (11,6%) i supera els valors de Madrid (16,4%) i del País Basc (8,8%) en el mateix període.

En conjunt, Catalunya mostra una tendència sostinguda a la millora del seu capital humà, reflectida en un descens progressiu dels actius amb baixa formació i l'augment dels actius amb formació superior. No obstant això, les economies de referència progressen a ritmes similars i, per tant, els diferencials es mantenen. Aquesta evolució és congruent tant amb l'augment de la productivitat a Catalunya a llarg termini, com amb el diferencial que encara la separa dels territoris més dinàmics. Amb horitzó 2030 caldrà mantenir ritmes de creixement de la inversió en educació prou elevats i, sobretot, sostinguts i sostenibles.

Innovació

Una tercera forma de capital acumulable per les empreses és el capital tecnològic, com a resultat de la inversió en R+D. La trajectòria de l'economia catalana per aquest concepte és decebedora, amb el descens i posterior estancament del percentatge del PIB dedicat a l'R+D des del 2009 i fins al final de la sèrie, que se suma a uns nivells de partida inferiors en comparació amb Europa. En canvi, la inversió en R+D a la UEM-19, Àustria i Dinamarca ha augmentat amb força durant el mateix període. En concret, la inversió total (pública i privada) en R+D a Catalunya es va situar de mitjana en un 1,5% del PIB entre 2014 i 2017, sis dècimes per sota del 2,1% registrat a la UEM-19 i pràcticament la meitat dels valors registrats a Àustria (3,1%) i Dinamarca (3,0%). Al País Basc la inversió total en R+D va representar un 2,0% del PIB i a Madrid un 1,7% en el mateix període. Si es pren com a referència només la inversió empresarial en R+D les evolucions i els diferencials entre territoris són similars.

No tota la innovació tecnològica es genera mitjançant processos formalitzats d'R+D. Un altre indicador rellevant de la capacitat de generació i absorció del progrés tècnic és el percentatge de científics i enginyers en la població activa. En aquest respecte, Catalunya mostra un major nivell i una millor evolució, partint de valors mitjans del 4,5% entre 2000 i 2007 per arribar a un 6,5% entre 2014 i 2017, percentatges gairebé idèntics als de la UEM-19. Un tercer indicador rellevant de la capacitat per absorbir el progrés tecnològic és la proporció de persones ocupades en activitats científiques i tecnològiques com a percentatge de la població activa. Després d'un llarg període de quasi-estancament en valors a l'entorn del 20% durant la primera dècada del segle, aquest percentatge ha començat a augmentar de forma moderada però sostinguda a Catalunya durant els últims anys, arribant a nivells mitjans propers al 24% entre 2014 i 2017. Tot i així, la distància amb el conjunt de la UEM-19 és encara considerable en aquest mateix últim període (31,9%).

En conjunt, la imatge que es desprèn d'aquests indicadors reflecteix un augment sostingut en la capacitat d'absorció de progrés tècnic de l'economia catalana, que avança en paral·lel amb el progrés en el nivell formatiu de la població. Per altra

banda, les altres economies de referència també avancen a ritmes similars en el dos aspectes, de manera que les diferències relatives es mantenen. La fragilitat de la inversió en R+D a Catalunya amb els canvis de cicle és símptoma més que causa d'un teixit econòmic i empresarial que, en el seu conjunt, se situa encara lluny de la frontera tecnològica –i en el que la investigació formalitzada està molt concentrada en alguns sectors i relativament poques empreses. Amb horitzó 2030 caldrà potenciar el suport a les iniciatives empresarials de base tecnològica i, en especial, afavorir els ecosistemes innovadors en aquelles tecnologies de futur on l'economia catalana pot assolir una massa crítica suficient –des de la biomedicina i la biotecnologia a les tecnologies digitals.

Dinamisme empresarial

Una part important de l'augment de la productivitat a nivell agregat és conseqüència de l'acció dels mecanismes de mercat que permeten guanyar quota i dimensió a les empreses més productives dins de cada sector d'activitat. Aquest fenomen es va posar especialment de manifest durant els anys de recessió, en què moltes empreses relativament menys productives i competitives van haver de tancar, mentre que les supervivents augmentaven la seva participació en un mercat més estret. Els mecanismes de selecció competitiva dins de cada sector d'activitat també estan en la base dels augments de dimensió empresarial, que permeten a les empreses més productives i competitives assolir l'escala més eficient en relació amb la dimensió del mercat.

Entre 2008 i 2014 l'economia catalana va registrar una reducció de gairebé el 15% del nombre total d'empreses amb assalariats, un percentatge pràcticament igual a l'observat al conjunt de l'economia espanyola. A partir de 2015 es comença a registrar un nou augment del nombre total d'empreses, però a 1 de gener de 2018 encara se situava un 10,8% per sota dels nivells de 2008. Al llarg de tot el període 2008-2018 el nombre d'empreses amb assalariats a Catalunya representa un percentatge molt estable sobre el conjunt de l'economia espanyola –proper al 18% i similar al pes del PIB català en el conjunt.

En el cas de les empreses mitjanes entre 50 i 199 assalariats, el pes de Catalunya és superior al 20% (i al pes de Catalunya en el PIB espanyol), i és ascendent entre 2000 i 2018. En el cas de les empreses amb més de 200 assalariats el pes de Catalunya en el total és similar i també ascendent. Finalment, pel que fa a les empreses amb més de 1.000 treballadors la seva participació en el total ha augmentat un punt percentual, passant de representar el 19,0% del total de l'economia espanyola el 2000, al 19,2% el 2013 i el 20,0% el 2018. Partint de nivells molt superiors, Madrid també ha augmentat la seva participació en aquest segment d'empreses, però només en sis dècimes (del 43,4% el 2000 al 44,0% el 2018).

Cal destacar especialment el fet que les empreses més grans, amb més de 1.000 assalariats, són les que més han augmentat a Catalunya entre 2000 i 2018 (un 9,4%), especialment entre 2016 i 2018. En comparació, al conjunt de l'economia espanyola aquest segment empresarial ha augmentat un 3,8% i un 5,2% a Madrid. Per altra banda, les empreses de més de 200 treballadors també han augmentat en termes relatius més que el conjunt d'empreses amb assalariats entre 2013 i 2018, de manera que és pot concloure que la dimensió empresarial mitjana ha tendit a augmentar entre 2000 i 2018 –impulsant també per aquesta via l'augment actual i potencial de la productivitat.

Amb perspectiva de futur, el dinamisme que condueix a l'augment de la dimensió i l'eficiència empresarial continuarà sent una variable impulsora fonamental de la millora de la productivitat i de la competitivitat, que cal acompanyar amb polítiques de defensa de la competència, però també amb polítiques industrials i d'accés al finançament que afavoreixin la consolidació de projectes empresarials competitius a nivell internacional.

Canvi estructural

Un altra font important d'augment de la productivitat a nivell agregat són els canvis en la composició sectorial de l'economia, en favor d'activitats més intensives en capital físic, humà i tecnològic. En aquest sentit, l'any 2000 les economies catalana i espanyola partien d'estructures productives molt diferents en comparació amb les economies europees de referència, amb un biaix important en favor d'activitats relativament més intensives en treball poc qualificat. Entre 2009 i 2012 l'estructura productiva de l'economia catalana canvia significativament i s'alinea en un grau elevat amb l'europea.

El cas més notori és el de la construcció, amb un nivell de productivitat relativament baix, i que entre 2000 i 2007 representava un 10,7% del PIB català, molt per sobre del 5,9% a la UEM-12 durant el mateix període. Entre 2013 i 2017 aquest valor s'havia reduït al 4,8% a Catalunya, pràcticament en línia amb la mitjana de la UEM-12 (5,0%).

En el cas de la indústria manufacturera, més productiva que la mitjana de l'economia, Catalunya partia de percentatges sobre el PIB propers al 25% l'any 2000, superiors a la mitjana europea, més propera al 20%. Entre 2000 i 2009, el pes de les manufactures en el PIB català es redueix sense interrupció any rere any fins a mínims a l'entorn del 17% entre 2008 i 2013, convergint amb el pes de les manufactures a la UEM-12 en aquest mateix període. Entre 2014 i 2017 la indústria manufacturera augmenta el seu pes en l'economia catalana seguint una pauta molt similar a l'observada al conjunt de l'economia europea –fins a situar-se el 2007 en un 18,1% del PIB, unes dècimes per sobre del 17,3% registrat a la UEM-12 el mateix any.

Les diferents economies comparades en aquest estudi mostren participacions de les manufactures molt diferents entre sí. Àustria se sembla més a Catalunya en aquest sentit, amb un pes de la indústria manufacturera del 18,6% entre 2013 i 2017, mentre que a Dinamarca és de només el 14,2%. El País Basc destaca amb un pes del 24,8%, mentre que Madrid se situa en un percentatge proper al de Dinamarca, amb un 13,8%.

La diferència més persistent en estructura productiva de Catalunya amb la UEM-12 és el pes superior en el PIB dels sectors de serveis més intensius en treball de baixa i mitjana qualificació, que engloba el comerç, el transport i el turisme. Ara bé, aquest sector agrupat mostra una participació relativament estable, amb un lleuger augment entre el 24,7% de mitjana entre 2000 i 2007 i el 25,7% entre 2014 i 2017. A la UEM-12 també s'observa un pes relativament estable d'aquest sector, però inferior i lleugerament decreixent (del 19,2% al 18,7%). Catalunya també mostra valors superiors en el pes d'aquest sector en comparació amb Àustria, Dinamarca, el conjunt de l'economia espanyola, Madrid i el País Basc. Cal subratllar, però, que el pes d'aquestes activitats de serveis a les economies austríaca i danesa és també força estable i significatiu –a l'entorn del 20% o superior.

Finalment, també cal destacar que el sector més dinàmic és el que agrupa els serveis intensius en capital tecnològic (informació i comunicacions), immobiliari (activitats immobiliàries) i financer (serveis financers). El pes d'aquest sector a Catalunya augmenta des del 26% observat l'any 2000 al 33,3% el 2018. Al conjunt de la UEM-12 també augmenta significativament fins al 31,7%, partint d'un nivell superior al de Catalunya l'any 2000. El cas més destacat en aquest respecte és el de Madrid, on aquests tipus de serveis passen del 33,0% entre 2000 i 2007 a un 40,2% entre 2014 i 2017. A Àustria i Dinamarca també s'aprecien augments significatius en el pes d'aquest grup d'activitats, però fins a nivells menys elevats que a Catalunya.

En conjunt, l'economia catalana ha transitat al llarg del segle XXI cap a una estructura productiva similar a l'europea, amb participacions de la construcció, les manufactures i els serveis intensius en capital similars –partint d'una composició sectorial molt diferent a principis de segle. La participació relativament més elevada dels serveis intensius en treball poc o mitjanament qualificat no ha augmentat significativament al llarg del període i, per tant, no es pot concloure que hagi frenat a la baixa el creixement de la productivitat a nivell agregat –a diferència de l'augment de pes de la construcció durant la fase expansiva. La disminució del pes de la construcció i l'augment de pes de les manufactures i dels serveis intensius en capital sí són part d'un canvi estructural consistent amb un augment sostenible del valor afegit per treballador. Amb horitzó de futur la qüestió no és tant una recomposició de l'estructura productiva per grans sectors d'activitat, que probablement seguirà pautes similars a les observades al conjunt d'Europa, com l'ascens en la cadena de valor dins de cada sector d'activitat. És important recordar que els diferencials de productivitat de Catalunya amb les economies més desenvolupades es comú a tots els sectors d'activitat. L'economia catalana és menys productiva que l'austríaca i la danesa en manufactures i en comerç, en transport i en turisme. Tots els sectors són susceptibles d'incorporar el progrés tècnic i organitzatiu en els seus processos productius i especialitzar-se en segments d'activitat de més valor afegit. Però aquest progrés només pot donar-se en paral·lel amb l'augment dels nivells formatius i de les capacitats tecnològiques, en combinació amb mecanismes d'assignació dels recursos eficients i alineats amb una regulació pública de qualitat.

Treball

Les diferències estructurals amb la UEM-12 són particularment evidents en el cas del mercat de treball. Cal destacar, en primer lloc, que Catalunya registra una taxa d'activitat (percentatge de persones actives sobre la població entre 15 i 64 anys) ascendent entre 2000 i 2013 i sistemàticament superior a les mitjanes europea i espanyola (77,7% de mitjana a Catalunya, 71,1% a la UEM-12 i 73,4% a Espanya entre 2000 i 2017). Entre les economies de referència d'aquest estudi només Dinamarca mostra una taxa mitjana d'activitat superior (79,5%).

Per altra banda, la taxa mitjana d'atur a Catalunya entre 2000 i 2017 (14,1%) és també superior a la mitjana de la UEM-12 (9,6%) i del conjunt de l'economia espanyola (16,5%), mentre que durant la fase expansiva 2002-2007 el nivell mitjà de l'atur a Catalunya (8,3%) va ser molt similar a la mitjana europea (8,7%). La característica diferencial principal pel que fa a la taxa d'atur entre Catalunya i la UEM-12 és la major volatilitat que mostra al llarg del cicle econòmic. Mentre que a la UEM-12

la taxa d'atur augmenta suaument després de 2008 per tornar als nivells de 2002 a partir de 2012, a Catalunya, com al conjunt de l'economia espanyola, l'atur es dispara durant la fase recessiva per baixar de nou ràpidament durant la recuperació. Part d'aquesta volatilitat té una component sectorial específica associada amb l'expansió i posterior contracció al sector de la construcció. Però també està reflectint deficiències en els mecanismes d'ajustament al mercat de treball, que es posen de manifest en la coincidència durant el principi de la fase recessiva d'uns salaris nominals i reals a l'alça amb una taxa d'atur també a l'alça.

La taxa de temporalitat és un altre element que separa Catalunya d'Europa. Partint de nivells superiors al 30% durant els anys d'expansió, es redueix durant els primers anys de la fase recessiva –reflectint el fet que l'ajustament va recaure principalment en els contractats temporals– però torna a augmentar els últims anys, sense arribar als nivells anteriors a la crisi. Destaca l'estabilitat d'aquesta taxa a la UEM-19, a l'entorn d'una taxa mitjana del 15%, en comparació amb les fluctuacions que s'observen a les economies catalana i espanyola, al voltant d'una taxa mitjana del 19,9% a Catalunya i del 25,0% a Espanya entre 2013 i 2017.

Per últim, un altra diferència estructural al mercat laboral entre Catalunya i Europa és l'ocupació a temps parcial, que és ascendent a totes les economies analitzades al llarg del període 2000-2017, però amb grans diferències entre territoris. Així, a Catalunya passa del 9,3% entre 2000-2007 al 14,6% entre 2013-2017 –significativament per sota del 17,1% i el 22,3% per a la UEM-19 durant els mateixos períodes. Les diferències amb Àustria i Dinamarca són encara més destacades, amb valors del 28,1% i del 26,0% al final de l'últim període, respectivament. En canvi, el conjunt de l'economia espanyola, Madrid i el País Basc mostren valors similars als de Catalunya.

En conjunt, el funcionament del mercat laboral a Catalunya i Espanya mostra dues característiques diferencials importants en comparació amb les altres economies europees, en especial amb les més avançades: (a) l'ajustament més en quantitats (persones ocupades) que en preus (salaris nominals i reals) i altres paràmetres de la relació laboral (flexibilitat en les hores treballades a les variacions de la demanda i les condicions dels mercats), i (b) una utilització més extensiva (ràpida creació i destrucció de llocs de treball) que intensiva (adaptació als canvis sense extingir la relació laboral) del factor treball. Amb horitzó de futur l'augment sostingut de la productivitat i del benestar a l'economia catalana dependran en bona mesura de la capacitat per adaptar gradualment les institucions que regulen les relacions laborals a paràmetres més propers als de les economies europees més avançades.

Capital

L'altra font de divergència estructural amb la UEM-12 ha estat el comportament del mercat de capitals en sentit ampli. Els profunds desequilibris i la correcció posterior que van marcar les fases expansiva i recessiva de les economies catalana i espanyola tenen el millor reflex en l'evolució del crèdit bancari com a percentatge del PIB. L'any 2002 el pes del crèdit sobre el PIB a Catalunya i Espanya coincidia amb el nivell mitjà a la UEM-12. L'any 2017, per primera vegada en quinze anys, ha tornat a coincidir. Entremig s'observen les conseqüències de la bombolla creditícia liderada pels sectors immobiliari i constructor, fins a arribar a màxims propers al 170% del PIB cap a 2009.

En el cas de les economies catalana i espanyola cal relacionar l'elevada volatilitat observada al mercat de capitals amb la igualment elevada volatilitat del cost de capital durant el mateix període, mesurat en termes del tipus d'interès real a llarg termini (utilitzant el deflactor del PIB). Durant la fase expansiva, el cost real del capital a Catalunya i Espanya es va situar progressivament per sota dels nivells mitjans registrats a la UEM-12, fins a arribar a nivells negatius –com a conseqüència conjunta de la caiguda dels tipus d'interès del deute públic espanyol coincidint amb la integració en la UEM i d'un diferencial d'inflació superior. La fase recessiva i el principi del procés de desendeutament venen precedits d'un augment ràpid i intens dels tipus d'interès reals, fins a superar àmpliament els valors mitjans europeus i arribar a màxims que els duplicaven cap a 2012. A partir d'aquesta data la política monetària del BCE contribueix a la normalització i els tipus d'interès reals a les economies catalana i espanyola tornen a convergir amb la mitjana europea.

En la mesura que la sostenibilitat d'un determinat nivell d'endeutament depèn de factors com els tipus d'interès reals, i que els fluxos de capital entre economies estan influïts pels diferencials en el cost i en la rendibilitat esperats del capital invertit, les variacions dels tipus d'interès reals entre territoris –fins i tot dins d'una zona monetària compartida– contribueixen decisivament a explicar els diferencials observats en l'evolució del deute amb relació al PIB. La convergència observada els últims anys en termes d'endeutament relatiu amb la mitjana europea situa l'economia catalana en una posició d'equilibri –sense tenir en compte el deute públic, no analitzat en aquest estudi. De cara al futur un dels deures pendents és reduir la dependència del crèdit bancari i ampliar la participació d'altres fonts de finançament més flexibles i adaptables per finançar projectes d'expansió i consolidació empresarial amb un pes important dels actius intangibles. Un exemple seria el capital risc, en les dues vessants de *private equity* i *venture capital*.

Competitivitat

Una economia oberta i integrada en una unió econòmica i monetària més àmplia ha de ser necessàriament competitiva. La competitivitat és la capacitat de les empreses per produir i vendre obtenint un benefici almenys equivalent al que obtindrien invertint el mateix capital en opcions alternatives amb el mateix nivell de risc. Des d'aquesta perspectiva, la competitivitat és un dels principals factors determinants de la inversió i, per tant, de la productivitat. Depèn de la interacció entre productivitat, preus i costos, determina la internacionalització de l'economia i contribueix decisivament a configurar el model productiu.

Comerç

L'economia catalana es pot considerar com a especialment oberta a l'exterior, quan se sumen les transaccions comercials amb l'estranger i amb la resta de l'economia espanyola: un 121,7% del PIB, segons la Taula Input-Output (TIO) elaborada per Idescat per a l'any 2014, que es compara amb valors propers al 100% per a Àustria i Dinamarca. Quan es consideren només les compres i vendes de béns i serveis amb l'estranger el grau d'obertura cau al 69,2% el 2014, un valor lleugerament inferior al calculat a la TIO de 2001 (72,1%).

Des de l'any 2001 el pes de les exportacions de béns i serveis a l'estranger ha superat sempre els fluxos comercials amb la resta de l'economia espanyola,

però mentre que els primers s'han mantingut relativament estables el segons han anat perdent pes continuadament amb relació al PIB, de manera que els fluxos amb l'estranger han anat guanyant pes relatiu. Quan es considera només el comerç de béns, els fluxos comercials totals han augmentat progressivament entre 2000 i 2017, fins a representar un 145,0% de la producció total de béns el 2017. En aquest cas els fluxos de béns amb l'estranger han augmentat fins a representar un 104,2% el 2017, mentre que els fluxos de béns amb la resta de l'economia espanyola han disminuït des del 58,7% el 2000 al 40,7% el 2017.

Per altra banda, el saldo comercial de béns i serveis de l'economia catalana amb l'estranger, que reflecteix en part l'evolució de la competitivitat, ha passat d'una posició negativa durant la fase expansiva (–7,4% entre 2000 i 2007) a reduir-se ràpidament amb la crisi i assolir valors positius durant la recuperació (1,9% entre 2004 i 2017). Aquest fet podria estar reflectint un canvi estructural en el patró de creixement, ja que en el passat les fases expansives anaven acompanyades de dèficits creixents en la balança comercial. La comparació amb Àustria i Dinamarca mostra que són economies que han mantingut saldos comercials positius al llarg de tot el període considerat (3,3% a Àustria i 6,8% a Dinamarca entre 2013 i 2017).

Quan es considera només el comerç de béns, Catalunya sempre ha registrat un saldo comercial significativament negatiu amb l'estranger (del –12,7% de la producció total de béns el 2000 al –9,1% el 2017). En canvi, ha registrat sempre un saldo comercial significativament positiu amb la resta de l'economia espanyola (del 16,3% del 2000 al 11,6% del 2017). En comparació, Madrid registra saldos comercials sistemàticament negatius amb l'estranger (-53,5% el 2017) i també amb la resta de l'economia espanyola (-18,3% el 2017). El País Basc, al seu torn, manté un elevat saldo comercial positiu amb l'estranger (10,4% el 2017) i una balança pràcticament neutre amb la resta de l'economia espanyola (0,9% el 2017).

Aquestes xifres són un clar exponent de models productius molt diferenciats: mentre que a Catalunya una part de la indústria manufacturera afegeix valor als béns intermedis procedents de l'estranger per exportar-los transformats a la resta de l'economia espanyola, el País Basc, també molt industrial, està més orientat al comerç amb l'estranger, amb un avantatge competitiu revelat pel signe positiu de la seva balança comercial (de béns). En canvi, Madrid és molt deficitària amb tots els territoris en l'intercanvi de béns, fonamentant la seva economia en els serveis –especialment els més intensius en capital: informació i comunicacions, activitats immobiliàries i serveis financers– i en els fluxos monetaris associats amb el funcionament de l'aparell central de l'Estat.

Quan es consideren les exportacions de béns i serveis a preus constants, entre 2000 i 2017 han augmentat a Catalunya un 84,3% acumulat, un valor molt similar al 85,2% al conjunt de la UEM-12 i superior al 72,2% de l'economia espanyola. En temes anuals equival a un augment del 3,7%, molt superior al del PIB, igual al de la UEM i superior al d'Àustria (3,6%) i Dinamarca (3,0%). Aquesta diferencial positiu es manté entre 2014 i 2017: 5,3% a Catalunya i 4,8% a la UEM-12.

Pel que fa només a les exportacions totals de béns (a l'estranger i a la resta de l'economia espanyola) han augmentat el seu pes sobre el total de la producció a Catalunya (del 65,7% el 2000 al 73,8%

el 2017), però com a resultat d'un augment de participació de les vendes a l'estranger (fins al 47,6% el 2017) i una pèrdua de pes de les destinades a la resta de l'economia espanyola (26,2% el 2017). Cal destacar que aquest canvi de pesos relatius també s'observa a Madrid i al País Basc. De fet, la indústria madrilenya, més petita que la catalana, està cada vegada més orientada a l'exterior, amb un pes de les vendes a l'estranger del 53,8% el 2017. El mateix fenomen també s'observa a l'economia basca, que ha passat de vendre el 27,5% de la seva producció de béns a l'estranger l'any 2000 al 44,4% el 2017. Tant Madrid com el País Basc han reduït el pes que representen les vendes de béns a la resta de l'economia espanyola, fins a assolir percentatges no molt diferents dels observats a l'economia catalana.

En conjunt, les dades de comerç exterior de Catalunya mostren un elevat equilibri global entre vendes i compres a l'exterior –quan se sumen els fluxos amb l'estranger amb els fluxos amb la resta de l'economia espanyola. Mantenir aquest equilibri en el futur és una de les claus que han de permetre assolir i consolidar un patró de creixement sostenible i en línia amb el potencial al llarg dels propers anys. Per aconseguir-ho és essencial una evolució compassada de preus, costos i productivitat, tal com es comenta més endavant.

Inversions

L'evolució de les inversions exteriors de/a l'economia catalana també mostra un comportament tendencialment positiu al llarg del període 2000-2017, tant quan s'analitzen els fluxos financers com l'evolució del VAB generat per filials d'empreses estrangeres amb establiments productius a Catalunya. Utilitzant els valors acumulats de set anys, la inversió estrangera a Catalunya mostra una tendència creixent des del 2009 i fins al 2017, amb valors sobre el propi PIB similars als del conjunt de l'economia espanyola (12,4% a Catalunya i 13,2% Espanya entre 2013 i 2017). El pes que representa Catalunya sobre el total de la inversió estrangera (acumulada de set anys) al conjunt de l'economia espanyola, se situa el 2017 en el 18,6%, un valor similar a la participació del PIB català en l'espanyol i lleugerament superior al que representava l'any 2000 (18,3%).

Pel que fa a les inversions de Catalunya a l'estranger, calculades també en valors acumulats de set anys, mostren un valor relativament estable i proper al 13% del PIB català entre 2000 i 2013, per disminuir a percentatges a l'entorn del 9% entre 2013 i 2017. En canvi, les inversions a l'exterior representen valors superior al 60% del PIB de Madrid i del 30% del PIB del País Basc al llarg de tot el període. Com a conseqüència, el pes de Catalunya en les inversions a l'exterior del conjunt de l'economia espanyola és més reduït que el seu pes en el PIB, mentre que Madrid representa dues terceres parts amb dades de 2017.

Les dades referides a inversions estrangeres, procedents de la font DataInvex, tenen el problema de que agrupen en un mateix valor els imports associats amb compres i vendes de participacions financeres en empreses amb les inversions que representen generació d'ocupació i augment de la capacitat productiva. Una altra manera de copsar la importància de la inversió estrangera en un territori és a partir de les dades referides a les filials d'empreses estrangeres radicades al país. Des d'aquesta perspectiva, el percentatge que representa el VAB de les filials d'empreses estrangeres a Catalunya sobre el PIB català ha anat en constant augment

des del 2000, fins a representar el 9,3% el 2016 –un valor inferior al 12,5% del conjunt de l'economia espanyola, una xifra molt influïda pel 25,1% de Madrid. En canvi, al País Basc la participació en el VAB de multinacionals estrangeres és molt més reduïda (5,3% el 2017). En termes del pes que representa Catalunya sobre el conjunt d'Espanya, se situa a l'entorn del 25% –per sota de valors propers al 50% en el cas de Madrid.

En conjunt, aquestes xifres són congruents amb el procés d'internacionalització de l'economia catalana i la seva creixent integració en els fluxos d'intercanvi de l'economia mundial. Cal destacar, però, el fet que Catalunya, amb una base industrial potent, tendeix progressivament a ser més receptora que emissora de capitals a l'exterior –en contrast amb el País Basc, que es també una economia eminentment industrial. Destaca especialment el contrast amb Madrid, molt més integrada que Catalunya en els fluxos d'inversió de l'economia mundial, molt concentrats en les branques d'especialització d'aquesta economia: serveis professionals i tècnics, informació i comunicacions, activitats immobiliàries i serveis financers.

Preus, salaris i productivitat

L'evolució de preus i salaris nominals a Catalunya i Espanya entre 2000 i 2017 és simptomàtica de la pauta de divergència de la mitjana europea durant la fase expansiva i correcció dels desequilibris acumulats durant la fase recessiva, comportament característic d'aquestes economies. Prenent com a referència de l'evolució dels preus el deflactor del PIB entre 2000 i 2007, aquest indicador creix a Catalunya a un ritme mitjà anual del 3,8%, gairebé el doble del 2,2% registrat a la UEM-12. Entre 2008 i 2013 el signe del diferencial s'inverteix (0,7% a Catalunya i 1,2% a la UEM-12) i també entre 2014 i 2017 (0,5% versus 1,1% respectivament), corregint en gran part el diferencial acumulat durant la fase expansiva. La comparació amb l'economia espanyola mostra una major tendència a la inflació a Catalunya que a Espanya, Madrid i el País Basc en el conjunt del període 2000-2017. Al final del període (2017) el diferencial de preus a Catalunya amb relació amb la UEM-12 se situa un 9% per sobre del valor inicial l'any 2000.

L'evolució de la remuneració monetària per assalariat (que inclou principalment salaris i cotitzacions socials) a Catalunya segueix un perfil temporal similar al dels preus amb relació a la UEM-12: una primera fase de divergència entre 2000 i 2007 (4,0% a Catalunya versus 2,3% a la UEM-12) seguida d'una segona fase de correcció i retorn a la convergència en nivells entre 2008 i 2013 (1,6% i 2% respectivament) i 2014 i 2017 (0,5% i 1,3%). Com en el cas dels preus, al final del període (2017) el diferencial de la remuneració per assalariat a l'economia catalana amb la mitjana de la UEM-12 se situa encara 9 punts percentuals per sobre en comparació amb l'any 2000. En el conjunt del període 2000-2017 Catalunya només és superada per Dinamarca en inflació salarial nominal (2,3% versus 2,7%, respectivament). Quan la comparació es fa en nivells, la remuneració per assalariat a Catalunya representa un 94,1% de la mitjana de la UEM-12 el 2017, a preus corrents i en PPA, el que implica un augment en comparació amb el 91,2% de l'any 2000. En comparació amb el conjunt de l'economia espanyola els salaris monetaris són un 7,7% superiors a Catalunya, el que representa un augment del diferencial inicial registrat el 2000 (4,5%).

A efectes del poder adquisitiu dels treballadors i de l'impacte sobre el PIB en volum el que compta són els salaris reals, que mostren una evolució

temporal molt diferent. La remuneració per assalariat a Catalunya en termes reals, descomptant el deflactor del PIB, ha augmentat un 7% acumulat entre 2000 i 2017 –per sobre del 3% registrat a la UEM-12 i al mateix ritme que al conjunt de l'economia espanyola. En termes equivalents, els salaris reals han augmentat a Catalunya un 0,4% mitjà anual (Idescat) entre 2000 i 2017, al mateix ritme que a la UEM-12. A Dinamarca els salaris reals mostren un creixement superior (0,9%) i a Àustria lleugerament inferior (0,3%).

Quan la comparació es fa per subperíodes el principal augment es produeix durant l'etapa recessiva 2008-2013 (0,9% a Catalunya i 0,8% a la UEM-12), en contrast amb el menor creixement registrat durant la fase expansiva 2000-2007 (0,2% a Catalunya i a la UEM-12). Aquest fenomen és congruent amb la hipòtesi que els preus tendeixen a augmentar amb més força que els salaris quan la demanda de béns i serveis pressiona a l'alça, i en canvi augmenten per sota quan la demanda s'afebleix. És a dir, els salaris reals tendeixen a ser contracíclics (i els marges empresarial procíclics). Les dades de l'INE mostren un perfil d'evolució quantitativament diferent, però qualitativament similar. Segons aquesta font estadística, durant la fase expansiva la remuneració real per assalariat hauria registrat un creixement negatiu a Catalunya, Espanya, Madrid i el País Basc, seguida d'un creixement positiu superior al publicat per Idescat entre 2008 i 2014. En conjunt, els salaris reals a Catalunya haurien augmentat al mateix ritme que al conjunt de l'economia espanyola i que els altres territoris de referència entre 2000 i 2014 (0,2%), per sota del valor segons Idescat, però mostrant un perfil temporal contracíclic. Durant l'últim període analitzat (2014-2017) els salaris reals a Catalunya s'estanquen (segons Idescat), en contrast amb un creixement mitjà del 0,3% a la UEM-12. Segons l'INE la remuneració real per assalariat augmenta a Catalunya (0,3%) i s'estanca a Espanya durant el mateix període. En conjunt, la imatge que es desprèn d'aquestes dades (prenent com a referència principal Idescat) és un creixement tendencial dels salaris reals a Catalunya alineat de mitjana a llarg termini amb el del conjunt de la UEM-12 (0,4%), però inferior al creixement observat del PIB per ocupat durant el mateix període (0,8% a Catalunya i 0,5% a la UEM-12).

Per altra banda, la diferència entre el creixement dels salaris monetaris i la productivitat representa el creixement dels costos laborals unitaris nominals (CLUN). Un creixement dels CLUN superior als registrats en economies clients i competidores representa una pèrdua de competitivitat i, a la inversa, un creixement dels CLUN inferior implica un augment de la competitivitat. Entre els anys 2000 i 2008 les economies catalana i espanyola han perdut ràpidament competitivitat per aquesta via en comparació amb la UEM-12, com a conseqüència d'un augment dels salaris monetaris (i en paral·lel dels preus) superior a la mitjana de la UEM-12, combinat amb un menor augment de la productivitat durant el mateix període. A partir de 2009 la moderació salarial i l'augment de la productivitat reverteixen aquest procés i els CLUN es redueixen, front d'un augment moderat però continuat a la UEM-12. Com a resultat, l'any 2017 les economies catalana i espanyola havien recuperat plenament el nivell relatiu de competitivitat amb la UEM-12 de l'any 2000 –en termes dels CLUN.

Distribució

Un indicador relacionat amb l'anterior són els costos laborals unitaris reals (CLUR), que són la diferència entre els costos laborals unitaris nominals

i el creixement dels preus de producció (el deflactor del PIB). Quan els preus creixen per sobre dels costos laborals unitaris nominals, els reals decreixen i la participació de les rendes del treball en la renda nacional es redueix –i a la inversa. Quan preus i costos laborals unitaris nominals creixen a la mateixa taxa, la participació dels factors en la renda agregada és estable i els salaris reals creixen en línia amb la productivitat. Mentre que quan el creixement dels preus supera el dels CLUN, els salaris reals creixen per sota de la productivitat –i a la inversa.

Entre 2000 i 2017 s'observen vàries fases diferenciades pel que fa a l'evolució de preus, costos i distribució de la renda a l'economia catalana. Durant els primers anys de la fase expansiva els salaris monetaris i els CLUN van créixer ràpidament, però els preus ho van fer a un ritme encara superior, de manera que els salaris reals i els CLUR van disminuir. Durant la fase de maduració del cicle i els primers anys de crisi els salaris monetaris van créixer més que la suma de preus i productivitat, de manera que les rendes del treball van guanyar pes en la renda agregada. Aquesta evolució canvia de signe amb la crisi, amb un creixement dels salaris monetaris inferior a la suma de preus i productivitat, fent retrocedir de nou els CLUR continuadament fins al final de la sèrie, el 2017.

La diferència amb la UEM-12 en aquest respecte és important. Als països de la UEM-12 els salaris reals també han tendit a créixer menys que la productivitat entre 2000 i 2017, però el diferencial entre aquests dos elements ha estat equivalent a una variació mitjana anual del –0,1%, clarament inferior al –0,4% observat a Catalunya. Dinamarca és de nou l'excepció, amb un creixement dels salaris reals superior al de la productivitat. Com a resultat, la participació de les rendes del treball en el PIB a la UEM-12 s'ha mantingut relativament estable entre els anys 2000 i 2017, fluctuant moderadament a l'entorn de valors mitjans entre el 47% i el 48%. En el cas de Catalunya, com en el conjunt de l'economia espanyola, la participació de les rendes del treball en el PIB ha registrat fluctuacions a l'alça i a la baixa molt més acusades en comparació amb la UEM-12, amb un moderat descens tendencial des del 47,8% de mitjana entre 2000 i 2007 i el 46,5% entre 2014 i 2017. Al final del període, el 2017, la participació de les rendes del treball en el PIB català se situava en un valor (46,9% segons Idescat i 48,0% segons INE) molt similar a la mitjana de la UEM-12 (47,7%). De nou, l'excepció és Dinamarca, amb una participació ascendent de les rendes del treball en el PIB, fins a assolir nivells mitjans significativament superiors als de la UEM-12 entre 2014 i 2017 (55,0%) –reflectint un model socioeconòmic clarament diferenciat de Catalunya però també de la mitjana europea.

Amb perspectiva de futur cal tenir en compte que una part de les fluctuacions en la participació de les rendes del treball i empresarials en el PIB es pot considerar de naturalesa cíclica i, per tant, transitòria i reversible. No obstant això, la major volatilitat en la distribució de la renda agregada observada a les economies catalana i espanyola, en comparació amb altres economies europees, reflecteix una major propensió històrica al conflicte i al desequilibri en les relacions entre empreses i treballadors, en el context d'un marc institucional amb menors nivells de cooperació social en comparació amb altres països del Nord i Centre d'Europa. Les fortes oscil·lacions en la competitivitat característiques de les economies catalana i espanyola són causa i també conseqüència d'altres desequilibris i disfuncions en el funcionament dels

mercats i en el marc institucional –i troben ressò en la també elevada volatilitat de l'atur i de l'ocupació al llarg del cicle. En el futur, per poder mantenir nivells elevats i sostinguts d'inversió productiva i canalitzar de manera efectiva la transformació del model productiu, serà fonamental articular el diàleg social al voltant d'uns objectius compartits de país a llarg termini.

Equitat

Juntament amb la productivitat i la competitivitat, l'equitat en la distribució personal de la renda és el tercer pilar que ha de fonamentar un model de creixement equilibrat, inclusiu i sostenible a llarg termini. Es poden considerar tres tipus d'equitat: intrageneracional, intergeneracional i interterritorial. És a dir: entre persones que coexisteixen en un mateix territori; entre diferents generacions que se succeeixen en el territori i entre persones que habiten territoris diferents d'una mateixa comunitat política.

Des del punt de vista intrageneracional el nivell mínim acceptable d'equitat en societats plenament democràtiques seria el que garanteix la igualtat d'oportunitats a tots els ciutadans, amb independència dels atributs de gènere, de raça o de classe de cada individu. Això implica, com a mínim, garantir el dret universal a unes prestacions bàsiques de salut, educació i altres serveis socials fonamentals, modulades o no segons la renda disponible de les famílies. Més enllà d'aquest nivell mínim cada societat ha de determinar quin nivell de desigualtat en els resultats està disposada a acceptar, o en quin grau creu que ha de compensar o donar suport als més desfavorits com a resultat de l'actuació dels mecanismes de mercat. Per altra banda, es poden considerar dos classes d'actuacions públiques encaminades a garantir un determinat nivell d'equitat: les predistributives, que actuen abans de que es produeixi la distribució de la renda en el mercat (per exemple, subvencionant la formació continuada dels treballadors) i les redistributives, actuant directament sobre la distribució de la renda personal via fiscalitat i prestacions socials.

Fiscalitat i prestacions socials

Els impostos directes suportats per les famílies a Catalunya com a percentatge de la seva renda disponible ha tendit a augmentar, des del 13,1% de mitjana entre 2000 i 2007 al 14,1% entre 2014 i 2016. La pressió fiscal al conjunt de la UEM-12 per aquest concepte també ha augmentat i supera els valors mitjans de Catalunya entre un (14,0% entre 2000 i 2007) i dos punts percentuals (16,0% entre 2014 i 2016). Les diferències amb Àustria (18,7% de mitjana aquest últim període) i especialment amb Dinamarca (57,0%) són encara més accentuades. El conjunt de l'economia espanyola també registra un augment de la pressió fiscal per aquest concepte, però se situa sempre per sota dels valors mitjans a Catalunya (12,6% entre 2014 i 2016). Madrid mostra una pressió fiscal superior, consistent amb una renda personal mitjana també superior. En el cas del País Basc, amb una renda per càpita significativament superior a la catalana, suporta una càrrega impositiva directa sobre les famílies inferior a la que suporten a Catalunya (11,0% de mitjana entre 2000 i 2016, en comparació amb un 13,4% a Catalunya en el mateix període).

Pel que fa a les prestacions socials per càpita (que inclouen les pensions, entre altres transferències a les famílies), a Catalunya han registrat un creixement anual mitjà del 0,9% entre 2000 i 2016, inferior a l'observat al conjunt de la UEM-12 i de

l'economia espanyola (1,2% en ambdós casos), a Àustria (1,8%), Dinamarca (1,3%), Madrid (1,3%) i, especialment, al País Basc (2,1%). Durant l'últim subperíode (2014-2017), el valor de les prestacions socials a Catalunya es redueix (–0,6% en taxa mitjana anual), mentre que augmenta a la UEM-12 (1,2%), Espanya (0,1%), Madrid i al País Basc (0,4% als dos territoris). Quan es considera el nivell relatiu de les prestacions socials per càpita de Catalunya en comparació amb els altres territoris, a preus corrents i ajustats amb paritat de poder adquisitiu (PPA) en el cas dels països europeus, amb la UEM-12 és del 81,9% de mitjana entre 2014 i 2016, però també és inferior quan es compara amb el conjunt de l'economia espanyola (93,6%). Les diferències amb Àustria (69,0%) i Dinamarca (67,6%) són molt grans, però també són remarcables amb el País Basc (82,4%), que gaudeix d'un nivell de prestacions socials per càpita homologable a l'europeu. En la comparació amb Madrid el nivell de Catalunya en l'últim subperíode és d'un 93,6%.

D'aquestes dades es desprenen dues conclusions importants: primer, una gran diferència amb els països europeus, més gran que la que s'observa amb la pressió fiscal directa i, segon, un diferencial negatiu i persistent per aquest concepte amb Espanya, Madrid i, especialment, amb el País Basc –la qual cosa apunta a un dèficit d'equitat interterritorial que caldria corregir. En el futur pròxim Catalunya haurà d'afrontar, com els altres països europeus, un *shock* demogràfic i també un *shock* tecnològic, que posaran a prova la resiliència dels mecanismes d'adaptació al canvi de l'economia i del conjunt de la societat. Al seu torn, l'adaptació al canvi generarà demandes creixents sobre el sistema de prestacions socials, amb importants implicacions fiscals. Per tant, serà fonamental posar les bases que permetin millorar els estàndards actuals d'equitat als tres nivells: intrageneracional, intergeneracional i interterritorial.

Desigualtat

L'estudi considera tres indicadors que intenten quantificar, des de diferents perspectives, el grau de desigualtat en la distribució personal de la renda després de l'actuació redistribuïdora del sector públic: l'anomenat índex de Gini, el coeficient S20/S80 i la taxa de persones sota risc de pobresa o exclusió social. L'índex de Gini és el més complet, ja que té en compte el grau de desigualtat general entre tots els segments de renda, de 0 a 100 (de menys a més desigual). D'acord amb aquest indicador Catalunya mostra un nivell de desigualtat el 2017 del 31,8%, moderadament superior al de la UEM-12 (30,5%), però clarament inferior al d'Espanya (34,1%). Àustria (27,9%) i Dinamarca (27,6%) mostren nivells de desigualtat significativament inferiors a la mitjana europea, mentre que Madrid té un nivell elevat i similar a la mitjana espanyola (34,2%). Malauradament, no es disposa d'una sèrie estadística prou llarga d'aquest indicador en el cas de Catalunya (comença el 2013), per la qual cosa no serveix per analitzar l'evolució temporal amb perspectiva suficient.

La ràtio S20/S80 quantifica el nombre de vegades que la renda del 20% de la població amb majors ingressos supera la renda del 20% amb menys ingressos. Per tant, és més aviat un indicador de polarització social, que mostra la diferència entre els més rics i els més pobres (en renda, no en riquesa). En aquest cas la sèrie estadística comença el 2004 i ens permet comprovar un augment de la polarització entre el principi i el final de la sèrie a tots el territoris de referència –excepte el País Basc, on decau en l'últim període. En el cas de Catalunya

passa de 4,9 de mitjana entre 2004 i 2007 a 5,8 entre 2008 i 2013, i 6,0 entre 2014 i 2017. En línia amb els resultats que es desprenen per l'índex de Gini, els valors mitjans de la ràtio S20/S80 a Catalunya l'últim període són superiors als de la UEM (5,2) però inferiors al d'Espanya (6,7). De nou, Àustria i Dinamarca destaquen per mostrar nivells de polarització social clarament inferiors a la mitjana europea (4,1 en ambdós casos), mentre que a Madrid són superiors (7,1) i al País Basc inferiors (5,2) i alineats amb la mitjana de la UEM.

Finalment, la taxa de persones sota risc de pobresa o exclusió social com a percentatge del conjunt de la població mesura la proporció de persones amb un nivell de renda inferior al considerat necessari per mantenir un nivell de vida amb uns mínims conforts. En aquest cas els nivells d'aquesta taxa observats a Catalunya són ascendents (del 17,4% de mitjana entre 2004 i 2007 al 19,7% entre 2014 i 2017), però no molt diferents als d'Àustria (18,4% de mitjana l'últim període) i Dinamarca (17,4%). En canvi, a Espanya la taxa de pobresa passa del 24,2% entre 2004 i 2007 al 28,1% entre 2014 i 2017. Madrid és el territori on més ha augmentat (del 15,4% el primer període al 20,5% l'últim), mentre que al País Basc s'observa un augment modest per acabar en nivells inferiors als d'Àustria i Dinamarca (d'un 15,4% entre 2000 i 2007 al 15,8% entre 2014 i 2017).

Una part de l'augment de la desigualtat que posen de manifest aquestes xifres, més o menys intens segons el territori, és de caràcter cíclic i, per tant, transitori i reversible. En el cas de Catalunya i Espanya una part important de l'augment de la desigualtat es deu a una taxa d'atur més elevada i volàtil que als altres països europeus. Però també poden haver altres factors més estructurals, que caldria analitzar. En conjunt, Catalunya no mostra grans diferències amb el nucli europeu representat per la UEM i manté nivells de desigualtat inferiors al del conjunt de l'economia espanyola. La comparació amb Àustria i Dinamarca subratlla les grans diferències de model socioeconòmic que separen Catalunya d'aquests països, mentre que la comparació amb el País Basc reforça la constatació d'un dèficit important d'equitat interterritorial.

Cicle i tendència

Durant la primera dècada del segle XXI l'economia catalana, com el conjunt de l'economia espanyola, ha seguit un patró de creixement desequilibrat en comparació amb altres economies europees. En molts aspectes l'economia catalana sembla haver fet un recorregut d'anada i tornada entre 2000 i 2017. Variables com l'endeutament del sector privat, els costos laborals unitaris i el saldo comercial s'han tornat a situar al final del període en nivells relatius similars als registrats al principi del període, coincidint amb la integració en la UEM. En altres aspectes, com és el cas de la renda familiar disponible, el que s'observa és un retrocés en termes relatius amb el conjunt de la UEM. En aquest camí d'anada i tornada es pot identificar una primera fase de "falsa convergència" amb les economies europees més desenvolupades, en la que es registra una millora significativa de la majoria dels indicadors que mesuren la posició relativa de Catalunya, i una segona fase de correcció dels desequilibris acumulats durant la fase expansiva, en la que aquests mateixos indicadors retornen als seus valors inicials.

Un segon fet estilitzat, complementari de l'anterior, és l'elevada volatilitat observada en la trajectòria de determinades variables. Preus, salaris, produc-

ció i ocupació fluctuen en el cas de les economies catalana i espanyola amb molta més amplitud al llarg del cicle, en comparació amb altres economies europees. Aquesta característica, en combinació amb l'anterior, suggereix una tercera que les resumeix i les explica: un patró de creixement amb fortes contradiccions internes, que van donar lloc inicialment a una major inflació relativa entre 2000 i 2009, seguida d'una major deflació salarial en anys posteriors; a un major endeutament durant la fase expansiva, seguit d'un igualment intens procés de desendeutament en la fase recessiva; i a una taxa d'atur molt superior a partir de 2009, desprès d'un augment extraordinari de l'ocupació en comparació amb altres països europeus. La clau per entendre aquestes oscil·lacions passa per recordar que amb anterioritat a la integració en la UEM les economies catalana i espanyola resolien les contradiccions derivades de demandes inconsistents amb el potencial productiu de l'economia per la via de les devaluacions –entre altres mecanismes de correcció dels desequilibris acumulats. Això ja no és possible dins d'una zona monetària compartida i els conflictes no resolts –derivats de la inconsistència entre les demandes de consum i d'inversió i la capacitat de producció– afloren en forma d'una excessiva volatilitat en els mecanismes d'ajustament diferents als tipus de canvi.

L'any 2000, Catalunya partia d'un nivells de benestar –sigui en termes de renda disponible o de serveis i prestacions públiques– significativament inferiors als països del nucli de la UEM. L'expansió associada amb els primers anys de la UEM va estimular demandes d'augment salarial, de provisió d'infraestructures i de béns i serveis públics bàsics associats amb l'Estat del Benestar a un ritme més ràpid del que el potencial de creixement de l'economia era capaç d'absorbir de forma equilibrada. Aquesta contradicció o conflicte entre el creixement de la demanda nominal i el de la capacitat d'oferta real va donar lloc a un model de creixement molt orientat a la demanda domèstica i amb un diferencial d'inflació significatiu i persistent amb la UEM-12. Com a conseqüència del diferencial d'inflació i de l'expansió accelerada del mercat interior el cost del capital –els tipus d'interès reals– es va reduir molt més que a la resta de la UEM-12, atraient finançament de l'exterior que va contribuir a impulsar el creixement desmesurat de la construcció. La indústria, en canvi, va sortir perjudicada per la doble via de l'augment dels costos interns i de la pèrdua d'incentius a exportar, davant d'un mercat domèstic en forta expansió. Són els anys en què molt indicadors es disparen a l'alça i es convergeix transitòriament amb el nucli de la UEM en renda per càpita –tot i el considerable augment de la població, procedent majoritàriament de la immigració.

La crisi financera mundial desencadenada el 2008 posa fi a la fase expansiva, però també a tot un patró de creixement que de sobte es revela insostenible. Els tipus d'interès reals pugen ràpidament per sobre de la mitjana de la UEM-12 i les condicions de finançament es tornen de cop més restrictives. Com a resultat, el model de creixement heretat, molt dependent de la demanda interna, cau pel seu propi pes i l'atur augmenta ràpidament, mentre que els salaris continuen creixent els primers any de la crisi amb la inèrcia del passat recent. La frenada en sec de la inversió, seguida d'una caiguda continuada de l'ocupació i del consum privat, acaba traslladant-se a preus i salaris, que tendeixen a créixer persistentment per sota de la mitjana de la UEM-12. Amb la recuperació gradual de la competitivitat perduda i de la demanda mundial es passa a un nou patró de creixement, impulsat pel sector exterior,

amb el lideratge de la indústria i del turisme. Ara és l'oferta productiva la que supera la demanda domèstica i la diferència es tradueix en un saldo comercial amb l'estranger positiu. No obstant, un model de creixement basat en un augment dels salaris reals significativa i sistemàticament inferior a l'increment de la productivitat genera les seves pròpies contradiccions i és igualment insostenible a llarg termini. És previsible que aquesta situació es reverteixi al llarg dels propers anys i les rendes del treball tornin a guanyar participació en el PIB. En qualsevol cas, seria desitjable treballar per posar les bases d'un model de creixement amb un equilibri més estable entre demanda externa i interna, salaris i beneficis empresarials, renda familiar disponible i consum públic.

En síntesi, en el temps transcorregut del segle XXI fins a la publicació d'aquest estudi, l'economia catalana ha mostrat un millor comportament relatiu que la UEM-12 en la "quantitat" del creixement (volum del PIB, llocs de treball, població) i un pitjor comportament relatiu en la "qualitat" d'aquest creixement (PIB per càpita, RFD per càpita). Amb horitzó 2030 l'economia catalana hauria de transitar des del patró de creixement característic dels primers 15 anys del segle XXI, basat fonamentalment en acumular més treball i més capital físic, a un model orientat a la millora de l'eficiència en la utilització dels recursos productius i a la generació de nous recursos i, per tant, a una major qualitat del creixement que es tradueixi en una millora sostinguda del benestar per al conjunt de la població.

7. Conclusions

L'economia catalana amb horitzó 2030

Conclusions

Entre els anys 2000 i 2017, Catalunya ha registrat taxes de creixement del PIB, de la població i de l'ocupació superiors a la mitjana dels 12 estats fundadors de la UEM i similars a les del conjunt de l'economia espanyola. També ha superat per aquests conceptes al País Basc i a algunes de les economies europees més avançades i dinàmiques, com Àustria i Dinamarca. Com a conseqüència, l'economia catalana ha guanyat pes en el PIB de la UEM-12 i ha mantingut un pes pràcticament estable en el PIB espanyol. I si es pren com a referència el subperíode de recuperació 2014-2017, l'economia catalana també supera per aquests mateixos conceptes a les economies amb les que s'ha comparat en aquest estudi –incloent en aquest cas Madrid.

Per tant, l'estudi ens mostra que, entre 2000 i 2017, Catalunya ha superat a les economies de referència pel que fa als principals fluxos o "quantitats" que caracteritzen el creixement econòmic (PIB, població i ocupació) –amb excepció de Madrid. No obstant això, el comportament de l'economia catalana en termes de les principals ràtios que determinen la "qualitat" del creixement (per exemple, el PIB per càpita i la Renda Familiar Disponible per càpita) és millorable. El PIB per càpita mostra un moderat creixement positiu, però inferior a totes les economies de referència, mentre que la renda disponible a disposició de les famílies, deflactada per tenir en compte l'evolució dels preus, es manté pràcticament estancada al mateix nivell de l'any 2000 –mostrant un pitjor comportament que la resta d'economies. Durant els últims quatre anys (2014-2017), aquestes variables han registrat un major creixement a Catalunya que a les altres economies, però partint de nivells relatius inferiors prenent com a base l'any 2000.

Com a conseqüència, al llarg dels anys transcorreguts del segle XXI, coincidint pràcticament amb el període d'integració en la UEM, Catalunya ha avançat posicions relatives en termes de creixement en volums o quantitats, però ha tendit a divergir dels principals països europeus en la traducció d'aquest creixement en benestar i qualitat de vida –aproximat per variables com el PIB per càpita o la RFD per càpita. La raó immediata que explica un pitjor comportament relatiu del PIB per càpita a Catalunya és el fet que tant el PIB com la població han crescut més que a altres economies, però el diferencial en termes de creixement de la població ha estat superior al diferencial en termes de PIB.

Tanmateix, aquesta és una explicació superficial. La raó profunda d'aquesta divergència és un patró de creixement més orientat a créixer en quantitats –acumulant volums superiors de treball i capital físic– que en qualitat –generant capital tecnològic, fent un ús més eficient dels recursos disponibles i posant les bases per a un creixement més equilibrat i sostenible. Triar entre diferents models de creixement és una opció de política econòmica, però, sobretot, és una decisió estratègica de futur que ha de ser assumida i compartida pel conjunt de la societat. El cos de l'estudi analitza les principals variables de les que depèn un creixement orientat a la millora sostenible del benestar de les persones, agrupades en tres conceptes bàsics: productivitat, competitivitat i sostenibilitat (social i ambiental).

La **productivitat** es pot mesurar en termes del VAB a preus constants per hora treballada o persona ocupada, o per l'anomenada Productivitat Total dels Factors (PTF), que tracta de mesurar aquella part de la productivitat del treball que no depèn de l'acumulació de capital per treballador, sinó de l'eficiència amb la que es combinen treball i capital. El primer fet a destacar és que la productivitat del treball a l'economia catalana ha augmentat

més que a la mitjana de la UEM-12 i que al conjunt de l'economia espanyola –tant en el període llarg 2000-2017, com en el curt 2014-2017. Catalunya també ha superat per a aquest concepte a Madrid –i pràcticament s'iguala amb el País Basc.

No obstant això, quan s'analitzen els determinants de la productivitat del treball s'observa com els principals factors explicatius d'aquest millor comportament relatiu de l'economia catalana són una major acumulació de recursos productius amb tecnologia incorporada (és a dir, un major creixement de la inversió en béns d'equipament i altres actius per treballador) i una forta reestructuració del teixit empresarial durant els anys de crisi, que han elevat la productivitat agregada mitjançant la desaparició dels establiments menys eficients –amb la corresponent destrucció d'ocupació. En canvi, la generació de tecnologia pròpia, representada per la inversió en R+D com a percentatge del PIB, ha tendit a disminuir –mentre que a les economies europees continuava creixent fins i tot durant els pitjors anys de la crisi. Pel que fa a la formació –que és inversió en capital humà– els nivells formatius de la població activa catalana han millorat progressivament al llarg dels anys, però les altres economies han millorat a ritmes similars –de manera que els diferencials en la dotació de capital humà es mantenen en nivells relatius semblants als de l'any 2000.

Malgrat haver guanyat posicions relatives, l'any 2017 la productivitat del treball a Catalunya encara se situava per sota dels principals països europeus –especialment quan la comparació es fa amb Àustria i Dinamarca. Per convergir amb la mitjana europea, amb horitzó 2030, el PIB per hora a l'economia catalana hauria de créixer a l'entorn de l'1,5% durant els propers 10 anys, en taxa mitjana anual –el que representa un augment de 0,5 dècimes en relació amb la mitjana històrica de l'1% entre 2000 i 2017, i de 0,6 dècimes per sobre de la mitjana de la UEM-12 en el mateix període. No obstant això, a mesura que Catalunya s'apropa a la frontera tecnològica cada vegada serà més difícil assolir aquest objectiu només incorporant tecnologia de l'exterior, via nous béns de capital. Per fer un salt qualitatiu que permeti un creixement superior i sostingut de la productivitat caldrà potenciar el desenvolupament de recursos estratègics propis associats amb el capital físic, humà i tecnològic: des de les infraestructures crítiques de les quals depèn la connectivitat de l'economia (port, aeroport i Corredor Mediterrani), al desplegament d'un sistema formatiu millor adaptat a les necessitats canviants del mercat de treball i un millor aprofitament de les capacitats científiques en forma de potencial tecnològic a disposició de les empreses. Aquest salt de qualitat en el patró de creixement només pot avançar en paral·lel amb la transformació de l'estructura productiva en tres dimensions complementàries: l'impuls cap una major expansió i dimensió empresarials basades en el suport a la emprenedoria, la innovació i la internacionalització; la creixent especialització en mercats i segments d'activitat més intensius en capital humà i tecnològic; i una major eficiència i competència als mercat de béns i serveis, treball i capitals. Caldria fixar prioritats, establir objectius quantificables i proposar línies d'actuació periodificades i contrastables per a cada un d'aquests aspectes –monitoritzant regularment els avenços/retrocessos assolits.

El segon pilar, la **competitivitat**, és la capacitat per traduir la productivitat en vendes i, per tant, en salaris i beneficis empresarials. Depèn de la interacció entre preus, costos i productivitat i és condició de viabilitat per a una economia oberta i integrada en una zona monetària més àmplia, com és el cas

de l'economia catalana. El grau de competitivitat, juntament amb els impulsos relatius de la demanda mundial i la demanda domèstica, determinen el saldo comercial i la contribució del sector exterior al creixement. Una forma de mesurar la competitivitat d'una economia en termes relatius amb altres economies és mitjançant el concepte de costos laborals unitaris nominals; és a dir, el cost laboral en termes monetaris que és necessari per generar un determinat volum de producció. Quan els costos laborals unitaris nominals en un territori augmenten més ràpidament que els d'altres països als que es ven i amb els que es competeix, es produeix una pèrdua de competitivitat que força les empreses a reduir els marges i a perdre rendibilitat per mantenir la quota de mercat o, alternativament, mantenir preus i marges a costa de perdre quota de mercat.

L'any 2017 els costos laborals unitaris nominals de l'economia catalana van tornar al mateix nivell relatiu amb el conjunt de la UEM-12 de l'any 2000. És a dir, l'economia catalana ha recuperat plenament la competitivitat en costos perduda durant el període expansiu 2000-2007. Ara bé, l'evolució de la competitivitat a les economies catalanes i espanyola entre 2000 i 2017 mostra un comportament anòmal en comparació amb el nucli europeu. Mentre que a les economies europees de referència els costos laborals unitaris nominals creixien a una taxa moderada i relativament estable al llarg de tot el període, a les economies catalana i espanyola es disparen durant la fase expansiva i es contrauen durant la fase recessiva. Com a resultat, l'economia catalana passa per una primera fase de creixement orientada a la demanda domèstica i liderada pels salaris –que creixen amb força en termes reals durant els últims anys de la fase expansiva–, amb un dèficit comercial creixent amb l'estranger i nivells d'endeutament privat insostenibles a llarg termini. La irrupció de la crisi econòmica i financera fa inviable aquest model i reorienta el creixement cap a un patró enfocat principalment cap a la demanda externa i liderat per la recuperació dels beneficis empresarials, acompanyat d'un superàvit comercial amb l'estranger, al temps que els nivells d'endeutament privat es redueixen fins convergir de nou amb Europa –reproduint el mateix moviment d'anada i tornada observat pels costos laborals unitaris nominals.

Aquesta evolució "ciclotímica" de la competitivitat a les economies catalana i espanyola en comparació amb les europees és expressió d'una disfunció profunda. Històricament, les economies catalana i espanyola han tendit a generar periòdicament demandes de distribució de les rendes nominals –orientades a finançar la despesa domèstica– superiors al potencial de l'economia per satisfer-les en condicions d'equilibri financer amb l'exterior. Aquesta contradicció generava una inflació diferencial amb els principals països clients i competidors que es resolia, eventualment, per la via de les devaluacions. Amb la integració en la UEM aquesta mecanisme d'ajustament ja no és possible, mentre que els desequilibris entre demanda i capacitat de producció poden persistir durant més temps –fins que s'esgota el recurs al finançament extern. Altres economies europees disposen de mecanismes de concertació social i coordinació política més efectius, resolent els conflictes distributius per la via del pacte social i polític.

Amb horitzó 2030, els agents socials i polítics de l'economia catalana s'haurien de proposar pactar respectant els principis d'un creixement equilibrat i sostenible a llarg termini, impulsat per la productivitat i condicionat per la competitivitat en el marc de la UEM. Aquests principis són, en primer lloc,

mantenir un creixement dels costos laborals unitaris nominals alineat amb la mitjana de la UEM-12. I, en segon lloc, alinear el creixement dels salaris reals amb el creixement de la productivitat del treball. Quan aquestes condicions es compleixen la distribució funcional de la renda entre treball i capital s'equilibra, la competitivitat es manté estable i el poder adquisitiu de la població augmenta en línia amb l'augment de la capacitat productiva. En el cas de Catalunya, la participació de les rendes del treball en el PIB el 2017 és similar a la registrada al conjunt de la UEM-12, però ha fluctuat a l'alça i a la baixa amb molta més amplitud entre 2000 i 2017 –reflectint desviacions més acusades entre el creixement de la productivitat i el creixement dels salaris reals, en els dos sentits.

En conjunt, els salaris reals a l'economia catalana segons Idescat han crescut un 0,4% mitjà anual entre 2000 i 2017 –exactament al mateix ritme que ho han fet al conjunt de la UEM-12. Segons l'INE han crescut un 0,2% mitjà anual en el mateix període –igual en aquest cas que el conjunt de l'economia espanyola. Durant els últims anys (2014-2017), aquestes s'han estancat (segons Idescat) i, donat que la productivitat del treball ha crescut de mitjana un 0,9%, els marges empresarials s'han recuperat –permetent el desendeutament i reforçant la capitalització de les empreses. És previsible que en els propers anys, a mesura que la recuperació es consolida i la taxa d'atur es redueix, els salaris reals tornin a créixer per sobre de la productivitat i la participació de les rendes del treball en el PIB augmenti. Però més enllà d'aquestes oscil·lacions cícliques, el que és fonamental és arribar a acords d'ampli abast perquè les fluctuacions econòmiques no es tradueixin tant intensament en ajustaments via quantitats –ocupació– i ho facin més per la via de preus, salaris nominals i flexibilitat en les condicions de treball. Un creixement sostenible a llarg termini hauria d'estar liderat equilibradament per la demanda interna i per la demanda externa –assumint una participació tendencialment estable de la suma de les exportacions i les importacions en el PIB– i hauria d'anar acompanyat per un creixement compassat de salaris i beneficis, igual en cada cas en termes reals a la suma dels creixements de la productivitat i de l'ocupació.

Entre 2000 i 2017 les exportacions de béns i serveis de Catalunya a l'estranger, calculades a preus constants, han tendit a créixer a un ritme molt similar a la mitjana de la UEM-12 i superior al creixement del PIB (3,7% les exportacions versus 1,7% el PIB). Tant les inversions estrangeres com el VAB generat per filials d'empreses estrangeres han mantingut creixements mitjans sostinguts i tendeixen a augmentar la seva participació en el PIB. Entre 2000 i 2017 també s'ha intensificat el grau d'integració de l'economia catalana en l'economia mundial, guanyant pes relatiu les transaccions comercials amb l'estranger, enfront de les transaccions amb la resta de l'economia espanyola (un tret comú a les economies de Madrid i el País Basc, que també augmenten la interacció amb l'estranger al temps que perden pes relatiu els fluxos amb la resta de l'economia espanyola). No obstant això, quan s'analitzen els saldos comercials (de béns industrials) Catalunya continua mantenint l'habitual patró històric que combina un important dèficit amb l'estranger amb un igualment significatiu superàvit amb la resta de l'economia espanyola.

Cal destacar que l'economia catalana –com l'espanyola– han aconseguit aquests últims anys mantenir un saldo comercial positiu en la balança de béns i serveis (incloent el turisme), tot i haver recuperat ritmes de creixement prou dinàmics de la

demanda domèstica. Aquest fet podria ser indicatiu d'un canvi qualitatiu del patró de creixement, però és encara massa aviat per afirmar-ho amb certesa. A mesura que la recuperació es consolidi i la demanda interna prengui el relleu a la demanda externa, es posarà a prova la capacitat per mantenir un superàvit estructural (de béns i serveis) amb l'estranger. Darrere d'aquest superàvit hi ha una llarga fase de moderació salarial, però també una millora estructural de l'oferta exportable que exemplifica la profunda resiliència del teixit empresarial català que ha sobreviscut a la crisi. En el futur, els guanys de competitivitat s'hauran de recolzar principalment en l'impuls empresarial dins d'un marc institucional propici a l'augment sostenible de la productivitat.

L'equitat o **sostenibilitat** social –juntament amb l'ambiental– és el tercer pilar d'un creixement equilibrat i sostenible a llarg termini. En el futur, els canvis demogràfics, tecnològics, geopolítics i mediambientals posaran en tensió les demandes creixents d'una major equitat amb les exigències també creixents de la competitivitat. Si per equitat s'entén una distribució dels fruïts del creixement socialment desitjable després de l'actuació del sector públic, hi almenys tres dimensions importants a considerar: l'equitat intrageneracional entre la població resident al territori en un mateix període; l'equitat intergeneracional entre generacions successives residents en el territori, i l'equitat interterritorial entre residents en diferents territoris que comparteixen una mateixa unió fiscal i/o monetària.

L'any 2000 Catalunya partia d'uns nivells de provisió de béns i serveis i públics molt inferiors a la mitjana europea –amb una major diferència percentual que l'observada en termes de PIB per càpita. Entre 2000 i 2007, aprofitant i a la vegada retroalimentant la fase expansiva, el consum públic per habitant va créixer a un ritme extraordinari, fins assolir uns nivells de provisió de béns i serveis públics molt superior als inicials de l'any 2000 –tot i que encara per sota de la mitjana europea. No obstant això, amb la crisi, els nivells assolits de benestar social es van demostrar insostenibles financerament. Les inevitables polítiques d'austeritat en un context de forta restricció al finançament –públic i privat– van provocar una forta caiguda des dels màxims, aguditzant la percepció social d'una pèrdua absoluta de benestar. A partir de 2014, el consum públic per habitant es recupera amb taxes de creixement de nou superiors al PIB per càpita, per acabar situant-se significativament per sobre dels valors inicials de l'any 2000 –sense haver recuperat els màxims del 2007.

Per altra banda, la renda familiar disponible també augmenta amb força durant la fase expansiva, a cavall de l'intens augment de l'ocupació, per disminuir amb la crisi i l'increment de l'atur. Com a resultat, la renda familiar disponible a Catalunya, deflactada per tenir en compte l'evolució dels preus, es manté estancada en els nivells de l'any 2000 –un comportament pitjor que el del PIB per càpita. Una part de l'explicació d'aquesta diferència és que la renda disponible d'altres sectors institucionals ha guanyat pes relatiu –com seria el cas de les empreses, que inclou les rendes generades i no distribuïdes a les famílies, i de les administracions públiques, que extrauen per la via fiscal una fracció de la renda bruta de les famílies per finançar béns i serveis públics.

Per tant, entre 2000 i 2017 s'ha produït una reassignació dels fruïts de creixement des del consum privat al consum públic, que malgrat tot ha guanyat pes relatiu en el total, i del consum present al consum futur, en la mesura que la major renda

disponible a disposició de les empreses permet el desendeutament i eventualment es tradueix en una major inversió que implica un augment de la capacitat de consum en el futur. Des d'aquest punt de vista, el diferencial entre PIB per càpita i RFD per càpita no implica necessàriament una pèrdua absoluta de benestar, sinó més aviat una recomposició entre les diferents fonts del benestar: entre privat i públic; present i futur. Ara bé, no és una recomposició neutra en termes socials, sinó que implica una important redistribució de les rendes entre sectors institucionals –famílies, empreses i administracions públiques– i entre diferents segments de la població.

Els indicadors relatius a la distribució personal de la renda després de l'acció del sector públic via impostos i transferències mostren un augment moderat però sostingut de la desigualtat a Catalunya, com també al conjunt d'Europa, al llarg d'aquest segle. En nivells, la catalana és una societat moderadament més desigual que la mitjana europea, però significativament menys desigual que l'espanyola. Una de les causes principals, encara que no única, d'aquesta major desigualtat relativa és l'augment tendencial de la taxa d'atur. Per tant, la primera mesura i la més efectiva contra la desigualtat és reduir permanentment l'atur. La segona és potenciar el creixement de la productivitat, tot garantint un augment dels salaris reals compassat amb els augments del PIB per hora treballada. Des d'aquesta perspectiva, productivitat, competitivitat i equitat són elements indestriables d'un mateix patró de creixement equilibrat i sostenible a llarg termini.

Entre 2000 i 2016 també s'observa un augment moderat però continuat de la pressió fiscal directa que recau sobre les famílies, en paral·lel amb un augment més que proporcional de les prestacions i transferències socials. Si aquestes tendències persisteixen –o, molt possiblement, s'intensifiquen– el resultat serà una propensió estructural al dèficit públic de mitjana al llarg del cicle. Els casos d'Àustria i Dinamarca mostren que nivells superiors de prestacions i serveis públics, per ser sostenibles a llarg termini, han d'anar acompanyats de nivells proporcionalment superiors de pressió fiscal. Destaca, per exemple, el fet que el nivell de la renda familiar disponible a Dinamarca sigui similar al de Catalunya –quan aquest país disposa d'un PIB per càpita superior. L'explicació és que els nivells de prestacions i serveis públics al país escandinau són també molt superiors, el que implica una pressió fiscal igualment molt superior a la mitjana europea. En última instància es tracta de decisions polítiques que han d'estar legitimades socialment. En el futur, davant l'envelliment inevitable de la població catalana, caldrà prendre decisions importants que requeriran l'aplicació de criteris transparents d'equitat intergeneracional, i reclamaran un debat públic obert, responsable i indefugible, sobre la composició i l'equilibri entre despesa pública i pressió fiscal.

Quan la comparació es fa amb el conjunt de l'economia espanyola es posa de manifest un dèficit d'equitat interterritorial persistent, que hauria de posar en qüestió el marc de finançament entre territoris dins de la unió fiscal que representa l'Estat espanyol. Les dades mostren que les famílies catalanes suporten una pressió fiscal superior a la mitjana espanyola –tal com correspon al seu major nivell de renda– però reben a canvi un nivell de prestacions i transferències socials per habitant sistemàticament inferior. L'anàlisi de l'estoc de capital públic per territoris, per altra banda, reflecteix un esforç inversor acumulat –tant amb relació al

PIB com per habitant– també inferior a la mitjana espanyola. En el cas del País Basc, amb un PIB per càpita superior, les famílies suporten una pressió fiscal inferior a la catalana –i també a la mitjana espanyola– i gaudeixen d'un nivell de prestacions i transferències socials molt superior –homologable a la mitjana de la UEM-12. En la comparació amb Madrid destaca el valor també superior de les prestacions socials per habitant i, sobretot, l'elevat volum que representa el consum públic per habitant –influït per les despeses associades amb el funcionament de l'aparell de l'Estat, que contribueixen a dinamitzar l'economia del territori en la mesura que s'efectuen en aquest territori.

Finalment, l'elevada volatilitat cíclica de l'economia catalana alerta de la importància de no confiar en excés en la bona evolució temporal de determinats fluxos econòmics (més PIB, més ocupació o, fins i tot, més PIB per càpita) sense tenir en compte també l'evolució dels estocs associats amb aquests fluxos (per exemple, l'estoc de deute i els estocs de capital productiu, humà i tecnològic). La qualitat i l'estabilitat del creixement a llarg termini depenen en gran mesura de prestar la deguda atenció als episodis de desviació sistemàtica de determinades ràtios dels seus valors d'equilibri a llarg termini. Durant el període 2000-2007 hauria d'haver saltat l'alarma quan el percentatge del deute privat sobre el PIB semblava créixer indefinidament. En el futur caldrà prestar especial atenció al percentatge que representen el deute públic i el deute extern amb relació al PIB –i també a l'evolució dels estocs d'actius reals que, juntament amb l'impuls empresarial, són el fonament de la capacitat productiva d'un país.

Amb **horitzó 2030** Catalunya haurà d'afrontar els reptes i aprofitar les oportunitats que plantegen els profunds canvis demogràfics, tecnològics, geopolítics i mediambientals ja en curs, construint sobre les seves pròpies fortaleses. L'estudi mostra que la comparació amb altres economies no es pot fer sense considerar les especificitats geogràfiques, històriques i també culturals que les diferencien, així com els condicionants associats amb els respectius marcs institucionals. La generalització de les tecnologies digitals té efectes disruptius en tots els sectors econòmics, sense excepció. Alguns d'aquests efectes contribueixen a la relocalització i descentralització de determinades activitats manufactureres que en el passat es van deslocalitzar o reduir als serveis centrals –la qual cosa és positiva per a una economia amb una forta base industrial distribuïda en tot el territori, com és la catalana. Per altra banda, les tecnologies digitals també afavoreixen la concentració de determinades activitats empresarials de provisió de serveis d'alt valor afegit en unes poques grans ciutats amb projecció global.

En aquest sentit, la comparació amb Madrid pot ser equívoca. L'economia de la capital de l'Estat s'ha especialitzat precisament en aquelles branques de serveis d'alt valor afegit i molt intensives en capital tecnològic, immobiliari i financer (comunicacions, activitats immobiliàries, serveis professionals i intermediació financera) que premien la centralitat del posicionament en una ciutat amb capitalitat política. L'altra cara d'aquest model és un dèficit comercial (de béns) elevat i persistent, que ha de ser compensat amb els ingressos procedents de les inversions i els serveis associats amb la centralitat. Per tant, és un model que depèn críticament de la posició que ocupa en un determinat context institucional. El cas del País Basc tampoc és del tot comparable al de Catalunya, ja que malgrat compartir una base industrial potent no disposa d'una àrea metropolitana amb la

dimensió i la projecció internacional de Barcelona. L'economia catalana pot aspirar a aprofitar la revolució digital en els dos sentits: enfortint el teixit de mitjanes empreses manufactureres distribuïdes arreu del territori i, al mateix temps, potenciant l'ecosistema científic, professional i tecnològic que té com a centre de gravetat a l'àrea metropolitana de Barcelona. El lligam entre aquestes dues dimensions del desenvolupament econòmic és un sistema d'infraestructures aeroportuàries, logístiques i comercials de primer nivell internacional, amb potencial per arribar a ser el principal node de connexió d'Europa amb Àfrica i Àsia a través d'una posició privilegiada a la Mediterrània. La base i el catalitzador de tots aquests elements és la capacitat d'impuls d'un teixit empresarial autòcton ampli i diversificat, amb arrels històriques profundes i obert a l'economia global.

Des d'aquesta perspectiva, el futur econòmic per a Catalunya amb horitzó 2030 passa per l'eix "indústria–logística–ciència i tecnologia", assentat sobre una base empresarial diversificada, dinàmica i oberta a l'exterior. En aquest sentit, la comparació amb Àustria i Dinamarca posa de manifest que la principal diferència de Catalunya amb aquestes dues economies no rau en el pes del sector manufacturer –molt similar al d'Àustria i superior al de Dinamarca– ni en una major dependència dels serveis relacionats amb el comerç, el transport o el turisme –el pes d'aquests sectors a les economies austríaca i danesa no és, en conjunt, molt diferent. La principal diferència és el protagonisme del capital humà i tecnològic en l'economia i en el conjunt de la societat, però també i molt especialment la qualitat del marc institucional. En última instància, la qualitat del creixement econòmic depèn de la qualitat, més o menys inclusiva o extractiva, de les institucions pròpies de cada economia. No és tant una qüestió de major o menor regulació, com d'una millor regulació i eficiència als sectors públic i privat i de la seva interacció. Tot i que aquest estudi no ha aprofundit en l'anàlisi de les qüestions institucionals, cal no oblidar que a llarg termini són un factor decisiu en la transformació –o la paràlisi– d'una determinada realitat econòmica i social.

Annex I

Quadres-síntesi de tendències

Quadres-síntesi de tendències

Quadre síntesi de tendències. Catalunya

Taxes de creixement anual compost / Mitjana del període

	2000-07 2000-07	2007-13 2008-13	2013-17 2014-17	2000-17 2000-17
I. PIB, OCUPACIÓ I PRODUCTIVITAT				
PIB	3,5	-1,6	3,2	1,6
Població	2,0	0,5	0,0	1,0
PIB per càpita	1,4	-2,0	3,1	0,6
Ocupació	3,3	-2,9	2,4	0,8
PIB/ocupat	0,2	1,3	0,8	0,7
II. FACTORS DE CREIXEMENT: RECURSOS PRODUCTIUS				
Inversió productiva per ocupat	3,8	-0,8	3,5	2,1
Inversió de l'Estat en infraestructures/PIB[1]	1,0	0,9	0,3	0,8
Despesa pública en educació per càpita[2]	3,9	-1,6	1,9	1,4
Població amb formació primària o inferior/pobl. activa	52,5	45,8	40,7	47,6
Població amb formació superior/pobl. activa	27,4	32,0	38,1	31,3
Taxa d'abandonament escolar	31,5	28,1	19,0	27,6
Despesa total en R+D/PIB[2]	1,3	1,6	1,5	1,4
Ocupats en act. científiques i tecnològiques/pobl. activa	21,0	21,0	24,3	21,7
III. FACTORS DE CREIXEMENT: ESTRUCTURA PRODUCTIVA				
Total empreses amb assalariats[3]	nd	-2,6	0,3	-1,1
Empreses amb més de 200 assalariats[3]	nd	-3,4	2,9	-0,3
Empreses de més de 1.000 assalariats[3]	nd	-2,1	4,0	0,9
VAB de les manufactures/VAB total	22,3	17,7	18,5	19,9
VAB dels serveis intensius en capital/VAB total	24,2	27,8	28,7	26,4
Taxa d'atur[4]	8,3	17,9	17,0	14,1
Taxa de temporalitat[4]	24,7	19,2	20,2	21,5
Taxa d'ocupació a temps parcial	9,3	13,0	14,4	11,7
Tipus d'interès real a llarg termini	0,5	4,0	1,4	1,9
Crèdit al sector privat/PIB	111,7	160,4	112,7	128,2
IV. COMPETITIVITAT				
Grau d'obertura: béns i serveis*[5]	72,1	66,5	63,9	69,2
Saldo comercial: béns i serveis/PIB*	-7,4	-1,3	1,8	-3,3
Exportacions: béns i serveis*	4,7	1,4	5,3	3,7
Exportacions: béns i serveis/PIB*	27,3	27,8	33,0	28,7
Inversions de l'estranger/PIB	9,4	9,3	12,7	10,1
Inversions a l'estranger/PIB	13,1	13,1	8,4	12,0
Deflactor del PIB	4,1	0,7	0,6	2,1
Salaris monetaris	3,6	1,7	0,9	2,3
Salaris reals	-0,5	1,0	0,3	0,2
Costos laborals unitaris nominals (CLUN)	3,5	0,4	0,1	1,5
Costos laborals unitaris reals (CLUR)	-0,7	-0,3	-0,5	-0,5
Remuneració nominal dels assalariats/PIB	49,1	50,4	48,0	49,3
V. EQUITAT				
Renda Familiar Disponible Bruta (RFDB) per càpita[2]	0,8	-1,9	1,6	-0,1
Consum públic per càpita	4,2	0,7	2,2	2,4
Impostos directes i cotitzacions suportats per les famílies/RFDB[2]	13,1	13,5	14,0	13,4
Prestacions i transferències socials a les famíles per càpita[2]	1,3	1,2	-0,6	0,9
Índex de Gini	nd	nd	32,1	—
Ràtio S20/S80[6]	4,9	5,8	6,0	5,6

[1]Primer any disponible, 2001
[2]Últim any disponible, 2016
[3]Primer any disponible, 2008; últim any disponible, 2018
[4]Primer any disponible, 2002
[5]Les dades corresponen als valors del 2001, 2005, 2011 i 2014, en lloc dels períodes indicats
[6]Primer any disponible, 2004
*Les dades fan referència amb l'estranger
nd: no disponible
Nota: en el cas que Catalunya tingui dos valors (INE i Idescat), s'ha prioritzat el valor de l'INE

Quadre síntesi de tendències. UEM12•

	Taxes de creixement anual compost / Mitjana del període			
	2000-07 2000-07	2007-13 2008-13	2013-17 2014-17	2000-17 2000-17
I. PIB, OCUPACIÓ I PRODUCTIVITAT				
PIB	1,9	-0,3	1,9	1,1
Població	0,5	0,3	0,3	0,4
PIB per càpita	1,4	-0,6	1,6	0,8
Ocupació	1,1	-0,4	1,1	0,6
PIB/ocupat	0,8	0,1	0,7	0,5
II. FACTORS DE CREIXEMENT: RECURSOS PRODUCTIUS				
Inversió productiva per ocupat	1,9	-1,0	3,7	1,3
Població amb formació primària o inferior/pobl. activa*	35,7	30,0	25,9	31,6
Població amb formació superior/pobl. activa*	21,6	26,2	29,6	24,9
Taxa d'abandonament escolar*	18,1	14,8	11,4	15,5
Despesa total en R+D/PIB[2]*	1,8	2,0	2,1	1,9
Ocupats en act. científiques i tecnològiques/pobl. activa*	26,9	29,7	31,9	29,0
III. FACTORS DE CREIXEMENT: ESTRUCTURA PRODUCTIVA				
VAB de les manufactures/VAB total	18,2	16,1	17,0	17,2
VAB dels serveis intensius en capital/VAB total	30,2	31,7	31,9	31,1
Taxa d'atur[3]	8,7	10,1	10,5	9,6
Taxa de temporalitat[3]	15,4	15,4	15,6	15,4
Taxa d'ocupació a temps parcial*	17,1	20,6	22,3	19,4
Tipus d'interès real a llarg termini*	2,0	2,5	0,2	1,8
Crèdit al sector privat/PIB[1]*	99,5	111,9	97,0	103,3
IV. COMPETITIVITAT				
Grau d'obertura: béns i serveis[4]	68,0	70,1	81,0	84,1
Saldo comercial: béns i serveis/PIB	1,7	1,7	1,9	2,3
Exportacions: béns i serveis	5,0	1,4	4,8	3,7
Exportacions: béns i serveis/PIB	35,5	39,9	45,1	39,1
Deflactor del PIB	2,2	1,2	1,1	1,5
Salaris monetaris	2,3	2,0	1,3	2,0
Salaris reals	0,2	0,8	0,3	0,4
Costos laborals unitaris nominals (CLUN)	1,5	1,8	0,6	1,4
Costos laborals unitaris reals (CLUR)	-0,6	0,7	-0,4	-0,1
Remuneració nominal dels assalariats/PIB	47,1	47,9	47,7	47,5
V. EQUITAT				
Renda Familiar Disponible Bruta (RFDB) per càpita[2]	1,1	-0,7	1,1	0,4
Consum públic per càpita	1,3	0,6	1,0	1,0
Impostos directes i cotitzacions suportats per les famílies/RFDB[2]	14,0	14,8	16,1	14,7
Prestacions i transferències socials a les famíles per càpita[2]	1,1	1,2	1,2	1,2
Índex de Gini[5]**	nd	30,4	30,7	30,5
Ràtio S20/S80[5]**	nd	4,9	5,2	5,0

[1]Primer any disponible, 2001
[2]Últim any disponible, 2016
[3]Primer any disponible, 2002
[4]Les dades corresponen als valors del 2001, 2005, 2011 i 2014, en lloc dels períodes indicats
[5]Primer any disponible, 2008
nd: no disponible
•Segons el cas, *UEM=19 o **UEM evolutiva

Quadre síntesi de tendències. Àustria

	Taxes de creixement anual compost / Mitjana del període			
	2000-07 2000-07	2007-13 2008-13	2013-17 2014-17	2000-17 2000-17
I. PIB, OCUPACIÓ I PRODUCTIVITAT				
PIB	2,3	0,5	1,6	1,5
Població	0,5	0,4	0,9	0,6
PIB per càpita	1,8	0,1	0,7	1,0
Ocupació	1,0	0,8	1,1	1,0
PIB/ocupat	1,3	-0,3	0,4	0,5
II. FACTORS DE CREIXEMENT: RECURSOS PRODUCTIUS				
Inversió productiva per ocupat	1,0	0,3	2,2	1,0
Població amb formació primària o inferior/pobl. activa	21,1	17,8	15,5	18,8
Població amb formació superior/pobl. activa	16,4	19,3	31,1	20,6
Taxa d'abandonament escolar	9,9	8,5	7,2	8,8
Despesa total en R+D/PIB[2, 3]	2,2	2,7	3,1	2,6
Ocupats en act. científiques i tecnològiques/pobl. activa	26,5	31,0	34,1	29,7
III. FACTORS DE CREIXEMENT: ESTRUCTURA PRODUCTIVA				
VAB de les manufactures/VAB total	20,0	18,7	18,7	19,3
VAB dels serveis intensius en capital/VAB total	25,7	26,2	27,3	26,2
Taxa d'atur[3]	5,1	4,9	5,7	5,2
Taxa de temporalitat[3]	8,5	9,3	9,1	8,9
Taxa d'ocupació a temps parcial	19,7	25,3	28,4	23,5
Tipus d'interès real a llarg termini	2,4	1,5	-0,9	1,3
Crèdit al sector privat/PIB[1]	90,4	95,5	85,0	90,9
IV. COMPETITIVITAT				
Grau d'obertura: béns i serveis[4]	87,5	94,0	105,1	103,5
Saldo comercial: béns i serveis/PIB	3,0	3,3	3,4	3,2
Exportacions: béns i serveis	5,8	1,1	3,4	3,6
Exportacions: béns i serveis/PIB	47,1	51,8	53,2	50,0
Deflactor del PIB	1,8	1,7	1,8	1,8
Salaris monetaris	3,6	0,6	1,6	2,1
Salaris reals	1,8	-1,1	-0,1	0,3
Costos laborals unitaris nominals (CLUN)	2,3	0,9	1,2	1,5
Costos laborals unitaris reals (CLUR)	0,4	-0,8	-0,6	-0,2
Remuneració nominal dels assalariats/PIB	46,8	46,9	47,7	47,0
V. EQUITAT				
Renda Familiar Disponible Bruta (RFDB) per càpita[2]	1,4	-0,5	-0,1	0,4
Consum públic per càpita	0,9	0,8	0,3	0,7
Impostos directes i cotitzacions suportats per les famílies/RFDB[2]	17,7	17,7	18,8	17,9
Prestacions i transferències socials a les famíles per càpita[2]	0,4	3,2	2,1	1,8
Índex de Gini[5]	25,9	27,6	27,5	27,1
Ràtio S20/S80[5]	3,8	4,2	4,1	4,1

[1]Primer any disponible, 2001
[2]Últim any disponible, 2016
[3]Primer any disponible, 2002
[4]Les dades corresponen als valors del 2001, 2005, 2011 i 2014, en lloc dels períodes indicats
[5]Primer any disponible, 2004
nd: no disponible

Quadre síntesi de tendències. Dinamarca

	Taxes de creixement anual compost / Mitjana del període			
	2000-07 2000-07	2007-13 2008-13	2013-17 2014-17	2000-17 2000-17
I. PIB, OCUPACIÓ I PRODUCTIVITAT				
PIB	1,6	-0,2	1,9	1,0
Població	0,3	0,5	0,7	0,5
PIB per càpita	1,3	-0,7	1,2	0,6
Ocupació	0,8	-0,9	1,4	0,3
PIB/ocupat	0,8	0,6	0,5	0,7
II. FACTORS DE CREIXEMENT: RECURSOS PRODUCTIUS				
Inversió productiva per ocupat	2,8	0,3	2,5	1,8
Població amb formació primària o inferior/pobl. activa	20,1	23,8	19,5	21,2
Població amb formació superior/pobl. activa	31,0	33,5	37,6	33,3
Taxa d'abandonament escolar	10,0	10,3	7,9	9,6
Despesa total en R+D/PIB[2]	2,4	2,9	3,0	2,7
Ocupats en act. científiques i tecnològiques/pobl. activa	33,6	38,1	40,4	36,6
III. FACTORS DE CREIXEMENT: ESTRUCTURA PRODUCTIVA				
VAB de les manufactures/VAB total	15,2	13,1	14,3	14,3
VAB dels serveis intensius en capital/VAB total	26,1	28,7	29,7	27,7
Taxa d'atur[3]	4,8	6,5	6,2	5,7
Taxa de temporalitat[3]	9,3	8,7	10,9	9,5
Taxa d'ocupació a temps parcial	21,8	25,6	26,2	24,1
Tipus d'interès real a llarg termini	2,0	0,8	-0,1	1,1
Crèdit al sector privat/PIB[1]	153,9	188,6	169,9	169,9
IV. COMPETITIVITAT				
Grau d'obertura: béns i serveis[4]	84,0	89,4	101,2	102,3
Saldo comercial: béns i serveis/PIB	5,7	5,7	6,9	6,0
Exportacions: béns i serveis	4,4	1,1	3,2	3,0
Exportacions: béns i serveis/PIB	46,7	52,5	54,8	50,4
Deflactor del PIB	2,3	2,0	0,9	1,8
Salaris monetaris	2,2	4,0	1,8	2,7
Salaris reals	-0,1	2,0	0,9	0,9
Costos laborals unitaris nominals (CLUN)	1,3	3,3	1,3	2,0
Costos laborals unitaris reals (CLUR)	-0,9	1,4	0,4	0,2
Remuneració nominal dels assalariats/PIB	43,6	52,7	55,0	49,1
V. EQUITAT				
Renda Familiar Disponible Bruta (RFDB) per càpita[2]	1,9	0,5	2,2	1,4
Consum públic per càpita	1,2	0,9	0,3	0,9
Impostos directes i cotitzacions suportats per les famílies/RFDB[2]	55,3	54,8	57,3	55,5
Prestacions i transferències socials a les famíles per càpita[2]	2,1	1,1	-0,1	1,3
Índex de Gini[5]	24,2	26,5	27,6	26,1
Ràtio S20/S80[5]	3,5	4,1	4,1	3,9

[1]Primer any disponible, 2001
[2]Últim any disponible, 2016
[3]Primer any disponible, 2002
[4]Les dades corresponen als valors del 2001, 2005, 2011 i 2014, en lloc dels períodes indicats
[5]Primer any disponible, 2004
nd: no disponible

Quadre síntesi de tendències. Espanya

Taxes de creixement anual compost / Mitjana del període

	2000-07 2000-07	2007-13 2008-13	2013-17 2014-17	2000-17 2000-17
I. PIB, OCUPACIÓ I PRODUCTIVITAT				
PIB	3,6	-1,4	2,8	1,6
Població	1,6	0,5	0,0	0,8
PIB per càpita	1,9	-1,8	2,8	0,8
Ocupació	3,5	-2,9	2,2	0,9
PIB/ocupat	0,0	1,5	0,6	0,7
II. FACTORS DE CREIXEMENT: RECURSOS PRODUCTIUS				
Inversió productiva per ocupat	1,0	-0,2	4,4	1,4
Inversió de l'Estat en infraestructures/PIB[1]	1,2	1,2	0,5	1,0
Despesa pública en educació per càpita[2]	3,0	-1,1	1,2	1,1
Població amb formació primària o inferior/pobl. activa	55,1	46,7	42,2	49,4
Població amb formació superior/pobl. activa	26,3	31,5	35,5	30,0
Taxa d'abandonament escolar	30,7	27,6	19,8	27,2
Despesa total en R+D/PIB[2]	1,1	1,3	1,2	1,2
Ocupats en act. científiques i tecnològiques/pobl. activa	20,7	21,5	22,8	21,4
III. FACTORS DE CREIXEMENT: ESTRUCTURA PRODUCTIVA				
Total empreses amb assalariats[3]	nd	-2,6	0,4	-1,1
Empreses amb més de 200 assalariats[3]	nd	-4,7	2,8	-1,0
Empreses de més de 1.000 assalariats[3]	nd	-2,3	3,2	0,4
VAB de les manufactures/VAB total	16,4	13,5	13,9	14,9
VAB dels serveis intensius en capital/VAB total	23,2	26,7	27,4	25,3
Taxa d'atur[4]	10,0	20,2	20,8	16,5
Taxa de temporalitat[4]	32,6	25,1	25,5	28,0
Taxa d'ocupació a temps parcial	9,6	13,5	15,5	12,2
Tipus d'interès real a llarg termini	0,3	4,2	1,4	1,9
Crèdit al sector privat/PIB	109,5	155,7	114,5	126,0
IV. COMPETITIVITAT				
Grau d'obertura: béns i serveis[5]	58,1	54,3	58,1	63,0
Saldo comercial: béns i serveis/PIB	-3,8	-0,5	2,7	-1,3
Exportacions: béns i serveis	3,9	1,5	4,7	3,2
Exportacions: béns i serveis/PIB	26,1	27,6	33,3	28,2
Inversions de l'estranger/PIB	10,6	12,1	13,0	11,7
Inversions a l'estranger/PIB	24,1	28,4	18,6	24,3
Deflactor del PIB	4,1	0,5	0,5	1,9
Salaris monetaris	3,3	1,8	0,5	2,1
Salaris reals	-0,7	1,3	0,0	0,2
Costos laborals unitaris nominals (CLUN)	3,3	0,3	-0,1	1,4
Costos laborals unitaris reals (CLUR)	-0,8	-0,2	-0,6	-0,5
Remuneració nominal dels assalariats/PIB	48,1	49,3	47,3	48,3
V. EQUITAT				
Renda Familiar Disponible Bruta (RFDB) per càpita[2]	1,1	-1,9	1,8	0,1
Consum públic per càpita	3,6	0,2	1,2	1,8
Impostos directes i cotitzacions suportats per les famílies/RFDB[2]	11,3	12,2	12,6	11,8
Prestacions i transferències socials a les famíles per càpita[2]	1,4	1,5	0,1	1,2
Índex de Gini[6]	31,8	33,5	34,5	33,3
Ràtio S20/S80[6]	5,4	6,1	6,7	6,1

[1]Primer any disponible, 2001
[2]Últim any disponible, 2016
[3]Primer any disponible, 2008; últim any disponible, 2018
[4]Primer any disponible, 2002
[5]Les dades corresponen als valors del 2001, 2005, 2011 i 2014, en lloc dels períodes indicats
[6]Primer any disponible, 2004
nd: no disponible

Quadre síntesi de tendències. Comunitat de Madrid

	Taxes de creixement anual compost / Mitjana del període			
	2000-07 2000-07	2007-13 2008-13	2013-17 2014-17	2000-17 2000-17
I. PIB, OCUPACIÓ I PRODUCTIVITAT				
PIB	4,0	-0,5	3,0	2,1
Població	2,0	0,6	0,4	1,2
PIB per càpita	1,9	-1,2	2,5	0,9
Ocupació	3,9	-1,9	2,4	1,5
PIB/ocupat	0,1	1,3	0,6	0,6
II. FACTORS DE CREIXEMENT: RECURSOS PRODUCTIUS				
Inversió de l'Estat en infraestructures/PIB[1]	1,0	0,4	0,2	0,6
Despesa pública en educació per càpita[2]	3,5	-2,6	0,5	0,6
Població amb formació primària o inferior/pobl. activa	42,3	32,2	28,1	35,8
Població amb formació superior/pobl. activa	35,3	42,2	46,9	40,2
Taxa d'abandonament escolar	23,9	22,7	15,6	21,7
Despesa total en R+D/PIB[2]	1,8	1,9	1,7	1,8
Ocupats en act. científiques i tecnològiques/pobl. activa	29,7	32,9	34,5	31,8
III. FACTORS DE CREIXEMENT: ESTRUCTURA PRODUCTIVA				
Total empreses amb assalariats[3]	nd	-1,8	0,6	-0,6
Empreses amb més de 200 assalariats[3]	nd	-4,1	2,9	-0,7
Empreses de més de 1.000 assalariats[3]	nd	-1,7	2,7	0,5
VAB de les manufactures/VAB total	10,7	7,5	7,5	8,9
VAB dels serveis intensius en capital/VAB total	33,0	39,1	40,3	36,7
Taxa d'atur[4]	6,8	15,5	16,2	12,4
Taxa de temporalitat[4]	25,0	19,1	17,6	20,9
Taxa d'ocupació a temps parcial	8,2	12,2	13,4	10,7
Crèdit al sector privat/PIB	146,5	209,6	170,7	172,9
IV. COMPETITIVITAT				
Inversions de l'estranger/PIB	32,0	41,2	38,0	36,4
Inversions a l'estranger/PIB	80,7	78,8	61,1	75,7
Deflactor del PIB	3,9	0,4	0,4	1,8
Salaris monetaris	3,1	1,7	0,5	2,0
Salaris reals	-0,8	1,3	0,2	0,2
Costos laborals unitaris nominals (CLUN)	3,1	0,4	-0,1	1,4
Costos laborals unitaris reals (CLUR)	-0,8	0,0	-0,4	-0,5
Remuneració nominal dels assalariats/PIB	51,4	52,5	51,1	51,7
V. EQUITAT				
Renda Familiar Disponible Bruta (RFDB) per càpita[2]	0,8	-1,3	2,5	0,3
Consum públic per càpita[5]	4,2	1,0	0,7	1,8
Impostos directes i cotitzacions suportats per les famílies/RFDB[2]	15,7	16,4	16,7	16,1
Prestacions i transferències socials a les famíles per càpita[2]	1,0	2,1	0,4	1,3
Índex de Gini[2]	nd	nd	34,3	nd
Ràtio S20/S80[6]	5,2	6,1	7,1	6,1

[1]Primer any disponible, 2001
[2]Últim any disponible, 2016
[3]Primer any disponible, 2008; últim any disponible, 2018
[4]Primer any disponible, 2002
[5]Primer any disponible, 2003
[6]Primer any disponible, 2004
nd: no disponible

Quadre síntesi de tendències. Euskadi

	Taxes de creixement anual compost / Mitjana del període			
	2000-07 2000-07	2007-13 2008-13	2013-17 2014-17	2000-17 2000-17
I. PIB, OCUPACIÓ I PRODUCTIVITAT				
PIB	2,9	-1,1	2,9	1,5
Població	0,5	0,2	0,0	0,2
PIB per càpita	2,5	-1,2	2,9	1,2
Ocupació	2,6	-2,3	1,9	0,7
PIB/ocupat	0,3	1,2	1,0	0,8
II. FACTORS DE CREIXEMENT: RECURSOS PRODUCTIUS				
Inversió de l'Estat en infraestructures/PIB[1]	0,2	0,5	0,2	0,3
Despesa pública en educació per càpita[2]	3,0	1,1	1,8	2,1
Població amb formació primària o inferior/pobl. activa	44,4	33,9	30,0	37,7
Població amb formació superior/pobl. activa	37,1	44,3	48,3	42,0
Taxa d'abandonament escolar	14,5	13,4	8,5	12,8
Despesa total en R+D/PIB[2]	1,4	2,1	1,9	1,8
Ocupats en act. científiques i tecnològiques/pobl. activa	26,2	28,9	28,9	27,7
III. FACTORS DE CREIXEMENT: ESTRUCTURA PRODUCTIVA				
Total empreses amb assalariats[3]	nd	-1,8	-0,7	-1,3
Empreses amb més de 200 assalariats[3]	nd	-2,7	1,5	-0,6
Empreses de més de 1.000 assalariats[3]	nd	-3,0	1,6	-0,7
VAB de les manufactures/VAB total	27,0	24,2	24,9	25,6
VAB dels serveis intensius en capital/VAB total	20,0	22,7	23,0	21,6
Taxa d'atur[4]	8,3	12,2	13,8	11,1
Taxa de temporalitat[4]	29,0	23,1	23,4	25,4
Taxa d'ocupació a temps parcial	11,1	14,9	17,7	13,9
Crèdit al sector privat/PIB	100,1	121,8	94,8	106,1
IV. COMPETITIVITAT				
Inversions de l'estranger/PIB	8,2	6,2	8,9	7,7
Inversions a l'estranger/PIB	38,0	68,9	20,8	44,5
Deflactor del PIB	4,0	0,5	0,4	1,9
Salaris monetaris	3,4	1,7	0,5	2,1
Salaris reals	-0,6	1,2	0,1	0,2
Costos laborals unitaris nominals (CLUN)	3,1	0,5	-0,5	1,3
Costos laborals unitaris reals (CLUR)	-0,9	0,0	-1,0	-0,6
Remuneració nominal dels assalariats/PIB	49,8	50,4	48,4	49,7
V. EQUITAT				
Renda Familiar Disponible Bruta (RFDB) per càpita[2]	2,1	-1,5	1,0	0,5
Consum públic per càpita[5]	4,4	1,8	1,8	2,9
Impostos directes i cotitzacions suportats per les famílies/RFDB[2]	10,5	10,9	12,2	11,0
Prestacions i transferències socials a les famíles per càpita[2]	2,5	2,5	0,4	2,1
Ràtio S20/S80[5]	4,5	5,7	5,2	5,2

[1]Primer any disponible, 2001
[2]Últim any disponible, 2016
[3]Primer any disponible, 2008; últim any disponible, 2018
[4]Primer any disponible, 2002
[5]Primer any disponible, 2004
nd: no disponible

Quadre síntesi de tendències. Relació Catalunya/UEM12•

Pes de Catalunya sobre la UEM12[1] / (UEM12=100)

	2000	2007	2013	2017	Δ 00-17	Δ 13-17
I. PIB, OCUPACIÓ I PRODUCTIVITAT						
PIB	2,1	2,5	2,2	2,3	●	●
Població	2,1	2,3	2,3	2,3	●	●
PIB per càpita	106	114	102	107	●	●
Ocupació	2,3	2,6	2,2	2,3	●	●
PIB/ocupat	87	90	95	94	●	●
II. FACTORS DE CREIXEMENT: RECURSOS PRODUCTIUS						
Inversió productiva per ocupat	92	105	107	106	●	●
Població amb formació primària o inferior /pobl. activa*	149	144	158	156	●	●
Població amb formació superior/pobl. activa*	119	123	124	128	●	●
Taxa d'abandonament escolar*	148	187	193	155	●	●
Despesa total en R+D/PIB[2]*	60	82	73	68	●	●
Ocupats en act. científiques i tecnològiques/pobl. activa*	79	76	71	79	●	●
III. FACTORS DE CREIXEMENT: ESTRUCTURA PRODUCTIVA						
VAB de les manufactures	2,3	2,5	2,2	2,3	●	●
VAB dels serveis intensius en capital	1,3	1,9	1,8	1,8	●	●
Taxa d'atur[3]	123	86	193	146	●	●
Taxa de temporalitat[3]*	167	145	125	134	●	●
Taxa d'ocupació a temps parcial*	50	61	69	64	–	–
Crèdit al sector privat/PIB[1]*	91	139	140	97	–	–
IV. COMPETITIVITAT						
Grau d'obertura: béns i serveis*[4]	106	95	79	82	●	●
Exportacions: béns i serveis*	2,9	2,8	2,8	2,9	●	●
Deflactor del PIB	100	114	111	109	●	●
Salaris monetaris	81	88	87	85	●	●
Salaris reals	80,8	77,2	78,2	78,2	●	●
Costos laborals unitaris nominals (CLUN)	100	114	105	102	●	●
Costos laborals unitaris reals (CLUR)	100	100	94	94	●	●
V. EQUITAT						
Renda Familiar Disponible Bruta (RFDB) per càpita[2]	97,0	99,0	92,0	94,9	●	●
Consum públic per càpita	67,7	81,7	77,0	81,6	●	●
Impostos directes i cotitzacions suportats per les famílies/RFDB[2]	85	107	91	88	–	–
Prestacions i transferències socials a les famíles per càpita[2]	78,3	82,9	82,8	79,6	●	●
Índex de Gini**	nd	nd	104	104	–	●
Ràtio S20/S80[5]**	nd	106	114	112	–	●

[1]Primer any disponible, 2001
[2]Últim any disponible, 2016
[3]Primer any disponible, 2002
[4]Les dades corresponen al 2001, 2005, 2011 i 2014, en lloc del 2000, 2007, 2013 i 2017
[5]Primer any disponible, 2008
[1] Segons el cas, *UEM=19 o **UEM evolutiva
nd: no disponible
Nota: en el cas que Catalunya tingui dos valors (INE i Idescat), s'ha prioritzat el valor de l'INE

Quadre síntesi de tendències. Relació Catalunya/Àustria

	Pes de Catalunya sobre Àustria / (AUS=100)					
	2000	2007	2013	2017	Δ 00-17	Δ 13-17
I. PIB, OCUPACIÓ I PRODUCTIVITAT						
PIB	70,1	84,9	70,4	73,7	🟢	🟢
Població	78,6	87,2	87,8	84,7	🟢	🔴
PIB per càpita	95	102	84	90	🔴	🟢
Ocupació	85,6	100,6	79,8	83,9	🔴	🟢
PIB/ocupat	82	84	88	88	🟢	🟡
II. FACTORS DE CREIXEMENT: RECURSOS PRODUCTIUS						
Inversió productiva per ocupat	72	87	82	86	🟢	🟢
Població amb formació primària o inferior /pobl. activa	243	233	258	261	🔴	🔴
Població amb formació superior/pobl. activa	167	169	169	121	🔴	🔴
Taxa d'abandonament escolar	285	289	329	230	🟢	🟢
Despesa total en R+D/PIB[2, 3]	57	53	42	38	🔴	🔴
Ocupats en act. científiques i tecnològiques/pobl. activa	88	77	65	74	🔴	🟢
III. FACTORS DE CREIXEMENT: ESTRUCTURA PRODUCTIVA						
VAB de les manufactures	70,8	70,0	57,7	62,9	🔴	🟢
VAB dels serveis intensius en capital	52,0	74,9	65,1	63,4	🟢	🔴
Taxa d'atur[3]	231	132	428	244	🔴	🟢
Taxa de temporalitat[3]	326	270	202	235	🟢	🔴
Taxa d'ocupació a temps parcial	46	51	57	50	–	–
Crèdit al sector privat/PIB[1]	94	168	159	110	–	–
IV. COMPETITIVITAT						
Grau d'obertura: béns i serveis[4]	82	71	61	67	🔴	🟢
Exportacions: béns i serveis	72,6	67,4	68,4	73,3	🟢	🟢
Deflactor del PIB	100	117	110	105	🔴	🟢
Salaris monetaris	86	86	92	90	🟢	🔴
Salaris reals	86,3	74,0	83,8	85,1	🔴	🟢
Costos laborals unitaris nominals (CLUN)	100	108	105	100	🟡	🟢
Costos laborals unitaris reals (CLUR)	100	93	95	95	🟢	🟡
V. EQUITAT						
Renda Familiar Disponible Bruta (RFDB) per càpita[2]	86,7	89,5	81,9	84,6	🔴	🟢
Consum públic per càpita	60,2	75,8	67,3	71,5	🟢	🟢
Impostos directes i cotitzacions suportats per les famílies/RFDB[2]	71	90	78	81	–	–
Prestacions i transferències socials a les famíles per càpita[2]	64,9	71,0	71,1	67,6	🟢	🔴
Índex de Gini	nd	nd	118	114	–	🟢
Ràtio S20/S80[5]	129	129	139	133	–	🟢

[1]Primer any disponible, 2001
[2]Últim any disponible, 2016
[3]Primer any disponible, 2002
[4]Les dades corresponen al 2001, 2005, 2011 i 2014, en lloc del 2000, 2007, 2013 i 2017
[5]Primer any disponible, 2004
nd: no disponible
Nota: en el cas que Catalunya tingui dos valors (INE i Idescat), s'ha prioritzat el valor de l'INE

Quadre síntesi de tendències. Relació Catalunya/Dinamarca

	Pes de Catalunya sobre Dinamarca / (DIN=100)					
	2000	2007	2013	2017	Δ 00-17	Δ 13-17
I. PIB, OCUPACIÓ I PRODUCTIVITAT						
PIB	107,8	130,4	109,1	111,5	●	●
Població	118,0	132,5	132,6	129,2	●	●
PIB per càpita	97	103	86	92	●	●
Ocupació	116,6	138,6	121,8	126,8	●	●
PIB/ocupat	92	94	90	90	●	●
II. FACTORS DE CREIXEMENT: RECURSOS PRODUCTIUS						
Inversió productiva per ocupat	93	100	94	97	●	●
Població amb formació primària o inferior /pobl. activa	269	182	202	210	●	●
Població amb formació superior/pobl. activa	90	94	98	101	●	●
Taxa d'abandonament escolar	249	242	309	193	●	●
Despesa total en R+D/PIB[2]	48	51	46	41	●	●
Ocupats en act. científiques i tecnològiques/pobl. activa	63	64	54	63	●	●
III. FACTORS DE CREIXEMENT: ESTRUCTURA PRODUCTIVA						
VAB de les manufactures	109,4	129,3	101,1	105,5	●	●
VAB dels serveis intensius en capital	64,3	93,0	78,6	74,9	●	●
Taxa d'atur[3]	221	170	330	235	●	●
Taxa de temporalitat[3]	271	264	211	167	●	●
Taxa d'ocupació a temps parcial	36	49	60	54	–	–
Crèdit al sector privat/PIB[1]	61	85	83	55	–	–
IV. COMPETITIVITAT						
Grau d'obertura: béns i serveis[4]	86	74	63	68	●	●
Exportacions: béns i serveis	80,1	81,7	83,0	89,8	●	●
Deflactor del PIB	100	113	105	104	●	●
Salaris monetaris	58	64	56	54	●	●
Salaris reals	58,3	56,7	53,4	52,0	●	●
Costos laborals unitaris nominals (CLUN)	100	116	97	92	●	●
Costos laborals unitaris reals (CLUR)	100	102	92	89	●	●
V. EQUITAT						
Renda Familiar Disponible Bruta (RFDB) per càpita[2]	125,9	124,7	105,5	104,7	●	●
Consum públic per càpita	49,7	59,0	52,8	57,1	●	●
Impostos directes i cotitzacions suportats per les famílies/RFDB[2]	22	28	26	26	–	–
Prestacions i transferències socials a les famíles per càpita[2]	68,7	69,8	68,8	68,3	●	●
Índex de Gini	nd	nd	119	115	–	●
Ràtio S20/S80[5]	144	132	143	139	–	●

[1]Primer any disponible, 2001
[2]Últim any disponible, 2016
[3]Primer any disponible, 2002
[4]Les dades corresponen al 2001, 2005, 2011 i 2014, en lloc del 2000, 2007, 2013 i 2017
[5]Primer any disponible, 2004
nd: no disponible
Nota: en el cas que Catalunya tingui dos valors (INE i Idescat), s'ha prioritzat el valor de l'INE

Quadre síntesi de tendències. Relació Catalunya/Espanya

	Pes de Catalunya sobre Espanya / (ESP=100)					
	2000	2007	2013	2017	Δ 00-17	Δ 13-17
I. PIB, OCUPACIÓ I PRODUCTIVITAT						
PIB	18,9	18,8	18,8	19,2	🟢	🟢
Població	15,5	16,0	16,0	16,0	🟢	🟡
PIB per càpita	122	118	118	120	🔴	🟢
Ocupació	18,2	17,9	17,9	18,0	🔴	🟢
PIB/ocupat	104	105	105	107	🟢	🟢
II. FACTORS DE CREIXEMENT: RECURSOS PRODUCTIUS						
Inversió productiva per ocupat	100	122	117	113	🟢	🔴
Inversió de l'Estat en infraestructures[1]	16,3	16,7	11,2	16,3	🟡	🟢
Despesa pública en educació per càpita[2]	92	98	94	96	🟢	🟢
Població amb formació primària o inferior /pobl. activa	94	95	99	96	🔴	🟢
Població amb formació superior/pobl. activa	104	100	103	108	🟢	🟢
Taxa d'abandonament escolar	100	101	105	93	🟢	🟢
Despesa total en R+D/PIB[2]	149	130	130	130	🔴	🟡
Ocupats en act. científiques i tecnològiques/pobl. activa	110	97	103	107	🔴	🟢
III. FACTORS DE CREIXEMENT: ESTRUCTURA PRODUCTIVA						
Total empreses amb assalariats[3]	nd	17,9	17,8	17,8	–	🟡
Empreses amb més de 200 assalariats[3]	nd	20,0	21,4	21,5	–	🟢
Empreses amb més de 1.000 assalariats[3]	nd	19,0	19,2	20,0	–	🟢
VAB de les manufactures	26,3	24,8	24,5	25,8	🔴	🟢
VAB dels serveis intensius en capital	19,6	19,8	19,6	20,1	🟢	🟢
Taxa d'atur[4]	89	79	89	78	🟢	🟢
Taxa de temporalitat[4]	75	75	80	81	🔴	🔴
Taxa d'ocupació a temps parcial	97	100	97	95	–	–
Crèdit al sector privat	19,2	18,8	20,3	17,2	–	–
IV. COMPETITIVITAT						
Grau d'obertura: béns i serveis*[5]	124	122	110	110	🔴	🟡
Exportacions: béns i serveis*	34,3	36,1	35,9	36,7	🟢	🟢
Inversions de l'estranger	18,3	15,8	14,8	18,6	🟢	🟢
Inversions a l'estranger	10,1	9,2	7,7	9,5	🔴	🟢
Deflactor del PIB	100	100	101	102	🔴	🔴
Salaris monetaris	105	107	106	108	🟢	🟢
Salaris reals	104,5	106,3	104,5	105,6	🟢	🟢
Costos laborals unitaris nominals (CLUN)	100	101	101	102	🔴	🔴
Costos laborals unitaris reals (CLUR)	100	101	100	100	🟡	🟡
V. EQUITAT						
Renda Familiar Disponible Bruta (RFDB) per càpita[2]	114,8	113,9	115,3	115,7	🟢	🟢
Consum públic per càpita	94,3	97,2	100,0	104,2	🟢	🟢
Impostos directes i cotitzacions suportats per les famílies/RFDB[2]	119	114	112	112	–	–
Prestacions i transferències socials a les famíles per càpita[2]	93,3	92,9	93,4	94,6	🟢	🟢
Índex de Gini	nd	nd	95	93	–	🟢
Ràtio S20/S80[6]	94	89	90	86	🟢	🟢

[1]Primer any disponible, 2001
[2]Últim any disponible, 2016
[3]Primer any disponible, 2008; últim any disponible, 2018
[4]Primer any disponible, 2002
[5]Les dades corresponen al 2001, 2005, 2011 i 2014, en lloc del 2000, 2007, 2013 i 2017
[6]Primer any disponible, 2004
nd: no disponible
* Les dades fan referència amb l'estranger
Nota: en el cas que Catalunya tingui dos valors (INE i Idescat), s'ha prioritzat el valor de l'INE

Quadre síntesi de tendències. Relació Catalunya/Comunitat de Madrid

Pes de Catalunya sobre Madrid / (MAD=100)

	2000	2007	2013	2017	Δ 00-17	Δ 13-17
I. PIB, OCUPACIÓ I PRODUCTIVITAT						
PIB	106,9	104,6	100,1	101,8	🔴	🟢
Població	117,6	117,5	116,4	114,5	🔴	🔴
PIB per càpita	91	89	86	89	🔴	🟢
Ocupació	116,7	111,9	104,9	104,9	🔴	🟢
PIB/ocupat	92	93	95	97	🟢	🟢
II. FACTORS DE CREIXEMENT: RECURSOS PRODUCTIUS						
Inversió de l'Estat en infraestructures[1]	111,3	129,9	159,8	163,9	🟢	🟢
Despesa pública en educació per càpita[2]	96	99	105	109	🟢	🟢
Població amb formació primària o inferior /pobl. activa	117	135	149	145	🔴	🟢
Població amb formació superior/pobl. activa	75	75	76	84	🟢	🟢
Taxa d'abandonament escolar	148	121	125	122	🟢	🟢
Despesa total en R+D/PIB[2]	67	77	86	88	🟢	🟢
Ocupats en act. científiques i tecnològiques/pobl. activa	78	66	65	72	🔴	🟢
III. FACTORS DE CREIXEMENT: ESTRUCTURA PRODUCTIVA						
Total empreses amb assalariats[3]	nd	129,0	123,8	122,1	–	🔴
Empreses amb més de 200 assalariats[3]	nd	66,7	69,2	69,2	–	🟢
Empreses amb més de 1.000 assalariats[3]	nd	43,8	42,8	45,5	–	🟢
VAB de les manufactures	201,8	239,2	227,8	264,2	🟢	🟢
VAB dels serveis intensius en capital	81,2	75,6	72,4	71,4	🔴	🔴
Taxa d'atur[4]	139	104	117	101	🟢	🟢
Taxa de temporalitat[4]	114	95	113	114	🟡	🔴
Taxa d'ocupació a temps parcial	123	109	111	111	–	–
Crèdit al sector privat	76,9	75,7	82,0	55,7	–	–
IV. COMPETITIVITAT						
Inversions de l'estranger	32,2	29,5	22,6	34,0	🟢	🟢
Inversions a l'estranger	15,9	17,0	15,8	14,3	🔴	🔴
Deflactor del PIB	100	101	103	104	🔴	🔴
Salaris monetaris	91	94	94	95	🟢	🟢
Salaris reals	91,0	92,7	91,1	91,5	🟢	🟢
Costos laborals unitaris nominals (CLUN)	100	103	103	103	🔴	🟡
Costos laborals unitaris reals (CLUR)	100	101	99	99	🟢	🟡
V. EQUITAT						
Renda Familiar Disponible Bruta (RFDB) per càpita[2]	94,6	94,4	92,1	91,4	🔴	🔴
Consum públic per càpita[4]	76,8	76,4	71,3	76,6	🔴	🟢
Impostos directes i cotitzacions suportats per les famílies/RFDB[2]	81	85	84	84	–	–
Prestacions i transferències socials a les famíles per càpita[2]	98,1	100,5	96,9	95,5	🔴	🔴
Índex de Gini[5]	nd	nd	97	92	–	🟢
Ràtio S20/S80[6]	114	88	93	74	🟢	🟢

[1]Primer any disponible, 2001
[2]Últim any disponible, 2016
[3]Primer any disponible, 2008; últim any disponible, 2018
[4]Primer any disponible, 2002
[5]Últim any disponible per a Madrid, 2017
[6]Primer any disponible, 2004
nd: no disponible
Nota: en el cas que Catalunya tingui dos valors (INE i Idescat), s'ha prioritzat el valor de l'INE

Quadre síntesi de tendències. Relació Catalunya/Euskadi

Pes de Catalunya sobre Euskadi / (EUS=100)

	2000	2007	2013	2017	Δ 00-17	Δ 13-17
I. PIB, OCUPACIÓ I PRODUCTIVITAT						
PIB	299,8	312,5	308,3	313,4	●	●
Població	302,3	336,2	342,9	343,7	●	●
PIB per càpita	99	93	90	91	●	●
Ocupació	325,8	341,3	328,6	334,9	●	●
PIB/ocupat	92	92	94	94	●	●
II. FACTORS DE CREIXEMENT: RECURSOS PRODUCTIUS						
Inversió de l'Estat en infraestructures[1]	875,2	2025,7	299,2	427,8	●	●
Despesa pública en educació per càpita[2]	73	77	65	66	●	●
Població amb formació primària o inferior /pobl. activa	113	125	138	136	●	●
Població amb formació superior/pobl. activa	73	69	74	79	●	●
Taxa d'abandonament escolar	198	218	249	243	●	●
Despesa total en R+D/PIB[2]	94	79	72	78	●	●
Ocupats en act. científiques i tecnològiques/pobl. activa	92	73	79	86	●	●
III. FACTORS DE CREIXEMENT: ESTRUCTURA PRODUCTIVA						
Total empreses amb assalariats[3]	nd	353,0	339,2	358,3	–	●
Empreses amb més de 200 assalariats[3]	nd	356,6	343,4	367,7	–	●
Empreses amb més de 1.000 assalariats[3]	nd	369,8	386,5	435,0	–	●
VAB de les manufactures	262,7	236,6	222,9	232,2	●	●
VAB dels serveis intensius en capital	367,3	382,3	382,1	389,7	●	●
Taxa d'atur[4]	106	104	139	119	●	●
Taxa de temporalitat[4]	79	83	89	88	●	●
Taxa d'ocupació a temps parcial	80	82	92	83	–	–
Crèdit al sector privat	295,6	392,3	413,2	320,3	–	–
IV. COMPETITIVITAT						
Inversions de l'estranger	360,6	352,9	509,5	328,3	●	●
Inversions a l'estranger	107,0	65,9	46,3	151,0	●	●
Deflactor del PIB	100	101	102	103	●	●
Salaris monetaris	91	92	92	94	●	●
Salaris reals	91,2	91,6	90,5	91,3	●	●
Costos laborals unitaris nominals (CLUN)	100	102	102	104	●	●
Costos laborals unitaris reals (CLUR)	100	102	100	101	●	●
V. EQUITAT						
Renda Familiar Disponible Bruta (RFDB) per càpita[2]	94,2	87,5	86,7	89,1	●	●
Consum públic per càpita	88,5	87,7	84,5	86,9	●	●
Impostos directes i cotitzacions suportats per les famílies/RFDB[2]	119	132	125	112	–	–
Prestacions i transferències socials a les famíles per càpita[2]	93,3	92,9	93,4	94,6	●	●
Ràtio S20/S80[5]	117	102	110	112	●	●

[1]Primer any disponible, 2001
[2]Últim any disponible, 2016
[3]Primer any disponible, 2008; últim any disponible, 2018
[4]Primer any disponible, 2002
[5]Primer any disponible, 2004

nd: no disponible
Nota: en el cas que Catalunya tingui dos valors (INE i Idescat), s'ha prioritzat el valor de l'INE

Annex II

Índex de taules i gràfics

Índex de taules i gràfics

23 **1. Macromagnituds**
26 1.1. Producte Interior Brut (PIB)
28 1.1.1. Producte Interior Brut (PIB)
28 1.1.1.A. PIB (preus constants). 2000 = 100
29 1.1.1.B. PIB (PPA). % Catalunya sobre economia de referència
30 1.1.2. PIB per càpita
30 1.1.2.A. PIB per càpita (preus constants). 2000 = 100
31 1.1.2.B. PIB per càpita (PPA). % Catalunya sobre economia de referència
32 1.2. Població
33 1.2.1. Població total
33 1.2.1.A. Població. 2000 = 100
34 1.2.1.B. Població. % Catalunya sobre economia de referència
35 1.2.2. Població estrangera
35 1.2.2. Taxa d'estrangeria (%)
36 1.3. Ocupació
37 1.3.1. Ocupació total
37 1.3.1.A. Ocupació total. 2000 = 100
38 1.3.1.B. Ocupació total. % Catalunya sobre economia de referència
39 1.3.2. Ocupació pública
39 1.3.2. Taxa d'assalariats públics. En % del total d'assalariats
40 1.4. Productivitat
41 1.4.1. PIB per ocupat
41 1.4.1.A. PIB per ocupat (preus constants). 2000 = 100
42 1.4.1.B. PIB per ocupat (PPA). % Catalunya sobre economia de referència
43 1.4.2. PIB per hora treballada
43 1.4.2.A. PIB per hora treballada (preus constants). 2000 = 100
44 1.4.2.B. PIB per hora treballada (PPA). % Catalunya sobre economia de referència
45 1.4.3. Productivitat Total dels Factors (PTF)
45 1.4.3. Productivitat total dels factors. 2000 = 100

47 **2. Recursos productius**
50 2.1. Inversió
51 2.1.1. Béns d'equipament
51 2.1.1.A. Inversió en béns d'equipament per ocupat (preus constants, PPA). 2000 = 100
52 2.1.1.B. Inversió en béns d'equipament per ocupat (preus constants, PPA). % Catalunya sobre economia de referència
53 2.1.2. Infraestructures
53 2.1.2.A. Inversió liquidada de l'Estat en infraestructures. En % del PIB
54 2.1.2.B. Inversió liquidada de l'Estat en infraestructures. % Catalunya sobre Espanya

Índex de taules i gràfics

55 2.1.3. Construcció
55 2.1.3. Inversió en construcció. En % del PIB
56 2.2. Formació
57 2.2.1. Despesa pública en educació
57 2.2.1.A. Despesa pública en educació* per càpita (preus constants 2010 = 100)
58 2.2.1.B. Despesa pública en educació* per càpita (preus corrents). % Catalunya sobre Espanya
59 2.2.2. Població activa amb formació primària o inferior
59 2.2.2. Població activa (entre 25 i 64 anys) amb formació primària o inferior. En % sobre població total
60 2.2.3. Població activa (de 25 a 64 anys) amb formació superior. En % població total
61 2.2.4. Abandonament escolar
61 2.2.4. Taxa d'abandonament escolar. En %
62 2.3. Innovació
63 2.3.1. Despesa total en R+D
63 2.3.1. Despesa total en R+D. En % del PIB
64 2.3.2. Despesa empresarial en R+D
64 2.3.2. Despesa empresarial en R+D. En % del PIB
65 2.3.3. Nombre de científics i enginyers
65 2.3.3. Científics i enginyers. En % sobre la població activa
66 2.3.4. Ocupats en activitats científiques i tècniques
66 2.3.4. Ocupats en activitats científiques i tècniques. En % de la població activa

67 **3. Estructura productiva**
71 3.1. Empreses
72 3.1.1. Total empreses amb assalariats
72 3.1.1.A. Total empreses amb assalariats. 2008 = 100
73 3.1.1.B. Total empreses amb assalariats. En % d'Espanya
74 3.1.2. Empreses entre 50 i 199 assalariats
74 3.1.2.A. Empreses entre 50 i 199 assalariats. 2008 = 100
75 3.1.2.B. Empreses entre 50 i 199 assalariats. En % d'Espanya
76 3.1.3. Empreses amb més de 200 assalariats
76 3.1.3.A. Empreses amb més de 200 assalariats. 2008 = 100
77 3.1.3.B. Empreses amb més de 200 assalariats. En % d'Espanya
78 3.1.4. Empreses amb més de 1.000 assalariats
78 3.1.4.A. Empreses amb més de 1.000 assalariats. 2008 = 100
79 3.1.4.B. Empreses amb més de 1.000 assalariats. En % d'Espanya
80 3.2. Sectors
82 3.2.1. Construcció
82 3.2.1. VAB construcció, preus corrents. En % VAB total

83 3.2.2. Manufactures
83 3.2.2. VAB manufactures, preus corrents. En % VAB total
84 3.2.3. Serveis intensius en capital (TIC, immobiliaris i financers)
84 3.2.3. VAB serveis intensius en capital (TIC, immobiliaris i financers), preus corrents. En % VAB total
85 3.2.4. Serveis intensius en treball (comerç, transport i turisme)
85 3.2.4. VAB serveis intensius en treball (comerç transport i turisme), preus corrents. En % VAB total
86 3.3. Mercats
86 3.3.1. Mercat de treball
88 3.3.1.1. Població activa
88 3.3.1.1. Taxa d'activitat entre 15 i 64 anys. En %
89 3.3.1.2. Atur
89 3.3.1.2. Taxa d'atur. En %
90 3.3.1.3. Temporalitat
90 3.3.1.3 Taxa de temporalitat. En % (ocupats amb contracte temporal sobre el total d'ocupats)
91 3.3.1.4. Ocupació a temps parcial
91 3.3.1.4. Taxa d'ocupats a temps parcial. En % (ocupats amb jornada a temps parcial sobre el total d'ocupats)
92 3.3.2. Mercats financers
94 3.3.2.1. Tipus d'interès
94 3.3.2.1. Tipus d'interès real a llarg termini (deflactat pel PIB). En %
95 3.3.2.2. Crèdit al sector privat
95 3.3.2.2. Crèdit al sector privat. En % del PIB
96 3.3.2.3. Capital risc
96 3.3.2.3. Capital risc, acumulat 5 anys. En % del PIB

97 **4. Competitivitat**
102 4.1. Comerç exterior
102 4.1.1. Grau d'obertura
103 4.1.1.1. Grau d'obertura. Béns i serveis
103 4.1.1.1.A. Grau d'obertura béns i serveis
104 4.1.1.1.B. Fluxos comercials de Catalunya (amb l'estranger/total). En %
105 4.1.1.2. Grau d'obertura. Béns (total, estranger, resta economia espanyola)
105 4.1.1.2.A. Comerç de béns (exportacions més importacions) total de Catalunya. En % de la producció total de béns
106 4.1.1.2.B. Comerç de béns de Catalunya amb l'estranger. En % de la producció total de béns

Índex de taules i gràfics

107 4.1.1.2.C. Comerç de béns de Catalunya amb la resta de l'economia espanyola. En % de la producció total de béns
108 4.1.2. Saldos comercials
109 4.1.2.1. Saldos comercials. Béns i serveis
109 4.1.2.1. Saldo comercial de béns i serveis, preus corrents. En % sobre el PIB
110 4.1.2.2. Saldos comercials. Béns (total, estranger, resta economia espanyola)
110 4.1.2.2.A. Saldos comercials de béns (exportacions menys importacions) total de Catalunya. En % de la producció total de béns
111 4.1.2.2.B. Saldo comercial de béns de Catalunya amb l'estranger. En % de la producció total de béns
112 4.1.2.2.C. Saldo comercial de béns de Catalunya amb la resta de l'economia espanyola. En % de la producció total de béns
113 4.1.3. Exportacions
114 4.1.3.1. Exportacions. Béns (total, estranger, resta economia espanyola)
114 4.1.3.1. Exportacions de béns i serveis, preus constants. 2000 = 100
115 4.1.3.2. Exportacions. Béns (total, estranger, resta economia espanyola)
115 4.1.3.2.A. Exportacions de béns total de Catalunya. En % de la producció total de béns
116 4.1.3.2.B. Exportacions de béns de Catalunya amb l'estranger. En % de la producció total de béns
117 4.1.3.2.C. Exportacions de béns de Catalunya amb la resta de l'economia espanyola. En % de la producció total de béns
118 4.2. Inversions exteriors
118 4.2.1. Inversions de l'estranger
119 4.2.1.A. Inversió de l'estranger, bruta acumulada 7 anys. En % del PIB
120 4.2.1.B. Inversió de l'estranger, bruta acumulada 7 anys. En % Catalunya/Espanya
121 4.2.2. Inversions a l'estranger
122 4.2.2.A. Inversió a l'estranger, bruta acumulada 7 anys. En % del PIB
123 4.2.2.B. Inversió a l'estranger, bruta acumulada 7 anys. En % Catalunya/Espanya
124 4.2.3. Filials d'empreses estrangeres
125 4.2.3.A. VAB de les filials d'empreses estrangeres. En % del PIB
126 4.2.3.B. VAB de les filials d'empreses estrangeres. En % Catalunya/Espanya
127 4.3. Preus i costos
129 4.3.1. Preus (deflactor del PIB)
129 4.3.1. Deflactor del PIB. 2000 = 100
130 4.3.2. Preus (IPC)
130 4.3.2. IPC. 2002 = 100
131 4.3.3. Salaris monetaris
131 4.3.3.A. Remuneració per assalariat (nominal). 2000 = 100
132 4.3.3.B. Remuneració per assalariat (PPA). % Catalunya sobre economia de referència

133 4.3.4. Salaris reals
133 4.3.4. Remuneració per assalariat (real). 2000 = 100
134 4.3.5. Costos laborals unitaris nominals (CLUN)
134 4.3.5. Costos laborals unitaris nominals (CLUN). 2000 = 100
135 4.4. Distribució funcional de la renda (abans d'impostos i transferències)
137 4.4.1. Costos laborals unitaris reals (CLUR)
137 4.4.1. Costos laborals unitaris reals (CLUR). 2000 = 100
138 4.4.2. Participació de les rendes del treball
138 4.4.2. Remuneració dels assalariats (nominal). En % del PIB

139 **5. Equitat**
143 5.1. Renda disponible
145 5.1.1. Renda Familiar Bruta Disponible (RFBD) per càpita
145 5.1.1.A. RFBD per càpita (preus constants). 2000 = 100
146 5.1.1.B. RFBD per càpita (PPA). % Catalunya sobre economia de referència
147 5.2. Despesa pública
149 5.2.1. Consum públic per càpita
149 5.2.1.A. Consum públic per càpita (preus constants). 2000 = 100
150 5.2.1.B. Consum públic per càpita (PPA). % de Catalunya sobre economia de referència
151 5.2.2. Inversió pública per càpita
151 5.2.2.A. Licitació pública per càpita. Acumulat 5 anys. Preus constants (2010 = 100). Índex 2004 = 100
152 5.2.2.B. Licitació pública per càpita. Acumulat 5 anys. Preus constants (2010 = 100). % sobre Espanya
153 5.2.2.C Estoc de capital públic per càpita (preus constants). % Catalunya sobre economia de referència
154 5.3. Fiscalitat i prestacions socials
156 5.3.1. Impostos directes i cotitzacions suportats per les famílies
156 5.3.1. Impostos directes i cotitzacions suportats per les famílies. En % de la RFBD
157 5.3.2. Prestacions i transferències socials a les famílies
157 5.3.2.A. Prestacions i transferències socials a les famílies per càpita (preus constants).2000 = 100
158 5.3.2.B. Prestacions i transferències socials a les famílies per càpita (PPA). % de Catalunya sobre economia de referència
159 5.4. Distribució personal de la renda (després d'impostos i transferències)
161 5.4.1. Índex de Gini
161 5.4.1. Índex de Gini
162 5.4.2. Ràtio S20/S80
162 5.4.2. Ràtio S20/S80

Índex de taules i gràfics

163 5.4.3. Persones sota risc de pobresa o exclusió social

163 5.4.3. Persones sota risc de pobresa o exclusió social. En % de la població

199 **Annex I. Quadres-síntesi de tendències**

201 Quadre síntesi de tendència. Catalunya

202 Quadre síntesi de tendència. UEM12•

203 Quadre síntesi de tendència. Àustria

204 Quadre síntesi de tendència. Dinamarca

205 Quadre síntesi de tendència. Espanya

206 Quadre síntesi de tendència. Comunitat de Madrid

207 Quadre síntesi de tendència. Euskadi

208 Quadre síntesi de tendència. Relació Catalunya/UEM12•

209 Quadre síntesi de tendència. Relació Catalunya/Àustria

210 Quadre síntesi de tendència. Relació Catalunya/Dinamarca

211 Quadre síntesi de tendència. Relació Catalunya/Espanya

212 Quadre síntesi de tendència. Relació Catalunya/Comunitat de Madrid

213 Quadre síntesi de tendència. Relació Catalunya/Euskadi

Cambra de Comerç de Barcelona
Av. Diagonal, 452 - 08006 Barcelona
Telèfon 902 448 448
estudis@cambrabcn.org
www.cambrabcn.org

Cambra de Comerç de Barcelona